

Den Europæiske Unions Tidende

C 175

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

52. årgang

28. juli 2009

<u>Informationsnummer</u>	Indhold	Side
I	<i>Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser</i>	
UDTALELSER		
449. plenarforsamling den 3. 4. december 2008		
2009/C 175/01	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Fremtidige investeringer i atomindustrien og deres rolle i EU's energipolitik«	1
2009/C 175/02	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Bredbåndsadgang for alle: Overvejelser om udvidelse af forsyningspligtens omfang i forbindelse med elektronisk kommunikation«	8
2009/C 175/03	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Effektiv styring af den fornyede Lissabonstrategi«	13
2009/C 175/04	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Økonomisk demokrati i det indre marked«	20
2009/C 175/05	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Proaktiv ret: endnu et skridt mod bedre lovgivning på EU-niveau«	26
2009/C 175/06	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om Imødegåelse af udfordringerne ved forvaltning af affald af elektrisk og elektronisk udstyr i EU	34
2009/C 175/07	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om Behøvet for en samordnet indsats på EU-niveau for at styrke civilsamfundet i landdistrikterne, navnlig i de nye medlemsstater	37
2009/C 175/08	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »De sociale konsekvenser af udviklingen på transport- og energiområdet«	43

DA

Pris: 22 EUR

(Fortsættes på omslagets anden side)

<u>Informationsnummer</u>	Indhold <i>(fortsat)</i>	Side
2009/C 175/09	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Den europæiske luftfartsindustri: situation og perspektiver«	50
2009/C 175/10	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs »Udtalelse« om »Udviklingen i detailhandelen og konsekvenserne heraf for leverandører og forbrugere«	57
2009/C 175/11	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Industrielle ændringer, territorial udvikling og virksomhedsansvar«	63

III *Forberedende retsakter*

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

449. plenarforsamling den 3. 4. december 2008

2009/C 175/12	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Grøn bog — Effektiv fuldbyrdelse af domme i Den Europæiske Union: Adgangen til oplysninger om skyldneres aktiver«	73
2009/C 175/13	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 98/26/EF om endelig afregning i betalingssystemer og værdipapirafviklingssystemer og direktiv 2002/47/EF om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse for så vidt angår forbundne systemer og fordringer«	78
2009/C 175/14	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet — Bedre karrieremuligheder og øget mobilitet: et europæisk partnerskab for forskere«	81
2009/C 175/15	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om ændring af Rådets beslutning 2001/470/EF om oprettelse af et europæisk retligt netværk på det civil- og handelsretlige område«	84
2009/C 175/16	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Kommissionens meddelelse til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Øget energieffektivitet ved hjælp af informations- og kommunikationsteknologi«	87
2009/C 175/17	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om Videreudvikling af internettet Handlingsplan for iværksættelsen af internetprotokol version 6 (IPv6) i Europa«	92
2009/C 175/18	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Rådets forordning (EF) nr. .../... om ændring af Rådets forordning (EF) nr. 219/2007 om oprettelse af et fællesforetagende til udvikling af en ny generation af det europæiske lufttrafikstyringssystem (SESAR)«	97

(Fortsættes på omslagets tredje side)

I

(Beslutninger og resolutioner, henstillinger og udtalelser)

UDTALELSER

449. PLENARFORSAMLING DEN 3. 4. DECEMBER 2008

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Fremtidige investeringer i atomindustrien og deres rolle i EU's energipolitik«

(2009/C 175/01)

I et brev af 27. maj 2008 anmodede Kommissionen under henvisning til EF-traktatens artikel 262 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om:

Fremtidige investeringer i atomindustrien og deres rolle i EU's energipolitik.

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet, som udpegede Edgardo Maria IOZIA til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 10. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december, følgende udtalelse med 122 stemmer for, 15 stemmer imod og 16 hverken for eller imod:

1. Overvejelser og henstillinger

1.1 Der går ca. ti år med administrative procedurer og byggeri, før et atomkraftværk producerer elektricitet, og til et anlæg med en kapacitet på 1 000 MWe eller 1 600 MWe kræves der investeringer i størrelsesordenen 2 til 4,5 mia. euro. Det er absolut nødvendigt at sikre stabile lovgivningsmæssige rammer, der tager hensyn til den periode, der forløber, fra investeringerne foretages, til energien kan bringes i omsætning. Et stort flertal af borgerne og politikerne bør stå bag såvel beslutningen om at anvende atomkraft som den dertil knyttede lovgivning.

1.2 Ifølge de gældende programmer skal ca. halvdelen af kraftværkerne afvikles inden 2030. EØSU mener ikke, at man kan komme uden om at vedtage stramme foranstaltninger, der både sikrer, at afviklingen tilføres tilstrækkelige økonomiske ressourcer efter princippet om, at forureneren betaler og et højt beskyttelsesniveau for arbejdstagere og borgere. Udvalget giver sin fulde støtte til Kommissionens forslag om, at henstilling 2006/851/Euratom hurtigt omdannes til et direktiv om oprettelse af en uafhængig myndighed, der skal forvalte midlerne til afvikling og nedrivning.

EØSU

1.3 gør opmærksom på, at de væsentligste hindringer skyldes den politiske usikkerhed og procedurerne for indhentelse af tilladelse, den manglende gennemsigtighed, manglen på fuldstændig klar og sandfærdig information om de faktiske risici, samt det

forhold, at der ikke er truffet beslutninger om endelige og sikre oplagingspladser for atomaffaldet. Risikoen er alt for høj for de private investorer, og den finansielle krise gør det på mellemlang og lang sigt endnu sværere at rejse den kapital, som atomindustrien har brug for. Ser man bort fra statsstøtte til sektoren, ville det være lettere at finde finansiering, hvis der var stabile og sikre lovrammer for investorerne og mulighed for at indgå langfristede forsyningsaftaler, som garanterer et investeringsafkast. De vanskeligheder, der har været forbundet med bare en lille øgning af de Euratom-midler, der anvendes til finansiering (Euratom-lån), tyder ikke på, at man skal forvente snarlige ændringer i EU's politik;

1.4 er overbevist om, at det er nødvendigt at inddrage borgerne i en demokratisk proces, hvor de får mulighed for at granske de risici og muligheder, der knytter sig til atomkraft, og dermed kan være med til at træffe bevidste valg vedrørende forhold, der har direkte betydning for dem. Dette er et krav, som EØSU vil insistere på, og det beder Kommissionen om at opfordre medlemsstaterne til at iværksætte en kampagne for gennemsigtighed og sikkerhed vedrørende energibehovet i Europa, energieffektiviteten og de forskellige muligheder, heriblandt atomenergi;

1.5 mener, at det i den aktuelle situation er økonomisk forsvarligt at forlænge kraftværkernes driftsperiode, så længe sikkerhedsstandarderne nøje overholdes, også selv om man derved giver afkald på en betydelig forøgelse af den termodynamiske effektivitet (15-20 %);

1.6 mener, at man bør fremme investeringer rettet mod forskning i sikkerhed og beskyttelse af arbejdstagere og borgere og i støtte til uddannelsesprogrammer, praktikophold og faglig udvikling, der skal sikre, at den tekniske kapacitet og teknologien inden for industrien og hos de nationale regulerings- og tilsynsmyndigheder hele tiden opretholdes på et højt niveau. Disse investeringer bør finansieres med midler fra såvel de nationale offentlige programmer som fra det 7. Euratom-rammeprogram;

1.7 finder, at de forskellige kompensationsordninger og procedurer for fastlæggelse af ansvar ved ulykker er mangelfulde og urimelige. Udvalget håber, at man som et første skridt harmoniserer bestemmelserne i Paris- og Wien-konventionen, idet de ikke fastlægger samme lovrammer og samme kompensationsforanstaltninger for skader fra atomkraft. Der bør vedtages et direktiv, som i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 98 i Euratomtraktaten om risikoforsikring klart fastlægger, at ansvaret ved ulykker påhviler atomkraftoperatørerne. I lyset af risikoens særlige art bør man overveje en risikodeling mellem de europæiske operatører inden for sektoren på grundlag af de allerede eksisterende modeller;

1.8 mener, at den europæiske industri for at være klar til en eventuel stærk vækst i efterspørgslen efter nye kraftværker bør planlægge betydelige investeringer i viden og uddannelse og forskning og udvikling, som er helt afgørende for sektorens fremtid i Europa. Det ville være u hensigtsmæssigt, hvis den andel af elektricitet, der produceres fra atomkraft, er mindre end 10-15 % af den årlige elproduktion, eftersom administrationsomkostningerne og affaldshåndteringen gør, at der er brug for en kritisk masse for at opnå stordriftsfordele;

1.9 er klar over, at det ikke kan lade sig gøre at udpege et enkelt eller flere fælles europæiske oplagingssteder, som man har gjort det i USA, og opfordrer medlemsstaterne til at fremskynde deres beslutning om endelige nationale oplagingspladser. Der bør fastlægges harmoniserede sikkerhedskrav i form af et direktiv som foreslået af sammenslutningen af tilsynsmyndigheder, WENRA (Western Europe Nuclear Regulators Association) og Europa-Parlamentet;

1.10 opfordrer Kommissionen til at støtte forsknings- og udviklingsprogrammer inden for især 4. generations atomkraft;

1.11 Der er heller ikke tilstrækkelige forskningsressourcer til rådighed for affaldsbehandling og beskyttelse mod ioniserende stråling. EØSU opfordrer Kommissionen, Rådet og Europa-Parlamentet til at tilføre yderligere ressourcer til det 7. Euratom-rammeprogram til støtte for fælles, specifikke teknologiinitiativer, sådan som det f.eks. sker på området for brændselsceller og lægemidler. Udvalget opfordrer derudover medlemsstaterne til også på deres kompetenceområde at gøre betydeligt mere for at finde en løsning på disse problemer. I juli 2008 opjusterede Nuclear Decommissioning Authority (NDA) behovet for offentlige midler til afvikling med 30 % i forhold til 2003. NDA anslår, at der er

brug for 73 mia. GBP svarende til 92 mia. EUR, og at beløbet højst sandsynligt vil stige ⁽¹⁾. EDF, som har et højt standardiseringsniveau, anfører, at disse omkostninger svarer til 15-20 % af startomkostningerne ved opførelse;

1.12 Det er EØSU's opfattelse, at der er en række foranstaltninger, som EU og medlemsstaterne kunne overveje at træffe for at mindske usikkerheden:

— Fra politisk hold kunne man søge at skabe en solid politisk konsensus blandt alle de politiske fløje om, hvilken rolle atomkraft kan være nødt til at spille i kampen mod klimaforandringerne.

— For så vidt angår økonomien, kunne de klarlægge, hvilke krav de vil stille vedrørende afvikling og deponering af atomaffaldet, og hvilke finansielle hensættelser operatørerne skal foretage for omkostningerne på længere sigt. Endvidere kunne de i samarbejde med lovgiverne præcisere betingelserne for levering af atomkraft til forsyningsnettet, og hvilke langfristede forsyningsaftaler der vil være acceptable.

— Når det gælder forskning, vil EU og medlemsstaterne måske kunne yde mere støtte til forskning og udvikling i tredje og fjerde generations atomteknologi (herunder fusion), som vil være mere effektiv, miljøvenlig og sikker end den nuværende generation af atomkraftanlæg.

— For så vidt angår, den fysiske planlægning kunne de fremskynde de langtrukne procedurer med at finde frem til og godkende passende anlægspladser.

— Hvad angår finansieringer, vil de europæiske finansielle institutioner måske kunne rejse lånefinansiering, som vil tilskynde andre investorer til at vise interesse og deltage.

2. Finansieringer i atomsektoren

2.1 Energibehovet i Europa og den forventede stigning i omkostningerne

2.1.1 I de næste 20 år skal Europa investere ca. 800-1 000 mia. EUR i at erstatte de eksisterende elektricitetsværker, uanset hvilket brændstof der anvendes. Det anslås, at ca. 50-70 af de i alt 146 atomreaktorer skal erstattes (hvilket kan beløbe sig til mellem 100 og 200 mia. EUR).

2.1.2 Omkostningerne ved at forlænge driftsperioden for de atomkraftværker, der er i drift nu, svarer til ca. 25 % af omkostningerne ved opførelse af et nyt anlæg, og kraftværkerne kan herefter fortsætte i drift i endnu 10 til 20 år. En nylig undersøgelse ⁽²⁾ af projekter med en forlængelse af driftsperioden på 10 år viser, at omkostningerne varierer mellem 80 og 500 EUR pr. kWe afhængig af den anvendte teknologi.

(1) 38. rapport fra Det Britiske Underhus' Committee of Public Accounts Nuclear Decommissioning Authority, 2007-2008, Storbritannien.

(2) Österreichisches Ökologie Institut Wien 2007.

2.1.3 På grund af usikkerheden omkring de fremtidige energivalg og muligheden for yderligere udbytte af investeringerne er operatørerne mere tilbøjelige til at søge om forlængelse af driftsperioden for de eksisterende anlæg end til at investere betydelige beløb i nye og mere effektive anlæg. En forlængelse af driftsperioden med garanti for mindst samme sikkerhedsniveau er helt sikkert økonomisk og klimapolitisk interessant, men løser ikke problemet med energibehovet på lang sigt; det udskyder det blot.

2.1.4 Hvis produktionen af elektricitet fra atomkraft gradvist nedbringes, skal denne produktion erstattes af andre energikilder, der sikrer samme emissionsniveauer og samme grundlast. Hvis de afviklede kraftværker erstattes, vil udgifterne hertil variere mellem 100 og 200 mia. EUR. Hvis atomkraftens andel af produktionen fastholdes på det aktuelle niveau, vil det koste mellem 200 og 400 mia. EUR alt afhængig af efterspørgslen efter elektricitet.

2.1.5 Omkostningerne til et nyt atomkraftværk anslås til mellem 2 og 4,5 mia. EUR. EIB mener, at udviklingen af atomkraft på lang sigt er usikker, og forudsiger, at atomkraften i EU i 2030 vil være drastisk reduceret med 40 % i forhold til 2004. Denne prognose blev for ganske nyligt bekræftet af EIB's direktør i forbindelse med en EØSU-høring. I samme periode forudsiger Det Internationale Atomenergiagentur, at atomkraftens elproduktionskapacitet vil stige fra 368 GW til 416 GW, hvilket på verdensplan svarer til en stigning på 13 %, mens man i Europa regner med et fald i produktionen på 15 GW ⁽³⁾.

2.2 Klimaforandringerne, CO₂-emissioner og atomkraft

2.2.1 For at opfylde Kyoto-målene og de endnu skrappe mål, som skal fastlægges i København, bør 60 % af EU's elproduktion være uden CO₂-udledning. Som det er nu, kommer ca. 40 % af udledningen af CO₂ i EU fra energiproduktionen. Man kan ikke se bort fra atomkraftens rolle. Kommissionen håber på, at målet om, at vedvarende energikilder i 2020 skal tegne sig for 20 %, øges til 30 % inden 2030.

2.2.2 Man må regne med, at CO₂-udledningen fra produktion og behandling af uran vil stige. Dette skyldes først og fremmest, at aflejringerne af mineraler med de højeste koncentrationer af uran efterhånden vil være udtømt, og at der vil være en stigning i drivhusgasserne fra anvendelsen af fluor og klor, som er påkrævet ved forberedelsen af uranhexafluorid og den rensning af zirkonium, der er nødvendig til de rør, der anvendes til den berigede uran.

2.2.3 CO₂-aftrykket ved produktion af el fra atomkraft vil imidlertid fortsat være meget lille, hvilket der bør tages behørigt hensyn til.

2.2.4 Efterspørgslen efter elektricitet til offentlig og privat transport vil stige, det samme gælder produktionen af brint, der for nuværende for 95 %'s vedkommende fremstilles af kulbrinter. Brint vil medvirke til at løse problemet med lagring af elektricitet, forudsat at det fremstilles af brændstof med meget lave emissioner.

2.3 Problemerne for atomindustrien

2.3.1 De største problemer vedrører usikkerheden om de administrative og lovgivningsmæssige rammer. Procedurene er forskellige fra land til land, hvilket i visse tilfælde kan fordoble eller tredoble den tid, det tager at opføre et anlæg. Kommissionen anslår, at det i Finland tager mindst 10 år, men fordi man er stødt på nogle byggeproblemer, er byggerierne sat i stå, og det anslås, at de vil blive forsinket med mindst 18 måneder. Den administrative sagsbehandling blev indledt i 2000, og tilslutning til nettet vil formentlig ikke ske før 2011.

2.3.2 Kendetegnende for investeringer i atomkraft er, at en særlig stor andel — omkring 60 % af de samlede investeringer — går til startkapital, og først efter 10 år påbegyndes salg af elektricitet. Der går ca. 20 år, før den investerede kapital og finansieringsomkostningerne er afskrevet. Dette viser betydningen af en tilstrækkelig lang løbetid, hvis denne teknik skal være økonomisk rentabel.

2.3.3 Der er tale om meget langsigtede investeringer; fra byggeriet iværksættes til idriftsætning, dekontaminering og nedrivning kan der gå mere end 100 år. Det er helt nødvendigt med garantier for operatørernes finansielle stabilitet over en længere periode, og at medlemsstaterne indgår langsigtede forpligtelser på atomenergiområdet.

2.3.4 Finansieringer i atomsektoren afhænger i højere grad end andre investeringer af de nationale regeringers politiske beslutninger. Den første usikkerhedsfaktor består netop i behovet for sikre og stabile juridiske rammer. Man kommer ikke uden om en politik, der inddrager og oplyser borgerne, således at de kan være med til at træffe valg på grundlag af fuldstændige, gennemsigtige, forståelige og sande informationer. Kun en demokratisk procedure kan sikre, at det valg, som skal danne grundlaget for den europæiske atomindustri fremtid, træffes på et velinformeret grundlag.

2.3.5 På grund af de store finansieringsomkostninger er det nødvendigt at »sælge« al den producerede energi, eftersom atomkraftværkerne skal fungere som grundlastværker, der leverer produceret elektricitet i et meget stort antal timer pr år. Dette skaber usikkerhed om rentabiliteten, som kan løses ved at åbne mulighed for langvarige kontrakter, som det er tilfældet i Finland.

2.3.6 En anden usikkerhedsfaktor er kompensationsordningen og ansvarsfordelingen mellem medlemsstaterne i tilfælde af ulykker. Der bør være et ensartet europæisk garantisystem, hvilket ville være en forbedring i forhold til de gældende ordninger og den nuværende forsikringsdækning, som er helt igennem utilstrækkelige ved alvorlige ulykker. Omkostningerne og ansvaret bør udelukkende påhvile producenterne på samme måde som inden for alle andre aktiviteter. Under hensyntagen til risikoens art (meget høje omkostninger ved alvorlige ulykker, men meget lille sandsynlighed herfor) bør gensidige samforsikringsformer mellem forskellige producenter af atomenergi fremmes.

⁽³⁾ Rapport #:DOE/EIA-0484(2008) juni 2008.

2.3.7 Den offentlige mening. Den seneste meningsmåling ⁽⁴⁾ viser en ændring i holdningen til atomkraft med en udpræget positiv holdning i de lande, hvor teknologien anvendes. I EU27 er der dog stadig et lille flertal imod (45 % mod 44 %). Den manglende gennemsigtighed og nødvendigheden af klar og fuldstændig information er bl.a. blevet påpeget af det europæiske atomenergiforum.

2.4 Fællesskabsmidlerne

2.4.1 Euratom-traktaten indeholder under fællesskabets ramme-program for atomenergi bestemmelser om særskilt finansiering af forskning, udvikling og demonstration.

Det første program (indirekte aktioner) vedrører følgende sektorer:

- fusionsenergiforskning ⁽⁵⁾;
- kernespløtning og strålingsbeskyttelse.

Det andet program (direkte aktioner) fastlægger bestemmelser om investeringer i:

- fusion (1 947 mio. EUR, hvoraf mindst 900 mio. til aktiviteter knyttet til ITER-projektet);
- kernespløtning og strålingsbeskyttelse (287 mio. EUR);
- Det Fælles Forskningscenters aktiviteter på det nukleare område (517 mio. EUR).

2.4.2 EIB er et andet EU-finansieringsinstrument. Inden for sektoren har banken garanteret finansieringer, der samlet beløber sig til mere end 6 589 mio. EUR til såvel opførelse af kraftværker som bortskaffelse af affald. Hertil kommer 2 773 mio. EUR, som Euratom har stillet til rådighed til samme formål.

2.4.3 EIB's investeringsanalyser, der følger efter en positiv udtalelse fra Kommissionen, ser ikke kun på tilvejebringelsen af de meget store finansielle ressourcer, der er nødvendige til opførelsen, men også på omkostningerne ved affaldshåndteringen og afviklingen. Men den internalisering af omkostninger, som EIB bebuder, omfatter ikke andre indirekte omkostninger som f.eks. dem, der er forbundet med den ydre beskyttelse af kraftværkerne ved sikkerhedsvagter og tillægsarbejder som f.eks. nedrivning af floddæmninger, der skal sikre konstant vandtilførsel til reaktorerne selv i perioder med tørke.

2.4.4 De forskellige metoder til beregning af omkostningerne og behovet for et garanteret system for ad-hoc, øremærkede midler er tydeligt beskrevet i Kommissionens meddelelse »Anden Rapport om anvendelsen af de finansielle ressourcer beregnet til nedlæggelse af kernekraftværker« ⁽⁶⁾.

2.4.5 Rapporten fremhæver bl.a. nogle medlemsstaters »forvredne« anvendelse af midler øremærket til nedrivning og

affaldshåndtering. I nogle medlemsstater kommer finansieringen fra offentlige midler, der ofte anvendes til andre formål. Dette medfører væsentlige konkurrenceforvridninger, idet disse omkostninger burde internaliseres efter princippet om, at forurenere betaler.

2.4.6 Kommissionens forslag fra 2002 om at samle beslutning 270 fra 1977 og beslutning 179 fra 1994 og hæve finansieringsniveauet har ikke fundet støtte fra alle medlemsstater i Rådet. De disponible Euratom-lån beløber sig fortsat til 600 mio. Der kan ansøges om dækning af op til 20 % af den samlede finansiering. 600 mio. er for lidt til at dække visse ansøgninger, som endnu ikke er fremsat formelt, men er genstand for indledende møder med Kommissionen.

2.4.7 Euratom-midlerne og Investeringsbanklånene burde anvendes til at fremme forskning og applikationer, der sikrer en sikker og bæredygtig udvikling af kernekraften. De aktuelle foranstaltninger synes ikke tilstrækkelige i forhold til det voksende finansieringsbehov med henblik på at garantere høje sikkerhedsnormer og reducere risiciene til et minimum. Sådanne midler bør specifikt gives til lande, som råder over en offentlig politik for behandlingen af radioaktivt affald.

2.5 National finansiering

2.5.1 Statsstøtteordningen giver ikke mulighed for at finansiere anlæggelsen af atomkraftværker, men offentlig finansiering er både mulig og ønskværdig, når sigtet er at forøge sikkerhedsforanstaltningerne, udvikle og indføre transparente metoder vedrørende udstedelse af licenser og valg af geografisk beliggenhed, samt støtte uddannelsesprogrammer og faglig udvikling. Det er ikke nok, at der bygges nye atomkraftanlæg, man må også kunne regne med højt specialiserede ingeniører og teknikere, som kan garantere en sikker forvaltning af atomkraftværkerne på langt sigt, såvel mens værkerne er i drift som når de tages ud af drift.

2.5.2 I Europa er 4 reaktorer i øjeblikket under opførelse (2 i Bulgarien, 1 i Finland og 1 i Frankrig). Det er i den nuværende situation vanskeligt at forestille sig en kraftig vækst i produktionskapaciteten, navnlig hvad angår fissionsenergi. Den britiske organisation NIA ⁽⁷⁾ har i en nylig undersøgelse slået fast, at den vil kunne understøtte 70-80 % af et nyt atomkraftprogram med undtagelse af visse nøglereaktorkomponenter som tryktanke, turbo-generatorer og andre vigtige komponenter. Manglen på teknikere og ingeniører er den vigtigste begrænsende faktor for muligheden for kraftig vækst i sektoren. Denne mangel gør sig især gældende i de medlemsstater, som ikke eller kun i ringe omfang har udviklet atomkraft. Den kan dog afhjælpes, idet ingeniøruddannelsen gennemsnitligt varer fem år, mens der går omkring ti år, fra beslutningen om at opføre et atomkraftværk træffes, til det sættes i drift.

2.5.3 Der er brug for store investeringer i tekniske uddannelser og forskeruuddannelser. Den unge generation er ikke særlig interesseret i at studere atomenergi, bortset vel at mærke fra de medlemsstater, som har udviklet et konsekvent atomprogram, der

⁽⁴⁾ Særligt Eurobarometer 297 *Holdninger til radioaktivt affald* (juni 2008).

⁽⁵⁾ P. Vandenplas, G. H. Wolf: *50 years of controlled nuclear fusion in the European Union*, Europhysics News, 39, 21 (2008).

⁽⁶⁾ KOM(2007) 794 endelig af 12. december 2007.

⁽⁷⁾ NIA: *Nuclear Industry association. The UK capability to deliver a new nuclear build programme 2008 update.*

åbner reelle beskæftigelsesmuligheder. I den nærmeste fremtid bliver der brug for forskere, teknikere, ingeniører og eksperter i industriel konstruktion. Det er absolut nødvendigt, at de medlemsstater, der anvender atomteknologi og navnlig dem, som måtte vælge at udvikle denne teknologi, indfører specifikke og relevante investeringsprogrammer for uddannelse.

2.5.4 Atomenergiformummet har understreget betydningen af en harmonisering af sikkerhedskravene. Konventionen om nuklear sikkerhed CNS og AIEA-sikkerhedsstandarderne er anerkendte som grundlæggende referenceparametre. De Vesteuropæiske Nukleare Tilsynsmyndigheders Sammenslutning WENRA agter at gennemføre et harmoniseret program for EU-lande og Schweiz i 2010. På grundlag af en SWOT-analyse foreslås udstedelse af et EU-direktiv om grundlæggende sikkerhedsprincipper i forbindelse med atomkraftanlæg.

3. Muligheder

3.1 Spørgsmålet om anvendelsen af atomenergi og finansieringsvanskelighederne skal ses på baggrund af klimaforandringerne som følge af CO₂-emissioner. Cirka en tredjedel af el-produktionen og 15 % af EU's samlede energiforbrug stammer fra atomenergi, der har et meget lavt CO₂-emissionsniveau. Selv i lyset af den mulige vækst i bidraget fra fornyelige energikilder (den anden disponible kilde til CO₂-fri energi, som der må sættes på sammen med energibesparelser) synes det overordentligt vanskeligt at opnå en reduktion af CO₂-emissionerne i de kommende årtier uden at opretholde den nukleare energiproduktion på det nuværende niveau.

3.2 Atomenergi er mindre følsom over for prisudsving, fordi prisen på uran kun udgør en lille del af de samlede omkostninger.

3.3 Et differentieret energimix øger mulighederne, især for de lande, som er stærkt afhængige af import.

3.4 Omkostningerne per kWh produceret ved atomkraft er ifølge Kommissionens og operatørernes oplysninger højere end for traditionelle kraftvarmeværker, men mindre end for energi produceret ved hjælp af fornyelige energikilder. Tallene tager ikke højde for de forudsigelige udgifter til CO₂-emissionscertifikater eller delvis internalisering af udgifter til demontering og oprensning efter drift. Det vil blive nødvendigt at indføre en metode til internalisering af alle eksterne omkostninger for alle typer energikilder. Visse operatører og studier af ældre dato ⁽⁸⁾ hævder, at prisen pr kWh produceret ved atomkraft er lavere.

3.5 Brændstofreservernes varighed. Med det nuværende antal atomkraftværker og den eksisterende reaktortechnologi vil de kendte reserver ifølge vurderingerne kunne tillade en økonomisk rentabel drift med lavt CO₂-udslip i et tidsrum, der varierer fra få årtier til flere århundreder ⁽⁹⁾ ⁽¹⁰⁾. Usikkerheden skyldes, at prisen på udvinding og raffinering af uran vil øges, efterhånden som de

mere rene forekomster udtømmes — både i energimæssig henseende og i henseende til brugen af kemiske stoffer, der producerer drivhusgasser. Den kommende generation af atomkraftværker vil dog kunne reducere forbruget, især gennem udviklingen af formeringsreaktorer. Det kunne være interessant at anvende thorium som brændstof. Thorium findes nemlig i mere rigelige mængder, det giver et bedre neutronudbytte og har en bedre neutronabsorption. Det kræver således mindre berigelse af brændstoffet per enhed produceret energi. Det vil desuden kunne bruges som brændstof i formeringsreaktorer, hvorved produktionen af radioaktivt affald og plutonium, som kan anvendes militært, vil blive væsentligt reduceret.

4. Risici

4.1 *Muligheden for katastrofer og radioaktiv nedfald*: selv om udviklingen af reaktortechnologien objektivt set har reduceret risiciene til et minimum i kraft af omfattende kontrolforanstaltninger, kan man ikke udelukke den teoretiske mulighed for kernesmelting. Passive sikkerhedssystemer som »core catcher«, der allerede er indført i den europæiske trykvandsreaktor (EPR), som i øjeblikket er under opførelse i Finland, forhindrer radioaktivt udslip også i tilfælde af en eventuel kernesmelting (som jo er højst usandsynlig). Fremtidige reaktorer med »indbygget sikkerhed« vil kunne fjerne denne risiko. F.eks. vil det europæiske VHTR-projekt Raphael garantere en langsom varmeudvikling (også i tilfælde af at køleanlægget sætter ud) hen imod en ligevægtstilstand, hvor varmeudviklingen opvejer energiproduktionen, mens det i de nuværende reaktorer er nødvendigt med en hurtig indgriben for at stoppe temperaturens himmelflugt i kernen.

4.2 *Helbredsrisici i forbindelse med normal drift af anlæggene*: i en undersøgelse om forekomst af leukæmi blandt børn i omegnen af atomkraftværker i perioden 1990-1998 blev der konstateret 670 tilfælde, men der kunne ikke påvises nogen ekstra stor forekomst blandt børn, der boede inden for 20 km fra kraftværkerne. En epidemiologisk undersøgelse (KIKK) foretaget i Tyskland for nylig på initiativ af det føderale kontor for beskyttelse mod stråling (BfS) på et grundlag af et stort materiale (1 592 tilfælde og 4 735 kontroller) viste omvendt en sammenhæng mellem antallet af kræfttilfælde blandt børn under 5 år og afstanden mellem bopæl og et atomkraftanlæg. Forskerne konkluderede dog, at det målte strålingsniveau var så lavt, at man i lyset af den radiobiologiske viden ikke kunne konstatere, at kræften skyldtes eksponering for ioniserende stråling. Et panel af eksterne eksperter ⁽¹¹⁾ har gennemgået KIKK-undersøgelsens resultater. Resultaterne var pålidelige, og det lave strålingsniveau, som blev målt, burde give anledning til mere dybtgående undersøgelser af en eventuel overpåkirkelighed blandt små børn i forbindelse med risiko for stråling samt konstant overvågning af mennesker, som bor tæt på atomkraftanlæg ⁽¹²⁾. I september 2008 lancerede den schweiziske regerings forbundssundhedskontor programmet Canupis (Childhood Cancer and Nuclear Power Plants in Switzerland), som trækker på resultaterne af den tyske undersøgelse og en analyse af

⁽⁸⁾ DGEMP — *Couts de reference de la production électrique* Ministère de l'économie des finances et de l'industrie — Decembre 2003.

⁽⁹⁾ Storm van Leeuwen, *Nuclear power — the energy balance* (2008), www.stormsmith.nl.

⁽¹⁰⁾ World Nuclear Association, www.world-nuclear.org/info/info.html.

⁽¹¹⁾ Dr. Brüske-Hohlfeld, GSF, Neuherberg; Prof. Greiser BIPS, Bremen; Prof. Hoffmann, Uni Greifswald; Dr. Körblein, Umweltinstitut München; Prof. Jöckel, Uni Essen Duisburg; PD Dr. Küchenhoff, LMU München; Dr. Pflugbeil, Berlin; Dr. Scherb, GSF, Neuherberg; Dr. Straif IARC, Lyon; Prof. Walther, Uni München; Prof. Wirth, Wuppertal; Dr. Wurzbacher, Umweltinstituts München.

⁽¹²⁾ Mélanie White-Koning, Denis Hémon, Dominique Laurier, Margot Tirmarche, Eric Jouglé, Aurélie Goubin, Jacqueline Clave.

den relevante forskning på området, på bestilling af ASN (den franske myndighed for nuklear sikkerhed) som reaktion på anbefalingerne i Vrousos-rapporten.

4.3 *Affald*: meget få EU-medlemsstater har løst problemet og udpeget definitive oplagingssteder. USA har måttet deklassificere oplagringen i New Mexico (*Waste Isolation Pilot Plant*), som har været i drift siden 1999, på grund af indtrængning af væske, som sammen med stensalt fra minen producerede en betydelig korrosionseffekt på tønderne, hvilket har bevirket, at steder med saltformationer nu regnes for geologisk ustabile. I Europa har kun Sverige og Finland meddelt, at de har udpeget definitive oplagingssteder. Oparbejdning af affaldet fortjener særlig opmærksomhed. Undersøgelserne af den definitive oplagring efter oparbejdningen af bestrålet brændsel bør videreføres. Kvaliteten af denne oplagring og konditionering af affaldet er afgørende elementer i sikkerheden og beskyttelsen af brændselskredsløbet.

4.4 *Behandling og transport*: andre problemer opstår i forbindelse med forvaltningen af oparbejdningsanlæg eller under transport af radioaktivt brændsel. De ansvarlige har på dette område udvist en kritisabel adfærd, som ikke kan sammenlignes med adfærden hos teknikerne på atomkraftværkerne. F.eks. har der været anvendt uegnede fragtskibe (et enkelt skib er sunket — heldigvis uden last af radioaktivt materiale) og farligt materiale er blevet dumpet i havet.

4.5 *Geologiske og hydrogeologiske risici*: et andet kritisk aspekt er, at mange atomkraftværker er beliggende i jordskælvszoner. Japan har besluttet at lukke Kashiwazaki-Kariwa-anlægget i Nigata-præfekturet — verdens største anlæg — hvorved landet går glip af en kapacitet på 8 000 MWe. Værket blev lukket efter jordskælvet den 16. juli 2007. Lukningen har reduceret el-produktet fra atomkraft med 25 TWh. Der arbejdes i øjeblikket på at sætte de to reaktorer tilbage i drift.

4.6 *Spredning af nukleart materiale og terrorisme*: bekymringen er vokset de senere år efter nye trusler fra terrorgrupper. De facto sikre værker bør være i stand til at klare sammenstød med en flyvemaskine uden at lække radioaktivt materiale.

4.7 *Vand*: et aspekt af ekstrem stor betydning er klimaforandringerne og den stigende mangel på vand. Som alle varmedrevne kraftværker — herunder kuldrevne, oliedrevne og solvarmedrevne — har også kernekraftværker et meget stort behov for vand til afkøling, medmindre man anvender den mindre effektive luftkølingsteknik. (I Frankrig udgør vandbehovet til el-produktion — herunder i vandkraftværker — 57 % af det samlede årlige forbrug, dvs. 19,3 milliarder kubikmeter ud af i alt 33,7 milliarder kubikmeter. Størstedelen af dette vand bliver ledt tilbage (93 %) efter at have været brugt til at afkøle spaltningsprocessen og el-produktionen⁽¹³⁾). Opvarmningen af store mængder vand i atomkraftværkerne og det foruroligende svind i overfladevandløb og vandførende lag giver yderligere problemer i forbindelse med valg af placering og får offentligheden til at kræve klare svar fra de offentlige myndigheders side. I nogle tilfælde vil man blive tvunget til at skære driften ned eller helt stoppe el-produktionen under tørke..

⁽¹³⁾ Eau France e IFEN Institut Français de l'Environnement — data vedrørende forbruget i 2004.

4.8 *EU mangler uran*: i 2007 blev kun 3 % af behovet dækket inden for EU's grænser. Rusland er hovedleverandør med ca. 25 % (5 144 tU), efterfulgt af Canada med 18 %, Niger med 17 % og Australien med 15 %. Atomenergi mindsker ikke afhængigheden af tredjelande, selv om leverandørlandene i det store og hele er politisk stabile lande.

4.9 *Adgang til finansiering og kapital på langt sigt*: Der er brug for betragtelige økonomiske ressourcer, men den lange planlægnings- og konstruktionstid for atomkraftværker, som kan bevirke, at der kan gå over 10 år, inden et atomkraftværk kan tages i brug, gør investeringer på området meget risikable. Den lovede konstruktionstid overholdes desuden aldrig. Den faktiske gennemsnitstid, indtil elektricitet produceret fra et atomkraftværk kan sendes på markedet, overgår altid prognoserne, hvilket selvfølgelig er ensbetydende med ekstraomkostninger.

4.10 *Nylige hændelser*: under udarbejdelsen af denne udtalelse har der været adskillige episoder: én i Slovenien og fire i Frankrig. Forbud mod at bruge vand og spise fisk fra floder, der har været forurenede med radioaktivt vand i Frankrig, har haft negativ effekt på den offentlige opinion i Europa. Disse episoder og den deraf følgende stærkt negative mediedækning viser, at man skal være særlig omhyggelig med vedligeholdelsesprocedurerne og ved valg af operatører for atomkraftværker.

5. EØSU's bemærkninger

5.1 Elektricitet produceret ved atomkraft har i dag så stor betydning, at det er utænkeligt, at bidraget fra denne energikilde, som er uundværligt for EU's energiregnskab, på kort sigt erstattes med andre former.

5.2 Finansieringer i kernekraftsektoren er i højere grad end andre investeringer afhængig af de nationale regeringers politiske beslutninger. Den første usikkerhedsfaktor består i behovet for en sikker og stabil nominativ ramme. Man kommer ikke uden om en politik, der inddrager og oplyser borgerne, således at de kan være med til at træffe valg på grundlag af fuldstændige, gennemsigtige, forståelige og sande informationer. Kun en demokratisk procedure kan sikre, at der træffes et velinformeret valg, som skal danne grundlaget for den europæiske kerneindustri fremtid.

5.3 Den manglende transparens og den sparsomme information, der strider mod tildelingen af bevillinger til bortskaffelse af affald og demontering af kraftværker under afvikling, er, som Kommissionen har påvist, med til at øge borgernes usikkerhed. EØSU beder Kommissionen om at opfordre medlemsstaterne til at iværksætte en kampagne for gennemsigtighed og sikkerhed vedrørende energibehovet i Europa, energieffektivitet og de forskellige muligheder, der bl.a. omfatter atomenergi.

5.4 Udvalget bemærker, at mange eksisterende kraftværker i Europa (det gælder såvel dem, der anvender fossilt brændstof, som dem, der anvender atomkraft) vil blive taget ud af drift i løbet af de næste 20 år, hvilket kan resultere i, at elforsyningen vil være utilstrækkelig, hvis der ikke foretages nye investeringer i betydeligt omfang.

5.5 Det har i adskillige udtalelser været udvalgets opfattelse, at de vigtigste prioriteter på energiområdet er at styrke indsatsen til

forbedring af energieffektiviteten og øge de vedvarende energikilders andel af elproduktionen.

5.6 Udvalget er imidlertid klar over, at selv med en maksimal indsats vil øget anvendelse af vedvarende energikilder og øget energieffektivitet højst sandsynligt ikke kunne dække hele det potentielle hul i elforsyningen. Der vil i Europa som helhed være brug for nye investeringer i såvel kulbaseret kraftvarmeproduktion som atomkraftanlæg.

5.7 I begge tilfælde finder udvalget, at det er af fundamental betydning, at alle miljø- og sikkerhedsmæssige eksterne virkninger indgår som et element i vurderingen af investeringsprojekter og i driftsomkostningerne.

5.8 I lyset af de stadigt mere truende klimaforandringer bør det ved planlægningen af ethvert nyt kraftvarmeverk, der anvender fossile brændstoffer, sikres, at det er kompatibelt med systemer til udskillelse og lagring af kulstof, og omkostningerne hertil bør indgå i vurderingen og i virksomhedsplanen. Ligeledes bør omkostningerne til endelig afvikling og affaldsdeponering indgå i vurderingen og virksomhedsplanen for alle nye atomkraftværker, der godkendes. Der må ikke være nogen skjult støtte til nogen fuldt udviklede energisystemer.

5.9 Investorer og andre finansieringskilder er for tiden tilbageholdende med at give tilsagn om betydelige ressourcer til opførelsen af en ny generation af atomkraftanlæg i Europa på grund af de mange usikkerhedsfaktorer, der knytter sig til den økonomiske, politiske og lovgivningsmæssige situation og den store tidsmæssige forskydning mellem de meget store investeringer og den økonomiske tilbagebetaling.

5.10 Den finske model, hvor man har dannet et konsortium af store aftagere, som køber størstedelen af den producerede elektricitet til faste priser, bør fremmes og befordres.

5.11 Kommissionen opfordres til at støtte forsknings- og udviklingsprogrammer især inden for især 4. generations atomkraft og fusion, velvidende, at teknologien ikke vil kunne anvendes kommercielt før 2030⁽¹⁴⁾. 4. generations atomkraft forventes at blive renere og fjerne problemerne med affaldshåndtering og atomspredning, hvilket senere vil mindske risikoen for radioaktivt nedfald med mindre forbrug af spaltemateriale. 4. generations teknologien kan bidrage effektivt til produktionen af brint. Ligeledes må udviklingen af fusionsenergi videreføres beslutsomt, således at denne energiforms særlige fordele mht. sikkerhed og

ressourceforbrug kan udnyttes i anden halvdel af dette århundrede.

5.12 De ressourcer, som Euratom rådede over med henblik på at garantere investeringerne og følgelig mindske de økonomiske byrder for selskaberne, der kan benytte EU-institutionernes meget høje rating, er blevet blokeret. De ville kunne dække de øgede omkostninger og inflationen i perioden, uden at det går ud over andre støtteprogrammer, f.eks. for energieffektivitet eller fornyelige energikilder, eventuelt suppleret med specifikke målrettede midler.

5.13 Ressourcerne og de forskningsprogrammer, der er til rådighed for affaldsbehandling og beskyttelse mod ioniserende stråling, er heller ikke tilstrækkelige. EØSU opfordrer Kommissionen, Rådet og Europa-Parlamentet til at afsætte flere ressourcer under det 7. Euratom-rammeprogram til formålet, f.eks. via fælles, specifikke teknologiinitiativer, sådan som det f.eks. sker på området for brændselsceller og lægemidler. EØSU opfordrer endvidere medlemsstaterne til også at yde et bidrag ved at styrke de nationale forskningsprogrammer på områderne strålingsbiologi og strålingsbeskyttelse, epidemiologi og slutdeponering.

5.14 Finansieringsmodellen for atomkraft, der er uafhængig af andre rammeprogrammer, bør udstrækkes til programmerne for energieffektivitet og udvikling af fornyelig energi.

5.15 Medlemsstaterne bør arrangere et forum for atomenergi på nationalt niveau med de fora, som Kommissionen afholdt i Prag og Bratislava, som forbillede. På Kommissionens fora diskuterede man muligheder, risici, transparens og information.

5.16 Rationalisering af licensudstedelsen og udvælgelsen af placeringer via en fælles europæisk procedure vil med sikkerhed være positiv for investeringssikkerheden og indkøringstiden, men offentligheden ville under ingen omstændigheder gå med til en EU-regulering, der er mindre streng end den nationale. For så vidt angår sikkerheden, må man i lyset af de hermed forbundne risici overnationale karakter overveje at fastsætte strenge ensartede standarder på europæisk plan. (For eksempel placering af atomkraftværker tæt på de nationale grænser). Man kan tilstræbe harmonisering af udformning og retningslinjer for den næste generation af reaktorer.

5.17 Forbrugerne bør have del i fordelene ved en billigere elproduktion. Den aktuelle pris på el-markedet er baseret på omkostningerne ved den dyreste form for elproduktion (kombineret kul- og gascyklus). De forskellige energikilder bør opføres hver for sig med differentierede priser.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁴⁾ GIF Generation IV International Forum 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Bredbåndsadgang for alle: Overvejelser om udvidelse af forsyningspligtens omfang i forbindelse med elektronisk kommunikation«

(2009/C 175/02)

I brev af 3. juli 2008 anmodede det franske EU-formandskab Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om i henhold til EF-traktatens artikel 262 at udarbejde en sonderende udtalelse om:

Bredbåndsadgang for alle: Overvejelser om udvidelse af forsyningspligtens omfang i forbindelse med elektronisk kommunikation.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet, som udpegede Raymond Hencks til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 10. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december 2008., følgende udtalelse med 125 stemmer for og 3 imod.

1. Henstillinger

1.1 I vore dage bør informations- og kommunikationsteknologierne (ikt), som er fundamentet i et informationssamfund, der ønsker at være åbent for alle, opfylde behovene for alle samfundets borgere.

1.2 Ikke desto mindre er de nye elektroniske kommunikationsmidler stadig utilgængelige for mange, enten på grund af manglende adgang til net og tjenester eller på grund af manglende kompetencer. Det er ikke hidtil lykkedes for de almene elektroniske kommunikationstjenester, der skal levere bestemte minimumstjenester af en bestemt kvalitet til en overkommelig pris for alle brugere, at mindske den digitale kløft.

1.3 Siden forsyningspligtens indførelse har dens anvendelsesområde stort set været uændret. Forsyningspligten er stadig begrænset til en smalbåndsforbindelse til det offentlige telefonnet.

1.4 Generel bredbåndsadgang er ikke kun en nøgelfaktor for udviklingen af de moderne økonomier og et vigtigt aspekt i Lisabondagsordenen, men er også blevet en væsentlig forudsætning for velfærd og integration i informationssamfundet (»e-integration«).

1.5 På denne baggrund mener EØSU, at en tilpasning af forsyningspligten til den teknologiske udvikling og brugernes behov er påkrævet, og foreslår:

- at man udvider forsyningspligtens omfang og stiller krav om, at der inden for en rimelig frist, der skal fastlægges i et flerårigt program, tilbydes en DSL-adgang for alle med en minimumstransmissionshastighed på 2 Mbit/s-10 Mbits/s eller mobil eller trådløs adgang (WIMAX, satellit osv.) med tilsvarende transmissionshastigheder;
- at man ikke kun fokuserer på geografisk udelukkelse, men også på social udelukkelse, som falder sammen med visse brugergrupperes begrænsede finansielle kapacitet og kompetencer; forsyningspligten bør udvides, således at alle brugere sikres adgang uanset deres geografiske, finansielle eller sociale situation;

- at man støtter nationale og lokale projekter om e-integration samt grupper og organisationers mikroprojekter for personer, som har svært ved at benytte sig af teknologiske redskaber, især gennem forskellige former for mikrofinansiering af lokale undervisningsprojekter, offentlige centre med kollektiv adgang til internet og opstilling af interaktive computere på offentlige steder med gratis internetadgang;

- at medlemsstaterne opfordres til at fastlægge bestemmelser om finansiell støtte til familier eller personer, for hvem udgiften til det grundlæggende udstyr (computer, software, modem), netadgang og net tjenester er uoverkommelig;

- at forsyningspligtighederne primært finansieres gennem offentlig støtte fra medlemsstaterne og EU's fondsmidler; det er den eneste egnede fremgangsmåde for lande, hvor forsyningspligtens finansielle omkostninger er for store for en operatør.

- at Kommissionen opfordres til regelmæssigt at offentliggøre eksempler på bedste praksis på området.

2. Indledning

2.1 I 1993 ⁽¹⁾ behandlede Kommissionen for første gang spørgsmålet om forsyningspligt inden for telekommunikationssektoren i detaljer. Det betragtedes dengang som en sikkerhed for, »at alle brugere uanset deres geografiske placering og på baggrund af specifikke nationale betingelser til en overkommelig pris kan få adgang til en bestemt minimumsservice af en given kvalitet«.

2.2 Senere forankredes begrebet i flere direktiver ⁽²⁾, og forsyningspligten udvidedes til at omfatte elektronisk kommunikation på baggrund af den fortsatte konvergens mellem telekommunikation, medier og it-tjenester.

⁽¹⁾ KOM(93) 159 endelig.

⁽²⁾ Direktiv 95/62/EF, 97/33/EF, 98/10/EF og 2002/22/EF.

2.3 I takt med informationssamfundets udvikling er kløften blevet større mellem personer, der udnytter de elektroniske kommunikationsnets muligheder til personlige og erhvervmæssige formål, og personer, der ikke kan udnytte disse muligheder (den »digitale kløft«), fordi de ikke har adgang til informations- og kommunikationsteknologierne, eller fordi de mangler kompetencer eller interesse for sagen.

2.4 Ifølge en Eurobarometerundersøgelse ⁽³⁾ var 49 % af husstandene i EU-27 (vinteren 2007) tilsluttet internettet (52 % i EU-15 og 33 % i de 12 nye medlemsstater), mens over halvdelen (57 %) af EU-borgerne havde en computer i hjemmet.

2.5 Selv om internetdækningen i hele EU er konstant stigende, er det en kendsgerning, at det i gennemsnit kun er hver anden husstand i EU, og i Bulgarien, Grækenland og Rumænien mindre end en fjerdedel, der har en internetforbindelse.

2.6 Det vil sige, at mange borgere ikke har adgang til de elektroniske kommunikationsmidler, som er uundværlige i et informationssamfund, selv om mange oplysninger nu kun gives via disse teknologier.

2.7 Risikoen for, at der opstår en digital kløft, har i årevis bekymret EU, som regelmæssigt tilpasser og supplerer lovgivningen om elektronisk kommunikation gennem specifikke bestemmelser, der skal fastholde forsyningspligten og brugernes rettigheder samt beskytte personoplysninger. EØSU har afgivet mange udtalelser om disse initiativer ⁽⁴⁾.

2.8 I Rigaerklæringen om e-integration ⁽⁵⁾, som blev vedtaget den 11. juni 2006, forpligtede EU's medlemsstater sig til at reducere de regionale forskelle mht. internetadgang i EU væsentligt gennem udvidelse af bredbåndsdækningen til svagt betjente områder samt til inden 2010 at halvere antallet af personer, der ikke bruger internet, og som tilhører udstødningstruede grupper.

2.9 Trods denne erklæring er forsyningspligtens anvendelsesområde forblevet uændret.

2.10 Kommissionen fremsatte i 2007 et bredt forslag om omarbejdning af de nugældende EU-regler for elektronisk kommunikation med bl.a. en ændring af »forsyningspligtdirektivet« ⁽⁶⁾.

2.11 De væsentligste forslag til ændringer af forsyningspligtdirektivet handler om bedre informering af slutbrugerne, handicappede brugeres anvendelse af og adgang til elektronisk kommunikation, opkald til alarmtjenester samt sikring af grundlæggende tilslutningsmuligheder og servicekvalitet ⁽⁷⁾.

2.12 Handicappede og personer med særlige behov har stadig mange problemer med adgang til tjenester, der er væsentlige for det sociale og økonomiske liv ⁽⁸⁾. EØSU hilser det derfor velkomment, at medlemsstaternes *mulighed* for at træffe særlige foranstaltninger for handicappede brugere med 2007-forslaget til ændring af forsyningspligtdirektivet ⁽⁹⁾ er blevet til en udtrykkelig *pligt* ⁽¹⁰⁾.

2.13 Ændringsforslaget til forsyningspligtdirektivet ændrer derimod ikke forsyningspligtens omfang eller levering af tjenester til forbrugere og slutbrugere.

3. Forsyningspligtens nuværende omfang

3.1 Medlemsstaterne skal sikre, at alle rimelige anmodninger om tilslutning til det offentlige telefonnet på et fast sted og om adgang til offentligt tilgængelige telefonitjenester (telefonoplysningstjeneste, abonnentfortegnelse, offentlige betalingstelefoner) eller adgang til særlige foranstaltninger for handicappede brugere efterkommes af mindst én virksomhed.

3.2 Da de nationale tilladelser til mobiltelefonioperatører kræver fuld geografisk dækning eller fuld befolkningsdækning, er taletelefoni i mellemtiden blevet alment tilgængelig, selv om taksterne ofte er svære at gennemskue.

⁽³⁾ Eurbarometer 293 (særunundersøgelse), juni 2008: Undersøgelse af elektronisk kommunikation i hjemmet november-december 2007.

⁽⁴⁾ Meddelelse fra Kommissionen om »Elektronisk kommunikation: Vejen til videnøkonomien«, KOM(2003) 65 endelig, 11.2.2003; udtalelse CESE om »Højhastighedsforbindelser i EU« (ordfører: Thomas McDonogh), EUT C 120 af 20.5.2005, s. 22; udtalelse CESE om »Bredbånd til hele EU« (ordfører: Thomas McDonogh), EUT C 318 af 23.12.2006, s. 229; udtalelse CESE om »2010 — Et europæisk informationssamfund som middel til vækst og beskæftigelse« (ordfører: Göran Lagerholm), EUT C 110 af 9.5.2006, s. 83; udtalelse CESE om »E-tilgængelighed« (ordfører: Miguel Angel Cabra de Luna), EUT C 110 af 9.5.2006, s. 26.

⁽⁵⁾ Se

http://ec.europa.eu/information_society/events/ict_riga_2006/doc/declaration_riga.pdf

⁽⁶⁾ Forslag til direktiv om ændring af direktiv 2002/22/EF om forsyningspligt og brugerrettigheder i forbindelse med elektroniske kommunikationsnet og -tjenester, direktiv 2002/58/EF om behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor og forordning (EF) nr. 2006/2004 om forbrugerbeskyttelsessamarbejde (KOM(2007) 698 endelig).

⁽⁷⁾ Udtalelse CESE, »Elektroniske kommunikationsnet — Reformpakken for telekommunikation«, EUT C 224 af 30.8.2008, s. 50, (ordfører: Bernardo Hernández Bataller).

⁽⁸⁾ Statusrapport om det indre europæiske marked for elektronisk kommunikation i 2007 (13. rapport), KOM(2008) 153 endelig.

⁽⁹⁾ KOM(2007) 698 endelig.

⁽¹⁰⁾ Udtalelse CESE om »E-tilgængelighed« (ordfører: Miguel Ángel Cabra de Luna), EUT C 110 af 9.5.2006, s. 26.

3.3 Kravet om nettilslutning er dog begrænset til en smalbåndsforbindelse. Der er ingen krav om bestemte data- eller bithastigheder, men tilslutningen skal muliggøre en »velfungerende internetadgang, under hensyntagen til gængs teknologi, der bruges af de fleste abonnenter, og til hvad der er teknologisk muligt«⁽¹¹⁾.

4. Udvidelse af forsyningspligtens omfang

4.1 Generelle bemærkninger

4.1.1 Begrebet forsyningspligt og dennes omfang bør udvikles i takt med den teknologiske og markedsmæssige udvikling og brugerens nye behov.

4.1.2 I sin anden periodiske nyvurdering af forsyningspligtens omfang i forbindelse med elektroniske kommunikationsnet og -tjenester⁽¹²⁾ vurderer Kommissionen, at betingelserne for udvidelse af anvendelsesområdet (som defineret i forsyningspligt direktivets bilag V) ikke er til stede i dag. Men Kommissionen erkender, at det er »rimeligt at forvente, at smalbånd inden for relativ kort tid ikke længere vil kunne opfylde kravet om at være tilstrækkeligt til at tillade funktionel internetadgang«.

4.1.3 Det er EØSU's opfattelse, at en ajourføring allerede nu trænger sig på, og at den bør bestå i følgende:

4.2 Adgang til en række basale tjenester

4.2.1 I nogle tilfælde er udelukkelse fra informationssamfundet (»digital udelukkelse«) relateret til adfærd eller kulturtraditioner, som kan blødes op med tiden, men i andre tilfælde skyldes udelukkelsen strukturelle uligheder i økonomiens og samfundets organisation.

4.2.2 Dette fører som en dominoeffekt til andre uligheder, f.eks. ulige adgang til beskæftigelse, uddannelse, livslang læring, forbrugsgoder og -tjenester, offentlige tjenester, social integration, medborgerskab og deltagelse i demokratiet.

4.2.3 Digital udelukkelse omfatter forskellige aspekter i forbindelse med selve det digitale udstyr, adgang til den nødvendige undervisning og brugerstøtte. Problemet kræver parallelle tiltag på følgende områder:

- adgang til undervisning i nye teknologier,
- adgang til udstyr,
- netopkobling.

⁽¹¹⁾ KOM(2007) 698 endelig.

⁽¹²⁾ KOM(2008) 572 endelig.

4.3 Undervisning af brugerne

4.3.1 Der er ingen tvivl om, at det højere kompetenceniveau, som udbredelsen af digitale teknologier kræver, forøger ulighederne mht. anvendelse og adgang. Det ville også være tilfældet, hvis teknologierne var åbne for alle.

4.3.2 Det er en stadig større ulempe ikke at kunne bruge en computer eller internettet. Denne manglende evne kommer ofte til udtryk som en komplet mangel på interesse. Det skaber en kløft i samfundet, der ikke kun mærkes af de udstødte, men også af personer, der har svært ved at tilpasse sig til de nye teknologier.

4.3.3 I denne forbindelse bør man tage særligt hensyn til ældre, der er tilbageholdende med at give sig i lag med den digitale verden (generationskløft). De bør tilbydes grundundervisningsprogrammer i it, der er tilpasset deres særlige behov⁽¹³⁾.

4.3.4 Man bør derfor støtte nationale og lokale projekter om e-integration samt grupper og organisationers mikroprojekter for personer, der har svært ved at benytte sig af de teknologiske redskaber. Støtten kan tage form af f.eks. mikrofinansiering af lokale undervisningsprojekter, offentlige centre med kollektiv adgang til internet eller opstilling af interaktive computere på offentlige steder med gratis internetadgang. EØSU mener, at Kommissionen regelmæssigt bør offentliggøre eksempler på bedste praksis på området.

4.4 Adgang til udstyr

4.4.1 Mange familier eller enkeltpersoner er afskåret fra adgang til elektroniske kommunikationsnet og -tjenester, fordi udgiften til det grundlæggende udstyr (computer, software, modem) er uoverkommelig for dem.

4.4.2 EØSU opfordrer medlemsstaterne til at fremme internetadgang og -anvendelse gennem finansiel støtte inden for forsyningspligtens rammer.

4.5 Netopkobling

4.5.1 I vore dage er det indlysende, at informations- og kommunikationsteknologierne, som er fundamentet i et informations-samfund, der ønsker at være åbent for alle, bør dække alle samfundsborgernes behov, også de socialt udstødtes, med henblik på at mindske den digitale kløft og undgå, at samfundet udvikler sig i to hastigheder.

⁽¹³⁾ Se den sonderende udtalelse CESE 1524/2008 om »Hensyntagen til ældres behov« (ordfører: Renate Heinsich).

4.5.2 Det globale internetmiljø konvergens, etableringen af netsamarbejde og digitaliseringen har den samlede konsekvens, at der i stigende grad er behov for højhastighedsforbindelse til nettet, så de nye applikationer kan anvendes.

4.5.3 Kommissionens meddelelse af 20. marts 2006 ⁽¹⁴⁾, »Bredbånd til hele EU« fastslår, at »Generel bredbåndsadgang er (...) en nøglefaktor for udviklingen af de moderne økonomier og et vigtigt aspekt i Lissabondagsordenen«. I sin meddelelse af 29. september 2008 erkender Kommissionen, at »der vil være geografiske områder, hvor markedet formentlig ikke vil gøre bredbånd tilgængeligt inden for en rimelig tidsfrist« og at der »på et tidspunkt [vil] opstå et alvorligt problem, hvor personer udelukkes fra informationer«.

4.5.4 EØSU har i årevis udtrykt ønske om, at bredbåndsadgang blev omfattet af forsyningspligten.

4.5.5 Forsyningspligt-direktivet blev i 2002 suppleret med begrebet »velfungerende internetadgang« inden for forsyningspligtens dækningsområde. Denne velfungerende adgang defineres som transmission af datakommunikation med hastigheder, der er høje nok til at muliggøre adgang til internettet.

4.5.6 Dengang, da overførsel af onlinekommunikationer skete via det traditionelle telefonnet, kunne denne tilføjelse måske betragtes som en forbedring, men i vore dage kræves der bredbåndsforbindelse til anvendelse af applikationer som e-sundhed, e-business, e-forvaltning og e-læring, der er en afgørende forudsætning for Europas vækst og livskvalitet i de kommende år.

4.5.7 EØSU finder det derfor nødvendigt at præcisere, hvad en »velfungerende internetadgang« indebærer. Udvalget foreslår, at leverandøren af forsyningspligt-ydelsen inden for en rimelig frist, der skal fastlægges i et flerårigt program, forpligtes til at tilbyde en DSL-adgang med en minimumstransmissionshastighed på 2 Mbit/s-10 Mbit/s eller mobil eller trådløs adgang (WIMAX, satellit osv.) med tilsvarende transmissionshastigheder. Disse hastigheder skal selvfølgelig tilpasses teknologiuudviklingen og forbrugernes behov.

4.6 Adgang for alle brugere, uanset hvor de bor

4.6.1 I fjerntliggende områder og landdistrikter, især i nogle af de nye medlemsstater, er markedet som regel ikke i stand til at give adgang til infrastruktur for elektronisk kommunikation til en overkommelig pris og på et passende serviceniveau.

4.6.2 Hvad angår højhastighedsadgang er der store forskelle mellem byområder og landområder. DSL-dækningen i landdistrikter ligger på 71,3 % mod 94 % i byområder ⁽⁸⁾. Transmissionshastigheder, der er for lave, hæmmer imidlertid anvendelsen af bredbånd i virksomheder på landet og dets indtog i hjemmene, som ikke får mulighed for at opleve et ægte multimediemiljø.

4.6.3 Udelukkelse fra informationssamfundet berører forskellige sociale kategorier afhængigt af demografiske variabler (alder, køn, husstandstype), sociale og erhvervs-mæssige variabler (uddannelse, beskæftigelse, status, indkomst) eller geografiske variabler (bolig, bopæl, regionale eller lokale særtræk).

4.6.4 Man bør derfor ikke kun fokusere på geografisk udelukkelse, men også på social udelukkelse, som falder sammen med visse brugergrupperes begrænsede finansielle kapacitet og kompetencer.

4.6.5 EØSU mener på denne baggrund, at forsyningspligten bør udvides, således at alle brugere sikres adgang uanset deres geografiske, finansielle eller sociale situation.

4.7 En bestemt kvalitet

4.7.1 I sit forslag til ændring af forsyningspligt-direktivet foreslår Kommissionen, at man giver de nationale regulerende myndigheder beføjelse til at forhindre, at servicekvaliteten forringes, at der blokeres for adgang, og at trafikken over nettene forsinkes, ved at fastsætte et minimumsniveau for kvaliteten af nettransmissionstjenester for slutbrugere.

4.7.2 EØSU mener, at minimumsniveauet for kvalitet bør være det samme for alle EU's medlemsstater, og at det derfor primært er EU's lovgivende myndighed og ikke en national reguleringsmyndighed, der bør fastlægge minimumsstandarder for kvalitet.

4.8 En rimelig pris

4.8.1 I stedet for en overkommelig pris eller en rimelig pris burde man tale om en »pris, alle kan betale«. Det svarer bedre til intentionerne.

4.8.2 Adgangens og tjenestens rimelighed er indeholdt i definitionen af forsyningspligt, men ikke af dens anvendelsesområde på EU-niveau, eftersom »en rimelig pris« afhænger af de specifikke nationale vilkår som f.eks. den gennemsnitlige husstandsindkomst.

4.8.3 EØSU foreslår, at man på EU-niveau undersøger muligheden for, at medlemsstaterne indfører sociale takster for adgang til og anvendelse af højhastighedsinternet som en del af forsyningspligt-ydelsen.

5. Finansiering

5.1 EØSU er klar over, at forsyningspligt-ydelser med højhastighedsforbindelse er en stor finansiell belastning for operatørerne, og at de ofte kun kan leveres med tab.

⁽¹⁴⁾ KOM(2006) 129 endelig.

5.2 Dog afhænger omkostningerne i høj grad af den anvendte teknologi. Selv om omkostningerne kan reduceres ved at erstatte fastnet med mobilnet på grund af den marginale pris for tilføjelse af en ny abonnent til det fælles radionet for abonnenter, må man ikke glemme, at kommunikationsudgifterne for brugeren er lavere med en fast forbindelse end med en mobil forbindelse.

5.3 Når forsyningspligten er for stor en finansiel belastning for udbyderen, tillader forsyningspligt-direktivet af 2002 medlemsstaterne at iværksætte bl.a. følgende finansieringsmekanismer:

- bidrag fra offentlige midler
- brugerafgifter
- bidrag fra alle virksomheder eller fra bestemte virksomhedskategorier.

5.4 Hertil kommer, at strukturfondene og fondsmidlerne til udvikling af landdistrikterne på visse betingelser kan bidrage til udviklingen af regioner med efterslæb og landdistrikter.

5.5 Hvad angår adgangen til ikt-net i europæiske områder og regioner, hvor den digitale kløft er mærkbar, gentager EØSU sin anmodning ⁽¹⁵⁾ om, at der oprettes særlige budgetposter til e-integration i strukturfondene, fonden for udvikling af landdistrikter og fonden for forskning og udvikling.

5.6 Det globale internetmiljø konvergens og mangfoldigheden af operatører (udbydere af adgangsinfrastruktur, internetplatforme og indhold) gør det stadig vanskeligere at fastlægge, hvilke markeder der skal bidrage til finansieringen. Dette vil blive en kilde til permanente konflikter og indsigelser.

5.7 Desuden afspejles de afgifter, som pålægges operatørerne, som oftest (i hvert fald delvist) i slutprisen.

5.8 EØSU kan ikke godkende, at restomkostningerne ved forsyningspligten dækkes ved direkte eller indirekte indførelse af en afgift eller takstforhøjelse for brugerne, da dette er uforeneligt med »en rimelig pris«.

5.9 Finansiering gennem offentlig støtte kombineret med EU-finansierede investeringer er for EØSU den eneste egnede fremgangsmåde for lande, hvor forsyningspligtens finansielle omkostninger er så store, at de ikke svarer til de almindelige forretningsmæssige vilkår.

5.10 Finansiering af forsyningspligt-ydelserne via en generel beskatningsordning, som fordeler omkostningerne på et meget bredt skattegrundlag, indebærer et meget mindre tab af social velstand, end hvis ydelserne kun blev finansieret gennem operatør- og brugerafgifter.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

¶

¶

⁽¹⁵⁾ Udtalelse CESE, »Fremtidig lovgivning om e-tilgængelighed« (ordførere: Bernardo Hernández Bataller), EUT C 175 af 27.7.2007, s. 91.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Effektiv styring af den fornyede Lissabonstrategi«

(2009/C 175/03)

I skrivelse af 11. juni 2008 til Dimitris DIMITRIADIS sendte Kommissionen en anmodning til Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om i henhold til EF-traktatens artikel 262 at udarbejde en sonderende udtalelse om:

Effektiv styring af den fornyede Lissabonstrategi.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs præsidium henviste den 25. maj 2008 det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Den Økonomiske og Monetære Union og Økonomisk og Social Samhørighed.

På grund af sagens hastende karakter udpegede Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december 2008, Susanna FLORIO til hovedordfører og vedtog følgende udtalelse med 100 stemmer for, 5 imod og 2 hverken for eller imod.

INDLEDNING

I tider med stor usikkerhed er der behov for en langsigtet vision, konsekvente politikker og deltagelse af alle aktører. Lissabon-strategien udstikker de overordnede rammer, så Den Europæiske Union kan styrke sin fælles røst på verdensplan.

En mere aktiv inddragelse af det organiserede civilsamfund vil slippe det skjulte potentiale løs. Konceptet og gennemførelsen af strategien viser, at det bør være en blanding af topstyret og græsrodsbaserede tilgange. En god forvaltning af Lissabon-strategien bør anvendes til at fremme konvergens mellem forskellige politikområder og økonomisk vækst og beskæftigelse.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Lissabonstrategien er et projekt for det europæiske samfund som helhed, som sætter det i stand til at imødekomme udfordringerne i en globaliseret verden. EØSU mener, at den aktuelle krise på de finansielle markeder og de efterfølgende økonomiske konsekvenser og stigende usikkerhed betyder, at den europæiske konkurrenceevne, bæredygtig udvikling og social samhørighed forbliver af central betydning. Udvalget understreger, at dagsordenens tre søjler — vækst og beskæftigelse, social samhørighed og bæredygtighed — kræver, at der fortsat anvendes en interaktiv og afbalanceret tilgang.

1.2 Denne udtalelse er først og fremmest et svar på anmodningen fra Kommissionen ⁽¹⁾. Den beskæftiger sig med forvaltningen af Lissabon-strategien og udgør en fortsættelse af tidligere bidrag fra både EØSU og EU's civilsamfundsorganisationer til Lissabon-processen.

1.3 EØSU understreger, at strategien har brug for tilstrækkelig støtte fra de nationale regeringer og understreger derfor, at de har en politisk og moralsk forpligtelse til at vedtage og planlægge reformer med civilsamfundet. Det er af afgørende betydning, at de ikke-statslige aktører i medlemsstaterne kan deltage fuldt ud i fastlæggelsen af Lissabon-processens dagsorden. De nationale økonomiske og sociale råd og tilsvarende civilsamfundsorganisationer bør udføre de funktioner, de har fået tildelt af national lovgivning og praksis, når det gælder Lissabon-strategien ⁽²⁾.

1.4 Der er væsentlige forskelle mellem medlemsstaternes forvaltningspraksis. I nogle af dem er hørings- og informationsprocedurer grundigt tilrettelagt og i visse er betydelige forandringer tiltrængt. Udveksling af god praksis bør fremmes. EØSU gennemfører derfor studierejser til medlemsstaterne for at drøfte udveksling af god praksis og gennemførelse af reformerne med civilsamfundsaktører ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Margot Wallström, Kommissionens næstformand, anmodede i sit brev af 11. juni 2008 Dimitris Dimitriadis, EØSU's formand, om at lade EØSU udarbejde en sonderende udtalelse om Lissabons vækst- og jobstrategi. Denne anmodning til EØSU fra Kommissionen er på linje med det generelle mandat fra Det Europæiske Råds forårsmøde i 2008, som opfordrede »Kommissionen og medlemsstaterne til i højere grad at inddrage relevante aktører i Lissabon-processen...«

⁽²⁾ EØSU noterer, at det på ingen måde blander sig i medlemsstaterne, hvad angår gældende høringsprocedurer, kompetencer og arbejdsmarkedsparternes legitimitet.

⁽³⁾ Repræsentanter fra Frankrig, Spanien, Belgien og Nederlandene udtrykte tilfredshed med forvaltningen af processen i deres respektive medlemsstater. Se Bilag 2 for resultaterne fra den første studierejse.

1.5 EØSU understreger, at strategiens reformer giver borgerne en stor grad af økonomisk og social stabilitet samt mål for bæredygtig udvikling. De forskellige aktører i den offentlige og private sektor bør alle identificere deres egen rolle og positive bidrag og således kombinere økonomisk effektivitet og social retfærdighed med henblik på velfærd for Europas borgere.

1.6 EØSU ser meget gerne, at alle aktører (på nationalt, regionalt og lokalt plan) inddrages direkte i definitionen af effektiv forvaltning på det relevante niveau. De forskellige høringsniveauer kræver forskellige former for deltagelse og arbejdsmetoder.

1.7 Under hensyntagen til forskellene mellem medlemsstaterne anbefaler EØSU, at der i alle medlemsstater oprettes permanente dialoger, som på den ene side skal inddrage nationale økonomiske og sociale råd, og på den anden side arbejdsmarkedets parter og eventuelt andre samfundsaktører (SMV, socialøkonomien⁽⁴⁾ ...) samt universitetskredse og tænketanke. Hertil kommer også organer, som arbejder for at fremme social samhørighed og lige muligheder.

1.8 EØSU foreslår, at der ved afslutningen af hver Lissaboncyklus afholdes en konference (som en opfølgning af den nationale permanente dialog) med aktører og civilsamfundsorganisationer for at vurdere succeshistorier og nederlag. Ved at fremhæve og fremme succeshistorier og resultater får samfundet generelt et stærkere udgangspunkt til at fortsætte reformprocessen.

1.9 EØSU understreger, at der er behov for et bedre og mere udførligt overvågningsystem (forskellige aktørers rolle og aktioner i gennemførelsesprocedurerne) og foreslår derfor en mere generel anvendelse af den kvantitative og kvalitative benchmarkingmodel (jf. punkt 2.8), som afprøves i nogle lande, hvilket vil give civilsamfundsorganisationerne en stærkere rolle i gennemførelses- og overvågningsarbejdet.

1.10 EØSU vurderer, at der er et presserende behov for en bredere offentlig debat om strategiens metoder og gennemførelsesaspekter og opfordrer alle civilsamfundsaktører til at tage hul på en bredere og mere tilbunds gående debat om Lissabonreformerne på de forskellige niveauer. De nationale økonomiske og sociale råd og tilsvarende civilsamfundsorganisationer i medlemsstater uden nationale økonomiske og sociale råd bør styrkes i de tilfælde, hvor denne rolle er underudviklet. Andre rådgivende organer, som beskæftiger sig med særlige aspekter af Lissabonstrategien (nationale råd om bæredygtig udvikling, lige muligheder eller bekæmpelse af fattigdom) skal også inddrages sammen med organer for høring af arbejdsmarkedets parter.

1.11 EØSU anser det for nødvendigt, at der tages nye konkrete skridt af Kommissionen og medlemsstaterne til at forbedre gennemførelsen ved hjælp af forskellige kommunikationsmetoder, især af elektronisk art (indkredsning af god praksis, måltavler osv.) Samarbejde på tværs af grænserne og udveksling af bedste praksis bør fremmes.

1.12 EØSU kan være medvirkende, både som platform for informationsudveksling mellem de nationale økonomiske og sociale råd, arbejdsmarkedets parter og andre civilsamfundsaktører samt de europæiske institutioner og som platform for udveksling af synspunkter og erfaringer mellem de nationale ikkestatslige aktører. EØSU sætter stor pris på de nationale økonomiske og sociale råd og andre civilsamfundsorganisationers bidrag til diskussionerne.

1.13 EØSU understreger, at i alle tilfælde bør de nationale Lissabon-koordinatorer have et løbende samarbejde under udformning, gennemførelse og evaluering af de nationale reformprogrammer med alle veldefinerede aktører. EØSU opfordrer medlemsstaternes regeringer til at gøre mere for at informere deres borgere om følgerne af den civile og sociale dialog i forbindelse med Lissabon-målene.

2. Interessenternes rolle i styringsprocessen — nye former for og redskaber til effektiv forvaltningspraksis

2.1 Da den internationale økonomi står over for meget store udfordringer og usikkerhed, er den positive økonomiske stemning aftaget, navnlig i Europa. I denne situation får Lissabondagsordenen og gennemførelsen af afbalancerede strukturreformer endnu større betydning og øjeblikkelige løsninger er nødvendige.

⁽⁴⁾ Socialøkonomien er struktureret omkring tre store organisationsformer: kooperativer, gensidige selskaber og foreninger, med den nylige tilføjelse stiftelser, Socialøkonomi i EU, s. 11, CESE/COMM/05/2005.

2.2 EØSU betragter en effektiv styring af strategien som yderst vigtig for dens sammenhængende gennemførelse og understreger, at øgede beføjelser til de forskellige niveauer (nationalt, regionalt og lokalt) bør føre til forslag og løsninger.

2.3 EØSU noterer, at i mange medlemsstater blev strategien oprindeligt tænkt som et samspil mellem de nationale myndigheder og EU-institutionerne. EØSU spillede en nøglerolle sammen med de nationale økonomiske og sociale råd og andre civilsamfundsorganisationer for at forbedre forvaltningen i forhold til den oprindelige situation. EØSU må med beklagelse konstatere, at der ikke har været lige så stor deltagelse i alle medlemsstater.

2.4 De nationale Lissabonkoordinatorene bør inddrage civilsamfundsorganisationerne og arbejdsmarkedets parter mere aktivt i de aktiviteter og reformer, som er nødvendige for at støtte Lissabonstrategien (f.eks. rettidig information, fælles begivenhedsplanlægning osv.) og mere effektivt formidle strategien til den brede offentlighed.

2.5 Tæt samarbejde mellem nationale økonomiske og sociale råd, arbejdsmarkedets parter og andre civilsamfundsorganisationer vil bidrage til positive politiske eksternaliteter og skabe nye synergieffekter. Det bør sikres, at alle interessenter deltager, herunder repræsentanter for svage grupper (handicappede, immigranter osv.).

2.6 En vellykket gennemførelse vil kræve en mere effektiv brug af EU's finansiering af de forskellige fonde (strukturfondene osv.) i overensstemmelse med Lissabon-målene.

2.7 Effektiv forvaltning på flere niveauer

2.7.1 Der er brug for nye og innovative former for styring for at reagere behørigt på de globale udfordringer. EØSU anbefaler, at der etableres *permanente dialoger* (med de nationale økonomiske og sociale råd, arbejdsmarkedets parter, SMV'er, universiteter, andre civilsamfundsaktører inklusive den sociale økonomis organisationer og de, som arbejder på at fremme social samhørighed og lige muligheder for alle. Disse dialoger bør gøre det lettere at indkredse flaskehalse i gennemførelsesprocessen og fremme nye incitamenter for de områder, som halter bagefter. På den måde kan nationale økonomiske og sociale organisationer bidrage til at formulere forslag for at reagere på de problemer, som er blevet rejst.

2.7.2 Disse permanente dialoger kan i de lande, hvor de anses for nødvendige, tjene som instrumenter til effektiv forvaltning på mange niveauer i samarbejde med den nationale Lissabonkoordinators kontor. De kan være med til at evaluere tiltag, der er taget på hvert prioritetsområde (baseret på landespecifikke henstillinger fra Kommissionen), eventuelt ved at bruge et kvantitativt og kvalitativt benchmarkingsystem på nationalt, regionalt og lokalt niveau (jf. punkt 2.8). Dette kan også være til hjælp i forbindelse med grænseoverskridende benchmarking.

2.7.3 *Gennemsigthed* (adgang til data, overholdelse af tidsfrister) bør garanteres under møder mellem Kommissionen og arbejdsmarkedets parter, ngo'er og de forskellige civilsamfundsorganisationer.

2.7.4 Den åbne koordinationsmetode udgør et instrument, som kan bidrage til gennemførelsen af Lissabondagsordenen. Udvalget har gentagne gange fremført, at den åbne koordinationsmetode kan anvendes bedre og mere effektivt. Dette kan opnås ved at anvende den nyligt indførte tilgang med »fælles principper«⁽⁵⁾ samt tillade, at det organiserede civilsamfund deltager i udarbejdelsen af og endog forhandlingerne om målene for Lissabonstrategien på europæisk niveau. I den nuværende alvorlige finansielle og økonomiske situation bør alle regeringer og aktører imidlertid tage yderligere skridt til at fastsætte bedre mål.

2.7.5 Aktørerne bør udvikle nye metoder til udveksling af god praksis: Netværksopbygningen på flere niveauer bør bl.a. bestå af tovejs-udveksling af information mellem de forskellige myndighedsniveauer, samtidig med at det tættere samarbejde mellem grænseregioner i to eller flere medlemsstater bør føre til fastlæggelsen af grænseoverskridende mål.

2.8 Kvantitativ og kvalitativ benchmarking

2.8.1 Blandt forskellene mellem medlemsstaterne kan nævnes afvigelse i indsamlingen af relevante data for strukturelle indikatorer. Det er nødvendigt at finde frem til, hvordan man kan opnå objektiv information af høj standard om indikatorerne i de forskellige medlemsstater. Med henblik herpå er det endnu ønskeliggere at styrke de eksisterende forbindelser mellem de ansvarlige instanser (f.eks. nationale statistiske kontorer), således som Eurostat bestræber sig på, med det sigte at forbedre det nødvendige fælles statistiske grundlag. Disse data skal være bredt tilgængelige og debatterne om valget af kriterier så gennemsigtige som muligt.

(5) Metoden om fælles principper fokuserer på meget specifikke områder, hvor medlemsstaterne ønsker fremskridt, også selv om EU's kompetence er begrænset, ref. EØSU's udtalelse »Et nyt europæisk handlingsprogram«, EUT C 27 af 3.2.2009, s. 99.

2.8.2 Kvantitativ og kvalitativ benchmarking, som er baseret på NRP-målene og indledt af interessenter i samarbejde med regeringsrepræsentanter, vil give effektiv og konkret information til måling af de fremskridt, der har fundet sted i hver medlemsstat på baggrund af strukturindikatorerne ⁽⁶⁾ samt Lissabonstrategiens mål. Alle nationale økonomiske og sociale råd eller tilsvarende organisationer skal undersøge og opstille deres egne prioritetskriterier. De nationale økonomiske og sociale råd i lande som f.eks. Belgien, Bulgarien og Frankrig er allerede begyndt at foretage en regelmæssig benchmarking (f.eks. hvert andet år) af de 14 indikatorer, som medlemsstatsregeringerne er blevet enige om, samt af visse strukturelle indikatorer ved at benytte statistikker, der er gratis til rådighed på Eurostat-webstedet. Andre nationale økonomiske og sociale råd kan følge trop, hvis de ønsker det.

2.8.3 De nationale kriterier kan ændres på baggrund af kravene fra hvert niveau (nationalt, regionalt, lokalt og sektorielt ⁽⁷⁾) og tilpasses efter behov. Nationale benchmarks vil i hvert prioriteret område (som defineret på Det Europæiske Råd i foråret 2006) fokusere på indsamlingen af nationale og regionale oplysninger med henblik på at fremlægge konkrete resultatindikatorer og foranstaltninger. Databasen bør være åben for nationale økonomiske og sociale råd samt for arbejdsmarkedets parter og andre

interessenter i civilsamfundet. Der foreslås følgende praktiske skridt:

- En tilgængelig internetbaseret benchmarking på EØSU's websted (webstedet CESLink ⁽⁸⁾) til effektiv indsamling og analyse af oplysninger i realtid ⁽⁹⁾.
- Oplysninger kan indsamles af nationale økonomiske og sociale råd eller tilsvarende organisationer en gang eller oftere pr. 3-års Lissaboncyklus eller garanteres af de eksisterende nationale deltagelsessystemer.
- Resultaterne kan også analyseres under periodiske rundbordsdrøftelser og forelægges på en årlig konference arrangeret af EØSU.

2.8.4 På denne måde kan interessenterne sætte realistiske mål og give sammenhængende oplysninger til gennemgang af NRP'er. De vil desuden være lette at opdatere, og der kan løbende foretages evaluering. Samtidig vil bedste praksis lettere kunne fastlægges i medlemsstaterne.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁶⁾ I december 2003 vedtog medlemsstaterne 14 fælles strukturelle indikatorer. De 14 strukturelle indikatorer er: BNP pr. indbygger i KKS, arbejdskraftproduktiviteten, beskæftigelsesgrad, ældre arbejdstageres beskæftigelsesgrad, ungdomsuddannelsesniveau, bruttonationaludgifter til F&U, sammenlignelige prisniveauer, erhvervsinvestering, andel af befolkningen, der risikerer fattigdom efter overførselsindkomster, langtidsarbejdslededsprocent, spredning af regionale beskæftigelsesfrekvenser, drivhusgasemissioner, økonomiens energiintensitet og mængden af gods, der skal transporteres i forhold til BNP. Eurostat informerer jævnligt om strukturindikatorer:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1133,47800773,1133_47802588&_dad=portal&_schema=PORTAL.

⁽⁷⁾ Sektorielt — alle sektorer inden for den økonomiske aktivitet skal også definere de skridt, som er nødvendige for at opfylde Lissabonmålene (f.eks. innovation og konkurrenceevne).

⁽⁸⁾ <http://www.eesc.europa.eu/ceslink/09-fr/presentation-ceslink-fr.html>.

⁽⁹⁾ EØSU kan bidrage til processen ved at stille webplads til rådighed for deling af resultater og udveksling af information.

BILAG I

DE VIGTIGSTE BIDRAG OM LISSABON-STRATEGIEN FORBEREDT AF EØSU SAMMEN MED DETS NETVÆRK AF NATIONALE ØKONOMISKE OG SOCIALE RÅD OG LIGNENDE ORGANISATIONER**Sammenfattende rapporter til Det Europæiske Råds forårstopmøde:**

- **Gennemførelse Af Lissabon-strategien — Bidrag på baggrund af mandatet fra Det Europæiske Råd den 22.-23. marts 2005 — Sammenfattende rapport udarbejdet i samarbejde med de nationale økonomiske og sociale råd i EU — Bidrag fra de to kandidatlande — Bidrag fra kontaktgruppen**

(CESE 1468/2005 rev.) (på EØSU's hjemmeside:

http://www.eesc.europa.eu/lisbon_strategy/events/09_03_06_improving/documents/ces1468-2005_rev_d_en.pdf)

- **Lissabon-strategien 2008-2010. Det organiserede civilsamfunds rolle. Sammenfattende rapport til Det Europæiske Råd (13. og 14. marts 2008). Gennemførelse af Lissabon-strategien: Den nuværende situation og fremtidsperspektiverne.**

CESE 40/2008

Resolution til Det Europæiske Råds forårstopmøde:

- **Det Økonomiske og Sociale Udvalgs resolution om Gennemførelsen af den fornyede Lissabon-strategi** (resolution fra foråret 2007)

CESE 298/2007

Ordfører: **Joost Van IERSEL**

Medordfører: **Miklos BARABÁS**

UDTALELSER OM LISSABON-STRATEGIENS PRIORITETSOMRÅDER

- **Vejen til et europæisk videnbaseret samfund — det organiserede civilsamfunds bidrag til Lissabon-strategien** (sonderende udtalelse)

EUT C 65 af 17.3.2006, s. 94

Ordfører: **Jan OLSSON**

Medordførere: **Eva BELABED** og **Joost van IERSEL**

- **Erhvervspotentiale, specielt for SMV'er (Lissabon-strategien) (initiativudtalelse)**

EUT C 256 af 27.10.2007, s. 8

Ordfører: **Christine FAES**

- **Investeringer i viden og innovation (Lissabon-strategien) (initiativudtalelse)**

EUT C 256 af 27.10.2007, s. 17

Ordfører: **Gerd WOLF**

- **Beskæftigelse for prioriterede befolkningsgrupper (Lissabon-strategien)**

EUT C 256 af 27.10.2007, s. 93

Ordfører: **Wolfgang GREIF**

— **Fastlæggelse af en energipolitik for Europa (Lissabon-strategien) (initiativudtalelse)**

EUT C 256 af 27.10.2007, s. 31

Ordfører: **Ulla SIRKEINEN**

ANDRE DOKUMENTER FRA ARBEJDSORGANERNE VEDRØRENDE LISSABON-STRATEGIEN

— **Brochure om 58 konkrete foranstaltninger til at sikre Lissabon-strategiens succes**

**YDERLIGERE UDTALELSER UDARBEJDET AF SEKTIONERNE UAFHÆNGIGT AF ARBEJDSORGANERNE
VEDRØRENDE LISSABON-STRATEGIEN**

— **Klimaændringer og Lissabon-strategien (initiativudtalelse)**

EUT C 44 af 16.2.2008, s. 69

Ordfører: **Ernst Erik EHNMARK**

— **Iværksætterånd og Lissabon-dagsordenen (initiativudtalelse)**

EUT C 44 af 16.2.2008, s. 84

Ordfører: **Madi SHARMA**

Medordfører: **Jan OLSSON**

BILAG II

Sammenfattende rapport om studierejsen til Bukarest den 13. oktober 2008

EØSU's delegation mødtes med det rumænske civilsamfunds organisationer i det nationale økonomiske og sociale råds bygning. Der fandt diskussioner sted med repræsentanter for 17 civilsamfundsorganisationer.

Arbejdsgivere og fagforeninger var enige om en række spørgsmål, men regeringen lytter ikke til dem. Følgende konklusioner blev draget:

Generelt:

- Regeringen hører arbejdsmarkedets parter om det nationale reformprogram, men tidsfristen er ofte urealistisk kort. Meget sjældent bliver et af arbejdsmarkedsparternes forslag overvejet eller afspejlet i det nationale reformprogram.
- Det nationale reformprogram tager korrekt fat på de energi- og klimaforandringer, som landet står over for.
- Den sociale dialog fungerer ikke godt og dens fordele bør formidles bedre til borgerne. Alle arbejdsmarkedets parter bør derfor samarbejde bedre og slå sig sammen for at repræsentere de samfundsøkonomiske interesser.
- På grund af en ubalanceret lønpolitik har over 3 millioner af de mest konkurrencedygtige arbejdstagere forladt landet og landet står over en alvorlig mangel på arbejdskraft. Der kræves mindst 500 000 arbejdstagere, hvis man skal kunne tilgodese de forskellige sektors behov.
- Lovrammerne for SMV'ers etablering og funktionsmåde bør moderniseres.
- Der er behov for flere skatteinstrumenter til fordel for vækst og beskæftigelse i Rumænien, især bør der fokuseres på de 750 000 med handicap.
- Systemet for livslang læring er alvorligt underudviklet.
- Det rumænske civilsamfund er bekymret over forsyningssikkerheden, hvad angår råstoffer, energi osv.
- Korruption skader fortsat udviklingen inden for forskellige sektorer.

Specifikt:

- Gennemførelsen af arbejdsmarkedslovgivningen forbliver problematisk, og det nationale arbejdstilsyn præsterer for lidt (*den sorte økonomi*)
- Indførelsen af flexicurity er problematisk. Myndighedernes fortolkning og gennemførelse skaber usikkerhed.
- Erhvervsuddannelsessystemet parallelt med det såkaldte »certificeringssystem« er nødt til at tage bedre hensyn til de forskellige sektors behov. Den nuværende situation undergraver alvorligt hele økonomiens konkurrenceevne. Der er brug for bistand i etablerings-, gennemførelses- og evalueringsfasen.
- Indirekte skatter hæmmer SMV'erne.
- Civilsamfundsorganisationerne har et permanent kapacitets-/finansieringsproblem og er endnu ikke fuldt udviklede. En koalition af ngo'er er tilstede i styringsudvalget for strukturfondene, men yderligere inddragelse er nødvendig.
- Uddannelsesprogrammer (generelt er der brug for bedre koordination af læseplaner) bør se på energi/klima og bæredygtige udfordringer.

Arbejdsmarkedets parter modtager skam information fra Kommissionen. På det nationale niveau opfordrede alle parter regeringen til at høre andre civilsamfundsorganisationer og udvikle en mere velstruktureret civil dialog. Det bør afspejles i reformen af det rumænske nationale økonomiske og sociale råd, da retsgrundlaget eksisterer og oprindeligt blev foreslået af regeringen, men andre civilsamfundsorganisationer er endnu ikke repræsenteret.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Økonomisk demokrati i det indre marked«

(2009/C 175/04)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 27. september 2007 i overensstemmelse med forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om

Økonomisk demokrati i det indre marked.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Maria SÁNCHEZ MIGUEL til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 6. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december, følgende udtalelse med 110 stemmer for, 29 imod og 22 hverken for eller imod:

1. Konklusioner

1.1 En af de grundlæggende betingelser for, at EU-borgernes rettigheder respekteres, er, at der etableres et ægte demokrati i det indre marked. Først når dette er på plads, er de nødvendige betingelser til stede for, at alle markedsdeltagerne forstår og støtter den betydning, markedet har for den europæiske integration.

1.2 Indtil nu har man opnået balance mellem de forskellige markedsdeltagere ved at fokusere på forbrugerbeskyttelse, selv om der ikke er nogen tvivl om, at den europæiske konkurrencepolitik har tilvejebragt retlige instrumenter, som holder den konkurrencebegrænsning i ave, der er så skadelig for både forbrugere, arbejdstagere og borgerne generelt.

1.3 Økonomisk demokrati på markedet forudsætter ikke kun, at man opnår lighed mellem alle markedsdeltagere. Det er også nødvendigt med en forbedring af borgernes livskvalitet, hvilket kan ske gennem:

- Udvikling og implementering af konkurrencepolitiske lovgivningsinstrumenter samt den nødvendige inddragelse af forbrugerne og øvrige interessenter i de organisationer (både på EU-plan og nationalt plan), som er kompetente på området.
- Udbygning af denne politik for at beskytte de økonomiske interesser hos dem, der berøres direkte af overtrædelser af konkurrencelovgivningen.

1.4 For at opnå dette er EU nødt til at udvikle konkrete tiltag, som sikrer og styrker tilliden blandt alle involverede i det indre marked. Disse kunne fokusere på at:

- Harmonisere alle lovgivningerne og gøre dem sammenlignelige, i det mindste for så vidt angår centrale spørgsmål inden for både materiel ret og procesret.
- Sammenknytte de grundlæggende rettigheder, som anerkendes i traktaterne, med beskyttelsen af markedsdeltagerne, uden at det dog af den grund skal være nødvendigt at etablere nye procedurer. Således øges den administrative byrde ikke.
- Skabe bedre grobund for, at de forskellige markedsdeltagere kan involvere sig i organisationer, der regulerer konkurrencen, og etablere et smidigt informationsnetværk. Begge dele har EØSU gentagne gange foreslået i forskellige udtalelser.

1.5 EØSU har spillet en aktiv rolle med hensyn til at fremme lige rettigheder i forbindelse med alle politikker og større inddragelse af det civile samfund i EU-organisationerne, herunder særligt i de organer, som beskæftiger sig med konkurrencepolitik. Hvis man skal opnå målene fra Lissabon-dagsordenen med en mere konkurrencedygtig og dynamisk økonomi som resultat, er man efter vores opfattelse nødt til at sikre økonomisk demokrati i det indre marked.

2. Baggrund

2.1 I henhold til artikel 6 i Traktaten om Den Europæiske Union ⁽¹⁾ fastslår Lissabontraktaten, at Unionen anerkender de rettigheder, friheder og principper, der findes i EU's charter om grundlæggende rettigheder ⁽²⁾, som skal have samme retsgyldighed som traktaterne.

2.2 Som grundlæggende rettigheder i EU fastsætter charteret bl.a. lighed, ejendomsret, forbrugerbeskyttelse og adgang til forsyningspligtgydelser, hvilke alle er rettigheder, som øver indflydelse på det indre markeds oprettelse og funktion.

2.3 Princippet om ligebehandling af borgerne er en af EU's grundlæggende værdier (art. 2), og samtidig udgør det som demokratisk princip for Unionen en forpligtelse, som EU ifølge TEU's artikel 9 skal respektere i alle sine aktiviteter, herunder de økonomiske aktiviteter som foregår i det indre marked.

2.4 EU har enekompetence til at fastlægge de konkurrenceregler ⁽³⁾, som er nødvendige for det indre markeds funktion (art. 3, stk. 1, litra b).

(1) Der anvendes samme artikelnummerering som i den konsoliderede udgave af Traktaten om Den Europæiske Union og Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, offentliggjort i EUT C 115 af 9.5.2008.

(2) Der henvises til vedtagelsen af charteret den 12. december 2007 i Strasbourg og offentliggørelsen heraf i EUT C 303 af 14.12.2007. Denne anden bekendtgørelse var nødvendig, eftersom fodnoterne var blevet føjet til charteret, efter at det første gang blev bekendtgjort ved topmødet i Nice i december 2000.

(3) Jf. »Retningslinjer for vurdering af horisontale fusioner efter Rådets forordning om kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser«, som er offentliggjort i EUT C 31 af 5.2.2004, s. 5.

2.4.1 Helt konkret er samordnet praksis og misbrug af en dominerende stilling (antitrustregler) uforenelige med det indre marked og som sådan forbudt, navnlig fordi de bl.a. er til skade for forbrugere, virksomheder og andre af markedets aktører, eksempelvis arbejdstagerne.

2.4.2 Også utilstrækkelig eller manglende anvendelse af reglerne om virksomhedsfusioner kan påføre forbrugere, virksomheder og andre af markedets aktører, eksempelvis arbejdstagerne, store tab.

2.4.3 Det relevante referencepunkt, når man skal vurdere de effektivitetsgevinster, der gøres gældende, er, at forbrugerne ikke må føle, at fusionen skader dem. Derfor skal effektivitetsgevinsterne være væsentlige og indtræffe straks. Ligeledes skal de komme forbrugerne på de markeder, hvor konkurrenceproblemer ellers ville kunne forventes at opstå, til gode.

2.5 Unionen har delt kompetence med hensyn til forbrugerbeskyttelse (art. 4, stk. 2, litra f).

2.5.1 Ved udformning og gennemførelse af andre EU-politikker og -aktiviteter skal der i overensstemmelse med den nye artikel 12 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde tages hensyn til kravene om forbrugerbeskyttelse.

2.5.2 Der er tale om en horisontal tilgang til forbrugerpolitikken, der udtrykkeligt anerkendes i primær fællesskabsret, på grundlag af hvilken det for gennemførelsen af det indre marked er vitalt at have forbrugernes interesser in mente i alle relevante politiske og økonomiske sammenhænge for at kunne garantere et højt beskyttelsesniveau for alle forbrugere i Europa.

2.5.3 I forslagene til en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om forbrugerbeskyttelse er Kommissionen forpligtet til at tage udgangspunkt i et højt forbrugerbeskyttelsesniveau (art. 114, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde). Denne forpligtelse kommer konkret til udtryk i Kommissionens pligt til at fremme forbrugernes interesser og sikre dem et højt beskyttelsesniveau (art. 169 i TEUF).

2.5.4 Indtil nu har harmoniseringen af forbrugerbeskyttelse generelt ⁽⁴⁾ været baseret på princippet om »minimumsharmonisering«, idet medlemslandene har mulighed for at vedtage eller fastholde strengere beskyttelsesforanstaltninger, hvilket ind imellem har givet anledning til lovgivningsmæssige konflikter mellem forbrugerbeskyttelsen og gennemførelsen af det indre marked.

2.6 I sin udtalelse om »Konkurrenceregulering og forbrugerbeskyttelse« ⁽⁵⁾ understregede EØSU, at skønt fri konkurrence er en fordel for alle parter på markedet, især for forbrugerne, er der i de vigtigste liberaliserede sektorer imidlertid foregået en reel begrænsning af den frie konkurrence, hvilket har medført udelukkelse af konkurrenter og klart forringet forbrugernes økonomiske rettigheder.

2.6.1 EØSU henledte endvidere opmærksomheden på, hvor vigtigt det er at styrke ordningerne for oplysning og høring af forbrugerne. Det Europæiske Konkurrencenetværk burde efter EØSU's mening tilpasse sine aktiviteter for at give plads til de oplysninger og kommentarer, som forbrugerorganisationer på nationalt og EU-plan måtte ønske at bidrage med, så konkurrencepolitikken kan blive et mere effektivt instrument på markederne, og forbrugernes økonomiske rettigheder kan blive anerkendt.

2.6.2 Med hensyn til erstatning for skader og tab forårsaget af overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler, har EØSU tidligere ⁽⁶⁾ i forbindelse med Kommissionens grønbog erklæret sig som fortaler for, at der udarbejdes fælles retningslinjer, som fastlægger betingelserne for at rejse erstatningskrav for tab, som skyldes en overtrædelse af traktatens artikel 81 og 82.

2.6.3 Endvidere har EØSU også erklæret sig som fortaler for en EU-ordning for kollektive søgsmål om skadeserstatning anlagt af organisationer, der repræsenterer de sociale eller økonomiske aktører, som opererer i det indre marked, herunder navnlig søgsmål anlagt af forbrugerorganisationer ⁽⁷⁾.

2.6.4 I øjeblikket er der ved at blive udarbejdet en udtalelse om hvidbogen om »Erstatningssøgsmål ved overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler« ⁽⁸⁾. Under afventning af dens vedtagelse henviser vi til denne udtalelse.

2.6.5 Derfor forsøger nærværende udtalelse ikke at behandle spørgsmål relateret til hverken civil skadeserstatning som følge af overtrædelse af kartel- og monopolreglerne eller kollektive søgsmål anlagt af forbrugerorganisationer i det indre marked, da disse er områder, som EØSU allerede har udtalt sig om. Derimod vil udtalelsen snarere handle om økonomisk demokrati i det indre marked.

3. Indkredsning af begrebet økonomisk demokrati i det indre marked

3.1 Konkurrencepolitikken sigter på at skabe og opretholde betingelser for en effektiv konkurrence på markederne til fordel for både forbrugere og virksomhederne. Den omfatter:

- en stadig mere effektiv bekæmpelse af konkurrenceforvridende aktiviteter;
- frembringelse af de nødvendige betingelser for, at forbrugere og alle andre, som har økonomiske rettigheder som følge af deres økonomiske aktiviteter på markedet, herunder arbejdstagerne, kan deltage aktivt i konkurrencepolitikken;
- sikring af, at der er en konstant informationsstrøm, og at der er gode betingelser for høringer med synlige resultater;

⁽⁴⁾ Som en undtagelse kan nævnes direktiv 2005/27/EF vedrørende urimelig handelspraksis.

⁽⁵⁾ EUT C 309 af 16.12.2006, s. 1.

⁽⁶⁾ EUT C 324 af 30.12.2006, s. 1.

⁽⁷⁾ EUT C 162 af 25.6.2008, s. 1.

⁽⁸⁾ KOM(2008) 165 endelig. EUT C 309 af 16.12.2006, s. 1.

— indførelse af retsinstrumenter eller kanaler, der kan sikre en tilstrækkelig beskyttelse af princippet om ligestilling mellem markedsdeltagerne — her må man ikke glemme de små og mellemstore virksomheder, som også i høj grad nyder godt af denne fællesskabspolitik — og af ejendomsretten, forbrugerbeskyttelse og adgangen til forsyningspligtigheder.

3.2 I denne sammenhæng har man talt om nødvendigheden af at sikre »økonomisk demokrati i det indre marked«. Dette indgår som et udtalt mål i Lissabon-dagsordenen, som sigter mod at gøre Unionen til den mest konkurrencedygtige og dynamiske økonomi i verden, der er i stand til at skabe en holdbar økonomisk vækst med flere og bedre job og større social samhørighed ⁽⁹⁾.

3.3 For at sikre, at der i det indre marked er et økonomisk demokrati, som forbedrer de europæiske borgeres livskvalitet, er der i store træk tre områder, hvor der må handles og ske fremskridt:

3.3.1 For det første inden for udvikling og anvendelse af de traditionelle konkurrencepolitiske instrumenter, nemlig kartel- og monopolreglerne, fusionsreglerne og statsstøttereglerne, idet opmærksomheden navnlig henledes på udvalgte sektorer, først og fremmest de liberaliserede sektorer.

3.3.1.1 Det vil med andre ord sige tjenesteydelser af almen økonomisk interesse, hvor man er gået fra et monopolsystem til et system, hvor der for nylig er sket en åbning af markedet, men hvor en enkelt virksomhed har en dominerende stilling på markedet, hvilket begrænser konkurrencen, på grund af de vanskeligheder nye operatører har med at trænge ind på markedet.

3.3.1.2 På dette område bør der skabes bedre betingelser for, at forbrugerne kan gribe ind, hvilket vil bane vejen for en anvendelse af antitrustreglerne. Det skal således være forbrugerne, der retmæssigt kan tage de relevante skridt i det øjeblik, hvor de opdager en mulig overtrædelse af antitrustreglerne. De vigtigste midler hertil er oplysning, uddannelse og bevidstgørelse af den enkelte forbruger, samt naturligvis også at man gør det mere legitimt og lettere for forbrugerne og for forbrugerorganisationerne at få adgang til de relevante organer og procedurer.

3.3.2 For det andet er det vigtigt at uddybe den konkurrencepolitik, som berører forbrugerne og mere overordnet de personer, som modtager indkomst af deres økonomiske aktiviteter på markedet, herunder arbejdstagerne.

3.3.2.1 Konkurrenceforvridende aktiviteter, som udføres af de virksomheder, der ikke overholder reglerne, hvad enten det er i form af aftaler eller misbrug af dominerende stilling, medfører i sidste ende en indtægtsnedgang eller en omkostningsstigning for de skadelidte, hvilket påvirker deres ejendomsret til disse indtægter og gør dem til ofre for en lovovertrædelse.

3.3.2.2 Derfor kan virkningerne af overtrædelserne af konkurrencereglerne sidestilles med en uretmæssig tilegnelse af ejendomsretten over den indkomst, som tilkommer forbrugerne, alle de personer som modtager indkomst af deres økonomiske aktiviteter, og de virksomheder som efterlever konkurrencelovgivningen i deres markedsadfærd. Dette nye syn på kartel- og monopolreglerne forudsætter også, at de små og mellemstore virksomheders position styrkes, idet disse som bekendt er rygraden i den europæiske økonomi.

3.3.3 For det tredje forudsætter det, at man styrker og udvikler det nødvendige samarbejde mellem medlemmerne af Det Europæiske Konkurrencenet og Kommissionen, mellem de nationale domstole og Kommissionen, og mellem de nationale forbrugermyndigheder, de nationale forbrugerorganisationer og Kommissionen.

3.3.3.1 Den gensidige hjælp vil gøre, at man hurtigere kan beslutte, hvem der skal behandle den pågældende klage, samt at man hurtigere kan nå frem til en mere effektiv og optimal løsning på problemerne.

4. Bemærkninger om de emner, som har en betydning for begrebet økonomisk demokrati

4.1 Hvis EU ønsker et ægte økonomisk demokrati, bør Unionen tilpasse sin konkurrencepolitik samt foranstaltningerne til tilnærmelse af de nationale lovgivninger til de europæiske borgeres og alle andre markedsaktørers behov og forventninger. Det er af afgørende betydning for EU at udvikle konkrete tiltag på disse områder, som garanterer og styrker tilliden blandt alle involverede i det indre marked.

4.2 Harmonisering af lovgivningen

4.2.1 Uden sammenlignelige lovgivninger, i det mindste vedrørende centrale spørgsmål inden for både materiel ret og procesret, vil det være meget vanskeligt at tale om et ægte økonomisk demokrati i det indre marked således som det foreskrives af artikel 114 ff. i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, herunder særligt artikel 116.

4.2.1.1 Man kan kun tale om et ægte indre marked, hvis en forbruger føler sig tilstrækkelig sikker og tillidsfuld til at købe en vare hvor som helst i EU, i tillid til at han overalt nyder samme effektive beskyttelse imod virksomhedernes mulige krænkelse af hans økonomiske rettigheder. Overførslen af varer og tjenesteydelser over grænserne giver forbrugerne mulighed for at finde de bedste tilbud og efterspørge innovative produkter og tjenesteydelser, hvilket gør dem i stand til at tage de mest fordelagtige beslutninger. Det er derfor yderst vigtigt fortsat at stræbe efter at mindske forskellene mellem forbrugerbeskyttelsesreglerne inden for EU mest muligt.

⁽⁹⁾ Formandskabets konklusioner. Det Europæiske Råd i Feira, 2000.

4.2.2 Selv om medlemslandene har indarbejdet nationale bestemmelser, som svarer til artiklerne 101 og 102 (tidligere art. 81 og 82), er der stadig væsentlige forskelle mellem de forskellige nationale konkurrencelovgivninger. Disse forskelle kan ses både i forbindelse med de konkrete definitioner af begreberne dominerende stilling, misbrug, økonomisk afhængighed, og med hensyn til forbrugernes proceduremæssige rettigheder og anerkendelsen af forbrugerorganisationernes rolle, samt i forbindelse med relationerne mellem forbrugerorganisationerne og de nationale konkurrencemyndigheder.

4.2.2.1 Princippet om »minimumsharmonisering«, som anvendes ved harmonisering af de nationale lovgivninger, er det bedst egnede til at forene de målsætninger, der er fastlagt for det indre marked og for forbrugerbeskyttelsen. Derimod er dette princip i modsætning til princippet om »oprindelsesland« kombineret med en anden form for »indremarkedsklausele« om gensidig anerkendelse af reglerne for forbrugerbeskyttelse, uforeneligt med et »højt forbrugerbeskyttelsesniveau«.

4.2.2.2 For at nå op på dette høje forbrugerbeskyttelsesniveau og i overensstemmelse med de seneste fællesskabsstrategier for forbrugerpolitik, 2002/2006 og 2007/2013, ville det give mening at stile mod en fuld harmonisering i enkelte vitale spørgsmål som principper, definitioner og visse procedurespørgsmål.

4.2.3 Ofrene for en overtrædelse af konkurrencereglerne bør opnå fuld og effektiv erstatning, hvorved man undgår, at de, som har overtrådt reglerne, beriger sig uretmæssigt. I dette øjemed kan der indføres foranstaltninger såsom:

- Fremgangsmåder i henhold til hvilke de offentlige myndigheder kan konfiskere uberettigede fortjenester. De uretmæssige midler, som er blevet konfiskeret, bør anvendes til almenyttige formål, som på forhånd er blevet fastlagt i de nationale lovgivninger, især til at finansiere offentlige foranstaltninger til støtte for ofrene. Nationale foranstaltninger skal opfylde principperne om ligestilling og effektivitet, som fastlagt af EF-domstolen.
- Etablering af effektive, afskrækkende og proportionale tvangsforanstaltninger (administrative eller strafferetlige) for de alvorligste overtrædelser, som påvirker det indre markeds oprettelse og funktion. Definitionen af, hvad der er uretmæssigt, bør vedrøre områder, der er underlagt EU's enekompetence, således at der sikres en så effektiv anvendelse som muligt af fællesskabsretten gennem fastlæggelse af fælles minimumskriterier for overtrædelser⁽¹⁰⁾. Lissabontraktaten åbner mulighed for, at der gennem den fælles beslutningsprocedure kan vedtages minimumsregler med hensyn til definition af overtrædelser og strafferetlige sanktioner, hvorved der kan fastsættes mindstestandarder for særligt grove, grænseoverskridende overtrædelser (art. 83, stk. 1, i TEUF).

⁽¹⁰⁾ Jf. i denne forbindelse Kommissionens forslag om strafferetlig beskyttelse af miljøet KOM(2007) 51 endelig og EF-domstolens retspraksis i sagerne C-176/03 og C-440/05.

- Offentliggørelse af sanktionerne kan være et effektivt middel via etablering af offentligt tilgængelige redskaber som f.eks. databaser over lovovertredere osv. Sanktioner mod konkurrencebegrænsende adfærd virker afskrækkende på potentielle lovovertredere. Hvis der foretages sanktioner, og dette offentliggøres, viser man ofrene for overtrædelser, at denne tages alvorligt. Samtidig bevidstgøres borgerne om de konkurrencebeskyttende foranstaltninger.

- Disse er i alle tilfælde foranstaltninger, som supplerer den skadeserstatning, der som sagt ikke vil være genstand for denne udtalelse, men vil blive behandlet i udtalelsen om hvidbogen om »erstatningsspørgsmål ved overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler«.

4.2.3.1 Med henblik på at gøre skadeserstatningen mere effektiv er det spørgsmålet, om de nationale domstole vil være bemyndigede til at afsige afgørelse om, hvad der skal ske med de administrative bøder, og inkorporere dem i den civile procedure for fastsættelse af erstatningen til ofrene for overtrædelser.

4.2.4 Hvordan man gennemfører en fuld harmonisering af lovgivningerne i visse sager og samtidig undgår, at beskyttelsesniveauet for forbrugerne i nogle medlemslande falder, er et af de spørgsmål, der skal holdes for øje i de lovgivningsmæssige reformer, som berører reguleringen af det indre marked.

4.3 Betydningen for de grundlæggende rettigheder

4.3.1 Overtrædelse af lovgivningen om det indre marked har betydning for en række af EU's grundlæggende rettigheder, f.eks. lighedsprincippet (artikel 20 i charteret om grundlæggende rettigheder), ejendomsretten (artikel 17 i charteret om grundlæggende rettigheder), forbrugerbeskyttelsen (artikel 38 i charteret om grundlæggende rettigheder) og adgangen til forsyningspligtgydelser (artikel 36 i charteret om grundlæggende rettigheder), som det også er op til Unionens institutioner og organer at beskytte. Nogle af disse — navnlig princippet om lighed eller forbud mod forskelsbehandling — er ligeledes blevet omsat til konkurrencelovgivning som vejledende princip for alle økonomiske aktørers adfærd, både i forbindelse med deres konkurrenter og over for forbrugerne⁽¹¹⁾.

4.3.2 Dette rejser følgende spørgsmål:

- Giver overtrædelser af disse rettigheder anledning til en særlig beskyttelse?
- Hvilke af fællesskabsrettens instrumenter ville være mest velegnet?
- Ville det være fornuftigt i henhold til artikel 17, 20 og 38 i charteret om grundlæggende rettigheder at omsætte disse rettigheder, som tilfalder forbrugerne, virksomhederne og alle de personer, som har økonomiske rettigheder som følge af deres økonomiske aktiviteter på markedet, herunder arbejdstagerne, til positiv ret gennem specifikke regler i lovgivningen om fri konkurrence i EU?

⁽¹¹⁾ Jf. art. 101, stk. 1, litra d), og 102, litra c), i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.

4.3.3 Indførelsen af et »højt beskyttelsesniveau« kunne være en måde, hvorpå man kunne anvende og beskytte de grundlæggende rettigheder på markedet, da oprettelse af en speciel procedure eller en fælles procedure ville føre til en større administrativ byrde. Efter EØSU's opfattelse ville det være bedre at anvende allerede eksisterende instrumenter ved at styrke forbrugerorganisationernes legitimitet. Det ville være ønskeligt gennem de rette politikker og kanaler at fremme optagelsen af udtrykkelige bestemmelser, der anerkender forbrugernes rettigheder og de rettigheder, der tilfalder alle andre personer med økonomiske rettigheder, herunder arbejdstagerne, i EU's og medlemslandenes særlovgivning — særligt i bestemte sektorer såsom indgåelse af aftaler om basale varer og tjenesteydelser, beskyttelse af konkurrencen og urimelig handelspraksis. Det ville ligeledes være ønskværdigt med bestemmelser, der anerkender disse personers søgsmålskompetence. Dette ville også være med til at oplyse og bevidstgøre den enkelte borger, hvilket vi som sagt anser for at være af yderste vigtighed.

4.4 Deltagelse af forskellige markedsaktører

4.4.1 I artikel 15 i Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde fastslår Lissabontraktaten, at EU's institutioner, organer og organisationer med henblik på at fremme gode styreformer og sikre civilsamfundets medinddragelse, skal arbejde så åbent som muligt. Gennemsigtighed er en grundlæggende forudsætning for, at borgerne tager godt imod EU's politikker.

4.4.2 Medinddragelsen bør ske gennem fastlæggelse af smidige og effektive kommunikationsmekanismer mellem Kommissionen, konkurrencemyndighederne og forbrugerorganisationerne, således at man kan gribe forebyggende ind over for grænseoverskridende overtrædelser. Til det formål må følgende spørgsmål besvares:

- Hvordan kan samarbejdet forbedres?
- Hvorledes kan de forebyggende tiltag styrkes?

Europa-Parlamentet foreslår ⁽¹²⁾, at der udnævnes en »europæisk forbrugerombudsmand«, og støtter tanken om, at der udpeges rådgivere i Kommission, som skal varetage forbindelserne til forbrugerne. I den henseende kunne det være hensigtsmæssigt at planlægge oprettelsen af et »ad hoc«-organ som europæisk forbrugerombudsmand, eller endnu bedre at udvide den allerede eksisterende europæiske ombudsmands kompetencer. Med henblik på at introducere et rimelighedskriterium for de midler, der anvendes til at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau i konkurrencepolitikken, og for at optimere de eksisterende ressourcer er

⁽¹²⁾ Rapport fra Lasse Lehtinen, medlem af Europa-Parlamentet, om det strategiske forbrugerprogram 2007-2013.

det EØSU's opfattelse, at det indledningsvis ville være nok at udnævne en ansvarlig for forbindelsen til forbrugerne ⁽¹³⁾ i en af Kommissionens afdelinger med en særlig interesse i forbrugerpolitik.

4.4.3 Det kan muligvis blive nødvendigt at ændre den administrative procedure i Kommissionen for at kunne indføre sanktionsforanstaltninger i fuld overensstemmelse med princippet om fortrolighed. Principperne i artikel 41 i EU's charter om grundlæggende rettigheder, som garanterer retten til aktindsigt, retten til at blive hørt, begrundelsen for afgørelsen og klageadgang, kan muligvis løse problemet.

4.4.4 Feedback om mindstestandarder for høringer burde blive bedre ved indførelse af en pligt til, at hvert generaldirektorat foretager en vurdering af resultatet af høringen for alle de fremlagte forslag, og ikke blot for de strategiske forslag, således som EØSU har påpeget ⁽¹⁴⁾. Endvidere burde Kommissionen behandle nogle af de spørgsmål, som har stor betydning for alle EU's borgere, f.eks. hvilke sprog høringerne foregår på, spørgsmålenes neutralitet og svarfristerne.

4.4.5 Så snart der er opnået accept af, at forbrugerorganisationerne og andre repræsentative enheder involverer sig aktivt i hele klageproceduren, skal det afgøres, hvilken rolle de skal spille. Denne sag bør løses ved hjælp af et egnet lovgivningsinstrument, når drøftelserne om nævnte hvidbog om »erstatningssøgsmål ved overtrædelse af EF's kartel- og monopolregler« er afsluttet.

4.4.6 Det er af grundlæggende betydning at gøre borgerne opmærksomme på, hvor vigtigt det er, at de involverer sig i konkurrencepolitik. Overtrædelser begået af visse virksomheder, f.eks. karteller, bør ikke opfattes af borgerne som noget urørligt eller som et problem, der kun kan løses i de højere politiske eller økonomiske cirkler. De skal derimod ses som adfærd med alvorlige sociale konsekvenser, som truer eller undertiden skader ofrenes ejendomsret. Derfor er det nødvendigt at skabe debat og finde svar på, hvilke foranstaltninger der vil være mest velegnede til at bevidstgøre og uddanne den europæiske forbruger, så han/hun bliver opmærksom på, hvilke konsekvenser denne form for ulovlig adfærd har. Dette bør først og fremmest ske gennem fortsat støtte til alle aspekter af de aktiviteter, der foregår i Det Europæiske Netværk af Forbrugercentre. Det er vigtigt fortsat at investere i åbning af centre, i det mindste i alle hovedbyerne i hvert enkelt

⁽¹³⁾ EF-traktatens artikel 153 fastsætter i stk. 2, at »forbrugerbeskyttelsesens inddrages ved udformningen og gennemførelsen af andre af Fællesskabets politikker og -aktiviteter«. Denne forpligtelse påhviler alle embedsmænd i EU-institutionerne. Funktionen som rådgiver med ansvar for forbindelserne til forbrugerne kunne være med til at skabe opmærksomhed hos de øvrige embedsmænd og minde dem om deres forpligtelser over for forbrugerne i deres daglige arbejde.

⁽¹⁴⁾ Jf. »Grøn bog om et europæisk åbenhedsinitiativ« — EUT C 324 af 30.12.2006.

medlemsland, samt i udvikling af både generelle reklamekampagner og kampagner møntet på specifikke sektorer, som gør det muligt på en enkel og hurtig måde at bevidstgøre borgerne om deres rettigheder som forbrugere, og om hvilke centre og organisationer de skal henvende sig til, hvis de ønsker at indgive en klage eller har brug for rådgivning.

4.5 Forsyningspligtigheder

4.5.1 Retsgrundlaget for EU-foranstaltninger i forbindelse med forsyningspligtigheder findes i artikel 14 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde og i protokol nr. 26. For at sikre et fortsat højt niveau med hensyn til kvalitet, sikkerhed og overkommelige priser, ligebehandling og fremme af universel adgang og af brugernes rettigheder bør følgende spørgsmål rejses og besvares:

- Hvordan kan der udføres en løbende vurdering på fællesskabsniveau?
- Hvilke foranstaltninger skal der iværksættes som reaktion på konkurrenceforvriddinger i de sektorer, der er blevet liberaliseret for nylig?
- Hvordan sikrer man, at det bliver forbrugerne, som drager nytte af åbningen af markederne?

4.5.2 Generelt set gør manglen på gennemsigtighed i forvaltningen af disse ydelser samt de urimelige tariffer, som erhvervskunderne og forbrugerne lider under, det nødvendigt, at de stillede spørgsmål løses.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

4.6 Konkurrencepolitikens rolle i det indre marked

4.6.1 Fastlæggelse af de konkurrenceregler, der er nødvendige for, at det indre marked skal kunne fungere, hører ind under EU's enekompetence.

4.6.2 Konkurrencepolitikken bør sikre, at forbrugerne har adgang til de bedste muligheder for så vidt angår pris, kvalitet og udvalg, særligt for basisvarer og -ydelser såsom fødevarer, bolig, sundhed, energi, transport og telekommunikation. Samtidig bør den sikre forbrugerne lavere priser.

4.6.3 Som endelige mål ud over effektivitet på markedet bør imidlertid tilføjes forbedring af livskvaliteten og forbrugernes velfærd. Dette forudsætter, at man gør forbrugernes aktive deltagelse til en del af lovgivningen i stedet for at gøre dem til passive individer i velfærdskonceptet.

4.6.3.1 Derfor må den nuværende lovgivningsmæssige ramme udvikle sig mod en nyfortolkning af reglerne eller mod nye juridiske instrumenter for konkurrencepolitikken. Endelig kunne man overveje nye juridiske foranstaltninger, som supplerer eller erstatter de nuværende.

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Proaktiv ret: endnu et skridt mod bedre lovgivning på EU-niveau«

(2009/C 175/05)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 17. januar 2008 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

Proaktiv ret: endnu et skridt mod bedre lovgivning på EU-niveau.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Jorge PEGADO LIZ til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 6. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december, følgende udtalelse med 155 stemmer for og 5 hverken for eller imod:

1. Konklusioner

1.1 Denne udtalelse bygger på den præmis, at ret og ikke den lovgivning, der er udtænkt af juridiske eksperter, afspejler den adfærd, der er accepteret og påkrævet i et givet samfund som en forudsætning for samfundets orden. Ret består ikke af formelle, evigtgyldige og fasttømrede begreber, men af skrevne og uskrevne regler og principper, der afspejler alle den enkelte borgers berettigede interesser på et bestemt tidspunkt i historien.

1.2 I ethvert retssystem har lovgiveren traditionelt til opgave at fortolke, hvad der er i samfundets fælles interesse og om nødvendigt fastlægge ved lov, hvad der forstås ved lovlig handlemåde og straffe adfærd, som er en overtrædelse heraf. Man har for længe siden erkendt, at sådanne vedtagne love ikke kun skal være retfærdige og rimelige, de skal tillige være forståelige, tilgængelige, acceptable og kunne håndhæves. Imidlertid er dette, som samfundet er indrettet i dag, ikke længere nok.

1.3 Alt for længe har man inden for juraen fokuseret på fortiden. Lovgivere og domstole har reageret ved at søge at løse problemer og afhjælpe mangler, tvister, overskredne frister og misligholdelse. Omkostningerne ved tvister, retssager og de retsmidler, der kan anvendes til at gennemtvinge overholdelsen af lovgivningen, er alt for store, og kan ikke udelukkende gøres op i penge.

1.4 EØSU maner til et paradigmeskift. Tiden er nu inde til, at man går bort fra det århundredegamle reaktive syn på ret til fordel for en *tilgang baseret på proaktiv ret*. Tiden er til et andet syn på ret og lovgivning: At se *fremad* i stedet for *bagud*, at fokusere på *hvordan loven anvendes og virker* i dagligdagen, og på hvordan den modtages i det lokalsamfund, den søger at regulere. Selv om det fortsat er vigtigt at reagere på og løse problemer, er det helt afgørende at forebygge, at årsagerne til problemerne opstår, samtidig med at loven skal opfylde borgernes og virksomhedernes behov og gøre den produktive kontakt mellem de to lettere.

1.5 Proaktiv ret handler om at skabe muligheder og ansvarliggøre, og realiseres af, i samarbejde med og for brugerne af loven, dvs. enkeltpersoner og virksomheder. Visionen er et samfund, hvor personer og virksomheder er bekendt med deres rettigheder og forpligtelser og kan udnytte lovens fordele. Det er tillige et samfund, hvor de kender deres retlige forpligtelser, og derfor, så vidt det er muligt, kan undgå problemer og på et tidligt tidspunkt løse uundgåelige konflikter ved hjælp af de mest hensigtsmæssige metoder.

1.6 Den proaktive ret søger at opnå de ønskede mål ved en kombination af metoder. Der fokuseres ikke udelukkende på de juridiske regler og deres formelle håndhævelse. For at kunne fastlægge de ønskede mål og sikre, at den mest hensigtsmæssige kombination af midler hertil anvendes, er det nødvendigt at inddrage de berørte parter på et tidligt tidspunkt, afstemme målsætninger, skabe en fælles vision og opbygge støtte og fastlægge retningslinjer for en vellykket gennemførelse tidligt i processen. EØSU er overbevist om, at denne nye måde at tænke på, som afspejles i den proaktive tilgang, generelt kan anvendes inden for juraen og i lovgivningsarbejdet.

1.7 Fællesskabets retssystem er på grund af dets særlige karakteristika netop et område, hvor man ved planlægningen, udfærdigelsen og gennemførelsen af love bør anlægge den proaktive tilgang. På den baggrund anfører EØSU, at regler og bestemmelser ikke er den eneste og ej heller altid den bedste metode til opnåelse af de ønskede mål. Nogle gange er den bedste metode til fremme af vigtige mål, at lovgiveren afstår fra at lovgive, og i det omfang det er hensigtsmæssigt, tilskynder selvregulering og samregulering. Hvor dette er tilfældet, får de grundlæggende principper om subsidiaritet, proportionalitet, forsigtighed og bæredygtighed en helt ny betydning og en ny dimension.

1.8 EØSU mener, at det ville være til stor gavn for det indre marked, hvis EU-retten og dens ophavsmænd — lovgivere og administratorer i bredest forstand — i stedet for at skue indad med fokus på retssystemet, regler og institutioner retter opmærksomheden udad mod brugerne af loven, dvs. samfundet, borgere og virksomheder, som er dem, retssystemet skal tjene.

1.9 Selv om omsætningen og gennemførelsen af lovene er vigtige skridt hen imod bedre lovgivning på EU-niveau, bør målestokken for, om lovgivningen virker, være, hvordan målene nås på det niveau, hvor lovene anvendes, dvs. EU's borgere og virksomheder. Lovene skal formidles på en måde, der giver mening for målgruppen, dvs. ikke kun for de relevante institutioner og administratorer, men først og fremmest for dem, hvis adfærd påvirkes af lovene.

1.10 I forbindelse med al lovgivning og gennemførelse af lovgivning i EU bør det automatisk overvejes, om den proaktive tilgang til ret bør anvendes. EØSU er overbevist om, at man ved ikke blot at gøre overvejelser om proaktiv ret til en del af dagsordenen om bedre lovgivning, men tillige til en prioritet for lovgivere og administratorer i EU ville kunne skabe et solidt juridisk fundament for enkeltpersoners og virksomheders trivsel.

2. Henstillinger

2.1 Retssikkerhed er en af de grundlæggende forudsætninger for et velfungerende samfund. Loven virker kun, hvis de, der skal bruge den, kender til og forstår den. Det er i den sammenhæng, EØSU gør opmærksom på *proaktiv ret*. Her fokuseres der på fremtiden, og målet er at fremme det, der er ønskeligt, og på forhånd skabe størst mulig chance herfor, samtidig med at problemer og risici reduceres til et minimum.

2.2 Ved at vedtage denne initiativudtalelse understreger EØSU, at sigtet med »bedre lovgivning« bør være den kombination af reguleringsmekanismer, der på mest effektiv vis fremmer målene for samfundet og velfungerende retlige betingelser, der tilgodeser såvel borgerne som virksomhederne.

2.3 Sigtet med denne udtalelse er at vise, hvordan man med udgangspunkt i proaktiv ret kan fremme bedre lovgivning ved at tænke i nye baner, der tager udgangspunkt i enkeltpersoners og virksomheders reelle behov og ambitioner.

2.4 Lovgiveren bør ved udfærdigelsen af love koncentrere sig om at fastlægge regler, der er effektive i praksis, afspejler virkelige behov og gennemføres på en sådan måde, at de endelige mål med reglerne nås.

2.5 Livscyklussen for en given lov begynder ikke med udfærdigelse af et forslag og ender ikke, når den er formelt vedtaget. Det er ikke loven, der er målet; det er derimod den vellykkede gennemførelse. Gennemførelse er heller ikke blot ensbetydende med institutionernes håndhævelse, det er tillige vedtagelse, accept og i det nødvendige omfang adfærdss ændring hos de enkeltpersoner og organisationer, loven er rettet mod.

2.6 Vi må regne med, at denne tilgang vil have visse konsekvenser, bl.a. praktiske:

- Aktiv og reel inddragelse — og ikke blot høring — af de berørte parter såvel før som under udfærdigelsen af forslag og i hele beslutningsprocessen.
- Konsekvensanalyser skal inddrage ikke kun økonomiske, men tillige sociale og etiske aspekter, ligesom der ikke kun skal tages hensyn til erhvervslivet, men også til forbrugerne, og ikke kun til civilsamfundets meninger, men tillige til de anonyme borgere.
- Foregribelse af løsninger snarere end problemer og anvendelse af loven til at opnå og gennemføre mål og realisere rettigheder og friheder inden for nogle givne kulturelle rammer.
- Udfærdigelse af lovene så enkelt som muligt og så tæt på brugerne som muligt, således at det sikres, at det anvendte sprog er let forståeligt og entydigt.
- Udryddelse af overflødige, modstridende, forældede og ikke-gældende love og harmonisering af den måde, hvorpå udtryk, definitioner, beskrivelser, begrænsninger og fortolkninger opfattes, i en fælles referenceramme.
- Øget behov for at indføre aftalefrihed, selvregulering og samregulering på nye områder og lade områder være reguleret af standarder eller adfærdskodekser på nationalt og europæisk niveau.
- Fokus på udfærdigelse af rammelove (»28. ordninger«) i stedet for på alt for udførlig og unødvendig fuldstændig harmonisering.

2.7 Dette kunne iværksættes via forskningsprojekter og dialog med de berørte parter om, hvilken specifik rolle denne proaktive tilgang til ret skal spille i hele en lovs livscyklus og på alle niveauer.

2.8 EØSU anbefaler derfor, at Kommissionen, Rådet og Europa-Parlamentet vælger den proaktive tilgang ved planlægningen, udarbejdelsen, revisionen og gennemførelsen af fællesskabsretten, og opfordrer medlemsstaterne til at gøre det samme i det omfang, det er hensigtsmæssigt.

3. Indledning: En smule retsteori

3.1 Når det gælder regler, dvs. »hvordan det bør være«, er det kendetegnende ved »juridiske« bestemmelser i forhold til moralske eller æstetiske regler, at de kan gennemtvinges, dvs. en domstol kan forlange, at de overholdes, og overtrædelse straffes. Et særligt kendetegn ved »jus cogens« eller »ufravagelig ret« er, at den kan »håndhæves«, principielt ved hjælp af en retlig mekanisme, der sikrer, at loven finder anvendelse, og hvor dette ikke er tilfældet, at de, der overtræder loven, straffes.

3.2 Kernen i »hvordan det bør være« er imidlertid, at overholdelse af loven generelt sker frivilligt, og at retlige procedurer er undtagelsen, »den sidste udvej«. Hvis ikke flertallet af borgerne generelt er indstillet på at overholde de forpligtelser, der følger af reglerne, vil reglerens virkning være uafhjælpeligt svækket.

3.3 Det er derfor lovgiverens ansvar at fastlægge love, som borgerne i det store og hele er tilskyndet til frivilligt at følge og overholde uopfordret. Dette er rent faktisk forudsætninger, som sikrer, at alle menneskers rettigheder respekteres, og at vi kan leve sammen. På den baggrund får »god lovgivning« og »bedre lovgivning«⁽¹⁾ en helt særlig betydning og indvirker i allerhøjeste grad på, hvordan lovene fortolkes, integreres og anvendes.

3.4 Loven skal derfor ikke kun være rimelig og »retfærdig«⁽²⁾, men tillige

— forståelig

— tilgængelig

— acceptabel⁽³⁾ og

— kunne håndhæves.

Hvis disse betingelser ikke er opfyldt, vil loven med stor sandsynlighed blive forkastet af dem, som den er rettet mod, ligesom den ikke vil blive gennemført af dem, der er forpligtet til at sikre dens overholdelse og ikke vil blive anvendt, hvorfor »justitsmagten« ikke vil kunne håndhæve den effektivt.

3.5 Selv om der her er tale om en problemstilling, der er vigtig i de nationale retssystemer, har den endnu større betydning i et retssystem som Den Europæiske Union, hvor de to sider af retstatsprincippet normalt er adskilt, idet den i lovgivningen indbyggede »forpligtelse« er en fællesskabskompetence, mens

(1) Betydningen af »bedre lovgivning« som anvendt i EU's institutioner fremgår af EØSU's udtalelse om *Bedre lovgivning*, CESE, EUT C 24 af 31.1.2006, s. 39, ordfører: Daniel RETUREAU. Begrebets »juridiske« betydning fremgår af den *interinstitutionelle aftale* fra 2003 af EUT C 321 af 31.12.2003.

(2) Hvilket kan antage forskellig betydning afhængig af, hvilke værdier der er fremherskende i et givet samfund på et bestemt tidspunkt i historien. I mange græske tragedier behandles denne konflikt mellem »lovbestemt« ret og »retfærdig« ret.

(3) De to vigtigste betingelser, som lovgivningen skal opfylde for at være acceptabel er, at den skal være »relevant og forholdsmæssig« (jf. EØSU's udtalelse CESE EFT C 48 af 21.2.2002, s. 130 om *Regelforenklings* af 29.11.2001, punkt 1.6, ordfører Kenneth WALKER).

anvendelsen og de dertil knyttede sanktioner i princippet beror på de nationale retssystemers tvangsbeføjelser.

3.6 Dette forklarer måske, hvorfor problematikken vedrørende »bedre lovgivning«, som findes i alle medlemsstater, på det seneste er blevet særlig vigtig for EU's institutioner, selv om det på ingen måde er en ny problematik.

3.7 Forudsigelighed, holdbarhed og påregnelighed er grundlæggende forudsætninger for velfungerende retlige rammer, der tilgodeser såvel borgere som virksomheder. De berørte parter har brug for et rimeligt mål af retssikkerhed for at kunne fastlægge mål, gennemføre deres planer og opnå forudsigelige resultater. Lovgiverne i ordets bredeste forstand bør bestræbe sig på at garantere denne sikkerhed og tilvejebringe stabile juridiske rammer og samtidig sikre, at lovgivningen opfylder sit formål.

3.8 Dette er baggrunden for denne initiativudtalelse, der har til formål at belyse et innovativt syn på regulering, som har sin oprindelse i *Nordic School of Proactive Law* og dens forgængere⁽⁴⁾, og undersøge, i hvilken udstrækning det kunne være endnu et skridt i retning mod bedre lovgivning på EU-niveau. Alle EØSU's mange udtalelser om emnet, som allerede udgør en vigtig samling af læresætninger, har været taget i betragtning og brugt som et værdifuldt referencegrundlag ved udarbejdelsen af denne udtalelse.

4. Et kig på bedre lovgivning, bedre gennemførelse og bedre håndhævelse af EU-lovgivningen

4.1 Begrebet bedre lovgivning, hvor synsvinklen er brugerne af lovgivningens⁽⁵⁾, omfatter en række principper, som har vundet terræn i de senere år: forudgående høring, bekæmpelse af lovgivningsmæssig inflation, ophævelse af forældede love og

(4) For yderligere oplysninger se Helena HAAPIO, *An Ounce of Prevention — Proactive Legal Care for Corporate Contracting Success*, offentliggjort i det finske lovtidende JFT, Tidsskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland, nr. 1/2007 og Helena HAAPIO (red.): *A Proactive Approach to Contracting and Law*, Turku 2008 og Peter WAHLGREN & Cecilia MAGNUSSON SJÖBERG (red.): *A Proactive Approach*, Scandinavian Studies in Law, bind 49, Stockholm 2006, se <http://www.cenneth.com/sisl/tom.php?choice=volumes&page=49.html>.

(5) Dette blev meget korrekt udtrykt i EØSU's udtalelse om *Bedre lovgivning* (EUT C 24 af 31.1.2006, s. 39, pkt. 1.1.2, ordfører: Daniel RETUREAU): »Bedre lovgivning er først og fremmest at sætte sig i brugerens af den bindende retsregels sted. Dette forklarer vigtigheden af at deltage aktivt, at afholde forudgående høringer og tage hensyn til civilsamfundsorganisationernes og arbejdsmarkedsparternes repræsentativitet ...«.

forslag, mindskelse af administrative byrder og omkostninger, forenkling af fællesskabsretten, bedre udfærdigelse af lovforslag med forudgående og efterfølgende konsekvensanalyser, nedskæring af lovgivningen til det væsentligste og fokusering på målene med og holdbarheden af lovgivningen, samtidig med at den skal være fleksibel.

4.2 Kommissionen ⁽⁶⁾, Europa-Parlamentet ⁽⁷⁾ og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg ⁽⁸⁾ har længe

⁽⁶⁾ De væsentligste kommissionsdokumenter om emnet:

- *En EU-strategi for bæredygtig udvikling*, KOM(2001) 264 endelig
- *Meddelelse om konsekvensanalyse*, KOM(2002) 276 endelig
- *Handlingsplan om »bedre og enklere lovgivningsmæssige rammer«*, KOM(2002) 278 endelig
- *Indhentning og udnyttelse af sagkyndig bistand*, KOM(2002) 713 endelig
- *Ajourføring og forenkling af fællesskabsretten*, KOM(2003) 71 endelig
- *Gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program: En strategi til forenkling af de lovgivningsmæssige rammer*, KOM(2005) 535 endelig
- *En strategisk gennemgang af programmet for bedre lovgivning i Den Europæiske Union*, KOM(2006) 689
- *Første statusrapport om strategien til forenkling af de lovgivningsmæssige rammer*, KOM(2006) 690 endelig
- *Anden statusrapport om strategien til forenkling af de lovgivningsmæssige rammer*, KOM(2008) 33 endelig
- *Fælles praktiske retningslinjer for udfærdigelse af EU-lovgivning (for personer i EU-institutionerne beskæftiget med udfærdigelse af lovgivning)*.

⁽⁷⁾ Væsentligste dokumenter fra Europa-Parlamentet:

- *Betænkning om bedre lovgivning 2004: anvendelse af nærhedsprincippet: 12. rapport*, A6-0082/2006
- *Betænkning om Kommissionens 21. og 22. årsberetning om kontrollen med gennemførelsen af fællesskabsretten (2003 og 2004)*, A6-0089/2006
- *Betænkning om institutionelle og retlige virkninger af anvendelse af soft law-instrumenter*, A6-0259/2007
- *Betænkning om bedre lovgivning i Den Europæiske Union*, A6-0273/2007
- *Betænkning om minimering af de administrative omkostninger som følge af lovgivning*, A6-0275/2007
- *Betænkning om bedre lovgivning 2005 — anvendelse af nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet (13. rapport)*, A6-0280/2007
- *Betænkning om undersøgelse af det indre marked — Tackling af barrierer og ineffektivitet ved hjælp af bedre gennemførelse og håndhævelse*, A6-0295/2007
- *Betænkning om Kommissionens 23. årsrapport om kontrollen med gennemførelsen af fællesskabsretten (2005)*, A6-0462/2007.

⁽⁸⁾ Væsentligste EØSU-dokumenter:

- *Initiativudtalelse om Regelforenkling i det indre marked*, EFT C 14 af 16.1.2001, s. 1
- *Initiativudtalelse om Forenkling*, EFT C 48 af 21.2.2002, s. 130
- *Sonderende udtalelse om Bedre og enklere lovgivningsmæssige rammer*, KOM(2001) 726 endelig, EFT C 125 af 27.5.2002, s. 105
- *Initiativudtalelse om Regelforenkling*, EUT C 133 af 6.6.2003, s. 5
- *Udtalelse om Ajourføring og forenkling af fællesskabsretten*, KOM(2003) 71 endelig, EUT C 112 af 30.4.2004, s. 4
- *Brochuren »What is the state of the enlarged Single Market? — 25 Findings by the Single Market Observatory«*, EØSU C-2004-07-EN
- *Informationsrapport om Samregulering og selvregulering i det indre marked — den nuværende situation*, CESE 1182/2004 fin
- *Brochuren »Improving the EU regulatory framework — upstream and downstream of the legislative process«*, EØSU 2005-16-EN

været fortalere og argumenteret for *bedre lovgivning, forenkling og formidling* som nogle af de væsentligste politiske mål i forbindelse med gennemførelsen af det indre marked. Vi må ikke glemme den vigtige Molitor-rapport fra 1995, som var et af de første dokumenter om emnet, med 18 henstillinger, som stadig er aktuelle i dag ⁽⁹⁾.

4.3 Bedre lovgivning har tillige at gøre med proportionalitet og subsidiaritet, og de berørte aktører kan via selv- og samregulering og under nøje overvågning fra lovgiverens side inddrages i udfærdigelsen af lovgivningen, som det er fastlagt i den *interinstitutionelle aftale om bedre lovgivning* fra 2003 ⁽¹⁰⁾ og udviklet i senere årsberetninger fra Kommissionen.

— Sonderende udtalelse efter anmodning fra det britiske formandskab om *Bedre lovgivning*, EUT C 24 af 31.1.2006, s. 39.

— *Initiativudtalelse om Metoder til at forbedre EU-lovgivningens gennemførelse og håndhævelse*, EUT C 24 af 31.1.2006, s. 52

— *Udtalelse om Gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program: En strategi til forenkling af de lovgivningsmæssige rammer*, KOM(2005) 535 endelig, EUT C 309 af 16.12.2006, s. 18

— *Sonderende udtalelse efter anmodning fra Kommissionen om Forenkling af de lovgivningsmæssige rammer for maskinsektoren*, EUT C 10 af 15.1.2008, s. 8.

⁽⁹⁾ Rapport fra gruppen af uafhængige eksperter om lovgivningsmæssig og administrativ forenkling (KOM(95) 0288 — C4-0255/95 — SEK(95)1379). Endvidere henvises der særligt til MANDELKERN-rapporten (november 2001) og henstillingerne deri, som er opsummeret i EØSU's udtalelse CES EFT C 125 af 27.5.2002, s. 105, ordfører Kenneth WALKER.

⁽¹⁰⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2003:321:0026:0037:DA:PDF>.

4.4 Bedre lovgivning er ikke nødvendigvis ensbetydende med mindre lovgivning eller deregulering⁽¹¹⁾, og retssikkerhed er da også en af de væsentligste forudsætninger for et velfungerende indre marked⁽¹²⁾.

4.5 Siden 2000 har EØSU's Observatorium for Det Indre Marked fokuseret på initiativer fra de berørte parter, som foregriber målet om bedre lovgivning set fra civilsamfundets side. EØSU har i sin egenskab af institutionelt forum for det organiserede civilsamfunds synspunkter nøje fulgt Kommissionens arbejdsprogram, og har gennem årene i en række udtalelser rådgivet Kommissionen om emner med relation til bedre lovgivning⁽¹³⁾.

4.6 I samarbejde med Kommissionen har markedsobservatoriet udviklet en database for europæisk selv- og samregulering⁽¹⁴⁾. Med udgangspunkt i de indsamlede data om selvreguleringsinitiativer påtænker observatoriet nu at arbejde med modeller (effektivitetsindikatorer, retningslinjer for overvågning og håndhævelse osv.) og danne en klynge med akademiske kredse, tænketanke, berørte parter og institutioner om selv- og samreguleringspørgsmål.

5. Et gran forebyggelse: den proaktive tilgang

5.1 Traditionelt har man inden for juraen fokuseret på *fortiden*. Den juridiske forskning har overvejende beskæftiget sig med *undladelser* — mangler, forsinkelser og manglende overholdelse af lovgivningen.

(11) Allerede i sin udtalelse CES EFT C 14 af 16.1.2001, s. 1, ordfører Bruno VEVEER, erkendte EØSU, at »Der skal ikke slås til lyd for en brutal og perspektivløs deregulering, som både ville gå ud over produkternes og tjenesteydernes kvalitet og stride mod brugernes — dvs. erhvervslivets, arbejdstagernes og forbrugernes — fælles interesser. Hverken økonomien eller samfundet kan fungere uden regler, selv om man skal være opmærksom på følgende« (punkt 2.8). I udtalelsen om *Bedre lovgivning* (EUT C 24 af 31.1.2006, s. 39) anførte EØSU, at »forenkler er at gøre noget mindst muligt komplekst, men det betyder ikke, at fællesskabslovgivningen nødvendigvis skal begrænses på drastisk vis eller dereguleres. Det ville være i modstrid med civilsamfundets forventninger om sikkerhed og erhvervslivets, især den mindre industris, ønske om retssikkerhed og stabilitet«, og i udtalelsen om *Revision af det indre marked* (EUT C 93 af 27.4.2007, s. 25, ordfører Bryan CASSIDY), påpegede EØSU: »Mindre lovgivning er imidlertid ikke nødvendigvis ensbetydende med bedre lovgivning« (punkt 1.1.7).

(12) »Less (legislation) is more«, http://bre.berr.gov.uk/regulation/news/2005/050720_bill.asp.

(13) Desuden er udvalget ved flere lejligheder fremkommet med bidrag til EU's rådsformandskab i form af sonderende udtalelser EUT C 175 af 27.7.2007.

(14) <http://eesc.europa.eu/self-and-coregulation/index.asp>.

5.2 Med den *proaktive* tilgang flyttes fokus til *fremtiden*. At være *proaktiv* er det modsatte af at være *reaktiv* eller *passiv*. Den særlige tilgang, der kaldes *proaktiv ret*, opstod i Finland i 1990'erne. *Nordic School of Proactive Law (NSPL)* blev oprettet i 2004 for at opfylde behovet for at udvikle praktiske fremgangsmåder samt retsvidenskaben inden for dette nye område⁽¹⁵⁾.

5.3 I ordet *proaktiv* ligger at handle foregribende, at beherske og tage eget initiativ⁽¹⁶⁾. Disse elementer indgår alle i den *proaktive tilgang til ret*, som derudover definerer to andre elementer af *proaktivitet*, nemlig et *fremmende* element (fremme det, der er ønskeligt; tilskyndelse af god opførsel) og et *forebyggende* element (afværge det, der ikke er ønskeligt; undgå at juridiske risici opstår).

5.4 Udgangspunktet for *proaktiv ret* er opnåelse af succes i stedet for fiasko. Det handler om at tage initiativ, der fremmer og styrker faktorer, der fører til succes. *Proaktiv ret* har sin oprindelse i *proaktiv kontrahering*⁽¹⁷⁾. Målet var oprindeligt at fastlægge nogle rammer for, hvordan juridisk forudseenhed kunne indarbejdes i den konkrete, daglige virksomhedsudøvelse og at integrere god juridisk, kontrakt-, projektforvaltnings-, kvalitets- og risikostyringspraksis.

5.5 *Proaktiv ret* er i høj grad inspireret af *forebyggende ret*⁽¹⁸⁾, der imidlertid først og fremmest anskuer problemer med advokatens øjne ved at fokusere på forebyggelse af juridiske risici og tvister. I den *proaktive ret* er vægten lagt på at *sikre succes* og gøre det muligt at opnå de ønskede mål i den foreliggende situation. I analogi med sundhedspleje og forebyggende medicin kan *proaktiv ret* siges at forene faktorer, der fremmer sundheden, og faktorer, der forebygger sygdomme, med det formål at medvirke til, at enkeltpersoner og virksomheder forbliver »juridisk sunde« og undgår »sygdomme« som juridisk usikkerhed, tvister og retssager.

(15) Se <http://www.proactivelaw.org>.

(16) Ordbogsdefinitioner af ordet *proaktiv* fremhæver to væsentlige elementer: Et *foregribende* element, hvorved der menes handling forud for en fremtidig situation (i den engelske Merriam-Webster internetordbog defineret som »acting in anticipation of future problems, needs, or changes«) og et element af *beherskelse af en situation og udvirkelse af forandringer* (i *proactive. Dictionary.com. WordNet® 3.0*. Princeton University defineret som »controlling a situation by causing something to happen rather than waiting to respond to it after it happens«. — Ny forskning vedrørende *proaktiv adfærd* bygger på lignende definitioner. Parker et al. (2006) definerer *proaktiv adfærd* som en persons foregribende handling på eget initiativ, der har til formål at ændre eller forbedre situationen eller vedkommende selv (»self-initiated anticipatory action that aims to change and improve the situation or oneself«). Se the Proactivity Research in Organisations Programme, <http://proactivity.group.shef.ac.uk/>.

(17) Den første bog om *proaktiv kontrahering* blev udgivet i Finland i 2002: Soile Pohjonen (red.): *Ennakoiva sopiminen* Helsinki, 2002.

(18) Louis M. BROWN var den første, der anvendte denne betegnelse i afhandlingen »Manual of Preventive Law«, Prentice-Hall, Inc., New York 1950.

6. Hvordan bedre lovgivning, bedre gennemførelse og bedre håndhævelse af EU-lovgivningen kan fremmes yderligere via proaktiv ret

6.1 Et af Den Europæiske Unions grundlæggende mål er at skabe et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed uden interne grænser for borgerne; et område, som bygger på principperne om gennemsigtighed og demokratisk kontrol. Men retfærdighed opnås ikke ved blot at give adgang til domstolsprøvelse eller efterfølgende afhjælpning. Der er brug for et solidt juridisk fundament for at sikre fremgang for enkeltpersoner og virksomheder.

6.2 Enkeltpersoner og virksomheder forventer et rimeligt mål af sikkerhed, klarhed og konsekvens fra lovgiverens side, således at de kan fastlægge mål, gennemføre planer og opnå forudsigelige resultater.

6.3 Det bør helt sikkert være et anliggende for lovgiveren, hvis enkeltpersoner og virksomheder ikke er tilstrækkeligt orienteret om, hvornår de falder ind under lovgivningen, hvor de, hvis de ønsker det, kan finde yderligere oplysninger om deres retsstilling, eller hvordan de kan undgå tvister i det omfang, det er muligt, eller løse disse ved anvendelse af de mest hensigtsmæssige teknikker⁽¹⁹⁾. Erfaring og forskning viser, at enkeltpersoner og virksomheder, forbrugere og navnlig SMV'er i dag ikke altid er tilstrækkeligt orienteret.

6.4 I den *interinstitutionelle aftale om bedre lovgivning* har Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen fastlagt nogle fælles forpligtelser og opstillet nogle mål for forbedring af kvaliteten af lovgivningen og fremme af enkelhed, klarhed og konsekvens ved udfærdigelsen af love og for gennemsigtighed i lovgivningsprocessen.

6.5 Det er imidlertid klart, at bedre lovgivning ikke alene kan opnås af de institutioner, der har indgået aftalen⁽²⁰⁾. Forenklingsprogrammer såvel som andre programmer skal udvikles og styrkes på nationalt og regionalt niveau. Der er behov for en koordineret indsats, hvori såvel de nationale, regionale og lokale myndigheder med ansvar for gennemførelse af EU-lovgivningen som brugerne af lovgivningen skal inddrages⁽²¹⁾.

⁽¹⁹⁾ Se *civil.justice.2000 — A Vision of the Civil Justice System in the Information Age 2000*. <http://www.dca.gov.uk/consult/meta/cj2000fr.htm#section1>.

⁽²⁰⁾ Allerede i initiativudtalelse om *Regelforenkling i det indre marked* EFT C 14 af 16.1.2001, s. 1 gjorde ordføreren Bruno VEVEER opmærksom på det forhold, »at stort set samtlige EU-regler hidrører fra den snævre kreds af EU-institutioner, som er udstyret med beslutnings- eller medbeslutningskompetence« og på, at »I stedet for en partnerskabskultur, hvor erhvervs- og samfundslivets aktører ikke bare bliver hørt, men i givet fald også er medbestemmende, har man således valgt en overvejende politisk og administrativ beslutningsstrategi, og dette betyder, at civilsamfundets aktører ikke i tilstrækkelig grad inddrages i og gives medansvar for forenklingspolitikken« (punkt 3.5).

⁽²¹⁾ Forbindelserne mellem EU og nationale og regionale myndigheder blev fremhævet EØSU's udtalelse CESE EUT C 325 af 30.12.2006, s. 3, ordfører Joost van IERSEL.

6.6 EU har allerede bevæget sig i retning mod proaktiv ret, således glæder EØSU sig over:

- beslutningen om at oprette det indre marked og efterfølgende den fælles valuta;
- arbejdsmarkedsparternes muligheder for i henhold til traktaten at forhandle om lovgivning på det sociale område;
- »Tænk småt først«/En »Small Business Act« for Europa (KOM(2008) 394 endelig, 25.6.2008) med bilaget Udveksling af god praksis inden for SMV-politik⁽²²⁾;
- eksemplerne på god praksis fra medlemsstaterne, der kan tjene som model for gennemførelsen af Small Business Act⁽²³⁾ for Europa, og de eksempler, der er indsamlet inden for rammerne af det europæiske charter for små virksomheder;
- den Europæiske Iværksætterpris, der belønner initiativer, der har fremmet regional iværksættervirksomhed;
- Kommissionens reviderede retningslinjer for konsekvensanalyser;
- online problemløsningsnettet SOLVIT;
- rådgivningstjenesten IPR (vedrørende intellektuelle ejendomsrettigheder);
- Kommissionens opfordring til udarbejdelse af europæiske standarder;
- EØSU's website og database for selv- og samregulering.

6.7 Hidtil forekommer disse foranstaltninger noget usammenhængende, ligesom der heller ikke synes at være nogen nærværdig forskning eller udveksling af erfaringer på tværs af sektorer. Det ville være umagen værd at se nærmere på resultaterne af de trufne foranstaltninger og på, om de kan anvendes inden for andre områder, og hvad virkningerne og værdien deraf ville være. EØSU foreslår, at disse initiativer følges nøje og anvendes til at indkredse og udveksle bedste praksis.

6.8 Derudover viser en række nyere eksempler på unødvendige problemer og vanskeligheder, at en proaktiv tilgang er påkrævet:

- Direktiv 2006/123/EF af 12. december 2006 om tjenesteydelser i det indre marked (også kendt som Bolkestein-direktivet)⁽²⁴⁾.

⁽²²⁾ EØSU's udtalelse EUT C 27 af 3.2.2009, s. 7, ordfører Claudio CAPPELLINI og EØSU's udtalelse, ordfører Henri MALOSSE (under udarbejdelse).

⁽²³⁾ Se bilag 1 til den ovennævnte meddelelse.

⁽²⁴⁾ EØSU's udtalelse CESE EUT C 175 af 27.7.2007, s. 14, ordfører: Karin ALLEWELDT.

- Direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om urimelig handelspraksis ⁽²⁵⁾.
- Direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkredit ⁽²⁶⁾, på trods af at næsten alle berørte parter allerede havde gjort anfægtelser ⁽²⁷⁾.
- Hele pakken af forbrugerlovgivning ⁽²⁸⁾, der generelt anses for ikke at være korrekt udfærdiget, hensigtsmæssigt omsat i national lovgivning og gennemført på rette måde ⁽²⁹⁾.
- Arbejdet med en »fælles referenceramme«, hvis fornuftige formål er at forenkle aftaleretslovgivningen, men som har udmøntet sig i et monstrum på ca. 800 sider udelukkende vedrørende den generelle del ⁽³⁰⁾!
- Det seneste direktivforslag om indvandring ⁽³¹⁾.
- Den erkendte fiasko med finansielle tjenesteydelser i detalledet og særligt gældsætning ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ EØSU's udtalelse CESE EUT C 108 af 30.4.2004, s. 81, ordfører Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER.

⁽²⁶⁾ EUT L 133 af 22.5.2008, s. 66.

⁽²⁷⁾ EØSU's udtalelse EUT C 234 af 30.9.2003, s. 1, ordfører Jorge PEGADO LIZ.

⁽²⁸⁾ I hvert fald de 8 af de 22 direktiver, der er kendt som den væsentligste forbrugerbeskyttelseslovgivning om »forbrugerbeskyttelse i forbindelse med aftaler indgået uden for fast forretningssted« (direktiv 85/577/EØF af 20/12/1985), »pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure« (direktiv 90/314/EØF af 13/06/1990), »urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler« (direktiv 93/13 af 05/04/1993), »timeshare« (direktiv 94/47/EF af 26/10/1994), »fjernsalg« (direktiv 97/7/EF af 20/05/1997), »angivelse af priser« (direktiv 98/6/EF af 16/02/1998), »forbud« (direktiv 98/27/EF af 19.05.1998) og »forbruger køb og garantier i forbindelse hermed« (direktiv 1999/44/EF af 25.5.1999).

⁽²⁹⁾ EØSU's udtalelse CESE EUT C 256 af 27.10.2007, s. 27, ordfører Richard ADAMS.

⁽³⁰⁾ Se »EC Consumer Law Compendium — Comparative Analysis«, Bielefeld universitet, (12/12/2006), Prof. Hans SCHULTE-NOLKE, prof. Christian TWIG-FELSENER and Dr. Martin EBERS.

⁽³¹⁾ EØSU's udtalelse CESE EUT C 44 af 16.2.2008, s. 91, ordfører Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS.

⁽³²⁾ Se statusrapporten 2006 for det indre marked for finansielle tjenesteydelser (»Single Market in Financial Services Progress Report 2006«) af 21/02/2007 og EØSU's udtalelser EUT C 151 af 17.6.2008, s. 1 om Grønbog om finansielle tjenesteydelser i detalledet i det indre marked, ordfører: Edgardo Maria IOZIA og Reine Claude MADER-SAUSSAYE; EUT C 44 af 16.2.2008, s. 74 om Gældsætning og social udstødelse i overflodssamfundet, ordfører: Jorge PEGADO LIZ; EUT C 65 af 17.3.2006, s. 113 om Grønbog — Realkredit i EU, ordfører: Umberto BURANI; EUT C 27 af 3.2.2009, s. 18 om Hvidbog om integration af EU's realkreditmarkeder, ordfører: Angelo GRASSO.

- Det stadigt voksende gennemførelsesunderskud i medlemsstaterne, som selv Kommissionen har erkendt ⁽³³⁾.

6.9 Sigtet med denne udtalelse er at vise, hvordan man med udgangspunkt i *proaktiv ret* kan fremme bedre lovgivning ved at tænke i nye baner, hvor man i stedet for juridiske værktøjer og anvendelsen heraf tager udgangspunkt i enkeltpersoners og virksomheders reelle behov og ambitioner.

6.10 Dette betyder, at lovgiveren ved udfærdigelsen af love bør koncentrere sig om at fastlægge regler, der er effektive i praksis, afspejler virkelige behov og gennemføres på en sådan måde, at de endelige mål med reglerne nås. Reglerne skal formidles på en måde, der giver mening for målgruppen, således at de forstås og kan følges af dem, som de har virkning for.

6.11 Livscyklussen for en given lov begynder ikke med udfærdigelse af et forslag og ender ikke, når den er formelt vedtaget. Det er ikke loven, der er målet; det er derimod den vellykkede gennemførelse. Gennemførelse er heller ikke blot ensbetydende med institutionernes håndhævelse, det er tillige vedtagelse, accept og i det nødvendige omfang adfærdændring hos de enkeltpersoner og organisationer, loven er rettet mod. Her viser forskning, at gennemførelsen er mere succesrig, når parterne har været med til at forhandle aftaler, som senere udmøntes i EU-lovgivning.

6.12 Vi må regne med, at denne tilgang vil have visse konsekvenser for beslutningsprocessen, herunder praktiske, i relation til udfærdigelsen, gennemførelsen og håndhævelsen af EU-lovgivningen.

6.12.1 For det første skal de berørte parter aktivt og reelt deltage såvel før som under udfærdigelsen af forslag og i hele beslutningsprocessen og ikke blot høres, således at det sikres, at der tages udgangspunkt i virkelige problemer, og hvordan de løses, og beslutningsprocessen antager form af en løbende dialog og gensidig læreproces om opnåelse af bestemte mål ⁽³⁴⁾.

⁽³³⁾ Se meddelelse fra Kommissionen om *Et resultatorienteret Europa — Anvendelse af fællesskabsretten* (KOM(2007) 502 endelig), EØSU's udtalelse om emnet EUT C 204 af 9.8.2008, s. 9, ordfører: Daniel RETUREAU og den fremragende artikel »Active Transposition of EU Legislation« af Dr. Michael KAEDING (EIPASCOPE 2007/03, side 27).

⁽³⁴⁾ I udtalelsen om Regelforenklings anførte EØSU, at »Den formelle høringsprocedure bør ikke begrænses til samtalepartnere udvalgt af Kommissionen. Det er nødvendigt at inddrage alle aktører i processen. (...) EØSU har allerede anbefalet, at høringsprocessen udvides ved at opfordre til bidrag fra alle interesserede parter, så høringsprocessen klart baseres på frivillighed.« (EUT C 133 af 6.6.2003, s. 5, pkt. 4.1 og 4.1.1.1, ordfører John SIMPSON).

6.12.2 For det andet vil der i konsekvensanalyser skulle inddrages ikke kun økonomiske, men tillige sociale og etiske aspekter, ligesom der ikke kun skal tages hensyn til erhvervslivet, men også til forbrugerne som dem lovforanstaltningerne og –initiativerne i sidste ende er rettet mod. Det er heller ikke kun civilsamfundets meninger, der skal høres, men tillige de anonyme borgeres⁽³⁵⁾.

6.12.3 For det tredje er der tale om at foregribe løsninger snarere end problemer og anvende loven til at opnå og gennemføre mål og realisere rettigheder og friheder inden for nogle givne kulturelle rammer i stedet for at koncentrere sig om forbundne juridiske ræsonnementer⁽³⁶⁾.

6.12.4 Det drejer sig endvidere om, at lovene skal udfærdiges så enkelt som muligt og så tæt på brugerne som muligt, således at det anvendte sprog er let forståeligt og entydigt, og indholdet formidles på passende måde og således understøtter og vejleder gennemførelsen og håndhævelsen af lovgivningen i alle faser.

6.12.5 Derudover skal overflødige, modstridende, forældede og ikke-gældende love udryddes, og den måde, hvorpå udtryk, definitioner, beskrivelser, begrænsninger og fortolkninger opfattes, skal harmoniseres i en fælles referenceramme⁽³⁷⁾. Det er tillige meget vigtigt at sætte en stopper for skabelsen af nye termer eller »EU-jargon«, hvis betydning ikke er klar, og som ofte afvendes, uden at flertallet rigtig ved, hvad de betyder.

6.12.6 Der bliver endvidere et øget behov for at indføre aftalefrihed, selvregulering og samregulering på nye områder og lade områder være reguleret af standarder eller adfærdskodekser på nationalt og europæisk niveau⁽³⁸⁾ og for at indkredse og fjerne lovgivningsmæssige hindringer herfor.

6.12.7 Endelig skal der fokuseres på udfærdigelse af rammelove (»28. ordninger«) i stedet for på alt for udførlig og unødvendig fuldstændig harmonisering, hvilket vil give rig mulighed for at indføre selv- og samregulering, hvor dette er hensigtsmæssigt.

6.13 Dette kunne iværksættes via forskningsprojekter og dialog med de berørte parter om, hvilken specifik rolle denne *proaktive tilgang til ret* skal spille i hele en lovs livscyklus og på alle niveauer. Indledningsvis kunne der afholdes rundbordsdiskussioner eller seminarer med akademiske kredse, tænketanke, berørte parter og institutioner med henblik på at fastlægge nogle rammer og en handlingsplan for videre handling. Formålet hermed skulle være at indarbejde overvejelser om proaktiv ret på alle planer ikke ulig de overvejelser om subsidiaritet og proportionalitet, der altid indgår nu. Markedsobservatoriet kunne i lyset af dets fokus på bedre lovgivning være fornummet for yderligere drøftelser af den *proaktive tilgang til ret*.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³⁵⁾ Se især EØSU's udtalelser om *Bedre lovgivning* (EUT C 24 af 31.1.2006, s. 39) og *Arbejdsmarkedsparternes og de øvrige civilsamfundsaktørers syn på kvalitetsstandarder for sociale konsekvensanalyser indhold, procedurer og metoder* (EUT C 175 af 27.7.2007, s. 21), ordfører på begge: Daniel RETUREAU.

⁽³⁶⁾ Som det allerede blev fremhævet i EØSU's udtalelse om *Metoder til at forbedre EU-lovgivningens gennemførelse og håndhævelse* (EUT C 24 af 31.1.2006, s. 52, ordfører Joost van IERSEL): »For at kunne håndhæve en lov er den nødt til at være tilstrækkelig klar, og for at være effektiv skal den indeholde en passende løsning på specifikke problemer. ... Dårlig lovgivning fører til en hastig forøgelse af lovgivningen og alt for mange regler, som påfører virksomhederne unødige overensstemmelseskrav og forvirrer borgerne« (punkt 1.6).

⁽³⁷⁾ Et første skridt i den retning blev taget i Kommissionens meddelelse om *Ajourføring og forenkling af fællesskabsretten* (KOM(2003) 71 endelig), som blev behandlet i EØSU's udtalelse CESE EUT C 112 af 30.4.2004, s. 4, ordfører: Daniel RETUREAU.

⁽³⁸⁾ Udtalelse om *Prioriteter for det indre marked 2005-2010* (EUT C 255 af 14.10.2005, s. 22, punkt 3), ordfører Bryan CASSIDY.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om Imødegåelse af udfordringerne ved forvaltning af affald af elektrisk og elektronisk udstyr i EU

(2009/C 175/06)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 17. januar 2008 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om

Forvaltning af affald af elektrisk og elektronisk udstyr.

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede SYLVIA GAUCI til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 30. oktober 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december, følgende udtalelse med 119 stemmer for og 1 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Direktivet om forvaltning af affald af elektrisk og elektronisk udstyr (WEEE-direktivet) har et forenklingspotentiale, hvad angår en reduktion af den forvaltningsmæssige byrde for markedsaktørerne.

1.2 I forbindelse med revisionen af direktivet bør EU i samarbejde med de nationale myndigheder sikre, at direktivet skaber lige konkurrencevilkår i alle EU-lande. Det vil være til fordel for miljøet, erhvervslivet og de europæiske borgere.

1.3 På grundlag af den kendsgerning at materialer nu har en større værdi end for 5-10 år siden, indsamles meget WEEE-materiale ikke gennem de etablerede indsamlingsprocedurer. Konsekvensen er, at en del af materialet ikke håndteres på forsvarlig vis. Farlige dele af kasserede fryserne, der ikke har nogen værdi, f.eks. kondensatorer, fjernes og gennemgår ingen form for efterbehandling. I dag gøres producenter ansvarlige for en WEEE-forvaltning, som de har ringe eller ingen kontrol over. Alle aktører i forsyningskæden, herunder skrothandlere og forhandlere, bør pålægges samme ansvar.

1.4 Skoler spiller en vigtig rolle, når det gælder om at uddanne unge til at yde et bidrag i kampen mod spild. Unge bør derfor gøres opmærksom på de farer, der er forbundet med afslutningen af elektroniske produkters livscyklus i et forsøg på at fremme affaldsforebyggelse, genbrug, genvinding og genanvendelse. Uddannelse er først og fremmest medlemsstaternes ansvar, men producentorganisationer kan spille en vigtig rolle og gøre det til dels allerede.

1.5 Revisionen af direktivet bør gøre det muligt at skabe et bedre samspil mellem på den ene side de bestemmelser, der vedrører beskyttelse af menneskers sundhed og miljø, og på den anden side de bestemmelser der vedrører det indre markeds gnidningsløse funktion. Særligt bør definitionen af en producent ikke lægge flere hindringer i vejen for det indre markeds funktion. Dette vil i øvrigt stemme bedre overens med den seneste retspraksis fra EF-domstolen, som fastslår, at miljøbeskyttelse ikke må være i modstrid med principperne for det indre marked.

1.6 For nærværende har indsamlingssystemer baseret på markedsandele vist sig at give gode resultater i forvaltningen af elektrisk og elektronisk affald. Et revideret direktiv bør ikke lægge hindringer i vejen for den praksis, der går ud på at fordele omkostningerne til WEEE-forvaltning på grundlag af aktuelle markedsandele. Vejen frem i bilag II er at give de interesserede parter tilladelse til at forsætte udviklingen af affaldsbehandlingsstandarder.

1.7 Endelig bør en omkostningseffektiv håndtering af de elektriske og elektroniske affaldsstrømme i EU være en hjælp til at standse forsendelserne af den slags affald til tredjelande, hvor miljøstandarderne er lavere og risikoen for de personer, som arbejder med affaldet, højere. Direktivet vil derfor opfylde sit mål om at beskytte miljøet og reducere affaldsstrømmenes betydning for menneskers og dyrs sundhed. Indførelsen af affaldsbehandlingsstandarder i tredjelande bør fremmes.

2. Indledning

2.1 Direktiv 2002/96/EF ⁽¹⁾ om affald af elektrisk og elektronisk udstyr har til formål at håndtere de stærkt stigende affaldsstrømme af elektrisk og elektronisk udstyr og supplerer EU's foranstaltninger på områderne affaldsdeponering og -forbrændning.

2.2 På grundlag af oplysninger fra mange kilder og forskellige estimeringsmetoder vurderes omfanget af nyt elektrisk og elektronisk udstyr i EU27 til at udgøre 10,3 millioner tons pr. år. Et antal prognoser forudsiger, at de samlede mængder af elektrisk og elektronisk affald vil vokse med mellem 2,5 % og 2,7 % årligt og nå op på 12,3 millioner tons i 2020. I alt 2 millioner tons blev indsamlet i 2006.

2.3 På nuværende tidspunkt er det derfor vigtigt at vurdere om WEEE-direktivet har leveret de forventede resultater på miljøområdet. Det er ligeledes relevant at se nærmere på mulige forbedringer og den bedste måde at opnå disse på.

(1) EØSU's udtalelse om forvaltning af affald af elektrisk og elektronisk udstyr, EFT C 116 af 20.4.2001, s. 38-43

2.4 WEEE-direktivet har mere specifikt været med til at etablere en række affaldsforvaltningsmodeller med det formål at øge genanvendelsen af elektrisk og elektronisk udstyr og begrænse den samlede mængde affald, der går til endelig bortskaffelse.

2.5 Man giver producenterne incitament til at designe elektrisk og elektronisk udstyr på en mere miljømæssigt effektiv måde, samtidig med at der tages fuld højde for håndteringen af affald. Af den grund baserer WEEE-direktivet sig på ideen om et udvidet producentansvar. For at overholde lovgivningens krav må producenter af elektrisk og elektronisk udstyr tage højde for disse produkters samlede livscyklus og inddrage aspekter vedrørende produktets holdbarhed, opgradering, reparation, demontering og brug af materialer, som nemt kan genvindes. De har ligeledes ansvaret for tilbagetagning og genvinding af brugt elektrisk og elektronisk udstyr, hvis dette falder ind under en af ti overordnede produktkategorier ⁽²⁾. Endelig skal de kunne dokumentere, at de har overholdt disse regler.

2.6 Det udvidede producentansvar gælder så snart en aktør på markedet lader sig registrere i de nationale producentregistre, der føres af medlemsstaternes nationale myndigheder. Begrebet »producent« omfatter forskellige former for aktiviteter og inkluderer producenterne af egne mærker, importører eller forhandlere. Begrebet »producent« defineres så bredt som muligt med henblik på at inddrage så mange erhvervsaktiviteter som muligt og opnå en omkostningseffektiv WEEE-forvaltning. Problemet er imidlertid, at den brede definition resulterer i en situation, hvor flere producenter kan have ansvaret for forvaltningen af det samme produkt, hvilket er juridisk uacceptabelt.

2.7 WEEE-direktivet sigter mod at fremme en særskilt indsamling ved at fastsætte kvantitative mål. Med hensyn til elektrisk og elektronisk affald fra private husholdninger lyder målet for EU-landene på en særskilt indsamling af et årligt gennemsnit på mindst 4 kg pr. indbygger inden den 31. december 2006. Et nyt obligatorisk mål skal fastsættes inden december 2008.

2.8 WEEE-direktivet fremmer også genbrug og genanvendelse ved at fastsætte mål for genvinding, genbrug og genanvendelse.

2.9 Den sidste søjle som WEEE-direktivet baserer sig på er slutbrugernes rolle, dvs. forbrugernes. Forbrugerne kan uden omkostninger returnere deres udstyr. Med henblik på at forebygge farligt affald af elektrisk og elektronisk udstyr, er der iværksat forbud mod og restriktioner for brugen af bestemte stoffer på grundlag

af direktiv 2002/95/EF (om begrænsning af anvendelsen af visse farlige stoffer i elektrisk og elektronisk udstyr) ⁽³⁾.

3. Generelle bemærkninger — problemer

3.1 Som følge af ovennævnte foranstaltninger blev det pålagt medlemsstaterne at udforme nationale planer for WEEE-forvaltning med henblik på at efterleve direktivet. En første vurdering af gennemførelsen af WEEE-lovgivning på nationalt plan fører til følgende konklusioner:

- direktivets anvendelsesområde har givet anledning til forskellige fortolkninger i de enkelte EU-lande, hvilket betyder, at det samme produkt ikke nødvendigvis hører under anvendelsesområdet i alle medlemsstater. Producenterne må derfor leve op til forskellige krav i de enkelte lande;
- indsamlingsmålene opfyldes nemt af de fleste lande i EU-15, men forbliver en udfordring for de nye medlemslande;
- resultaterne for indsamlingen af andre produktkategorier end kategori 1 er beskedne ⁽⁴⁾;
- mindre genstande returneres som regel ikke til indsamlingsstederne og bliver derfor ikke omfattet af de etablerede WEEE-kanaler;
- i en del medlemsstater er nettet af WEEE-indsamlingssteder ikke så udviklet som det burde være;
- dokumentationen ⁽⁵⁾ vedrørende WEEE-behandlingens kvalitet er mangelfuld;
- de to væsentligste aktiviteter, der repræsenterer en administrativ byrde, er registrering i det nationale producentregister og rapportering;
- den nationale gennemførelse af WEEE-direktivet fandt først sted efter den 13. august 2004 — og i visse lande er processen stadig ikke afsluttet; det er derfor for tidligt at gennemføre en omfattende social overvågning og evaluering.

⁽²⁾ Direktivet omfatter ti kategorier af elektrisk og elektronisk udstyr.

- Kategori 1 — Store husholdningsapparater
- Kategori 2 — Små husholdningsapparater
- Kategori 3 — IT- og teleudstyr
- Kategori 4 — Forbrugerudstyr
- Kategori 5 — Belysningsudstyr
- Kategori 6 — Elektrisk og elektronisk værktøj
- Kategori 7 — Legetøj, fritids- og sportsudstyr
- Kategori 8 — Medicinsk udstyr
- Kategori 9 — Overvågnings- og reguleringsinstrumenter
- Kategori 10 — Salgsautomater.

⁽³⁾ Direktivet om begrænsning af anvendelsen af visse farlige stoffer i elektrisk og elektronisk udstyr kræver, at forskellige tungmetaller (bly, kviksølv, cadmium, hexavalent chrom) og bromerede flammehæmmere (polybromerede biphenyler (PBB) eller polybromerede diphenyletherer (PBDE)) erstattes med andre stoffer i nyt elektrisk og elektronisk udstyr, der kommer på markedet efter 1. juli 2006.

⁽⁴⁾ Jf. fodnote 2.

⁽⁵⁾ I overensstemmelse med artikel 12 i WEEE-direktivet om »Information og rapportering« bør producenterne årligt indsamle information, herunder foretage underbyggede skøn, vedrørende kvantitet og kategorier af elektrisk og elektronisk udstyr, der markedsføres, indsamles gennem alle kanaler, genbruges, genanvendes og genvindes i medlemsstaterne og vedrørende mængden af indsamlet affald, der eksporteres. Eksporten angives om muligt i vægt ellers i antal.

4. Særlige bemærkninger — vejen frem

4.1 Revisionen af direktivet bør sigte mod at maksimere de miljømæssige resultater (indsamle mere) og forbedre omkostningseffektiviteten i behandlingen af affald af elektrisk og elektronisk udstyr (bedre håndtering).

4.2 Imødegåelse af de udfordringer, der er forbundet med EU's WEEE-forvaltning, betyder ligeledes en reduktion af den administrative byrde for erhvervslivet, så virksomhederne forbliver økonomisk konkurrencedygtige og kan investere i forbedringen af deres miljøpræstationer, hvad enten der er tale om produktdesign, indsamlingsordninger, tilbagetagelse eller informationer til offentligheden.

4.3 Nationale myndigheder og private initiativer kan finansiere uddannelsesprogrammer på skoler, så børn i en tidlig alder kan lære bedste praksis for bortskaffelse og genbrug af elektrisk og elektronisk udstyr. Disse programmer bør iværksættes på lokalt niveau, dvs. at deres indhold bør skræddersyes til lokale forhold og forbrugsmønstre.

4.4 De største miljømæssige forbedringer og den højeste omkostningseffektivitet kan opnås ved at:

- omstrukturere det produktorienterede anvendelsesområde ⁽⁶⁾ i retning af et anvendelsesområde med fokus på behandlingskategori;
- differentiere målene for indsamling, genbrugsprocenter og krav til affaldsbehandling;
- sikre lige konkurrencevilkår for aktører over alt i EU. Følgende skal fremhæves:
  - producentdefinitionen bør dække de samme operatører i alle EU's medlemsstater. I den forbindelse bør en operatør, som markedsfører et produkt på Fællesskabets marked, anses for at være producent på alle EU's nationale markeder;
  - de nationale producentregistre bør fungere på mere ensartet vis: de forskellige administrative krav, der stilles af de enkelte nationale registrerings- og finansieringsord-

-ninger, resulterer i højere omkostninger for producenter, der arbejder på tværs af nationale grænser i det indre marked. Producentregistre er forskellige med hensyn til omfanget af data, der indsamles fra producenterne og den måde de forvaltes på. Bl.a. er der forskelle registre hvad angår definitioner af typer af udstyr, vægtekriterier, rapporteringsgrundlag og registrering af salg til andre medlemsstater. Indberetningsperioderne varierer ligeledes. De europæiske institutioner kan komme med henstillinger og vejledning til fremme af ovenstående mål på grundlag af en passende høring af de berørte parter;

- der kan skabes et europæisk netværk af nationale registre med det formål at udveksle information. Producenter kunne lade sig registrere i en enkelt medlemsstat, og dette vil så afspejle denne producents aktiviteter i hele EU. Dette vil forenkle den administrative byrde for producenterne og samtidig føre til en mere effektiv håndhævelse af direktivet. En større grad af harmonisering og mindre bureaukrati vil gøre det lettere at realisere de miljømæssige forbedringer og mål;
- mærkningskravene til markedsføringen af elektrisk og elektronisk udstyr bør harmoniseres yderligere. Hvis dette ikke bliver tilfældet vil den fri bevægelighed for varer i det indre marked konstant løbe ind i forhindringer.
- præcisere og konsekvent gennemføre den harmoniserede strategi på en homogen måde i alle EU's medlemsstater;
- overveje, hvordan de nationale regeringer kan fremme forskningen i miljømæssige forbedringer inden for rammerne af WEEE-forvaltningen;
- analysere, hvordan forbrugerne påvirker udviklingen i WEEE-politikken. I sidste ende er det forbrugeren, som skal returnere sit elektriske og elektroniske udstyr, og som kommer til at betale, uanset hvordan finansieringen tilrettelægges.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁶⁾ Se produktkategorierne i fodnote nr. 2.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om Behovet for en samordnet indsats på EU-niveau for at styrke civilsamfundet i landdistrikterne, navnlig i de nye medlemsstater

(2009/C 175/07)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) besluttede den 17. januar 2008 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at afgive en initiativudtalelse om:

Behovet for en samordnet indsats på EU-niveau for at styrke civilsamfundet i landdistrikterne, navnlig i de nye medlemsstater.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som udpegede Krzysztof Kamieniecki til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 30. oktober 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, (mødet den 4. december) følgende udtalelse med 107 stemmer for, 6 imod og 11 hverken for eller imod.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Politikken til fremme af landdistrikterne har gennem lang tid udelukkende fokuseret på spørgsmål i direkte relation til landbrugsproduktionen. Først inden for de seneste to årtier har der bredt sig en forståelse af, at landdistrikterne er for forskellige til, at de kan behandles ens via instrumenter fastlagt på EU- eller nationalt plan, og at udviklingsmålene, lige muligheder osv. ikke vil kunne realiseres uden inddragelse af landbefolkningen og dens medvirken.

1.2 Den igangværende debat om den fælles landbrugspolitik og politikken til fremme af landdistrikterne vil få afgørende indvirkning på de europæiske landdistrikters fremtid. Det er vigtigt, at ikke kun eksperter og politikere, men også repræsentanter for befolkningen i landdistrikterne kan komme til orde i denne debat.

1.3 LEADER-initiativet er et godt eksempel på dette forhold: derfor ser de nye medlemsstater heri en mulighed for at stimulere den økonomiske aktivitet og udnytte landdistrikternes udviklingsressourcer bedre. Det er vigtigt, at der afsættes finansielle midler på såvel nationalt som EU-plan til de forskellige initiativer til støtte for civilsamfundet i landdistrikterne.

1.4 Civilsamfundets udvikling i de forskellige medlemsstaters landdistrikter har i de seneste årtier været påvirket af de stadig hurtigere forandringer inden for erhvervslivet (skarpere konkurrence på verdensmarkedet), samfundet (affolkning) og miljøet (klimaændring). Baggrunden herfor skal søges i dybtliggende, historiske økonomiske udviklingsfaser. Særligt drastiske er de forandringer, der sker i landdistrikterne i de nye medlemsstater.

1.5 En af mulighederne for udvikling af civilsamfundet er at tilpasse udviklingsinstrumenterne til landdistrikternes specifikke behov og muligheder, hvilket kræver, at der i stigende grad anlægges en »bottom-up«-tilgang. Uddannelse kan også spille en væsentlig rolle i denne forbindelse.

1.6 Ngo'erne blev allerede oprettet i slutningen af 80'erne i de central- og østeuropæiske lande. Set i forhold til organisationerne i EU-15 har de vanskeligere forhold at arbejde under, hvilket hænger sammen med den langsommere økonomiske vækst, vanskeligere adgang til nye teknologier og forskelligartede (herunder også private) finansieringskilder såvel som de retlige rammer eller de offentlige myndigheders indstilling.

1.7 Sikring af landdistriktorganisationernes adgang til finansielle midler må skænkes større opmærksomhed end hidtil. En sådan finansiering skal være stabil og fleksibel og dække organisationernes driftsudgifter (institutionelle tilskud).

1.8 Der er brug for specifikke institutionelle løsninger, som kan styrke landdistriktorganisationernes potentiale — også i lande, der er ved at forberede sig på tiltrædelse af EU. Det er endvidere uomgængeligt nødvendigt at stille forskellige mekanismer til rådighed, som kan give landbefolkningen lettere informationsadgang.

1.9 For befolkningen i landdistrikterne, der som regel har et lavere uddannelsesniveau og dårligere adgang til information, er det vanskeligt at finde sig til rette i dette samfund, som er i stadig forandring.

1.10 I EU som helhed rejser der sig følgende hindringer for civilsamfundets udvikling i landdistrikterne:

- hindringer for adgangen til viden og information;
- mangel på iværksætterkvalifikationer;
- demografiske problemer og manglende ligestilling mellem kvinder og mænd ⁽¹⁾;
- dårligere social infrastruktur end i byerne.

⁽¹⁾ EØSU har i sin udtalelse EFT C 204 af 18.7.2000, s. 29 beskæftiget sig med kvindernes rolle i landdistrikterne.

1.11 På nationalt plan må de beslutninger, som træffes vedrørende landdistrikterne på områderne sundhedsvæsen, uddannelse og social bistand, afstemmes bedre efter landbrugspolitikken og landdistriktspolitikken i snævrere forstand. Endvidere er der behov for tiltag til fremme af stærkere bånd mellem by og land.

1.12 Der er stadig for få instrumenter til rådighed, som kan åbne adgang til alternative indtægtskilder for landboerne. Det er en statslig opgave at skabe rammerne for en dialog mellem institutionerne og samfundet.

1.13 De lokale myndigheder spiller her en nøglerolle. De kan være katalysatorer for udviklingen af landsamfundene og tilskynde dem til en fælles indsats.

1.14 Problemet med manglende tillid mellem civilsamfundsrepræsentanterne og de lokale forvaltninger er særligt stort i de nye medlemsstater. Organisationerne opfatter myndighederne som en hindring for samfundsmæssige initiativer og myndighederne frygter på deres side konkurrencen fra civilsamfundsrepræsentanterne.

1.15 Man bør overveje muligheden for i et større omfang at indføre »rural proofing«. I denne mekanisme indgår en analyse af, hvorledes visse retlige eller politiske løsninger (f.eks. på områderne uddannelse eller offentlige indkøb), vil påvirke situationen i landdistrikterne.

2. Baggrund

2.1 På baggrund af de forandringer, der er ved at ske i EU's landdistrikter, må man se nærmere på, i hvilken retning landbefolkningen bevæger sig: om den vil være i stand til selv at bestemme over sin fremtid eller om de mellemfolkelige forbindelser og det stigende behov for et samarbejde vil blive støttet politisk, retligt og af de offentlige institutioner.

2.2 Civilsamfundet tilskrives talrige roller, der kan sammenfattes således: det gør livet nemmere og er mellemløbet mellem enkeltpersoner og familier på den ene og staten på den anden side.

2.3 Den europæiske integration påvirker dynamikken i de igangværende forandringer i landdistrikterne. Iagttagelsen af denne proces er en vigtig opgave for EØSU med henblik på skabelsen af et fundament for civilsamfundet.

2.4 Civilsamfundet i landdistrikterne i de enkelte medlemsstater bliver påvirket af de seneste årtiers stadig mere mærkbare forandringer på følgende områder: erhvervslivet (skarpe konkurrence på verdensmarkedet), samfundet (affolkning) og miljøet (klimaændring). Disse processer er udløst af dybtliggende, historiske og økonomiske faktorer.

2.5 Særligt drastiske er de forandringer, der sker i landdistrikterne i de nye medlemsstater. Forandringerne sker samtidigt på alle livets områder — ikke kun det økonomiske (herunder f.eks. bankvæsen), men også i samfundet (reform af sundhedsvæsenet og socialsikringsystemerne) og på det retlige område (ændring af de lokale myndigheders rolle, retlige bestemmelser om ikke-statslige organisationer, finans- og skatteregler osv.).

2.6 En arv fra fortiden er de tidligere arbejdere på de store produktionsbedrifter, hvor landbefolkningens traditionelle sammenhold gik i opløsning.

2.7 For befolkningen i landdistrikterne, der som regel har et lavere uddannelsesniveau og dårligere adgang til information, er det vanskeligt at finde sig til rette i dette samfund, som er i hastig forandring.

2.8 EU-15 har allerede gennemgået en del af denne udvikling, som er sket over et længere tidsrum. Dog har de negative følger (f.eks. i sammenhæng med koncentrationen af landbrugsproduktionen) ikke været til at undgå heller ikke i disse lande.

2.9 Desuden er der i EU-15 en langt større bevidsthed om landdistrikternes værdi end i de nye medlemsstater. I de nye medlemsstater fokuserer offentligheden og medierne i reglen mere på de problemer, der er forbundet med landbruget.

2.10 De første officielt anerkendte ngo'er, som har beskæftiget sig med udviklingen af landdistrikterne i de central- og østeuropæiske lande, blev allerede oprettet i slutningen af 80'erne. Set i forhold til organisationerne i EU-15 har de vanskeligere forhold at arbejde under, hvilket hænger sammen med den langsommere økonomiske vækst, vanskeligere adgang til nye teknologier og forskelligartede (herunder også private) finansieringskilder såvel som de retlige rammer eller de offentlige myndigheders indstilling, idet de ikke har erfaring med og er skeptiske over for samarbejde med ngo'erne.

2.10.1 De officielle data f.eks. vedrørende antallet af ngo'er set i forhold til indbyggertallet, indikerer, at befolkningen i landdistrikterne er mindre engageret. Hvis der imidlertid tages hensyn også til uformelle grupper og naborelationer og til landbefolkningens engagement i spørgsmål af betydning for lokalområdet eller kendskab til de lokale myndigheders initiativer, står det klart, at denne sociale kapital ofte er større på landet end i storbyerne.

2.11 Siden begyndelsen af det 21. århundrede er der kommet betydeligt mere gang i udviklingen af landdistrikternes organisationer i de central- og østeuropæiske lande. De begyndte at samarbejde og opbygge regionale og nationale strukturer. I nogle lande fulgte man den skandinaviske model med mange lokale foreninger. I andre lande oprettede landdistrikternes ngo'er landsdækkende initiativer og fora for at støtte samarbejdet og

erfaringsudvekslingen og repræsentere landbefolkningen over for myndighederne. I de nye medlemsstater skabte organisationer af denne art med støtte fra skandinaviske organisationer PREPARE-initiativet (Partnership for Rural Europe), som giver dem mulighed for at støtte hinanden gensidigt og forbedre deres arbejdsmåde.

3. Den Europæiske Union og civilsamfundet i landdistrikterne

3.1 Politikken til fremme af landdistrikterne har gennem lang tid udelukkende fokuseret på spørgsmål i direkte relation til en ensartet landbrugsproduktion. Politikken for investeringer i landdistrikternes infrastruktur var derimod generelt et nationalt anliggende. Først i slutningen af 80'erne fik flere og flere øjnene op for, at landdistrikterne er for forskellige til, at ensartede instrumenter, som er udviklet på europæisk eller nationalt plan, effektivt kan opfylde udviklingsmålene og skabe lige muligheder uden landbefolkningens egen medvirken.

3.2 De programmer for landdistrikternes udvikling, der er udarbejdet på det seneste, indeholder instrumenter og løsninger, som i et vist omfang imødekommer civilsamfundets behov i landdistrikterne. Blandt disse skal især nævnes Leader-initiativerne og den vigtige rolle, som ngo'erne spiller inden for rammerne af de lokale aktionsgrupper (i den nye programperiode vil 40 % af EU's landdistrikter høre til anvendelsesområdet for Leader-initiativerne).

3.3 Ngo'erne kan også nyde godt af andre foranstaltninger under programmerne for landdistriktudvikling, som bl.a. omfatter serviceydelser for landdistrikterne. Det er dog også vigtigt, at man i de enkelte medlemsstater finder løsninger, som sætter organisationerne i stand til at levere tjenester og indgå i offentlige eller offentlig-private partnerskaber, som også står åbne for ngo'er. Der er også mulighed for at støtte ngo'er via de nationale netværk for landdistrikterne.

3.4 Den tilgang, der er anlagt i Leader-initiativet, kan tilpasses forholdene og behovene i de enkelte medlemsstater. I mange lande er denne tilgang blevet anvendt i meget større omfang end Leader-initiativet, og der er således med nationale og regionale midler ydet effektiv støtte til lokale initiativer (dette har f.eks. været tilfældet i Irland, Spanien og Tyskland).

3.5 Mange nye medlemsstater ser Leader-initiativet som en chance til at sætte skub i den økonomiske aktivitet og til en mere effektiv udnyttelse af udviklingsressourcerne i landdistrikterne. Det er vigtigt, at der ydes finansiel støtte såvel på nationalt som EU-plan til initiativer af forskellig art, der tjener til at styrke civilsamfundet i landdistrikterne.

3.5.1 Det er et meget positivt aspekt ved EU-politikken, at den søger at fremme et samfundsmæssigt engagement i indsatsen for at imødekomme landbefolkningens fælles lokale behov. Ved opbygningen af civilsamfundet efter den foretrukne bottom-up tilgang støder man på en lang række problemer, som bl.a. hænger sammen med de administrative forhindringer, der skal overvindes.

4. Medlemsstaternes politik og civilsamfundet i landdistrikterne

4.1 Nu er debatten om den fælles landbrugspolitik og politikken for landdistrikterne indledt. Resultaterne af denne debat kan få konsekvenser både for eventuelle ændringer i tildelingen af de finansielle midler, der i den nuværende programperiode er afsat til landdistrikterne, og for udformningen af den fremtidige politik for årene 2013-2020 og derefter. Det er meget vigtigt, at ikke kun eksperter og politikere, men også repræsentanter for befolkningen i landdistrikterne kan komme til orde i denne debat.

4.2 Hvad angår samarbejde mellem regering og civilsamfund og mellem de enkelte ministerier og departementer inden for samme regering har disse lande ikke nogen lang tradition at bygge på. Der foregår således praktisk taget ingen koordination mellem de beslutninger, der træffes vedrørende landdistrikterne på områderne sundhedsvæsen, uddannelse og social bistand, og landbrugspolitikken og politikken for landdistriktudvikling i snæver forstand.

4.3 For de nye medlemsstater er udgiftsplanlægningen for programperioden 2007-2013 for EU's strukturfonde en »øvelse«, som de kun har prøvet én gang før. Som følge af embedsmændenes ringe erfaring og de hyppige regeringsudskiftninger vil nogle af de muligheder for udvikling af landdistrikterne, som EU's politik har skabt, ikke blive udnyttet i fuldt omfang.

4.4 Det må heller ikke glemmes, at stærkere bånd mellem by og land er en af hovedforudsætningerne for opnåelse af økonomisk og social samhørighed i det udvidede EU. De formalistiske, ofte kunstige opdelinger, f.eks. i forbindelse med kravene om opretholdelse af »demarkationslinjen« mellem finansielle midler fra forskellige EU-fonde (f.eks. EFRU og ELFUL) — og det i en situation med hurtigst skiftende adgangsbetinger for støtte og usammenhængende beslutningsprocesser for disse fonde — kan gøre det vanskeligt at gennemføre supplerende foranstaltninger og gøre kløften mellem landdistrikterne og byerne endnu dybere.

4.5 Landdistrikterne er derimod som regel målet for foranstaltninger rettet mod traditionel landbrugsproduktion eller instrumenter af social art (arbejdsløshedsunderstøttelse eller støtte til semisubsistenslandbrug). Skønt disse foranstaltninger er absolut nødvendige (især i lande, hvor fattigdommen er koncentreret i landdistrikterne, såsom Rumænien og Polen), opretholder de samtidigt blot status quo og skaber intet grundlag for forbedring. Der er stadig for få instrumenter til rådighed, som kan åbne adgang til alternative indtægtskilder for landboerne. Skabelsen af arbejdspladser i landdistrikterne er stadig et område, som varetages af organisationer, der beskæftiger sig med landdistriktudvikling, og de gør ikke tilstrækkeligt for at tilskynde til aktiviteter uden for landbruget.

4.6 Lissabon-strategien kan komme til at spille en vigtig rolle, eftersom innovation og konkurrenceevne i bredere forstand også er mulig i landdistrikterne. Desværre forbindes disse begreber ofte udelukkende med ny teknologi og forskningscentre i storbyer. Derfor ligger et enormt indsatsområde for samfundsmæssig innovation og innovation i tilknytning til kulturarv, miljømæssige værdier og lokale traditioner uudnyttet hen.

4.7 I mange især nye medlemsstater fokuseres der i den nationale politik på innovation og konkurrencedygtighed i snæver forstand (som et eksempel herpå kan nævnes betingelserne for EU-støtte til virksomheder. I den forbindelse må de virksomheder, der søger om støtte, afsætte store summer, der kan løbe op i flere millioner euro, hvorved ansøgere fra landdistrikter og små byer i praksis er udelukket).

4.8 Nationale politikeres konservative og opportunistiske holdning til civilsamfundet i landdistrikterne giver sig udslag i manglende vilje fra myndighedernes side til at skabe vilkår, der kan fremme deres udvikling, fravær af fremadskuende politikker for landdistrikterne og tilbageholdenhed med at tildele civilsamfundet en rolle, som ville kunne svække de politiske partiers betydning. Stillet over for en sådan politik på nationalt plan forventer en stor del af landbefolkningen, at de nødvendige impulser til forandring kommer fra Den Europæiske Union.

4.9 Ikke desto mindre er det de nationale myndigheders ansvar at skabe rammerne for en dialog mellem de offentlige institutioner og samfundet ved at udvikle en kultur for åbenhed og transparens. Dette er særligt vigtigt, fordi en forholdsvis lille del af befolkningen på landet er overbevist om demokratiets betydning for samfundslivet (i Polen for eksempel kun 17 %).

5. De lokale myndigheder og civilsamfundet i landdistrikterne

5.1 De lokale myndigheder spiller en væsentlig rolle med hensyn til at fremme civilsamfundsinitiativer og samarbejdet med repræsentanterne for civilsamfundet i landdistrikterne. De bør spille en rolle som katalysatorer for udviklingen af landsamfundene og tilskynde dem til en fælles indsats.

5.2 Samarbejdet mellem de organisationer, der beskæftiger sig med landdistrikternes udvikling, og de lokale myndigheder forløber ikke altid gnidningsløst. Problemet med manglende samarbejde mellem de lokale myndigheder på den ene side og civilsamfundsorganisationerne og deres repræsentanter på den anden side gør sig gældende i alle medlemsstater om end med varierende styrke. De eksempler på god praksis, der efterhånden kan registreres mange steder, virker opmuntrende og tyder på forandringer og nye muligheder.

5.3 Problemet med manglende tillid mellem civilsamfundsrepræsentanterne og de lokale forvaltninger er særligt stort i de nye medlemsstater. På den ene side opfattes lokale forvaltninger som en hindring for samfundsmæssige initiativer, på den anden side frygter de selv konkurrencen fra mere aktive civilsamfundsrepræsentanter i lokalområdet, der kan true deres stilling. Civilsamfundsorganisationer, der anmoder de lokale myndigheder om at støtte eller deltage i deres initiativer, støder på mistro og opfattes som »besværlige kunder«.

5.4 Mistilliden kan nedbrydes ved at fremme projektgennemførelse og oplysning om de åbenbare fordele for de kommuner (samfund), hvor der er et gnidningsfrit samarbejde mellem den lokale forvaltning og civilsamfundsorganisationernes repræsentanter.

5.5 I landdistrikterne udfoldes der anstrengelser for at skabe gode forbindelser og kommunikation mellem de lokale myndigheder og civilsamfundsorganisationerne (f.eks. gennem relevante kurser), men en holdbar løsning på dette problem kræver dog yderligere uddannelsesforanstaltninger.

6. Hindringer for civilsamfundets udvikling i landdistrikterne

6.1 Ud over de problemer, som især de central- og østeuropæiske lande må kæmpe med, er der en række problemer, som alle landdistrikter i EU har til fælles:

- hindringer for adgangen til viden og nødvendigheden af at sikre landbefolkningen forskellige former for uddannelse;
- dårligere adgang til information og mindre kapacitet til at udnytte den;
- mangel på iværksætterkvalifikationer, vanskeligheder med omstillingen fra landbrugsvirksomhed til anden erhvervsudøvelse i landdistrikterne;
- manglende ligestilling ⁽¹⁾;
- regionale demografiske skævheder, som gør det svært i nogle områder for kvinderne og i andre områder for mændene at finde en partner til at deles om arbejdet på bedriften; nogle regioner lider under affolkning;
- dårligere social infrastruktur end i byerne;
- bureaukratiske barrierer og manglende støtte fra den offentlige forvaltning.

7. Muligheder for civilsamfundets udvikling i landdistrikterne

7.1 Civilsamfundets aktive deltagelse i landdistrikterne kan øges ved at forbedre beslutningstagningen i bred forstand (styreform) både på nationalt plan (gennem civilsamfundsorganisationernes deltagelse i udformningen af landdistriktpolitikken i stedet for blot at høre det om færdige løsninger udarbejdet af embedsmænd) og på regionalt og lokalt plan (ved at inddrage befolkningen i beslutninger om tildeling af udviklingsmidler til forskellige projekter).

7.2 Tilpasningen af udviklingsinstrumenterne til konkrete landdistrikters behov og muligheder forudsætter i stigende grad en »bottom-up«-tilgang. Med andre ord skal denne tilgang ikke kun anvendes ved udvalgte foranstaltninger under programmet for landdistriktudvikling, men også i forbindelse med strukturforordningerne og politiske foranstaltninger på nationalt plan.

7.3 En løsning af nøgleproblemerne i landdistrikterne er mulig takket være partnerskaber mellem den offentlige, den private (erhvervslivet) og den ikke-statslige sektor. Hvis den befolkning, som skaber et lokalt partnerskab, får mulighed for at beslutte eller i det mindste medbestemme om anvendelsen af de finansielle midler til skabelse af arbejdspladser, aktivering af arbejdsløse eller forebyggelse af social udstødelse, kan dette bidrage til, at den føler et større ansvar for situationen i lokalområdet og er mere villig til at engagere sig i lokale anliggender.

7.4 Opbygningen af forbindelser mellem forskningssektoren og landdistrikternes organisationer burde også skænkes større opmærksomhed. Derudover ville det også være nyttigt at indkredse og udbrede den bedste praksis, som er udviklet på dette område i mange lande.

7.5 Uddannelse har stor betydning for udviklingen af civilsamfundet på landet. En reform af uddannelsessystemet på landet bør gøre det muligt at yde større opbakning til initiativer, som landbefolkningen selv tager, f.eks. om grundlæggelse af en lokal skole, da det er udtryk for bekymring om uddannelsen af de næste generationer og for et samfundssind, der kræver partnerskab med de lokale myndigheder. Endvidere vil det være nyttigt at udbrede den gode praksis på området voksenuddannelse (f.eks. folkeuniversiteter), der er opbygget i nogle medlemsstater.

7.6 Et samfundsengagement styrker netop fællesskabet. Observationer fra de seneste år viser, at samfund, som gennem aktiv borgerdeltagelse har evnet at finde en vej ud af hjælpeløsheden og passiviteten, er rede til at dele deres erfaringer med andre, mindre snævrådig samfund⁽²⁾.

7.7 Man bør også være mere opmærksom på at sikre landdistriktsorganisationerne adgang til finansiering. I teorien findes sådanne muligheder inden for rammerne af såvel EU-fondene som nationale eller internationale finansieringskilder. Af de seneste undersøgelser fremgår det imidlertid, at små ngo'er (og det er som regel denne type organisationer, der er aktive i landdistrikterne) kun i meget begrænset omfang udnytter de finansieringskilder, som i dag er til rådighed.

7.8 Derfor bør der skabes betingelser, som kan sikre ngo'erne en stabil, fleksibel finansiering — også af deres drift (institutionelle tilskud til forskel fra »projekt«-finansiering), og man bør finde frem til mekanismer, som kan give organisationerne i landdistrikterne lettere adgang til en sådan finansiering — f.eks. gennem indførelse af »regranting«-mekanismer via formidlende organisationer (i stil med LEADER-programmet — dog i en større målestok).

7.9 Sådanne løsninger kan også gøre det muligt at forkorte beslutningsprocessen om tildelingen af midler, hvilket er af afgørende betydning, når der er tale om små, lokale projekter.

7.10 Større aktiv medvirken fra civilsamfundets side i landdistrikterne kan bidrage til en bedre koordinering af forskellige sektorpolitikker (uddannelse, sundhed, socialvæsen, miljøbeskyttelse osv.), ikke mindst fordi ngo'erne har større erfaring med og en længere tradition for opbygning af samarbejdsnetværk end organer i den offentlige sektor.

7.11 Samtidigt bør man dog overveje muligheden for i et større omfang at indføre »rural proofing«, der allerede anvendes i nogle medlemsstater. Denne mekanisme skal omfatte en analyse af, hvorledes visse retlige løsninger vil påvirke situationen i landdistrikterne, selv om de ikke er rettet direkte mod landdistrikterne, men f.eks. vedrører uddannelsesområdet eller offentlige indkøb. Det er også af afgørende betydning, at civilsamfundsorganisationerne inddrages i en sådan evaluering.

(2) Dette ses ikke kun på landsplan (f.eks. i Polen, hvor mere udviklede befolkningsgrupper tager sig af og støtter mindre erfarne grupper inden for rammerne af det nationale partnerskabsnetværk), men også i forholdet mellem forskellige lande (f.eks. den bistand, som polske organisationer i landdistrikterne yder til Ukraine, slovakiske organisationer til Serbien eller ungarske til Albanien). Tiltag af denne art kræver dog institutionel støtte og fortjener større udbredelse som »bedste praksis«.

7.12 Man bør også overveje specifikke, institutionelle løsninger, som kan medvirke til at styrke landdistriktsorganisationernes potentiale. Sådanne løsninger (institutionel støtte, bistand til kapacitetsopbygning og udbredelse af konceptet offentlig-privat partnerskab) ville utvivlsomt være til stor nytte i lande, som i dag forbereder sig på EU-medlemskab. I den forbindelse bør erfaringsudvekslingen mellem de nye medlemsstater og ansøgerlandene lettes.

7.13 Det er nødvendigt at stille forskellige instrumenter til rådighed, som kan lette landbefolkningens adgang til information. Sådanne mekanismer må tilpasses de særlige forhold i de respektive lande (f.eks. ved at mobilisere medierne og den lokale forvaltning og oprette informationskontorer) og tage hensyn til udbredelsen af Internetadgang. Ud over ngo'erne kan skoler, landbrugsorganisationer og fagforeninger spille en stor rolle i denne informationsproces.

7.14 Samtidigt bør det gøres lettere at udveksle erfaringer mellem de nye medlemsstater og kandidatlandene.

7.15 Det ville være nyttigt at finde frem til mekanismer, som kan tilskynde til et tættere samarbejde mellem organisationer i byerne og på landet, herunder tilpasning af reglerne for EU-midlernes anvendelse. Dette vil dog kræve, at man overvinder den »sektorfokuserede« tankegang og begynder at bløde de skarpe grænser mellem de forskellige fonde op.

7.16 Den aktuelle debat om landdistrikternes fremtid kan være en god lejlighed til at skabe større bevidsthed om landdistrikternes problematik også blandt bybefolkningen. I de seneste år er der gennemført en række interessante pilotprojekter (f.eks. inden for rammerne af »European Citizens« Panel ⁽³⁾). Med disse projekter er det lykkedes at få en større kreds af borgere, som tidligere ikke har vist nogen interesse for denne problematik, til at deltage i debatten. Organisationer i såvel byerne som på landet kan i fællesskab gennemføre projekter for at øge bevidstheden.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

---

⁽³⁾ www.citizenspanel.eu.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »De sociale konsekvenser af udviklingen på transport- og energiområdet«

(2009/C 175/08)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 17. januar 2008 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

»De sociale konsekvenser af udviklingen på transport- og energiområdet«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationsområdet, som udpegede Laure Batut til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 10. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3. og 4. december 2008, mødet den 4. december 2008, følgende udtalelse med 107 stemmer for, 29 imod og 15 hverken for eller imod.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Konklusioner

1.1.1 **Transport og energi**, som er **livsvigtige** for konkurrenceevne, udvikling, velfærd og sammenhørighed, udsættes for pres fra såvel økonomisk, socialt og miljømæssigt hold samtidig med, at udbuddet på energiområdet er knapt i Europa, og den omkringliggende verdens ustabile reserver fører til prisudsving og prisstigninger, der kan vare ved i årevis.

EØSU mener, at det vil være en god idé at gøre sig nogle tværgående og fremadrettede overvejelser om de europæiske borgeres behov for disse to ydelser og om den indflydelse de har på deres liv, navnlig i vanskelige tider, og om de tiltag, som EU kunne tage i forhold til denne toledede størrelse, for bedre at tage hånd om borgernes velfærd.

1.1.2 **Opretholdelsen** af den europæiske sociale model afhænger til dels af denne toledede størrelse, transport og energi, hvis fordyrelse over en længere periode har betydning for almindelige menneskers hverdag, virksomhederne, lønmodtagerne, mobiliteten og beskæftigelsen i al almindelighed. **Transport og energi er blevet den fjerde medvirkende årsag til udstødelse** efter bolig, beskæftigelse og løn. De borgere, der er udelukket fra at kunne benytte sig af transport og energi, bliver samtidig udelukket fra »e-samfundet«. Forudsætningen for en vellykket Lissabonstrategi afhænger af tre områder: det sociale, det økonomiske og det miljømæssige.

1.1.3 Markedet og priserne: forbrugerpriserne indeholder faktorer som liberalisering, eurokursen, situationen på finansmarkedet, skattesystemet, priserne på vedvarende energikilder, kampen mod klimaændringerne og eksterne elementer. Markedet kan ikke regulere det hele selv. Der bør iværksættes flere instrumenter, så borgerne inddrages i højere grad, og man derved opnår en mere retfærdig fordeling af omkostninger og priser.

1.2 Henstillinger

1.2.1 EØSU mener, at det **socialt set** i en periode med prisstigninger kunne være **nyttigt** for visse kategorier af modtagere, **at EU tog initiativ til at skelne mellem det »livsvigtige« — hvortil, der kan ydes hjælp — og det »tilvalgte« transport- og energiforbrug**. Denne skelnen bør defineres gennem en dialog.

1.2.2 **Strukturfondene** kunne måske komme til at spille en rolle inden for energisolidaritet og opretholdelse af borgernes mobilitet.

1.2.3 **Fordelingen af de offentlige midler** til F&U bør **være velafbalanceret** i EU for at sikre optimal klimabeskyttelse og øge EU's uafhængighed på energiområdet.

EØSU går ind for vedvarende tiltag for at nå op på et forskningsniveau, der medvirker til hurtige og store fremskridt inden for anvendelsen af alternative energikilder gennem en vedvarende forpligtelse, man ikke uden videre opgiver, når kurserne falder som under den første oliekrise.

1.2.4 **Statsstøttere reglerne** bør altid på systematisk vis sikre, at de nationale støttefonde kan fritages fra konkurrencereglerne inden for forskning, så investorerne får den nødvendige sikkerhed til at udforske de ny teknologier og skabe og bevare beskæftigelsen.

1.2.5 En udvidelse af RSFF⁽¹⁾ til at omfatte innovative SMV'er ville gøre det muligt at forbedre disses konkurrenceevne samtidig med, at der igangsættes konkrete forbedringer af den toledede størrelse transport/energi.

(1) RSFF: finansieringsmekanisme med risikodelingsfacilitet. Samarbejdsaftale, som blev oprettet af EIB den 5. juni 2007 med henblik på F&U og innovation i Europa. Der er bevilget 10 mia. EUR.

1.2.6 **En udvidelse af Globaliseringsfonden** ⁽²⁾ og dennes adgangskriterier ville være med til at begrænse de negative følger for arbejdstagerne af foranstaltningerne til bekæmpelse klimaændringerne.

1.2.7 For at den europæiske økonomi kan **bevare såvel konkurrenceevne som social samhørighed** går EØSU ind for:

- **en vejledende plan for en fælles industripolitik** med forskning inden for bæredygtig udvikling og vellykket samordnet modalitet ⁽³⁾ på transportområdet,
- **en energipolitik**, der er tilknyttet klimabeskyttelse, og som er baseret på solidaritet mellem medlemsstaterne,
- **at undersøge den praktisk mulighed for en europæisk forsyningspligtigydelse for energi** til fordel for borgerne og med en fælles strategi med hensyn til pris, brændstofsafgifter, finansielle sikkerhedsregler, økonomisk udvikling og miljøhensyn; **de nationale, offentlige transport- og energiselskabers rolle i medlemsstaterne** ⁽⁴⁾ ville blive vigtigere i et samspil med regler, territoriale tiltag, overholdelse af borgernes grundlæggende rettigheder og beskæftigelsen,
- såvel **kvantitative som kvalitative mål og måleredskaber** for, hvad det vil betyde for effektiviteten at adskille netværks- og distributionsaktiviteterne, og hvilken indflydelse det vil have på priserne,
- **forbrugerundersøgelser** om en harmonisering af de europæiske brændstofsafgifter og offentliggørelse af resultaterne samt efterfølgende udarbejdelse af nyttige indikatorer for den påtvungne transports miljøpåvirkninger,
- **indledning af en egentlig dialog** om de fremtidige »klimaplaner« for at undgå konkurrenceforvridning og social dumping.

⁽²⁾ Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen.

⁽³⁾ Definition af samordnet modalitet: »Samordnet modalitet, dvs. effektiv udnyttelse af forskellige transportformer hver for sig og i kombination med hinanden« — midtvejsrevisionen fra juni 2006 af Kommissionens hvidbog om Den europæiske transportpolitik frem til 2010.

⁽⁴⁾ EF-traktatens artikel 73: »Støtteforanstaltninger, som modsvarer behovet for en samordning af transportvæsenet, eller som udgør godtgørelse for visse forpligtelser, der har sammenhæng med begrebet offentlig tjenesteydelse, er forenelige med denne traktat«. Se også Rådets forordning (EØF) 1107/70 af 4. juni 1970 om støtte, som ydes inden for sektoren for transporter med jernbaner, ad landeveje og sejlbare vandveje, EFT L 130 af 15.6.1979, s. 1-3, og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1370/2007 af 23. oktober 2007 om offentlig personbefordring med jernbane og ad vej og om ophævelse af Rådets forordning (EØF) nr. 1191/69 og (EØF) nr. 1107/70.

1.2.8 Derudover vurderer EØSU, at man såvel i **EU's virksomheder** som myndigheder bør:

- fremme indledningen af en **social dialog og forhandlinger om muligheden for at lade transport- og energiudgifternes prisniveau, der umuligt lader sig sænke**, indgå som et element i mindstelønnen,
- **anbefale virksomhederne eller tjenesteudbyderen at forhandle sig frem til en bæredygtig mobilitetsplan**,
- **samt indføre virksomhedscertificeringer** i stil med EMAS,
- **efterfølgende evaluere gevinsten ved godkendt nedsættelse af transport- og energiforbrug** i virksomheden eller tjenestegrenen i henhold til kriterier, der ligeledes fastlægges gennem dialog, **med henblik på en fordelingsnøgle**, der fastlægges af virksomheden og dens medarbejdere,
- **gennemføre kvalitetsundersøgelser om lønmodtagernes helbred** for så vidt angår brug af transportmidler og de energikilder, de udsættes for, **med henblik på at få fastlagt forebyggende foranstaltninger**.

1.2.9 EØSU mener, at der på EU-plan er behov for at **inlede en civil dialog**:

- om den **kulturelle dimension og den menneskelige udfordring**, hvis man i EU vil sikre tilgængelige transportmidler og energiformer til fornuftige priser kan bidrage til borgernes velvære og forståelse for Unionens mangfoldighed,
- om fremme af **borgernes bevidstgørelse lige fra grundskolen** om en ordentlig forvaltning af den offentlige transport og energi,
- om **lønmodtagernes generelle sundhedstilstand gennem omfattende undersøgelser** af brugen af transportmidler og de energikilder, lønmodtagerne udsættes for **med henblik på at få fastlagt forebyggende foranstaltninger**,
- og vurderer, at Unionen kunne **udvikle et standardiseret mærkningssystem** på linje med momssystemet (dog ikke i form af en ny mærkat) med det **formål at gøre alle borgere bevidste om, hvad der står på spil inden for transport/energi/miljø**, så der på hver enkelt produkt står anført **en linje i varedeklarationen** med betegnelsen »APCO₂ — Added Production of CO₂«,
- **EØSU mener, at forhandlingerne i WTO** dernæst kunne gøre brug af denne standardisering, som europæerne har udviklet, og at resultaterne kunne indgå i allerede eksisterende handelsdokumenter efter Edifact-modellen ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ EDIFACT står for: »Echange de données informatisées pour l'Administration, le commerce et le transport« (elektronisk dataudveksling for handel, kontor og transport), en FN-standard, der definerer såvel syntaks som indhold og som er tilpasset af de nationale og sektorielle standardiseringsorganer, således at der tages højde for enhver interessegruppes behov.

Civilsamfundet skulle foretage en årlig kontrol, ligesom den Økonomiske Kommission for Europa gør det i FN gennem sin årlige beretning til FN's Økonomiske og Sociale Råd (UNECE) om situationen for Edifact ⁽⁶⁾. Unionen kunne drage fordel heraf på globalt plan.

2. EU's mulige aktivitetsområder

2.1 Diplomati

2.1.1 Unionens uafhængighed på energiområdet, den økonomiske udvikling, opretholdelsen af europæernes levestandard og miljømæssig bæredygtighed er med til at bestemme medlemsstaternes forsyningsevne.

2.2 Markederne

2.2.1 Efterspørgslen efter transport og energi får udledningen af drivhusgasser til at stige. Med hensyn til **energi** og netværksindustri er de **europæiske markeder** stadig opsplittede, selvom der er en tendens til integration (i 2006 skete en »sammenkobling« af markederne i Frankrig, Belgien og Nederlandene, som sandsynligvis vil blive udvidet med Tyskland i 2009, der blev etableret et europæisk »spotmarked« ⁽⁷⁾ og muligheden for fusioner undersøges). Den valgte form for liberalisering, hvor netværkerne adskilles (gas, el), kan trods alt indebære risici i form af opkøb gennem fonde uden for EU (suveræne fonde), kriser uden fælles reservekapacitet, prispolitikker, som viser sig at være ineffektive og katastrofale for forbrugerne. Kernekraft bliver endnu en gang et spørgsmål, Unionen ikke kan komme uden om: det ville være uansvarligt at undlade at forholde sig til spørgsmålet på EU-plan.

2.2.2 Muligheden for at kunne rejse frit åbner op for beskæftigelse, turisme og kendskab til andre europæere og dermed Europa. Denne mulighed begrænses når energipriserne bliver alt for høje og får alvorlig indvirkning på folks hverdag, virksomhederne, beskæftigelsen og den økonomiske aktivitet.

2.2.3 Der skal skabes et *energimix* og solidaritet på tværs af Europas grænser, hvis man skal undgå, at markedet igen bliver splittet op. I et samfund, der er præget af både mobilitet og rummelighed, er der brug for sammenhængende bestemmelser og reguleringsmekanismer, der sikrer en overholdelse af reglerne. Det kan civilsamfundet vise sig at være løsningen på.

2.3 Prisdannelse

2.3.1 Faktorer som påvirker slutbrugerprisen:

- **liberaliseringen:** forbrugerne har ikke mærket det varslede prisfald,

⁽⁶⁾ De Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa, der er sammensat af 56 medlemmer, er et af de fem regionale udvalg i Eco-Soc, De Forenede Nationers Økonomiske og Sociale Råd. Derudover består det af de europæiske lande, USA, Canada, Israel og de centralasiatiske republikker.

⁽⁷⁾ Et »spotmarked« går på valuta, rentesatser eller råstoffer, der leveres ekspres den følgende dag eller inden for samme dag.

- **samspillet mellem priserne:** energipriserne indvirker på transportpriserne, olieprisen på gasprisen samtidig med, at de er med til at forme politikken. Producenternes og distributørernes tendens til at presse på for prisstigninger for at tjene mere og efterfølgende halvere priserne, hvis de mangler likviditet.

- **valutakursen:** euroens kurs over for dollaren burde lægge en dæmper på stigningen, men den store efterspørgsel og priserne inden krisen smitter af på landene i Eurogruppen og med endnu kraftigere effekt, da de nationale brændstofsafgifter er høje ⁽⁸⁾, og euroens fald i forhold til dollaren under krisen reducerer effekten af de lavere produktionsomkostninger.

- **situationen på finansmarkederne:** manglen på likviditet som følge af krisen i anden halvdel af 2008 har medført et prisfald på råolien. Sælgerne tilpasser sig købernes muligheder for derved at minimere deres tab. Ved krisens begyndelse fik benzinprisen ikke haft særligt stort udbytte af prisfaldet, selvom krisens økonomiske og sociale efterdønninger nu var begyndt at kunne mærkes,

- **Skattepolitikken** rammer energien hårdt og varierer medlemslandene imellem og bør revideres samt gennemgå en egentlig harmonisering på europæisk plan,

- **nicheområde for vedvarende energikilder:** de har draget nytte af de globale prisstigninger, som udviskede den oprindelige pris, men for gennemsnitsforbrugeren er gevinsten stadig svær at få øje på. Til gengæld kan en prisnedsættelse være med til at svække deres position,

- **eksterne elementer** spiller allerede ind som f.eks. »forurenere betaler« princippet eller kan komme til at spille ind, hvis der f.eks. blev indledt en egentlig konkurrence blandt olieleverandørerne eller indført en europæisk dieselolie til en harmoniseret pris.

2.3.2 EØSU mener, at **Unionens rolle bør være at fremme solidariteten**, at fremme en udviklingsplan for en fælles industripolitik baseret på forskning inden for bæredygtig udvikling og en vellykket samordnet modalitet på transportområdet samt udnyttelse af dens europæiske politiske stabilitet gennem faste regler. Det ville være nyttigt for udformningen af disse politikker at foretage en grundig undersøgelse af, hvad det ville betyde for prisen, at netværksaktiviteterne og distributionen eller produktionen blev adskilt.

⁽⁸⁾ DESTATIS, Tysklands statistik: energipriserne får produktionspriserne til at stige med 3,8 % om året. I samme periode er priserne steget med 7 %, oliederivater med 19 % og elektricitet med næsten 10 %. Såfremt energipriserne ikke medregnes, ville priserne kun være steget med 2,7 % på et år (jfr. Den franske avis Les Echos, Frankrig den 21.-22. marts 2008).

2.4 Finansieringen

2.4.1 Offentlig finansiering

Her drejer det sig blot om at fremhæve visse aspekter af de sociale konsekvenser ⁽⁹⁾. For så vidt angår anvendelsen af offentlige midler bør fordelingen mellem de tiltag, der giver resultater på kort sigt og indsatsen på forskningsområdet, afstemmes nøje i EU mellem miljøbeskyttelse, Unionens energiafhængighed og borgernes velfærd. Ikke-udnyttede bevillinger på fællesskabsbudgetterne bør systematisk gå til en støttefond til forskning og innovation. Statsstøttereglerne kunne sikre, at konkurrencereglerne ikke skal finde anvendelse på de nationale støttefonde, så investorerne får den nødvendige juridiske sikkerhed til at udforske de ny teknologier og skabe og bevare beskæftigelsen. SMV'erne bør støttes for at nå det nødvendige vækstniveau, der blev fastlagt i 2000 i Lissabon og for at bevare og udvikle beskæftigelsen samt opretholde deres innovationsevne.

2.4.2 Forbrugerområdet

Unionen råder over effektive redskaber (strukturfonde, regionalpolitik). Inden krisen vurderede eksperterne på verdensplan, at priserne på energiråstoffer havde tendens til at stige. Kommissionen kunne overveje, hvilken solidaritet der skal til i EU, i tilfælde af kursstigninger, for at begrænse udstødelse som følge af energifattigdom og på den måde undgå at påvirke EU's BNP, i tilfælde af lavkonjunktur (prisfald samtidig med nedgang i forbruget som følge af udhuling af købekraften m.m.) for at støtte efterspørgslen.

En af de sociale konsekvenser ved udviklingen på transport- og energiområdet er, at den enkelte bliver gjort til gidsel for prisstigningerne, når de forekommer, samtidig med at det ydre pres som følge af globaliseringen og økonomiens finansialisering, som har været medvirkende til krisen, går ud over lønningerne og husholdningernes købekraft, og at EU befinder sig i en situation med underbeskæftigelse. For en stor dels vedkommende afhænger priserne desuden af en indirekte ikke progressiv beskatning.

EØSU mener, at det ville være socialt hensigtsmæssigt, at der på EU's opfordring for de første tilbagelagte kilometer, de første forbrugte liter benzin og for energien fra de første kilowatt-timer blev indført en skelnen mellem det »livsvigtige« og det »tilvalgte« transport- og energiforbrug ... ud fra et forbrugsskøn og kategorier af modtagere, som skal fastlægges nærmere igennem dialogen. Man kunne således for den livsvigtige del, der ikke kan reduceres, indføre et støttesystem til de dårligst stillede.

EØSU mener, at man burde undersøge den praktiske mulighed for en europæisk forsyningspligtigydelse for energi som et element af den fælles energipolitik. En fælles prisstrategi ville gøre dette

⁽⁹⁾ EØSU-udtalelser, især: Karin Alleweldt, *Fremtidige transportinfrastrukturer*, af 28.1.2004 — CESE 93/2004; Marian Krzaklewski, *»Trans-europæiske net: På vej mod en helhedsstrategi«* af 28.3.2008 — EUT C 204 af 9.8.2008, s. 25.

parameter til et effektivt våben i kampen for bibeholdelsen af den økonomiske udvikling samtidig med klimabeskyttelse og forbrugernes interesser gennem en mere retfærdig omkostningsfordeling.

2.5 Beskatning

2.5.1 Beskatning påvirker prisdannelsen (miljømærket er det seneste skud på stammen). Medlemsstaterne har bibeholdt et vist spillerum. En mere integreret markeds politik ville få EU til at revidere den afgiftspolitiske situation og øge gennemsigtigheden for borgeren/forbrugeren.

2.5.2 Punktafgiften, som defineres af EU, pålægges varens mængde, og moms pålægges varens værdi. Moms er som enhver indirekte skat uretfærdig, idet den opkræves uden skelen til økonomisk formåen: de dårligst stillede socioøkonomiske grupper rammes således hårdt. Medlemsstaternes borgere betaler imidlertid ikke det samme i benzinafgift. Denne afgift bør undersøges nærmere og resultaterne bør komme til offentlighedens kendskab med henblik på harmonisering med henblik på at finde frem til det bedste af alle systemer for så vidt angår konvergens. En »europæisk« dieseloliepris ville medføre øjeblikkelig gennemsigtighed ⁽¹⁰⁾.

2.6 Forskning

2.6.1 Nye produktive investeringer bør foregå på et niveau, der skaber hurtige og store fremskridt, ellers bliver det umuligt at sikre EU's energiafhængighed og førende plads i kampen mod klimaændringer, europæernes levestandard eller Europas fremtid. En gratis procedure for erhvervelse af et europæisk patent inden for vedvarende energikilder og rene og billige transportformer ville reducere latenstiden mellem opdagelsen og markedsføringen. En sådan politik ville ikke være uforenelig med Lissabontraktatens artikel 194.1.c). Man er nødt til at tage fornuftige risici. Fremover forlanger EIB ved investeringer en forbedring af energieffektiviteten på 20 %. Det kan være rettet mod innovation ⁽¹¹⁾ og tilbydes en lang række virksomheder.

⁽¹⁰⁾ »Beskatningen af brændstoffer supplerer afgifterne på benyttelsen af transportinfrastruktur netop med det formål at indregne de eksterne omkostninger i de priser, brugerne betaler. Brændstofafgifterne giver navnlig mulighed for at medregne det element i de eksterne omkostninger, som vedrører emissioner af forurenende luftarter med drivhuseffekt. På et tidspunkt, hvor der er fuldstændigt åben konkurrence i sektoren for vejtransport, synes den kendsgerning, at afgifterne på brændstoffer ikke er harmoniseret, i stigende grad at være en hindring for, at det indre marked kan fungere efter hensigten«. Hvidbog om den europæiske transportpolitik frem til 2010 — Kommissionen, 2001.

⁽¹¹⁾ Se EØSU's udtalelse af ordfører Gerd Wolf, *»Positive og negative virkninger for konkurrenceevnen af skærpede miljø- og energikrav«*, 20. februar 2008, CESE EUT C 162 af 25.6.2008, s. 72.

SMV'ernes mulighed for at drage nytte af RSFF (se punkt 1.2.5) kunne sætte skub i innovationsudviklingen inden for det samme geografiske område. Initiativer som car sharing er under udvikling, men afhænger i kommuner som St. Briec eller Rennes ⁽¹²⁾ fortsat af lokale tilskud selvom det medvirker til mobilitet, nedbringelse af CO₂, er tidsbesparende og fungerer som et socialt projekt ved at give dårligt stillede personer adgang til tjenesteydelsen takket være den beskedne pris, det koster at benytte sig af tilbuddet.

2.7 Den territoriale dimension

2.7.1 **Transport og energi er regionernes livsnerve** og en mulighed for udvikling i lokalområdet (jfr. højhastighedstogenes betydning for de franske regioner). Men den transport, der tidligere udgjorde en primus motor for økonomien og den fysiske planlægning virker nu som en bremseklo, når energiudgifterne er høje.

2.7.2 Unionen indfører en energi- og klimapolitik med kvantitative mål og får behov for måleinstrumenter. Det kunne være interessant at måle de kvalitative aspekter ved en harmonisering i EU og til at **evaluere de udtrykte behov**, synes den territoriale dimension ved energi og transport at være den mest oplagte. Et indgående kendskab til tendenserne på lokalt plan muliggør en bedre forvaltning af ressourcerne.

2.7.3 **De geografiske områder modtager støtte** gennem EU's regionalpolitik. Fordelingen af disse midler kan tyde på en søgen efter velfærd for borgerne på transport- og energiområdet. Udviklingen af den toleddede størrelse energi/transport kan få betydning for store dele af økonomien med alvorlige sociale følger, når den negative udvikling for alvor rammer en sektor som fiskeriet i form af forringet indtjening, der udhules af de respektive stigninger.

2.7.4 Spredningen af de økonomiske aktiviteter og **transportpolitikken** ⁽¹³⁾ i byerne påvirker den daglige pendling. En bindende klausul om lokal ansættelse kan understøttes af tilpassede midler fra strukturfondene (en procentdel af beskæftigelsen i et givet område er forbeholdt lokalbefolkningen samt skattefradrag til de virksomheder, der følger trop). Beskæftigelse, boligforhold og lige muligheder, dvs. lønnen, samt den fjerde faktor, nemlig transporten, kan have betydning for den sociale indslusning.

En ny prioritering og koordinering af de bypolitikker, der vedrører områder som bolig, beskæftigelse og mobilitet kunne navnlig medvirke til løsninger, der undgår en tilpasning af samfundsudgifterne med negative følger for det sociale område.

Aktiviteterne kan bedst fordeles på de regionale og lokale administrative enheder, virksomheder og husholdninger med en juridisk sikker national og europæisk ramme.

2.8 Offentlige serviceydelser

2.8.1 Med hensyn til energien er situationen snarere præget af oligopoler end egentlig konkurrence. Borgerne er ikke glade for konsekvenserne på områder som netadgang og prispolitikker (f.eks. lukning af mindre banegårde og busselskaber, som ikke er rentable, forbrugerprisernes stigning og de øgede energiomkostninger ...). De nationale offentlige tjenesteydelsers rolle foregår i et samspil mellem regler, territoriale tiltag, overholdelse af borgernes grundlæggende rettigheder og beskæftigelsen.

Samfundets rolle går ud på at mindske udviklingens betydning og den usikkerhed den medfører for borgerne. Lokalsamfundene bør kunne fungere som stødpuder for netop deres område for at afdæmpe de økonomiske og finansielle efterdønninger. Hårdt ramt af udviklingen på transport- og energiområdet er de på udikig efter løsninger.

Der er behov for nye forvaltningsværktøjer mellem de forskellige interventionsniveauer, det være sig det lokale, regionale, nationale eller EU. EU-programmerne kunne udbredes bedre til befolkningen og gøres mere åbne over for mere eksperimenteren.

2.8.2 Arbejdspladserne kunne fordeles bedre i beskæftigelsesområderne, hvis der skete en sammenkobling til transportnettet i byerne. De offentlige tjenesteydelser i lokalområdet spiller en meget vigtig rolle for beskæftigelsen. De bør tage højde for de nye krav til energi- og transportområdet.

2.8.3 De geografiske områders indbyrdes sammenfletning er resultatet af politiske valg og investeringer. At påvirke prisdannelsen er lig med at sikre adgang, åbne op for lavere omkostninger og inddrage dårligt stillede personer. Transport kan som følge af afhængigheden af den, dens høje pris og dens til tider sjældne forekomst betragtes som den fjerde medvirkende årsag til udstødelse næst efter områder som bolig, beskæftigelse og løn. Man er virkelig nødt til at udvise social opmærksomhed med hensyn til følgerne af de nye forpligtelser, som transportområdet pålægges (energi- og klimapakken). Økonomisk effektivitet kan opnås, hvis der inden for politikkerne anlægges en systematisk tilgang til transport, intermodale forbindelser, en konkurrencedygtig forrentning af alle tidsmæssige og geografiske nicher ⁽¹⁴⁾, teknisk og social forskning med henblik på optimering af ressourcerne og nedbringelse af omkostningerne. Dette forudsætter en politisk vilje og en mobilisering af aktørerne.

⁽¹²⁾ Kommuner i Bretagne (22) Frankrig. Studieguppen, der arbejder med denne udtalelse, har afholdt en høring i Saint-Briec.

⁽¹³⁾ EØSU's udtalelse, Lutz Ribbe, »Trafik i by- og storbyområder«, CESE EUT C 168 af 20.7.2007, s. 77.

⁽¹⁴⁾ (Kommunen Saint-Briec i Bretagne (22), Frankrig. Høring den 6. oktober: oprettelse af »virtuelle« lokale transportlinjer, som aktiveres på opfordring på præcise strækninger takket være en computerstyret mobilitetscentral, som anvendes til en integreret administration af transportmidlerne via de lokale brugere og til at oplyse om andre netværker (ITS, Intelligent Transport System).

2.9 Sundhed

Konsekvenserne af udviklingen på transport- og energiområdet påvirker ligeledes borgernes sundhed. Derfor er der med god grund blevet truffet foranstaltninger, der skal rette op på tidligere tiders valg i henhold til »energi- og klimapakken«, som allerede var undervejs i Kommissionens hvidbog om transport.

2.9.1 Dårligt helbred som følge af vedvarende daglig brug af transportmidler på lange strækninger mellem arbejdspladsen og hjemmet medfører sociale følger i form af vanskeligheder med at beholde sit arbejde, stress, udbrændthed som følge af den række af sygdomme, der rammer voksne: allergier, muskel- og skeletsygdomme samt sygdomme, der rammer børn og unge: allergier og luftvejssygdomme ...

Anvendelsen af ikke-bæredygtige energiformer forurener luften, fersk- og havvand, jordbunden og de afgrøder, der dyrkes i den. Kernekraftens tilbagevendende og de dermed forbundne potentielle risici bør desuden overvejes på ny ligesom oplysning af borgerne om kernekraft, som bliver en nødvendighed på grund af den større efterspørgsel efter denne energiform i de producerende medlemslande, hvis anlæg er ved at være forældede.

2.10 Beskæftigelse

2.10.1 Vækst, beskæftigelse (Lissabonstrategien) og bæredygtig udvikling stilles over for de høje priser på energi og transport samt finanskrisens følger. Man er nødt til at tage højde for spørgsmål af såvel social som beskæftigelsesmæssig karakter inden for det sociale kapitel af Lissabonstrategien. Liberaliseringen har allerede medført alvorlige konsekvenser for arbejdstagerne inden for gas- og elsektoren.

2.10.2 Når EU's klimapolitik i større grad bliver et fællesskabsanliggende betyder det, at der på makro-økonomisk niveau **indledes en egentlig social dialog** i retning af forhandling om Europas fremtidige »klimaplaner«, så man undgår konkurrenceforvridning og social dumping. Kommissionen kunne bistå arbejdsmarkedets parter med en mekanisme, der sætter dem i stand til »om nødvendigt at foregribe, forebygge og ledsage« de økonomiske og sociale ændringer, som følger i kølvandet på de ny klimapolitikker, der får betydning for transport- og energiområderne.

2.10.3 EØSU vurderer, at de midler der afsættes til anvendt forskning skal sættes betragteligt op, for at udviklingen af ny teknologier gør det muligt at øge beskæftigelsen, navnlig i SMV'er og mikrovirksomheder.

2.10.4 EØSU **går ind for en udvidelse af Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen** for at begrænse de negative følger for arbejdstagerne af foranstaltningerne til bekæmpelse af klimaændringerne. EØSU vurderer, at alle befolkningsgrupper, der kan betegnes som dårligt stillede, er truet af fattigdom eller marginalisering, bør være omfattet, og at reglerne for fondens brug bør revideres og i første omgang gennem en udvidelse af kriterierne for at kunne komme i betragtning til støtte fra den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen.

2.10.5 Ifølge EØSU vejer udgifterne tungere og tungere for de dårligst stillede grupper og forhindrer deres **e-integration**, som er endnu en faktor, der afskærer dem fra arbejdsmarkedet og fører til social marginalisering. EU skal være i stand til at sikre en overkommelig prisudvikling samtidig med at energiforsyningen styrkes.

2.11 Den sociale dialog i virksomheden

2.11.1 Udviklingen inden for transport og energi har følger for virksomheden på **mikro-økonomisk plan**, hvilket den sociale dialog bør tage højde for.

- Den sociale dialog kunne tage fat på **uddannelse af medarbejdere og mellemledere** om bæredygtig og energibesparende adfærd og miljøvenlige transportformer.
- Forhandlingen kunne omfatte en **pligt til at forhandle sig frem til en bæredygtig mobilitetsplan** for virksomheden eller tjenestegrenen.
- Arbejdsgiveren kunne bringes til, inden for den sociale dialog, at overveje, hvilke **af arbejdstagernes transportudgifter, der kunne anerkendes** som udgørende en del af mindstelønnen.
- Gennem den sociale dialog kunne man indføre **certificering af virksomheden** ⁽¹⁵⁾.
- Efterfølgende bør man ligeledes forhandle sig frem til kriterier for fordeling af gevinsten ved erhvervslivets nedbringelse af transport- og energiforbruget. En sådan gevinst skal evalueres inden for den sociale dialog.

Der er her tale om et kæmpe område, som kunne tages op i forbindelse med den sociale dialog inden for virksomheden.

2.12 Kultur og uddannelse

2.12.1 Transport og energi har igennem længere tid haft en **kulturel dimension**, som deres demokratisering har gjort tilgængelig for en bred vifte af borgere. Denne dimension, som i dag er blevet ensbetydende med den europæiske integration, skal bevares og udgøre en **menneskelig udfordring, der skal løftes** for at man kan forstå og udleve den europæiske mangfoldighed.

(15) Virksomhedscertificeringer i stil med EMAS, »Miljøledelse og miljørevision«, forordning fra 1995, revideret i 2002 og 2004, forordning 761/2001 om frivillig deltagelse.

2.12.2 EØSU vurderer, at den igangværende udvikling kan være medvirkende til **allerede under skolegangen at fremme borgernes kendskab** til andre europæere og en bedre forvaltning af de to strømninger. En sådan forvaltning ville tillige vedrøre undervisning i medborgerlig adfærd i dagligdagen samtidig med, at der tages hensyn til dårligt stillede grupper på grund af handicap, alderdom eller udstødelse. En sådan undervisning kunne kobles sammen med undervisning om sundhed, som derved ville opnå langt større virkning ⁽¹⁶⁾.

2.13 Tiltag i det organiserede civilsamfund

2.13.1 På individuelt plan

Den enkelte borger har pligt til at lade sig informere og har krav på at forvente **gennemsigtighed** i de beslutninger, der kommer fra såvel institutionerne som fra andre strukturer f.eks. reguleringsorganerne. EØSU vurderer, at der i den forbindelse er behov for et stort oplysningsarbejde

EØSU gentager sin støtte til Kommissionens forslag fra 5. juli 2007 ⁽¹⁷⁾ om et **charter for energiforbrugernes rettigheder**, hvis overholdelse »ikke udelukkende kan overlades til markedsmekanismene« (charteret, pkt. 1.2 og 1.8).

2.13.2 På globalt plan

At tage de energipolitiske udfordringer op forudsætter en **social mobilisering**, der kræver **borgernes tilslutning og en initiativpræget deltagelse fra deres side**.

I den forbindelse fremsætter EØSU et forslag, der måske kan **fremprovokere en bevidsthedsgørelse blandt borgerne og forbrugerne, nemlig CO₂ mærkning af alle forbrugsgoder**.

Selv når borgerne har mulighed for at træffe ansvarlige valg, råder de ikke over den nødvendige synlighed. To indsatsniveauer, der

supplerer hinanden, ville sætte EU i stand til at handle samtidig med at virksomhedernes konkurrenceevne opretholdes.

- Det **makroøkonomiske plan**, hvilket fremgår af EØSU's udtalelse fra 20. februar 2008 ⁽¹⁸⁾,
- Det **mikroøkonomiske plan**, hvor forbrugerne ville have mulighed for at træffe et valg, hvis blot virksomhederne med en certificering af EMAS-typen **på hvert enkelt stadium i værdikæden** på mærkaten for det enkelte produkt, gode eller tjenesteydelse anførte **hvor meget CO₂, der tilføjes**. Der gøres allerede forsøg på området i UK og uden for EU f. eks. i Vancouver i Canada.

Et sådant **mærkningssystem**, der svarer til momssystemet, ville skærpe bevidstheden blandt alle borgere, hver gang de benytter et gode eller en tjenesteydelse: »APC — **Added Production of CO₂**« ville for hvert eneste produkt eller tjenesteydelse blive anført på hvert enkelt bilag, hvad enten det drejer sig om kassebonen i supermarkedet eller lønsedlen og ville give den enkelte borger i EU mulighed for på et objektivt grundlag at forstå, hvad der står på spil.

Betalingen af produktionsomkostningerne for CO₂ ville ikke være omfattende. Det haster med en **bevidstgørelse** af alle borgere gennem **enkle midler** og inden for alle sektorer.

EØSU mener, at WTO-forhandlingerne kunne indgå i denne europæiske praksis. Resultaterne kunne indarbejdes i de allerede standardiserede handelsdokumenter efter *Edifactmodellen*, som civilsamfundet kontrollerer en gang årligt: således aflægger De Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa beretning om situationen i *Edifact* over for FN's Økonomiske og Sociale Råd (UNECE).

EU har et forspring i bevidstgørelsen om pligten til at behandle de tre kapitler »transport, energi og miljø« under et og betragte dem som bestanddele af en og samme politik. Det kunne EU benytte sig af på globalt plan.

Bruxelles, den 4. december 2008.

Mario SEPI

Martin WESTLAKE

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁶⁾ EØSU's udtalelse, Madi Sharma »Fedme i Europa — civilsamfundspartners rolle og ansvar« af (CESE EUT C 24 af 31.1.2006, s. 63)

⁽¹⁷⁾ EØSU's udtalelse, Edgardo Maria Iozia. »Europæisk charter for energiforbrugernes rettigheder«, af 16. januar 2008, EUT C 151 af 17.6.2008, s. 27.

⁽¹⁸⁾ Tidligere nævnte udtalelse fra EØSU, Gerd Wolf.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Den europæiske luftfartsindustri: situation og perspektiver«

(2009/C 175/09)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 27. september 2007 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

»Den europæiske luftfartsindustri: situation og perspektiver«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer, som udpegede Marius Eugen OPRAN til ordfører og Patrick BAUDOUIN til medordfører. Kommissionen vedtog sin udtalelse den 18. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3. og 4. december 2008, mødet den 3. december 2008, følgende udtalelse med 110 stemmer for, 9 imod og 5 hverken for eller imod.

INDLEDNING

Denne udtalelse vedrører den del af den europæiske luftfartsindustri, der betjener markedet for civil transport af passagerer og fragt med fastvingefly. Alle andre tilfælde (militær luftfart, helikoptere, vedligeholdelse osv.) er udtrykkeligt udelukket fra denne udtalelse.

Del 1 — Konklusioner og henstillinger

Formål: »At bevare den europæiske civile luftfartsindustris førende position i verden inden for segmentet fastvingefly ved at identificere truslerne, definere prioriteterne og stille forslag til en vellykket strategi for 2008-2012.«

1. Ifølge rapporten »STAR 21« har industrien spillet en stadig større rolle i udviklingen af partnerskaber med forskningskredse (universiteter, andre højere læreanstalter, offentlige laboratorier osv.). Luftfartssektoren er en smeltedigel af grundlæggende kompetencer og teknologier samt en vigtig løftestang for innovation. Industriens grundlag er den civile sektor og forsvarssektoren, som begge er indbyrdes afhængige og er baseret på anvendelse af den nyeste teknologi.

1.1 Både den civile og militære luftfartsindustri spiller en afgørende rolle for et solidt industrielt grundlag og som basis for teknologisk udvikling og økonomisk vækst. Den bidrager også til at få indflydelse på den internationale scene og til at påvirke økonomiske eller politiske beslutninger.

1.2 Den medvirker ligeledes til udvikling af kvalificeret beskæftigelse i Europa og til, at der betales ret høje lønninger sammenlignet med andre brancher.

1.3 Kort sagt er Lissabonstrategien (2000) og konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i Barcelona (2002) ⁽¹⁾ mere aktuelle end nogensinde før.

⁽¹⁾ »Hvis EU skal kunne indhente sine største konkurrenter, må der sættes kraftigt skub i den generelle indsats inden for forskning og udvikling og innovation i EU med særlig vægt på frontteknologier.«

2. Efter udvalgets mening er der fem væsentlige faktorer, som udgør en egentlig risiko for den europæiske luftfartsindustri, hvis de politiske og industrielle beslutningstagere ikke gør noget for at foregribe dem:

2.1 Den eksponentielle stigning i udgifterne til udvikling af fly, hvor fabrikanterne inden for deres europæiske industristrategier umuligt selv kan finansiere udviklingen af nye modeller, medfører, at finansieringen og den finansielle risiko overføres til udstyrsfabrikanter og underleverandører, at der går længere tid, før investeringerne giver afkast, og at udstyrsfabrikanter og underleverandører stifter mere gæld og rammes af større usikkerhed.

2.2 Den amerikanske dollars svaghed, som har manifesteret sig siden 2005 og frem til udbruddet af den nuværende internationale krise og som nu giver sig udslag i tilfældige kursudsving, der over for euroen er karakteriseret ved en generel stigende tendens uden overhovedet at være økonomisk begrundet, bevirker:

- at den europæiske industris konkurrenceevne svækkes ⁽²⁾,
- at der konstant gøres forsøg på at minimere de faste udgifter (lønsommen),
- at der opstår et incitament til at foretage udflytninger af virksomheder til dollarområdet,
- at der bliver færre underleverandører i Europa,
- at der opfordres til at udvikle »partnerskaber« i andre områder uden for Europa.

⁽²⁾ Fra 2000 til 2007 er euroens værdi steget med 48 % i forhold til den amerikanske dollar (og 66 % hvis man ser på gennemsnitskursen i de første otte måneder af 2008). Hvis dette fænomen, som for tiden er ophørt, skulle genopstå eller endog forstærkes, kan det tvinge selskabet Airbus til at opgive omstruktureringsplanen »Power 8« (iværksat på grundlag af en maksimumsparitet mellem euroen og dollaren på 1,37) og at træffe andre økonomiske foranstaltninger, som kan få katastrofale sociale og politiske konsekvenser.

2.3 »Papy boom«-effekten, som det betegnes på fransk, når sit højdepunkt i 2015 ⁽³⁾ og bevirker, at en lang række højt kvalificerede arbejdspladser går tabt (halvdelen af de ansatte i den europæiske luftfartssektor går på pension inden 2015), hvilket kan betyde et definitivt tab af strategiske kompetencer.

2.4 Den stigende konkurrence i forbindelse med nye meget aggressive aktører i sektoren for regionale fly som f.eks. Indien og Brasilien tilskynder virksomhederne til at reducere omkostningerne for at forbedre deres konkurrenceevne og rentabilitet samt til at oprette partnerskaber med vækstøkonomier som Kina på trods af de risici, der er forbundet med overførsel af teknologi og lokal etablering, for at erobre disse nye markeder. Denne konkurrence bevirker også en omlægning af ordregivernes primære opgaver.

2.5 Den for øjeblikket fordelagtige oliepris kan ikke overskygge den gennemgående usikkerhed, der hersker om den mellem- og langsigtede prisudvikling i en tid, der er præget af en international økonomisk krise af endnu ukendt omfang og varighed. Disse faktorer påvirker efterspørgslen, svækker luftfartselskaberne og tvinger fabrikkerne til at overveje, hvordan de kan mindske flyenes driftsomkostninger, herunder navnlig anvendelse af alternative brændstoffer og teknologier.

3. Udvalget er af den opfattelse, at den væsentlige indsats i sektoren skal være baseret på at bevare konkurrenceevnen, dens nytte for borgeren og dens anseelse på den internationale scene.

4. I den forbindelse foreslår det en række **henstillinger** og opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at understrege den afgørende rolle, luftfartsindustrien spiller i EU, samt dens betydning for borgerne på grund af dens følgevirkninger i hele Europa.

4.1 Hvad angår teknologisk udvikling, vækst og samarbejde, er det nødvendigt at oprette en ny ramme, som gør det muligt for og tilskynder EU-medlemsstaternes virksomheder til at samarbejde mere effektivt med henblik på at fastsætte og gennemføre deres industrielle prioriteter. Det vil styrke konkurrenceevnen og give mulighed for at reagere bedre på udsvingene på markedet. Der skal hurtigst muligt indføres nye kvalitets- og effektivitetsstandarder ved at gøre finansieringen af F&U så effektiv som muligt.

⁽³⁾ »Papy boom«-effekten er betegnelsen på det store antal arbejdstagere, der går på pension mellem 2000 og 2020 i de udviklede lande. Det er en logisk og forudsigelig følge af efterkrigstidens babyboom, og det faldende fødselstal, som medfører en befolkningsaldring. Denne proces vil få stor indflydelse på økonomien og vil resultere i en stigning i sundheds- og pensionsudgifterne samt et fald i den erhvervsaktive befolkning.

4.1.1 Koordineringen mellem Kommissionen og Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) skal styrkes med henblik på at fremme udviklingen af nye hybride teknologier, som både kan anvendes i den militære og den civile del af luftfarten. Samtidig skal man sikre sig, at Kommissionen og Det Europæiske Forsvarsagentur fastholder kontrollen med den efterfølgende såvel militære som civile udnyttelse af teknologierne.

4.1.2 Der skal ydes støtte til fabrikkerne — idet der særlig tages hensyn til SMV'ers udvikling i udstyrsleverandørsektoren i forsyningskæden — til hurtig og gennemgribende iværksættelse af det fælles teknologiinitiativ Clean Sky. Formålet med dette er at nå de miljømål, EU har sat sig, og at give industrien mulighed for at spille en vigtig rolle i gennemførelsen af en ny generation af lufttrafikstyringssystemet (SESAR-ATM) med henblik på at støtte initiativet Fælles europæisk luftrum (SES) ⁽⁴⁾.

4.2 Udvalget foreslår at fremme den direkte aktive deltagelse af EU-lande, som har et anerkendt luftfartsengagement, i oprettelsen af et europæisk net af underleverandører, som er i stand til effektivt at støtte flyfabrikkerne såsom Airbus, Saab, Alenia, ATR osv. Det er vigtigt at bevare og øge deres kompetencer, særligt ved at fokusere på de nye teknologier.

4.3 Den europæiske regionale luftfartssektor oplever en betydelig fremgang, navnlig takket være ATR's ⁽⁵⁾ fly og den brændstofbesparelse, de medfører. Luftfartsmarkedet udvikler sig også hen imod fly af typen RJ (Regional Jets) ⁽⁶⁾. Udvalget understreger betydningen af at støtte virksomheder, der har udviklet nyskabende industrielle strategier af typen Open Innovation, som SuperJet International sandsynligvis er det bedste aktuelle eksempel på.

4.4 Efter udvalgets mening er det væsentligt, at medlemsstaterne tilskynder til at reducere underleverandørers afhængighed af de nuværende ordregivere (støtte til spredning af markeder og til internationalisering) og at udarbejde et charter mellem ordregivere og underleverandører om gensidige forpligtelser på lang sigt.

⁽⁴⁾ Fællesskabsinitiativ til strukturering af luftrummet og luftfartstjenesterne på paneuropæisk niveau med henblik på en bedre forvaltning af lufttrafikken og på at sikre et ensartet sikkerhedsniveau i det europæiske luftrum.

⁽⁵⁾ ATR, som i 2004 kunne regne med 12 ordrer, havde 113 bindende ordrer i 2007 (kilde ATR).

⁽⁶⁾ *Regional Jet*: fly til civil passagertransport med under 100 pladser (en flytype som på sigt vil trænge ind på segmentet for fly til korte afstande med kun én midtergang).

4.5 Udvalget er overbevist om, at det haster med at medvirke til en definition af underleverandørers innovationsstrategier med henblik på at give dem mulighed for på en bæredygtig måde at tilbyde nye produkter og tjenester med højere merværdi samtidig med, at man fremmer samarbejdet for at opnå en kritisk masse.

4.6 Trods stridighederne mellem EU og USA inden for WTO opfordrer udvalget Kommissionen og medlemsstaterne til at overveje en finansieringsprocedure, som kan sikre en kontinuerlig produktionsproces. Denne procedure kunne have form af en risikofordeling for lån til underleverandører i sektoren. Den kunne også have form af enten en garanti for lånene baseret på tilbagebetalingspligtige forskud eller lån med gunstige renter, som aftales af Den Europæiske Investeringsbank (EIB). Der bør ligeledes oprettes mekanismer til beskyttelse mod finansielle risici i forbindelse med f.eks. valutakursvingninger.

4.7 Foruden det industrielle aspekt mener udvalget, at der bør tages højde for udviklingen og for erhvervsmæssige ændringer ved at indføre en prognosebaseret styring af beskæftigelse og kompetencer på forskellige niveauer, såsom erhvervsbranche og europæiske, nationale eller regionale organer. Oprettelse af erhvervsobservatorier for luftfartssektoren ville bidrage til at identificere fremtidens erhverv og uddannelsesbehovene sammen med de højere læreanstalter.

4.8 Udvalget understreger betydningen af at skabe instrumenter til økonomisk overvågning med henblik på at følge udviklingen af virksomhedernes resultater og opdage risiciene hurtigst muligt. Instrumenterne skal både være nyskabende med hensyn til uddannelse og samtidig medvirke til at skabe tættere forbindelser mellem forskning, universiteter og industrien for at forberede de unge og arbejdstagerne bedre på fremtidens erhverv og de teknologiske ændringer.

4.9 Udviklingen i handelen mellem de forskellige konkurrencepoler med henblik på at nå de miljømæssige og teknologiske mål, EU har fastsat, skal give mulighed for at oprette netværk, som medvirker til en bedre fordeling af rollerne og EU-fonde, hvorved man undgår konkurrence mellem de europæiske regioner og samtidig øger synergiene.

4.10 EU's finansielle deltagelse skal ske inden for rammerne af konkurrencepolerne. De er blevet etableret, for at EU kan bevare sin førende position på højteknologiske områder og have en konkurrencedygtig og nyskabende industri, som lever op til standarderne for høj miljøkvalitet. F.eks. må anvendelsen af kompositmaterialer på grund af deres modstandsdygtighed og letthed ikke føre til, at man ser bort fra, om de kan genbruges eller destrueres eller ingen af delene.

4.11 Udvalget understreger betydningen af hurtigt at vedtage en række foranstaltninger, der sigter på:

- at gøre lufttransporten grønnere;
- at stille passagerne tilfreds og garantere deres sikkerhed;

- at reducere CO₂-emissionerne i lufttransportsektoren (i overensstemmelse med EU's politik for generel nedbringelse af CO₂-emissioner i Europa), støjgener og brændstofforbruget;

- at udvikle holdninger, der fremmer demonteringen af gammelt materiel, f.eks. anvendelse af genbrugsmaterialer.

4.12 Udvalget er af den opfattelse, at Kommissionen og medlemsstaterne meget hurtigt skal reagere på behovet for en politisk strategi i luftfartssektoren. En sådan politik skal omfatte iværksættelse af konkrete foranstaltninger på EU-niveau og i områder med luftfartstradition med henblik på en bedre foregribelse af de kommende ændringer og mindskelse af de sociale virkninger. Kommissionen og medlemsstaterne skal fremme oprettelsen af et udvalg for social dialog i den europæiske luftfartssektor i henhold til anbefalingen fra arbejdsmarkedets parter.

Del 2 — Begrundelse

5. Baggrund

5.1 Analytikere forudsagde i 2007, at lufttrafikken ville vokse til mere end det dobbelte i løbet af de næste 20 år med årlige gennemsnitsstigninger på omkring 6 % (5 mia. passagerer i 2025 i forhold til ca. 2 mia. i 2006). For at imødekomme den forventede stigning i lufttrafikken er skønnene over ordrer på nye luftfartøjer (med mere end 90 pladser) de næste 20 år optimistiske, og de svinger mellem 22 600 (kilde: Airbus) og 23 600 (kilde: Boeing) luftfartøjer.

5.2 Den øgede liberalisering af lufttransporten, den voldsomme stigning i efterspørgslen i de nye vækstøkonomier (Asien/Stillehavsområdet og Mellemøsten) og luftfartsselskabernes sunde økonomi i 2007 bør kunne understøtte processen.

5.3 Den 27. september 2007 godkendte EØSU's plenarforsamling, at Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI) udarbejdede en initiativudtalelse om den europæiske luftfartsindustri's fremtid (bortset fra militær luftfart, helikoptere, vedligeholdelse osv.).

5.3.1 Udvalget har udarbejdet dette dokument, fordi denne sektor har afgørende betydning for hele den europæiske industri på grund af dens indvirkning på produktion, eksport, beskæftigelse og investering i F&U. Endvidere er den en drivkraft for en række industrier, f.eks. underleverandører og aftagersektorer såsom vedligeholdelse af fly, og den virker som en dynamisk faktor på hele regioner. Lige så vigtigt er det, at den er fanebærer for den europæiske merværdi og er et bevis på, at EU på grund af den fælles indsats kan komme op på siden af andre internationale konkurrenter, særlig USA.

5.3.2 CCMI's erfaring fra udarbejdelsen af udtalelsen om »Udvikling af værdi- og forsyningskæder på europæisk og globalt plan« (7) kan anvendes i forbindelse med undersøgelsen af luftfartsindustrien, som er en meget kompleks sektor.

5.4 Endvidere trues væksten af en række nye risici, som kan medføre nye problemer:

5.4.1 Hvis fabrikkerne er meget afhængige af disse nye voksende markeder, kan det medføre en uventet opbremsning af væksten i Asien (ikke udelukkende i Kina og Indien), hvilket vil få en omgående og meget skadelig indvirkning på hele sektoren.

5.4.2 Den omfattende ændring af forbindelserne mellem ordregivere og udstyrsproducenter samt de varige omstruktureringer, ordregiverne gennemfører, har ændret balancen i sektoren. Det er i dag vanskeligt at vurdere konsekvenserne af de øgede finansielle risici, der eksisterer for udstyrsleverandører i klasse 1, som udsættes for pres fra ordregiverne i form af risikodelingsaftaler.

5.4.3 Der er utilstrækkelig finansiering på såvel nationalt som europæisk plan til udvikling af nye teknologier. Det ville også være rimeligt at tildele midler til grundforskning i erhvervs- og innovationsstrategier.

5.4.4 Omlægningen til kompositmaterialer medfører en fuldstændig omorganisering af kæden (lukning af arbejdspladser hos Airbus osv.), selv inden denne teknologi er tilstrækkeligt godkendt, jf. f.eks. den massive anvendelse af kompositmaterialer i B787, hvor man har en ordrebeholdning på over 800 fly, selv om det endnu ikke er godkendt.

5.4.5 Fra 2000 til 2007 er euroens værdi steget med 48 % i forhold til dollaren (og 66 % hvis man ser på gennemsnitskursen i de første otte måneder af 2008). Hvis denne udvikling, som for øjeblikket er gået i stå, begynder igen (eller endog forstærkes), kan det tvinge Airbus til at lancere en ny spareplan (et fald på 10 % i dollaren koster flyproducenten en mia. euro, som bestyrelsesformanden for Airbus har sagt ved flere lejligheder), og det vil få dramatiske følger for underleverandørerne, da mange af dem ikke har råd til at tegne en forsikring, hvilket øger antallet af virksomhedsflytninger med en katastrofal social og politisk virkning

5.4.6 De skuffende tekniske resultater for A380 og A400M samt for B787 og de umiddelbare følger viser tydeligt, at fabrikkerne har svært ved at forvalte de nye flys stigende kompleksitet.

5.4.7 Virkningerne af den nuværende internationale krise kan endnu ikke forudsiges med sikkerhed. I det mindste på kort sigt kan de faldende oliepriser vise sig at være til gavn for luftfartselskaberne. Krisen lægger imidlertid en dæmper på den internationale turisme og begrænser dermed efterspørgslen efter flybilletter.

5.5 Lige meget hvordan lufttransporten udvikler sig og trods den nuværende vækst, er den økonomiske og sociale virkning af den nuværende og kommende omstrukturering af denne sektor i Europa virkelig, og der er alvorlig risiko for at øge afindustrialiseringen af den europæiske lufttransportsektor.

5.6 Afindustrialiseringen kan medføre store risici, f.eks. at nøglekompetencer forsvinder, at EU mister sin førende internationale position, fordi den ikke er i stand til at gennemføre de nødvendige investeringer til udvikling af nye centrale teknologier, at et stort antal europæiske underleverandører forsvinder i forsyningskæden, og at utallige arbejdspladser går tabt.

6. Væsentlige mål og udfordringer for luftfartsindustrien i EU

6.1 Udvalget er af den opfattelse, at de væsentlige spørgsmål i forbindelse med sektoren vedrører opretholdelse af konkurrenceevnen og styrkelse af offentlighedens syn på sektoren.

6.2 Det er vanskeligt for nye aktører at integrere luftfartsindustrien, og det er blevet umuligt at komme til at spille en fremtrædende rolle. Der findes kun to fabrikker i verden, der producerer fly med mere end 100 pladser: Airbus og Boeing. De teknologier, kompetencer eller infrastrukturer, der udhules eller helt forsvinder, er yderst vanskelig at genoprette.

6.3 EU skal derfor sørge for, at lande, som har et anerkendt luftfartsengagement:

6.3.1 bevarer og øger deres kompetencer, særlig ved at fokusere på højteknologier, og at de deltager i oprettelsen af et europæisk net af underleverandører, som er i stand til effektivt at støtte de store ordregivere såsom Airbus, Saab, ATR osv.;

6.3.2 kommer til at spille en stigende rolle i udviklingen af partnerskaber med forskningskredse (universiteter, andre højere læreanstalter, offentlige laboratorier osv.) inden for grundforskning.

6.4 EU kan ikke se bort fra, at militær og civil forskning er snævert forbundet i USA. Selv om programmet for B787 vedgår en vis forsinkelse, har Boeing fået økonomisk støtte fra NASA og DARPA til at foretage det teknologiske spring, som overgangen til kompositstrukturer indebærer. Derfor gør udvalget sig til talsmand for en øget koordinering mellem Kommissionen og Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) med henblik på at fremme udviklingen af nye teknologier med dobbelt formål, som både kan anvendes i den militære og den civile del af luftfartsindustrien.

(7) Udtalelse CESE, EUT C 168 af 20.7.2007, s. 1.

6.5 Luftfartsindustrien kan ikke tilsidesætte Reach-forordningen (EF) 1907/2006, som blev vedtaget af Europa-Parlamentet og Rådet den 18. december 2006 og trådte i kraft den 1. juni 2007. Denne forventedes oprindeligt at kræve evaluering, godkendelse og eventuelt begrænsning af ca. 30 000 stoffer, som forekom i betydelige mængder på det europæiske marked. I de seneste uger er det imidlertid blevet rapporteret, at samtlige 100 000 eksisterende stoffer er blevet førregistreret. Dette vil øge risikoen for forstyrrelser i forsyningen, især når det gælder om at bedømme stoffer i komplekse eller sammensatte materialer. Det er derfor vigtigt, at EU støtter virksomheder, der er placeret i konkurrencepoler med en stor komposit aktivitet, når de vurderer risiciene for de enkelte komposit-elementer. Det er i denne sammenhæng, at Kommissionen og medlemsstaterne skal hjælpe den europæiske lufttransportindustri med at nå miljømålene.

6.6 EU har forpligtet sig til at reducere CO₂-emissionerne, støjgenerne og brændstofforbruget (bl.a. ved at fremme biobrændstoffer). Derfor bør Kommissionen sørge for, at industrien, herunder små og mellemstore virksomheder, får den nødvendige ramme til en hurtig og ensartet iværksættelse af det teknologiske initiativ Clean Sky.

6.7 På området kortdistancefly skal EU i god tid udarbejde et program for F&U, der fokuserer på denne flytype, således at det bliver lettere at udskifte A320 med NSR⁽⁸⁾ med henblik på at hjælpe den europæiske industri med ikke at gentage fejlen med A350. Det skal ske hurtigst muligt, for der aftegner sig en grundlæggende udvikling af det industrielle landskab i segmentet med fly med kun én midtergang og med mere end 100 pladser.

6.7.1 I løbet af de næste 10 år vil man opleve, at der bliver gjort en ende på Boeing-Airbus' duopol på dette strategiske segment, som vil udgøre ca. 65 % af de 29 400 nye fly, der skal bygges frem til 2027 (omkring 19 160 fly)⁽⁹⁾, men kun 40 % af værdien, hvilket er tegn på øget konkurrence og et stigende pres på priseniveauet for denne flytype.

6.7.2 Nytilkomne aktører bliver sandsynligvis operationelle i 2015-2020, f.eks. Avic 1+2 (som lige har fusioneret) i Kina, Sukhoi i Rusland, ja, endog Bombardier (Canada) eller Embraer (Brasilien). Europa vinder ikke nødvendigvis priskrigen i dette segment, det kan til gengæld redde sig ud af situationen ved at bevare sit teknologiske fremskridt takket være innovation.

6.8 Den regionale lufttrafik stiger med 8 % om året. Antallet af ordrer toppede i 2007 både med hensyn til *Regional Jets* (RJ) som turbopropelfly (hvor ordrerne fordobledes). På baggrund af den nuværende situation (høje brændstofpriser og finanskrisen) skulle succesen med turbopropelfly kunne opretholdes med en forskydning af efterspørgslen efter RJ mod turbopropelfly. Til trods herfor vil markedet for RJ sandsynligvis fortsat vokse, da efterspørgslen i denne sektor er stærk og nok vil sprede sig til områder, som domineres af fabrikanter som Boeing og Airbus med nye flymodeller som »C-serien« fra Bombardier og nye konkurrenter som Sukhoi eller Avic.

6.8.1 Den europæiske sektor for regional luftfart oplever en stor fremgang, navnlig takket være ATR's fly og den brændstofbesparelse, de medfører. Luftfartsmarkedet udvikler sig også hen imod fly af typen RJ, som er et segment, hvor der i modsætning til den begrænsede konkurrence inden for LCA-segmentet (duopol Airbus-Boeing) er en livlig konkurrence mellem bygmestrene Bombardier (Canada) og Embraer (Brasilien), og hvor ATR og flere andre nationale aktører (f.eks. Japan, Rusland og Kina) halter langt bagefter.

6.8.2 Inden for RJ kunne den europæiske dominans, som næsten er helt forsvundet, genoprettes ved hjælp af SuperJet International. Det blandede selskab, som ejes henholdsvis med 51 og 49 % af Alenia Aeronautica (Italien) og Sukhoi Aircraft (Rusland), og som udvikler et industrielt program for regionale jettfly med en kapacitet på 75-100 pladser, er et konkret eksempel på en bedre måde at genoprette den europæiske produktion af regionale jettfly, som er tilpasset et økonomisk miljø med svingende oliepriser.

6.8.3 Programmet er baseret på de bedste europæiske og internationale kompetencer, navnlig gennem partnerskaber med store franske leverandører (Thales og Safran leverer over 30 % af luftfartøjets værdi), men også med andre europæiske leverandører, f.eks. Liebherr (Tyskland) og Intertechnique (Frankrig), udenlandske leverandører, f.eks. Honeywell (USA) og internationale ekspertisecentre, f.eks. i Indien.

6.9 Luftfartsindustrien er et stridspunkt mellem Europa og USA. Finansieringen af civile aktiviteter i den amerikanske luftfartsindustri ved hjælp af militære kontrakter kan imidlertid betragtes som en skjult offentlig støtte, der medfører konkurrenceforvridning. Dette forstærkedes indtil for få måneder siden af den svage dollar. Støtte fra europæiske og nationale institutioner i form af tilbagebetalingspligtige forskud eller lignende er ikke blot i overensstemmelse med aftalen mellem EU og USA om »Large Civil Aircraft« (LCA), men er også et instrument præget af åbenhed (og forenelig med handelsreglerne) til finansiering af udviklingen af nye programmer.

⁽⁸⁾ New Short Range.

⁽⁹⁾ Kilde: Boeing Forecast 2008-2027.

6.10 På baggrund af svingningerne i vekselkursen euro/dollar er det unormalt, at de store ordregivere (Airbus) videregiver kursrisikoen til deres underleverandører ved at betale dem i dollars, selv om EADS, som er Airbus' moderselskab, har langt større mulighed for at kurssikre end underleverandørerne. Ordregiverne forsøger at få de finansielle og teknologiske risici ved de nye programmer lagt over på underleverandører i klasse 1 og 2.

6.10.1 Kan man i den forbindelse forestille sig, at der indføres aktivt samarbejde mellem ordregivere og underleverandører? Det kan ske under forskellige former. Man skal diskutere risikodeling og arbejdsudgifter. Deltagelsen skal også foregå på F&U-området. Ordregiveren skal garantere de samlede udgifter til forskning på højeste niveau, mens de små og mellemstore virksomheder og industrier bidrager til udgifter til forskning i den industrielle proces.

6.10.2 Aktiv deltagelse kan også vedrøre råvareforsyningen til virksomheder. Vi ved, at Airbus køber titan og sælger det videre til kostpris til sine underleverandører. Ordregiverne bør uden tvivl bidrage til fælles indkøb af råvarer. Kan man forestille sig, at små og mellemstore virksomheder og industrier, som er underleverandører, og ordregiverne indfører en ordning til omstrukturering af forsyningen med råvarer, hvilket ville reducere forsyningsomkostningerne?

6.11 I dag kan man konstatere, at de små og mellemstore virksomheder og industrier er meget afhængige af én enkelt ordregiver (f.eks. Airbus). I flere vigtige tilfælde ligger denne afhængighed på omkring 70 % i sektorerne maskinteknik, metalindustrien og elektroniske komponenter, og den er på omkring 67 % i de andre tjenesteydelsessektorer⁽¹⁰⁾.

6.11.1 Det er derfor vigtigt, særlig for at afbøde de cykliske virkninger i luftfartssektoren, at de små og mellemstore virksomheder og industrier spreder deres aktiviteter til andre sektorer på grundlag af Europas stærke sider. Til gengæld skal disse virksomheder have en stor tilpasningskapacitet for at gøre sig gældende på virksomhedsområder, som egentlig ikke hører under deres område. De skal også være i stand til at styre flere aktivitetstyper ved at tilføre dem økonomiske og menneskelige ressourcer. Det betyder, at de små og mellemstore virksomheder og industrier skal have adgang til regional, national og/eller europæisk finansiering til at udvikle, forvalte og industrialisere en diversificeringsaktivitet, og at ordregiveren skal hjælpe med at undersøge mulighederne for spredning og stille de nødvendige kompetencer på forskellige områder til rådighed.

6.11.2 Dette rejser selvfølgelig problemet med *spin-out* i en eller anden form. Et eksempel herpå er en virksomhed i Aquitaine-regionen fra det tidligere Aérospatiale, som har udviklet en plasmalammeteknologi, der markedsføres af selskabet Europlasma.

6.12 Alle industrielle ændringer kræver en betydelig mobilisering af finansielle ressourcer. Derfor har virksomhederne brug for støtte fra offentlige myndigheder, hvad enten de er nationale eller europæiske. På baggrund heraf skal EU i øget udstrækning drøfte svingningerne i dollarkursen, samtidig med at man overholder de regler, WTO har fastsat. Hvordan kan EU medvirke til at reducere den økonomiske risiko, som svingningerne i euro-dollarkursen påfører virksomheder i luftfartssektoren? Videregivelsen af kursrisikoen til underleverandørerne kan ikke betragtes som en generelt tilfredsstillende løsning, da den svage dollar stadig er et handicap i konkurrencen, navnlig i forhold til USA.

6.12.1 I regionen Midi-Pyrénées har man gjort en interessant erfaring. Regionen har siden 2000 og i forbindelse med lanceringen af A380 iværksat ADER-planen med henblik på at støtte små og mellemstore virksomheder og industrier, som er underleverandører til luftfartsvirksomheder. Fremgangsmåden har givet interessante resultater og skal videreføres for at hjælpe små og mellemstore virksomheder og industrier med at tilpasse sig til planen Power 8, som Airbus har vedtaget.

6.12.2 Den nye foranstaltning, som betegnes ADER II, skal efter vurdering af de enkelte tilfælde yde støtte til virksomhedssammenlægninger, øge den teknologiske kapacitet og støtte virksomhederne på de nye markeder, fordele midlerne til indkøb af råvarer ligeligt osv.

6.13 Globaliseringen af luftfartsvirksomheden har meget stor indvirkning på arbejdstagerne og beskæftigelsen. For at imødegå dette skal forsknings- og uddannelsesforanstaltningerne styrkes og støttes for at øge beskæftigelsen. En måde at gøre det på kan være prognosebaseret styring af beskæftigelse og kompetencer (GPEC).

6.13.1 GPEC skal være en foregribelse af fremtidige ændringer. Det skal gøre det muligt for arbejdstagerne bedre at forvalte usikkerheden i forbindelse med fremtiden, at udvikle langsigtede projekter, at gøre deres arbejde meningsfyldt, at udvikle deres karriere og investering i virksomheden og samtidig tage hensyn til deres behov og ønsker. Det skal gøre det muligt for virksomheden at tilpasse sig til ændringerne og konkurrencen.

6.13.2 GPEC skal indeholde en egentlig fremtidsprognose for erhvervene og kvalifikationerne med meget langsigtede mål (30 år). Målet skal være at fastlægge de behov for uddannelse og udvikling af kompetencer, som ville være hensigtsmæssige at gennemføre på mellemlang sigt i udbuddet af grund- og videreuddannelse set ud fra fabrikanternes synspunkt, men også ud fra undervisere og arbejdstagerrepræsentanters synspunkt. Det kan indgå i en generel debat om beskæftigelsesområdet.

⁽¹⁰⁾ Kilde: Insee, sag nr. 138, marts 2007.

6.14 Hvis man skal bibeholde et luftfartsnet på et højt teknisk og videnbaseret niveau, skal industrien kunne rekruttere personale med en grunduddannelse på et højt niveau i de net, der er ved at blive udviklet, såsom kompositmaterialer eller miljøet. Endvidere skal der udvikles andre net såsom forvaltning af industrielle risici, de nye materialer, rene motorer osv.

6.14.1 Uddannelsessystemerne skal ikke kun være rettet mod funktionærer, men også bidrage til at skabe eller styrke net af arbejdere, som alt for længe har haft et dårligt image og har lidt under, at der ikke er taget hensyn til dem i de fleste europæiske uddannelsessystemer. De ansatte »på værkstedsgulvet« spiller imidlertid en vigtig rolle i den europæiske luftfartsindustri konkurrenceevne.

6.14.2 Grunduddannelsen skal også være baseret på oplæring med aftaler mellem skolerne, universiteterne eller manuelle erhverv og virksomhederne. Hvad angår videreuddannelse, skal den muliggøre tunge omstillinger og omstilling af den dårligt kvalificerede del af befolkningen. Den er imidlertid først og fremmest et vigtigt og praktisk redskab til iværksættelse af en strategisk plan med henblik på at reducere de skævheder, der kan være mellem aktuelle ressourcer og fremtidige behov. Generelt skal den enkelte europæiske arbejdstager kunne nyde godt af et minimumstilbud om uddannelse hele livet.

6.15 Alle foranstaltningerne kræver uanset deres art mest muligt samråd mellem virksomhedsledelsen og arbejdstagerrepræsentanterne. Dette samråd eksisterer ofte på nationalt niveau,

men skal udvides til europæisk niveau. Første skridt er taget med gennemførelsen af direktiv 94/45/EF om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg. Da virksomhedsledelsen udarbejder sin strategi på europæisk niveau, er de europæiske samarbejdsudvalg det eneste passende sted at samle økonomiske oplysninger på et relevant niveau og gøre status før enhver forhandling. Kommissionen og medlemsstaterne skal fremme oprettelse af et udvalg for social dialog i den europæiske luftfartssektor.

7. Forslag til fremtidige udtalelser

7.1 Luftfartssektoren er så kompleks, at det er umuligt at undersøge alle dens aspekter i denne udtalelse. CCMI bør derfor snarest muligt overveje at fortsætte arbejdet med dette emne i fremtidige udtalelser.

7.2 De fremtidige udtalelser kunne berøre følgende:

- den militære luftfartssektor;
- militære og civile helikoptere;
- vedligeholdelse af flymateriel;
- militær og civil flyelektronik, bl.a. avancerede våbensystemer
- de mest avancerede procedurer og normer og det mest avancerede udstyr til nødlandinger.

Bruxelles, den 3. december 2008.

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

MartinWESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs »Udtalelse« om »Udviklingen i detailhandelen og konsekvenserne heraf for leverandører og forbrugere«

(2009/C 175/10)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 27. september 2007 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

Udviklingen i detailhandelen og konsekvenserne heraf for leverandører og forbrugere.

Det forberedende arbejde henvises til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer, som udpegede Madi SHARMA til ordfører. Den Rådgivende Kommission vedtog sin udtalelse den 18. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december, følgende udtalelse med 136 stemmer for, 21 imod og 20 hverken for eller imod:

1. Konklusioner, henstillinger og forslag

1.1 De store detailhandelskæder i EU spiller en vigtig rolle i kraft af deres økonomiske og beskæftigelsesmæssige vægt og deres varierede udbud til forbrugerne. På det seneste er virkningerne af sektorens vækst blevet dokumenteret, og der er blevet fremsat en række påstande på baggrund heraf. I lyset af Lissabon-strategien, hvis målsætning er at forbedre konkurrenceevnen og skabe vækst og bedre jobs peger nærværende udtalelse på en række konkrete områder, hvor gennemsigtigheden og agtpågivenheden i sektoren bør forbedres og hvor der er behov for større beskyttelse af detailhandelsledet, leverandørerne, de ansatte og forbrugerne.

1.2 Både Kommissionens Generaldirektorat for Det Indre Marked og Generaldirektoratet for Erhvervs politik er i øjeblikket i færd med at undersøge udviklingen i sektoren, navnlig hvad angår fortjenstmarginer, interessenterne i leverandørledet og detailhandelssektoren som helhed. Generaldirektoratet for Beskæftigelse vil undersøge, hvilke kvalifikationer detailhandelen har brug for på vej mod 2020. EØSU tilbyder i det omfang, det er muligt, at støtte Kommissionen i denne indsats.

1.3 Under hensyntagen til bæredygtigheden fremsætter EØSU følgende henstillinger med henblik på at sikre vækst og sund konkurrence i detailhandelen og i leverandørledet samt beskytte de ansatte i sektoren, hvilket på lang sigt ydermere vil være til forbrugernes fordel.

1.4 EØSU vil fortsat følge udviklingen i de store detailhandelskæder, navnlig ved at undersøge udviklingen blandt de store detailhandlere i de mindre europæiske lande og i sektorer, som ikke er omfattet af nærværende undersøgelse, såsom hårde hvidevarer.

1.5 EØSU's undersøgelser ⁽¹⁾ viser en klar vesteuropæisk tendens til dannelse af store detailhandelskæder inden for dagligvare- og tekstilsektoren samt andre sektorer som byggemarkeder, sport

⁽¹⁾ The evolution of the high-volume retail sector in Europe over the past 5 years, EESC CCMI, udarbejdet af London Economics.
http://www.eesc.europa.eu/sections/ccmi/externalstudies/documents/HVR_Final_Report_revised_with_annex.doc.

og fritid samt kultur. Udviklingen i sektoren er imidlertid ikke primært et resultat af fusioner, overtagelser eller virksomhedsopkøb. Selvom der gennem de seneste år er opstået en række store, internationale detailhandelskæder, er detailhandelen fortsat først og fremmest fokuseret på nationale markeder.

1.6 Detailhandelssektorens vækst og positive resultater er en succeshistorie i den europæiske økonomi. Mange detailhandelsforretninger, der før var SMV'ere, har for at kunne overleve været nødt til at effektivisere og øge produktiviteten og fleksibiliteten i forhold til forbrugernes ønsker. Både de private virksomheder, kooperativerne og de socialøkonomiske virksomheder er vokset. Mange europæiske virksomheder er nu succesrige globale selskaber, der er i færd med at etablere sig på markeder i Kina, USA, Fjernøsten og Rusland. Den stærke hjemmemarkedsposition har gjort det muligt for de dygtigste virksomheder at eksportere deres forretningsmodel til nogle af verdens mest udfordrende detailhandelsmarkeder. Det har medført store fordele for arbejdstagere, aktionærer og tilmed forbrugere i Europa, som høster fordel af et bredere produktsortiment og konkurrencedygtige priser.

1.7 Detailhandelssektoren er en dynamisk, innovativ og konkurrencedygtig sektor, hvilket er dokumenteret gentagne gange i en række undersøgelser gennemført af konkurrencemyndighederne i medlemsstaterne ⁽²⁾. Det er vigtigt, at forretningsmæssig succes ikke straffes, medmindre der er tale om en praksis, som er uforenelig med gennemførelsen af det indre marked, og der — efter ordlyden i EF-traktatens artikel 81 — foreligger klar dokumentation for enten misbrug af en dominerende markedsstilling eller skadevirkninger for forbrugerne. Et marked med konkurrence yder forbrugerne effektiv beskyttelse, og effektiviseringstiltag kan give yderligere fordele. På et frit og velfungerende marked konkurrerer detailhandlerne på service, produktkvalitet og pris.

⁽²⁾ UK Competition Commission's undersøgelse af markedet for dagligvarer:

<http://www.competition-commission.org.uk/inquiries/ref2006/grocery/index.htm>. Den endelige version forventes offentliggjort i andet halvår af 2008.

⁽²⁾ Den østrigske Bundeswettbewerbsbehörde's undersøgelse af supermarkederne:
http://www.bwb.gv.at/BWB/English/groceries_sector_inquiry.htm.

1.8 Selv om der forståeligt nok er forskelle og skævheder inden for et økonomisk område med 27 stater, føler udvalget, at der er behov for et samråd eller en koordination på europæisk plan for at give handelen en mulighed for at opfylde sin forsyningspligt. Et sådant skridt kunne ske i form af oprettelsen af et mere harmoniseret europæisk system til registrering og identifikation af handelsaktiviteten for bedre at kunne fremme dens udvikling.

1.9 For at sikre gennemsigtighed i transaktionerne mellem leverandørerne og de store detailhandelskæder anbefaler EØSU, at man drøfter, hvorvidt EU's konkurrenceregler giver hjemmel til på nationalt plan at indføre en kodeks for god praksis i forholdet mellem detailhandels- og leverandørleddet, og hvorvidt en sådan kodeks ville indebære en merværdi. Derudover bør der gennemføres en klar og gennemsigtig analyse af forsyningskæden, der ud over de primære leverandører og de store detailhandelskæder omfatter en lang række andre interessenter.

1.10 Indførelsen af en frivillig kodeks for god praksis baseret på selvregulering og med støtte i skriftlige aftaler mellem detailhandlerne og leverandørerne, der dækker hele forsyningskæden fra »jord til bord«, kan iværksættes på nationalt niveau.

1.11 En sådan kodeks kunne også gøre det muligt for et større antal mellemstore, små eller håndværksmæssige produktions- og servicevirksomheder at få adgang til de store detailhandlere med et minimum af garantier.

1.12 Kodeksen vil gøre det muligt at bevare den nuværende smidighed i transaktionerne og gøre det muligt at tage højde for pludselige ændringer i forretningsvilkårene (f.eks. inflation eller oliepris) til gavn for såvel leverandører som detailhandel, men store detailhandelskæder og/eller leverandører vil samtidig blive forhindret i at udøve pression eller misbruge en dominerende stilling.

1.13 En sådan kodeks ville bl.a. kunne omfatte:

- Standardiserede forretningsvilkår, der gælder i forholdet mellem detailhandlere og leverandører, herunder faste anmeldelsesfrister for ændringer af de pågældende vilkår, inklusive opsigelse af kontrakter;
  - Forbud mod gennemtvungelse af prisnedsættelser med tilbagevirkende kraft;
  - Forbud mod urimelige krav om at bidrage til dækning af markedsføringsomkostninger eller omkostninger i detailhandelsleddet ud over de beløb, der er fastsat i den oprindelige prisaftale;
  - Forbud mod kompensationsbetalinger ved leverandørleddet for tabt fortjeneste i detailleddet, medmindre dette er aftalt på forhånd, eller leverandøren har misligholdt et betalingskrav;
  - Ingen returnering af ikke-solgte varer, medmindre dette sker under specifikke vilkår som er aftalt i kontrakten;
  - Forbud mod betaling for svind, uagtsomhed eller misligholdelse ud over, hvad der er fastsat i den oprindelige aftale, hvis konkrete bestemmelser herom skal være utvetydige;
  - Forbud mod betaling af engangsbeløb til sikring af ordrer eller positioner. Samtlige betalinger, der ydes i forbindelse med udsalgsvarer, skal kunne dokumenteres;
  - Alle aftaler om udsalgsvarer skal indgås af begge parter på forhånd og have klare opsigelsesfrister, og betingelserne herfor skal være gennemsigtige og fastsat skriftligt;
  - Forbud mod, at omkostninger ved forkerte salgsprognoser i detailleddet overvælttes på leverandørleddet, herunder i forbindelse med udsalg. I de tilfælde, hvor prognoserne udarbejdes sammen med leverandøren, skal forudsætningerne herfor kunne dokumenteres;
  - Producenters og distributørers oplysning om karakteristika og produktionsvilkår for de solgte produkter — især importerede produkter — som svar på forbrugernes forventninger;
  - Fastsættelse af bestemmelser om adgang til en skriftlig klageprocedure for leverandøren som led i aftalevilkårene.
- 1.14 Alle indkøbsansvarlige og alt administrativt personale i detailleddet skal informeres om kodeksen. Endvidere bør detailhandlerne have pligt til at udpege en internt ansvarlig for dens overholdelse, hvis opgave det skal være at holde styr på aftalerne med leverandørerne og automatisk underrette disse om ændringer i aftalevilkårene.
- 1.15 Derudover henstiller EØSU, at der på nationalt niveau udpeges en opmand, som kan mægle i tilfælde af tvister, evaluere og overvåge iværksættelsen af kodeksen, og som har beføjelse til at indsamle informationer fra samtlige interessenter og til selv at tage initiativ til at undersøge eventuelle overtrædelser af kodeksen. Forslaget er i tråd med EØSU's henstillinger i forbindelse med Small Business Act.
- 1.16 EU's lovgivning på handelsområdet må implementeres på effektiv vis. Imidlertid må særligt EU's lovgivning om betalingsvilkår ændres med henblik på at fastlægge en maksimal betalingsfrist. Den nationale implementering af den eksisterende lovgivning har resulteret i minimal harmonisering og undtagelsesbestemmelser.
- 1.17 I forbindelse med ansøgninger om byggetilladelser fra store detailhandelskæder bør de kompetente myndigheder af hensyn til konkurrencen fastsætte kriterier, der f.eks. sikrer, at der er et reelt behov for nye salgssteder, eller at hensynet til de næringsdrivende i bykernen har forrang, således at de lokale myndigheder kan vurdere den reelle lokale konkurrence mellem de enkelte distributionsformer, sikre overholdelsen af gældende lokalplaner og tage hensyn til den eksisterende infrastruktur og lokalsamfundets behov. Dette skal sikre, at der tages hensyn til den fremtidige mangfoldighed i det kommercielle udbud og den nødvendige sameksistens mellem nærbutikker, detailbutikker og butikcentre i byområder.

1.18 Detailhandelen er hovedsageligt aktiv på nationalt niveau og med det formål at sikre en effektiv håndhævelse af kodeksen bør en offentlig myndighed (de nationale konkurrencemyndigheder) derfor regelmæssigt evaluere eventuelle rapporter fra ombudsmanden om problematiske former for forretningspraksis, så myndigheden kan anmode detailhandelen/leverandørerne om yderligere informationer og foretage en baggrundsanalyse af udviklingen i sektoren. I de tilfælde hvor et problem optræder gentagne gange, kan der træffes lovgivningsmæssige foranstaltninger. Denne offentlige myndighed bør ligeledes opmuntres til at informere alle interessenter i forsyningskæden om anvendelsen af og fordelene ved en sådan kodeks og sikre, at den overholdes.

1.19 Endelig bør medlemsstaterne sikre, at det erhvervmiljø, sektoren opererer i, skaber en høj grad af konkurrence mellem detailhandlerne — uden at dette må gå ud over den nødvendige balance mellem de forskellige sektorer eller byplanlægningen — for på den måde at gavne forbrugerne i kraft af lavere priser og bredere produktsortimenter.

2. Baggrund

2.1 CCMI bidrager til koordineringen og sammenhængen i Fællesskabets indsats i forhold til de vigtigste industrielle forandringsprocesser i det udvidede EU og sikrer balancen mellem behovet for en socialt acceptabel omstilling og bevarelsen af europæisk industris konkurrencefordele.

2.2 Der er gennem den senere tid blevet fremlagt dokumentation for væksten blandt de store detailhandelskæder og dens indvirkning på samfundet. I lyset af Lissabon-strategien, hvis målsætning er at forbedre konkurrenceevnen og skabe vækst og bedre jobs, udpeges konkrete led i værdikæden, der ud fra et forbrugersynspunkt kræver EU-indgreb eller EU-mekanismer.

2.3 EØSU har for at kunne udarbejde nærværende udtalelse bestilt en undersøgelse, hvori der gøres et forsøg på at fastsætte en definition på begrebet store detailhandelskæder (jf. bilag 1 London Economic Study). Som det imidlertid bemærkes i undersøgelsen, gav hver enkelt definition forskellige resultater. På grund af antallet af detailhandelsvirksomheder, der faldt uden for definitionen af SMV'ere og manglen på statistisk materiale i de nye medlemsstater, anvendes der i denne udtalelse en kumulativ definition. Store detailhandelskæder er virksomheder, der har en markedsandel, som overstiger 5 %, en omsætning på mere end 200 mio. euro, og flere end 250 ansatte. Derudover giver det god mening at se nærmere på de fem største virksomheder på hvert enkelt marked og deres forretningsmodellens erhvervs- og samfundsmæssige beskaffenhed.

2.4 Den omtalte undersøgelse fokuserede på dagligvare- og tekstilsektoren i de otte EU-lande Storbritannien, Frankrig, Tyskland, Spanien, Italien, Rumænien, Polen og Den Tjekkiske Republik. Det står klart, at der også er tale om en koncentration i andre sektorer, herunder byggemarkeder, elektronik, fritid og kultur, men disse brancher indgår ikke i denne undersøgelse. Analysen i denne udtalelse bygger på statistisk dokumentation⁽³⁾. Der er blevet gennemført yderligere en række undersøgelser i forskellige brancher og leverandørled, herunder af de ansattes forhold og varetagelsen af forbrugernes interesser, som der henvises til i det følgende for at understrege dels vanskelighederne med at opnå faktuel viden, dels omfanget af de undersøgelser, der er gennemført til dato⁽⁴⁾.

2.5 Overalt i EU tiltrækker de store detailhandelskæder et stadigt stigende antal kunder takket være deres stærke produktsortimenter. Tal fra 2005 viser, at det er Carrefour (Frankrig), Metro Group (Tyskland), Tesco (Det Forenede Kongerige) og Rewe (Tyskland), der har de største markedsandele i Vest-, Central- og Østeuropa. I Tyskland, Frankrig, Irland og Sverige havde de 5 største detailhandelskæder i 2005 en markedsandel på over 70 % af dagligvaremarkedet.

2.6 Mange store detailhandelskæder, herunder kooperativer og virksomheder med en socialøkonomisk forretningsmodel, er startet som SMV'ere, og deres spektakulære vækst er i mange henseender særdeles instruktiv. De har alle ydet et betydeligt bidrag til opnåelse af målsætningerne i Lissabon-dagsordenen i form af konkurrencedygtighed, arbejdspladser og vækst. De store detailhandelskæder er støttet af en stærk og ofte koncentreret engros- og produktionssektor. Pres fra de dominerende leverandørvirksomheder har konsekvenser for fortjenstmarginerne i detailhandelsledet og konkurrenceevnen blandt SMV'ernes leverandører. Der er håb om, at de undersøgelser af detailhandelssektoren, der er planlagt af Kommissionens generaldirektorater for det indre marked og erhvervs politik i de kommende år, vil fokusere på antallet af interessenter og led i forsyningskæden og fortjenstmarginerne i detailhandelssektoren som helhed.

2.7 Væksten og udviklingen i detailhandelssektoren, herunder fremkomsten af specialbutikker i tekstilsektoren, har betydelig indvirkning på virksomhederne, herunder SMV'er og de liberale erhverv, de ansatte, leverandørerne og forbrugerne. CCMI's initiativudtalelse vurderer fakta vedrørende udviklingen inden for de store detailhandelskæder gennem de seneste fem år og fokuserer i den forbindelse særligt på de store europæiske detailhandelskæder, herunder navnlig på dagligvare- og tekstilområdet.

⁽³⁾ Se fodnote 1.

⁽⁴⁾ I) Impact of Textiles and Clothing Sectors Liberalisation on Prices, The Kiel Institute For The World Economy, Kiel, Germany. EU Commission, Trade. Final Report 2007-4-18, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/june/tradoc_134778.pdf. II) Business relations in the EU Clothing Chain: from industry to retail and distribution. Bocconi University, ESSEC Business School, Baker McKenzie. Final report, October 2007 http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/clothing_study_oct_2007.pdf.

2.8 Overblik over den aktuelle situation på dagligvare- og tekstilområdet:

- Detailsalget af dagligvarer i EU havde et volumen på 754 mia. EUR i 2006 ⁽⁵⁾, hvilket svarede til en stigning på 3,4 % i faste priser i forhold til 2003. Det fremgår, at Frankrig, Storbritannien og Tyskland tegner sig for mere end 65 % af det samlede salg, mens Italien, Spanien og Polen sammen står for yderligere 30 % heraf. Rumænien, Ungarn og den Tjekkiske Republik stod tilsammen for mindre end 5 % af salget.
- Det er vanskeligere at opnå tal for salget af tekstiler. Detailsalget havde et volumen på 120 mia. EUR i 2006, hvilket svarede til en vækst på 2,5 % i faste priser siden 2003. Næsten hele salget foregik i Storbritannien, Tyskland, Frankrig og Italien, om end dette kan være en afspejling af, at talmaterialet for de nye medlemsstater er begrænset.
- De detailhandelskæder, der på nationalt plan har den største omsætning, opererer i fødevarerektoren. Branchens største aktør, Tesco, er langt foran sine konkurrenter, idet denne virksomhed i 2006 havde en omsætning, der var 10 mia. EUR større end Carrefours på andenpladsen.
- En sammenligning mellem detailhandlere på fødevarer- og tekstilområdet viser, at den største aktør i tekstilvarebranchen (Marks and Spencer) kun kommer ind på en 25. plads.
- Mange store detailhandelskæder, der klassificeres som sælgende fødevarer, sælger også beklædning, tekstiler samt elektronik, og man kan ikke gå ud fra, at deres omsætning kun er baseret på fødevarer.
- De store fødevareretailhandelskæders salg i Italien og Spanien er siden 2003 steget med mere end 25 %. I både Den Tjekkiske Republik og Rumænien har der også været en betydelig vækst (om end Rumænien startede på et ekstremt lavt niveau).
- Inden for tekstilvarebranchen er de store detailhandelskæder kun repræsenteret på tre ud af de ni markeder, der var genstand for undersøgelsen. De store detailhandelskæder i både Tyskland og Storbritannien har haft en stabil fremgang i omsætningen på henholdsvis 5 % og 3 %. Den eneste store detailhandelskæde i Italien (Benetton Group) havde imidlertid en nedgang i omsætningen målt i faste priser mellem 2003 og 2006 ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Detailhandelssalget via Internettet er inkluderet i de samlede tal og behandles, som det ses, ikke særskilt i nærværende udtalelse, om end det er stigende og udgør 1-2 % af det samlede salg af dagligvarer i Det Forenede Kongerige.

⁽⁶⁾ London Economics Interim Report. The Evolution of the High Volume Retail Sector in Europe over the past 5 years. Februar 2008.

2.9 Den globale dagligvaresektor (fødevarer og drikkevarer) oplever i øjeblikket den hurtigste stigning i sit omkostningsgrundlag i generationer. Det er først og fremmest kornprisernes påvirkning af prisen på basisfødevarer og foderstoffer grundet stigende global velstand, dårlige høstresultater og regeringsfastsatte mål for anvendelsen af biobrændstoffer, der presser priserne til hidtil usete højder, hvilket har følgevirkninger for forbrugerne.

2.10 I dag er en repræsentativ indkøbskurv væsentligt dyrere end i de foregående år, og prisen varierer stærkt medlemsstaterne imellem. De seneste stigninger i prisen på råvarer vil kunne fjerne enhver fortjeneste hos leverandørerne. Prisstigninger i detailhandelsleddet blandt detailhandlere, der opererer med en endnu smalle fortjenstmargen, påvirker inflationstallene, hvilket igen meget hurtigt giver sig udtryk i lønforhandlingerne på arbejdsmarkedet. Stigende priser i butikkerne kombineret med de nuværende olieprisstigninger påvirker såvel hele forsyningskæden som forbrugerne og giver for øjeblikket anledning til bekymring.

2.11 Eftersom forbrugerne på grund af den store konkurrence nyder godt af muligheden for et frit butiksvalg gør de enkelte detailhandlere alt hvad der står i deres magt for at øge effektiviteten og skabe stordriftsfordele. I lighed med udviklingen i detailleddet har mange leverandører også vokset sig større, og det kan være nyttigt at lære af deres strategier.

Forsyningskæden i sig selv kan være lang med fortjenstmargener tilføjet gennem alle kædens led af interessenter som distributører, pakkerier, sekundære producenter, forarbejdende led og engros-handlere inden for fødevarer og beklædning.

2.12 Priserne i tekstilvaresektoren har været relativt stabile i hele EU, navnlig på grund af den lave økonomiske vækst, det ændrede forbrugsmønster, den internationale handelsliberalisering, konsolideringen af Kinas position som verdens førende tekstilvareproducent og de europæiske valutaers øgede relative værdi. Dertil kommer, at udviklingen på markedet har taget en ny drejning i kraft af, at de traditionelle dagligvarekæder udvider deres produktsortiment til at omfatte andet end fødevarer, herunder navnlig tekstilvarer, og ved at mindre, uafhængige specialbutikker erstattes af kæder som Zara og H&M ⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ Bocconi University. Business Relations in the EU clothing Chain; October 2007 Final report, October 2007
http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/clothing_study_oct_2007.pdf.

2.13 Udviklingen i indeksenes prisforskelle afspejler ikke nødvendigvis udviklingen i prisspændet, som er forskellen i prisniveauet ⁽⁸⁾. Endvidere bør man være forsigtig med at drage endelige konklusioner ud fra denne analyse. Forskellene i prisudviklingen afspejler ikke nødvendigvis ændringer i fortjenstmargenen for producenter og detailhandel. Prisniveauet påvirkes af mange faktorer, f.eks. kan ændringer i momsafgift ⁽⁹⁾, lønninger, importpriser eller tekniske forbedringer forklare et fald eller en stigning i forbrugerpriserne, der ikke ændrer ved den pris, som producenterne modtager.

2.14 I den europæiske detailhandel hersker der enighed om, at en af de største fremtidige udfordringer består i at sikre, at forbrug og produktion sker på bæredygtig vis. Detailhandelen oplever dagligt, at kunderne stiller nye krav, at der fortløbende er et behov for passende og pålidelig information og en hurtig introduktion af nye, miljørigtige produkter samt en stadig mere »grøn« forsyningskæde. I den forbindelse foreslår detailhandelen i EU frivilligt et handlingsprogram for bæredygtigt forbrug og et miljøhandlingsprogram for detailhandelen, mens man arbejder tæt sammen med Kommissionen om at opfylde EU's 2020-klimaforandringsmål.

3. Områder, som bør overvåges

3.1 For at varetage civilsamfundets interesser må den fremtidige debat om mulige reguleringsmekanismer baseres på klare og gennemsigtige rapporteringsprocedurer til afdækning af dårlig praksis, og klager må altid baseres på bevismateriale. Dette gælder samtlige interessenter.

3.2 Medlemsstaterne bør sørge for et konkurrenceniveau, som giver mulighed for en passende udvikling af alle handelsformer, hvilket vil være til fordel for forbrugeren, der nyder gavn af lavere priser og et større udvalg.

3.3 National regulering til fremme af en fair handelspraksis kan tage højde for lokale sociale præferencer, såsom åbningstider eller beskæftigelsesrelaterede spørgsmål, og derfor må EØSU's henstilling om en frivillig kodeks udformes og gennemføres på medlemsstatsniveau, også fordi detailhandelen i høj grad arbejder på lokale markeder.

⁽⁸⁾ Hvis producentpriserne f.eks. er 100 og forbrugerpriserne er 200 betyder en 10 %'s stigning i begge priser ikke, at prismargenen forbliver konstant. Pga. de forskellige niveauer udvides margenen fra 100 (200-100) til 110 (220-110).

⁽⁹⁾ »De registrerede priser er dem, som forbrugerne reelt konfronteres med, så de inkluderer salgsafgifter som f.eks. moms, og de afspejler end-of-season salgspriser«, Harmonized Indices of Consumer Prices (HICPs) A Short Guide for Users, Eurostat, March 2004.

3.4 Med henblik på at sikre en »bedre lovgivning« ⁽¹⁰⁾ er der gennemført konkurrencefremmende reformer på EU-niveau med det formål at fjerne restriktive bestemmelser, og dette mål ligger også til grund for EØSU's henstilling om, at kontrollen med sektoren baseres på selvregulering. Etableringen af en kodeks, der udformes af detailhandelen på nationalt niveau, kan tolkes som en hjælp til at fremme en hemmelig forståelse mellem detailhandelens aktører, hvilket reelt vil have en konkurrencebegrænsende virkning. Imidlertid må den offentlige politik sigte mod at evaluere sådanne kodekser ud fra det synspunkt, at de skaber større åbenhed og kræver større omhu fra såvel detailhandelen som leverandørerne og på langt sigt er til gavn for forbrugerne.

3.5 Der fremføres en lang række påstande om praksis i detail- og forsyningskæden, og derfor har EØSU fremsat sin henstilling om, at der bør indføres kontrakter og en kodeks for bedste praksis på medlemsstatsniveau (se afsnittet konklusioner og henstillinger), så der tages højde for de fremførte indvendinger ved, at processen gøres mere gennemsigtig, hvilket vil beskytte såvel detailhandelen som leverandørerne, men samtidig gøre det muligt for en opmand at gribe ind om nødvendigt.

3.6 Konkurrencepolitik og regulerende tiltag med betydning for detailhandelen supplerer handelspolitikken. Heraf følger, at der ligger en stor politisk udfordring i at finde en balance, hvor detailhandelskæderne får mulighed for at udnytte stordriftsfordelene ved indkøb og drift uden at misbruge deres dominerende stilling på markedet.

3.7 Et andet område til overvågning, hvor kodeksen for bedste praksis også kan anvendes, er importområdet. I dag spiller importerede fødevarer og tekstiler en stor rolle på markederne. Andelen af importerede fødevarer er generelt højere i de vestlige lande. De importerede produkters andel af fødevarerforbruget i de øst-europæiske lande er stærkt stigende.

3.8 De vestlige lande har en yderst høj importindtrængning ⁽¹¹⁾. I mange tilfælde er procentandelen større end 100 %. Dette skyldes, at den samlede eksportværdi er større end den samlede produktionsværdi, hvilket betyder, at visse produkter importeres og herefter reeksporteres til andre markeder.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/index_en.htm.

⁽¹¹⁾ Tekstilsektoren defineres som »fremstilling af beklædningsartikler, beredning og farvning af pelsskind«.

4. De ansatte i detailhandelen

4.1 Detailhandelen spiller en afgørende rolle for Lissabonstrategien set i forhold til antallet af ansatte i sektoren. GD for Beskæftigelse gennemfører for øjeblikket en undersøgelse, der kortlægger nye kompetencer og udviklingen i kvalifikationsbehov og beskæftigelse inden for detailhandels- og handelssektoren frem mod 2020. En lignende undersøgelse udføres for tekstil-, beklædnings- og lædervaresektoren. De to undersøgelser udgør en del af et projekt, der omfatter 16 økonomiske sektorer, som alle anvender en fælles prognosemetodik til kortlægning af den fremtidige udvikling i kvalifikationer og beskæftigelse på grundlag af en analyse af forskellige scenarier.

4.2 Undersøgelsen fra London Economics viser, at ca. 1,2 millioner mennesker er ansat i de store detailhandelskæder i den britiske dagligvaresektor. De resterende lande har langt færre ansatte i denne kategori, men generelt beskæftiger de store detailhandelskæder i de vesteuropæiske lande langt flere arbejdstagere end deres modpart i de østeuropæiske lande. Siden 2003 er antallet af ansatte steget i alle lande med undtagelse af Frankrig og Den Tjekkiske Republik, hvor antallet har været konstant.

4.3 De store detailhandelskæders andel af beskæftigelsen varierer meget EU-landene imellem. I Det Forenede Kongerige og

Tyskland beskæftiger de store detailhandelskæder henholdsvis over 75 og 60 % af arbejdstagerne i fødevarebutikker og større varehuse, mens de i Polen kun beskæftiger 20 % og under 5 % i Rumænien.

4.4 Generelt er andelen af kvinder i engros- og detailhandelen højere end i den samlede europæiske arbejdsstyrke, men forskellen er langt større i de 10 nye medlemsstater end i EU15. Den eneste undtagelse er Frankrig, hvor kvinder udgør en lavere andel af arbejdsstyrken i engros- og detailhandelen end i økonomien samlet set.

4.5 Der eksisterer interessante forskelle i aldersfordelingen medlemsstaterne imellem. Det Forenede Kongerige har f.eks. en langt højere andel af unge arbejdstagere (under 25) end andre steder, men også en højere andel af arbejdstagere over 65 (selvom der er tale om et begrænset antal). Italien, Den Tjekkiske Republik og Ungarn har en lav andel af unge arbejdstagere, men en højere andel af arbejdstagere mellem 25-49.

4.6 Deltidsarbejde er mere udbredt i engros- og detailhandelen end i den europæiske økonomi samlet set, selvom der er væsentlige forskelle nationalt og mellem medlemslandene, herunder EU15 og de ti nye medlemsstater.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

---

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Industrielle ændringer, territorial udvikling og virksomhedsansvar«

(2009/C 175/11)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 17. januar 2008 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

Industrielle ændringer, territorial udvikling og virksomhedsansvar.

Det forberedende arbejde henvises til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer, som udpegede Antonello PEZZINI til ordfører og Bernard GAY til medordfører. CCMI vedtog sin udtalelse den 18. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december 2008, følgende udtalelse med 168 stemmer for, 1 imod og 3 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg finder det vigtigt, at man som led i Lissabon- og Göteborgstrategierne puster nyt liv i de lokale territoriale systemer, forstået som organiske helheder af strukturer, infrastrukturer samt offentlige og private aktører, der bestræber sig på at kombinere et højt velfærds- og konkurrenceniveau med et udstrakt socialt og miljømæssigt ansvar i en fælles vision om lokalt forankret udvikling. Der er kort sagt tale om en proces, hvor resultatet af en række interaktioner identificeres overalt i området.

1.2 EØSU anbefaler kraftigt, at der iværksættes et **EU-initiativ om udvikling af »socialt ansvarlige regioner«**, der kombinerer målene om nærdemokrati med målene om ansvarliggørelse af forvaltningerne og af alle offentlige og private aktører i en helhedsstrategi for udnyttelse af de egnspecifikke træk i konkurrenceøjemed.

1.3 EØSU opfordrer til, at initiativet om socialt ansvarlige regioner ledsages af en **EU-handlingsplan** med sigte på at:

- fremme indførelse af en territorial dimension i EU-politikkerne, navnlig i forbindelse med Lissabon- og Göteborgstrategierne,
- fremme indførelse af den territoriale dagsordens og Leipzig-chartrets prioriteter i de nationale, regionale og lokale politikker,
- tilskynde til og medfinansiere gennemførelse af en participativ regional fremsynsproces for at skabe fælles visioner om socialt ansvarlig territorial udvikling,
- etablere regionale ekspertisenetværk og europæiske samarbejdsgrupper om dette emne.

1.4 I opfølgningen på EU-initiativet om socialt ansvarlige regioner ⁽¹⁾ og den tilhørende handlingsplan ønsker EØSU:

- at EU mærkbart letter den administrative og bureaukratiske byrde, der hviler på regionernes økonomiske og sociale aktører, ved at forenkle EU's tekster og procedurer og anvende »den åbne koordinationsmetode«,

- at medlemsstaterne anvender EU-bestemmelserne på samme måde, således at helheden i EU's indre marked bevares,

- at de lokale og regionale myndigheder fuldt ud inddrager de økonomiske og sociale aktører og udarbejder strategier for kompatibilitet mellem samarbejde, innovation og konkurrence,

- at den private sektor skaber en konstruktiv social dialog, der omfatter civilsamfundet, med fokus på en fælles vision om industrielle ændringer.

1.5 EØSU bakker fuldt ud op om udviklingen af et nærdemokrati, der kan inddrage regionernes politiske, økonomiske og sociale aktører i foranstaltninger, som sigter mod at øge livskvaliteten og stimulere en **konkurrencedygtig og bæredygtig økonomisk og social udvikling af EU's regioner.**

1.6 EØSU mener, at der er behov for store investeringer i **udvikling af en fælles, innovativ deltagelseskultur.** Kravet om demokratiske værdier skal komme fra det berørte regionale samfund som helhed og fra et større antal aktører og institutioner, som repræsenterer de forskellige erhvervssektors interesser. Virksomheden skal i denne sammenhæng ses som et fællesskab, der skaber rigdom til gavn for udviklingen af et bedre samfund i regionen.

1.7 I denne forbindelse opfordrer EØSU til en hurtig opfølgning på Europarådets erklæringer af 13. og 14. marts 2008 om i) det lokale og regionale niveaus afgørende rolle i vækst- og jobskabelse og ii) vigtigheden af at udvikle alle politiske, økonomiske og sociale aktørers forvaltningskapacitet på lokalt eller regionalt plan.

⁽¹⁾ Se pkt. 1.2.

1.8 EØSU er desuden overbevist om, at det er nødvendigt at gøre Europa til et **ekspertisecenter for udviklingen af socialt ansvarlige regioner** ⁽²⁾, bl.a. ved at bygge på de positive erfaringer med EMAS og virksomhedernes sociale ansvar samt udvide referencerammen til også at omfatte den regionale dimension. Målet med dette er at sikre, at det fælles ansvar bliver en konstant faktor for **arbejdsgiverne**. De skal kunne benytte sig af netværk og *klunger* og være fuldt involverede i den makroøkonomiske proces med regional strategisk udvikling.

1.9 EØSU mener, at især mikrovirksomheder og små **virksomheder** samt den sociale økonomi med sin store og betydningsfulde erfaring bør kunne drage fordel af assistance, ekspertise og bedre adgang til kredit og mikrokredit med henblik på udvikling af en virksomhedsstyring, der respekterer miljøet, regionen og indbyggerne.

1.10 Efter EØSU's mening bør EU-initiativet om socialt ansvarlige regioner og den tilhørende handlingsplan både fremme en struktureret social dialog på regionalt plan og opfordre til samarbejde mellem lokale institutioner, især på tværs af grænserne. Målet er gennem stærkere partnerskaber at fremme den generelle kapacitetsopbygning, ekspertise og ydeevne hos de regionale og lokale myndigheder, som udtrykker sig på forskellige kompetenceniveauer, og som ofte konkurrerer indbyrdes.

1.11 Endelig understreger EØSU, hvor vigtigt det er, at systemer med forvaltning på flere niveauer sikrer en høj grad af koordinering, så man ikke på lokalt niveau splitter det, som det indre marked har samlet. Man skal undgå fragmentering og skævvridning på regionalt niveau, da dette ville gøre den europæiske økonomi endnu mere sårbar på de globale markeder.

2. Indledning

2.1 På EU-formandskabets konference om territorial dialog, som blev afholdt den 4. marts 2008, blev lokal- og regionsamfundenes rolle i forbindelse med opfyldelsen af de reviderede Lissabonmål understreget som en prioritet i samhørighedspolitikken.

2.2 Med denne udtalelse ønsker EØSU at definere forholdet mellem regioner og politiske, økonomiske og sociale aktører med hensyn til gennemførelse af Lissabonstrategien og opbygning af en konkurrencedygtig videnbaseret økonomi på de indre og internationale markeder.

2.3 Udgangspunktet er at skabe visioner, der bedre kan foregribe økonomiske, sociale og miljømæssige ændringer og sikre en bedre organisering af de parter, der deltager i opbygningen af en **»socialt ansvarlig region«** ⁽³⁾. Hertil kommer fastlæggelse af ansvarsområderne for virksomheder, forvaltninger, arbejdsmarkedets parter samt alle aktører, der bidrager til at fremme konkurrenceevnen i regionen, med henblik på etablering af en europæisk social model, der er dynamisk, solidarisk og sammenhængende ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Se pkt. 1.2.

⁽³⁾ Se pkt. 1.2.

⁽⁴⁾ »Den europæiske sociale model står for en idé om et demokratisk, grønt, konkurrencedygtigt, solidarisk og socialt rummeligt velfærdsområde for alle Europas borgere« (EØSU-udtalelse om *Social samhørighed: en europæisk social model med et reelt indhold*, EUT C 309 af 16.12.2006, s. 119).

2.4 Afhængigt af deres sammensætning kan de regionale økonomier blive udsat for international konkurrence i større eller mindre grad. Desuden viser BNP-indikatoren (eller merværdiindikatoren) af to grunde ikke længere en regions velstand. I den forbindelse hilser EØSU Kommissionens nyligt udsendte »Grønbog om territorial samhørighed — Territorial forskellighed skal være en styrke« ⁽⁵⁾ velkommen. Den vil blive genstand for en anden udtalelse fra EØSU.

2.4.1 Den ene grund er, at fordelt indkomst fra arbejde, kapitaludbytte og skatteindtægter fra erhvervslivet ikke udelukkende kommer den region, de er skabt i, til gode, idet visse ressourcer »eksporteres«.

2.4.2 Den anden og vigtigste grund er, at regionerne er afhængige af ressourcer fra andre kilder end de produktive kræfter (offentligt ansattes lønninger, livrenter, pensioner, arbejdsfri indkomst, turismeindtægter, indkomst fra personer, som arbejder andre steder, andre sociale ydelser end pensioner osv.).

2.5 Viften af forvaltningsinstrumenter, som regeringsorganer og virksomheder kan bruge til at støtte politikker og programmer for bæredygtig udvikling, bliver stadig større og mere specifik. Den bygger på:

2.5.1 Regler/normer

- miljødirektiver og -forordninger
- miljøstyringssystemer
- ISO 14000-certificering og ISO 26000-retningslinjerne
- BS OHSAS 18001/2007 — standarder for sikkerhed på arbejdspladsen
- EMAS-forordningen
- sociale revisioner (SA8000)
- grønne anskaffelser og grønne offentlige indkøb
- analyser af produkters livscyklus
- integrerede produkt politikker.

⁽⁵⁾ KOM(2008) 616 endelig.

2.5.2 Strukturer

- klynger, industridistrikter, konkurrenceevne- eller ekspertise-centre og teknologiparker
- lokale Agenda 21-handlingsplaner
- regionale/lokale observatorier for udviklingens territoriale konsekvenser
- lokale virksomhedsklubber
- støtte til regional forvaltning fra Den Europæiske Socialfond
- europæiske grupper for territorielt samarbejde (EGTS), nye instrumenter i forordning (EF) nr. 1082/2006 af 5. juli 2006 ⁽⁶⁾.
- analyse- og perspektivplatforme (fremsyn)
- offentlig-privat partnerskab.

2.5.3 Aftaler

- »flexicurity«-initiativerne ⁽⁷⁾
- virksomhedernes sociale ansvar
- struktureret social dialog på regionalt plan
- miljøbalance og miljøregnskab
- rapportering om bæredygtighed
- instrumenter for fysisk planlægning og programmering
- regionale miljøbalancer
- regionale sociale og økonomiske aftaler (regionale pagter, programaftaler osv.)
- særlige økonomiske områder, inden for konkurrencepolitikens rammer ⁽⁸⁾.

2.6 EØSU mener, at det er nødvendigt at blive bedre til at konsolidere, integrere og koordinere gennemførelsen af disse regler, normer og frivillige instrumenter for at sikre, at de forskellige mål og deltagelsesniveauer koordineres, og at der dermed opnås effektive resultater, som alle har bidraget til.

⁽⁶⁾ Listen over medlemsstater, som har vedtaget deres lovgivning om at gennemføre EGTS, er tilgængelig på Regionsudvalgets hjemmeside (under »Aktiviteter/arrangementer«).

⁽⁷⁾ Til identificering og gennemførelse af nye beskæftigelsesmuligheder med støtte fra arbejdsmarkedets parter.

⁽⁸⁾ Jf. EUT L 145 af 4.6.2008, forordning (EF) nr. 450/2008 af 23. april 2008.

2.7 Med Leipzigchartret fra 2007 ⁽⁹⁾ og EU's territoriale dagsorden ⁽¹⁰⁾, som EØSU har afgivet udtalelse om, er der i stigende grad sat fokus på territorial samhørighed. Målet er at:

- inddrage repræsentative lokale aktører i højere grad
- kombinere en afbalanceret og bæredygtig udvikling med behovet for at styrke EU's konkurrenceevne gennem investeringer i områder med det højeste vækstpotentiale
- opnå synergi og komplementaritet mellem EU's politikker
- udvikle bedre styringsmekanismer ⁽¹¹⁾.

2.8 Den territoriale dagsorden er et strategisk middel til at styre de regionale udviklingspolitikker i overensstemmelse med Lissabon- og Göteborgstrategierne.

2.9 EØSU har i sin udtalelse om territorial styring af industrielle ændringer ⁽¹²⁾ påpeget, at »udfoldelse af den lokale/regionale identitet er et spørgsmål om at tilslutte sig, anerkende og dyrke et fælles sæt af værdier og have en fælles vision for fremtiden«. Udvalget opfordrede desuden til en integreret territorial tilgang og en styrestrategi for udvikling af en »socialt ansvarlig region«. En sådan strategi bør ifølge EØSU især omfatte:

- konstante forbedringer af kvalitet og kapacitet hvad angår det lokale/regionale produktionssystemes vidensgrundlag, kompetencer og innovationsevne
- udvikling af regionale netværk for den offentlige og den private sektor
- et højt niveau af udviklingens miljømæssige og sociale bæredygtighed
- effektive og konsoliderede processer til skabelse, udbredelse og formidling af viden, oplysninger og løbende uddannelse
- udarbejdelse af »regionale, sociale regnskabsopgørelser«
- sammenlignende analyser af bæredygtige regionale systemer på de sociale aktørers foranledning.

⁽⁹⁾ Jf. Leipzigchartret om bæredygtige europæiske byer af 25. maj 2007.

⁽¹⁰⁾ Jf. EØSU's udtalelse om *den territoriale dagsorden*, EUT C 168 af 20.7.2007, s. 16-21.

⁽¹¹⁾ Jf. EØSU's udtalelse om »Territorial styring af industrielle ændringer: Arbejdsmarkedsparternes rolle og betydningen af rammeprogrammet for innovation og konkurrenceevne«, EUT C 318 af 23.12.2006, s. 12-19.

⁽¹²⁾ Se foregående fodnote.

2.10 Foruden en **høj grad af koordinering** for at sikre synergier og undgå overlapninger og manglende sammenhæng kræver disse initiativer, at de lokale, regionale, nationale og europæiske myndigheder sikrer:

- **avancerede strukturer for almen og erhvervsfaglig uddannelse**, som er indrettet på at opfylde behovene i forbindelse med en økonomisk og industriel udvikling, der er baseret på viden og konkurrenceevne
- institutionel og foreningsbaseret **kapacitetsopbygning** og initiativer til social dialog
- **en integreret regionalpolitik**, der kan udnytte det lokale udviklingspotentiale mest muligt og fremme evnen til at tilpasse sig innovation og evnen til foregribelse
- **en social dialog**, der er fast forankret på regionalt/lokalt plan⁽¹³⁾, med henblik på at **drage mest mulig fordel af de forventede industrielle ændringer**, markedsændringerne og udviklingen inden for almen og erhvervsfaglig uddannelse
- **fremme af virksomhedernes sociale ansvar (VSA)** med virksomhedernes frivillige vedtagelse af VSA som deres bidrag til bæredygtig udvikling
- **forbedring af systemet med integreret forvaltning på flere niveauer** i forbindelse med »socialt ansvarlige områder«⁽¹⁴⁾, der defineres som områder, for hvilke det lykkes at kombinere hensigtsmæssige velfærdsniveauer med de forpligtelser, der ligger i socialt ansvar.

2.10.1 Denne proces bør desuden fremme de politiske og administrative beslutningstageres kompetencer og færdigheder med hensyn til at sikre de stabile rammer, som er nødvendige for at tiltrække langsigtede investeringer til deres regioner og skabe mikrovirksomheder og små virksomheder med henblik på varig udvikling.

2.11 EØSU lægger stor vægt på den proces, som en region må gennemgå, inden den kan betegnes som en »**socialt ansvarlig region**«⁽¹⁵⁾.

2.11.1 En region opnår denne status, når det gennem deltagelsesdemokrati lykkes den at inddrage sociale og miljømæssige hensyn i økonomiske afgørelser, modeller og principper for fremme af konkurrenceevnen, samt i god praksis og i den løbende dialog mellem de berørte parter — med henblik på at øge innovationen og konkurrenceevnen.

⁽¹³⁾ Jf. EØSU's udtalelse om »Omstruktureringer og beskæftigelsen — foregribende og ledsagende foranstaltninger til fremme af beskæftigelsen på baggrund af omstruktureringer på arbejdsmarkedet: Den Europæiske Unions rolle«, KOM(2005) 120 endelig, EUT C 65 af 17.3.2006, s. 58-62.

⁽¹⁴⁾ Jf. EØSU's udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om en temastrategi for bymiljøet«, KOM(2005) 718 endelig. — SEK(2006) 16, EUT C 318 af 23.12.2006, s. 86-92.

⁽¹⁵⁾ Jf. Rådets fornyede strategi (dokument 10117/06 af 9.6.2006, pkt. 29 og 30). Se i øvrigt udtalelsens pkt. 1.2.

3. Nærdemokrati for at fremme en konkurrencedygtig og bæredygtig udvikling

3.1 For at øge livskvaliteten og stimulere en **konkurrencedygtig og bæredygtig socioøkonomisk udvikling af EU's regioner** mener EØSU, at der bør udvikles et nærdemokrati, som kan inddrage regionernes politiske, økonomiske og sociale aktører. Dette demokrati skal opbygges i et samarbejde mellem de forskellige offentlige og private aktører på grundlag af regionernes styrker og svagheder samt deres vækstmuligheder for virksomheder og beskæftigelsen.

3.2 **Nærdemokratiet**, som er en hovedhjørnesten i EU's forvaltningssystem, antager højst forskellige former afhængigt af forholdene i de enkelte medlemsstater, men grundelementerne bør være:

- **koordinering af aktører, sociale grupper og institutioner** for at nå de mål, som er drøftet og afstemt i en struktureret dialog under individuelt og fælles ansvar mellem arbejdsmarkedets parter, og især med repræsentanter for arbejdstagerne og med virksomhedsklubber,
- **anvendelse af principperne** om subsidiaritet, territorial samhørighed og deltagelsesdemokrati som fastlagt i Lissabontraktaten,
- **velkoordineret forvaltningsstruktur på flere niveauer**, der på den ene side sikrer sammenhæng mellem de beslutningsniveauer, der er tættest på borgerne, og på den anden side sikrer overensstemmelse med de politiske, økonomiske, sociale og miljømæssige ansvarsområder, som er mest repræsentative for regionens kompetencer og identitet; strukturen skal respektere de nationale og europæiske samarbejdsrammer, fremgangsmåden skal være åben, samarbejdspræget og koordineret, og målet er at skabe synergi gennem samspillet på flere niveauer,
- **udvikling af et »lærende samfund« på regionalt plan**, der er baseret på evnen til selvevaluering og løbende tilpasning af mål og strategier for lokal udvikling samt på øget udbredelse af en generel innovationskultur,
- **udvikling på forhånd af et fælles syn** på forholdet mellem økonomien og lokalsamfundet for at
  - identificere regionens »specifikke ressourcer«
  - vurdere udfordringer og trusler i forbindelse med konkurrence fra andre regioner
  - undersøge mulighederne for adgang til de nationale og internationale markeder
  - søge måder og midler til at løse specifikke lokale problemer gennem anvendelse af de lokale faglige kvalifikationer

- fremlægge forslag til optimering af indsatsen for at skabe en konkurrencedygtig økonomi
- **oprettelse og styrkelse af regionale økonomiske og sociale råd** eller lignende instrumenter ⁽¹⁶⁾, som allerede findes i nogle medlemsstater, så de bliver institutionelle partnere i beslutnings- og handlingsprocessen på regionalt plan med ret til at iværksætte initiativer og kontrollere de gennemførte foranstaltninger,
- **indførelse af avancerede instrumenter for participativ regional forvaltning** som f.eks. e-forvaltning, SWOT-analyser ⁽¹⁷⁾, participative regionale fremsyn (*foresight*) ⁽¹⁸⁾, EMAS-ordninger ⁽¹⁹⁾ for den offentlige og den private sektor generelt, standarder for virksomhedernes sociale ansvar, benchmarkingteknikker, resultattavler for åben koordination, netværk for og imellem distrikter ⁽²⁰⁾ samt webbaserede distribuerede læringsystemer,
- en **aktiv rolle for handelskamre**, industrien, håndværk og landbrug samt branche- og forbrugerorganisationer,
- **kulturel styrkelse af ekspertise med hensyn til universitetsstudier og forbedring af forholdet mellem industrien og det akademiske miljø.**

3.3 Regionaludvikling kræver fuld gennemførelse af nærdemokratiet, men også en struktureret lokal forvaltning til at styre udviklingen ⁽²¹⁾.

3.4 God regional forvaltning må først og fremmest sigte mod at fremme og udvikle alle former for samarbejde og partnerskabsprocesser til alles bedste mellem virksomhederne indbyrdes og mellem virksomhederne og de kollektive interesser.

3.5 **Regional demokratisk forvaltning** er en decentraliseret beslutningsproces, som efter EØSU's mening mener bør hvile på principper om gennemsigtighed og ansvar og anvende en participativ fremgangsmåde, der omfatter analyse, definition, gennemførelse og forvaltning af en fælles strategisk vision om udvikling på mellemlang og lang sigt.

⁽¹⁶⁾ Jf. f.eks. de regionale udvalg for social dialog i Polen.

⁽¹⁷⁾ SWOT: Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threats Analysis (analyse af styrker, svagheder, muligheder og trusler).

⁽¹⁸⁾ *Foresight* (fremsyn) er en systematisk, participativ proces, hvor der indsamles perspektivanalyser og udarbejdes planer på mellemlang og lang sigt. Jf. *Foresight for regional development* (perspektivanalyse for regional udvikling).

⁽¹⁹⁾ EMAS = *Eco-Management and Audit Scheme* (Fællesskabsordningen for Miljøstyring og Miljørevision).

⁽²⁰⁾ Jf. EØSU's udtalelse om *Europæiske industridistrikter og de nye vidennet*, EUT C 255 af 14.10.2005, s. 1-13.

⁽²¹⁾ Jf. OECD's *Territorial Outlook* — udg. 2001.

3.6 I et system med partnerskab på flere niveauer er det efter EØSU's opfattelse nødvendigt, at bottom-up- og top-down-processerne sammenkædes bedst muligt. Afvejningen mellem de to processer er en forudsætning for succes.

3.7 EØSU mener, at der er behov for store investeringer i **udvikling af en fælles og innovativ deltagelseskultur**. Kravet om demokratiske værdier skal komme fra det berørte regionale samfund som helhed og fra et større antal aktører og institutioner, som repræsenterer de forskellige erhvervssektors interesser.

3.8 EØSU er overbevist om, at udviklingsvejen for EU's regioner er at optimere deres eget særlige potentiale gennem effektive og bæredygtige udviklingsstrategier, der bygger på idéen om »socialt ansvarlige regioner«.

3.8.1 Udvalget bekræfter de bemærkninger, det fremsatte i en nylig udtalelse om dette emne ⁽²²⁾.

4. Indsatsen på EU-niveau for at realisere udviklingen af »socialt ansvarlige regioner«

4.1 EØSU anbefaler kraftigt **et EU-initiativ om udvikling af »socialt ansvarlige regioner«**, der kombinerer målene om nærdemokrati, øget udbredelse af en generel deltagelses- og innovationskultur, effektiv regional forvaltning i overensstemmelse med de nationale rammer og rammerne for EU's Lissabondagsorden samt et partnerskab med flere partnere og flere sektorer, der kan styrke regionens tiltrækningskraft og konkurrenceevne på det globale marked ved at foregribe industrielle ændringer og udnytte den lokale sociale kapital.

4.1.1 Initiativet om socialt ansvarlige regioner har til hovedopgave at sikre koordination og sammenhæng mellem foranstaltningerne på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt niveau.

4.2 Det bør efter EØSU's mening følges op med en egentlig EU-handlingsplan, der sigter på at:

- fremme inddragelse af den territoriale dimension i EU's politikker
- fremme integration af den territoriale dagsordens og Leipzig-chartrets prioriteter

⁽²²⁾ EØSU's udtalelse om »Territorial styring af industrielle ændringer: Arbejdsmarkedsparternes rolle og betydningen af rammeprogrammet for innovation og konkurrenceevne« (jf. fodnote 11).

- tilskynde til og medfinansiere gennemførelse af en participativ regional fremsynsproces
- indføre den åbne koordineringsmetode gradvist og støtte tilvejebringelsen af instrumenter for nærdemokratiet
- kontrollere og koordinere iværksættelsen af de forskellige EU-instrumenter for territorielt samarbejde, navnlig EGTS⁽²³⁾, på en ensartet måde
- oprette en tværtjenstlig koordineringsenhed for territorial udvikling i Kommissionen med mandat til at formulere og gennemføre en informations- og kommunikationsstrategi vedrørende socialt ansvarlige regioner
- udbygge anvendelsen af instrumenter til evaluering af den regionale effekt før og efter vedtagelse af foranstaltninger for regionerne, især for små og mellemstore virksomheder
- medfinansiere uddannelses- og kapacitetsopbygningsforanstaltninger for regionens offentlige og private aktører med henblik på udvikling af initiativer om socialt ansvarlige regioner
- fremme en struktureret social dialog i regionerne, et »kvalitetsmærke for socialt ansvarlige regioner 21«
- fremme og støtte oprettelse og udvikling af euroregioner⁽²⁴⁾
- støtte udvikling af distrikter (og metadistrikter⁽²⁵⁾) samt distriktsnetværk med henblik på at forbedre de små og mellemstore virksomheders stilling på det europæiske og det globale marked.

4.3 EØSU mener, at **EU's indsats for et initiativ om socialt ansvarlige regioner med tilhørende handlingsplan** bør bestå i at kombinere og koordinere de frivillige og lovfæstede instrumenter, der opstilles i punkt 2.7, i et sammenhængende system, hvor virksomhedernes ansvar i alle sektorer — herunder den finansielle sektor og den lokale offentlige sektor — er altafgørende for opfyldelsen af målene i den lokale vækst- og beskæftigelsesstrategi inden for rammerne af de nationale og europæiske strategier.

⁽²³⁾ EGTS: EU-samarbejdsinstrument, som giver samarbejdsgrupper mulighed for at gennemføre territoriale projekter, der medfinansieres af EU, eller gennemføre territoriale samarbejdsprojekter på medlemsstaternes initiativ. Forordning (EF) nr. 1082/2006, EUT L 210 af 31.7.2006.

⁽²⁴⁾ Euroregioner: struktur for grænseoverskridende samarbejde mellem to eller flere regioner i forskellige EU-medlemsstater og/eller i nabo-stater med henblik på at forsvare fælles interesser på tværs af grænserne og samarbejde til fælles gavn for grænsebefolkningerne.

⁽²⁵⁾ Jf. EØSU's udtalelse om *Europæiske industridistrikter og de nye vidennet*, EUT C 255 af 14.10.2005.

4.4 **Virksomhedernes sociale ansvar**⁽²⁶⁾ skal efter EØSU's mening placeres i denne sammenhæng, som et frivilligt element i den åbne koordineringsproces, som den fælles deltagelse og den fælles vision er med til at gøre attraktivt, især for de små virksomheder og mikrovirksomhederne, der er grundpillen i den lokale udvikling.

4.4.1 Initiativet om socialt ansvarlige regioner skal kunne udvikle en **innovationsvenlig deltagelseskultur** med personlige og etiske værdier og en identitet, som ikke kun bæres af arbejdsgiveren, men er aktivt til stede overalt i regionens offentlige og private sektorer og i de regionale og tværregionale net og klynger/distrikter.

4.5 **Det regionale »lærende samfund«** skal kunne benytte sig af interaktive og interoperable telematikstrukturer og -infrastrukturer, i første omgang e-forvaltning og IDABC-plattformen⁽²⁷⁾, som leverer paneuropæiske administrative onlinetjenester til offentlige forvaltninger, virksomheder og enkeltpersoner med henblik på at forbedre de offentlige forvaltnings effektivitet i EU, deres indbyrdes samarbejde og samarbejdet med det organiserede civilsamfund.

4.6 EØSU er overbevist om, at Europa skal være **et ekspertisecenter for udvikling af socialt ansvarlige regioner**, der bl.a. bygger på de positive erfaringer med EMAS og virksomhedernes sociale ansvar, men som også inddrager den territoriale dimension.

4.6.1 Hvis den regionale strategiske udviklingsproces skal være effektiv, skal den se bort fra politiske faktorer som f.eks. nyvalg til regioner og kommuner og indgå i samspil med alle politiske aktører i regionen, hvad enten de er ved magten eller i opposition. Der skal skabes **kontinuitet** i vælgernes og de valgte **fælles ansvar**.

4.7 Mikrovirksomhederne og de små **virksomheder** bør kunne få ekspertbistand til gennem indførelse af et enklere sprog og enklere procedurer samt bedre adgang til kredit og mikrokredit til fremme en virksomhedsledelse, som respekterer miljøet, regionen og dens sociale kapital.

4.7.1 Virksomhederne i den sociale økonomi er selvskrevne til at bidrage til udviklingen af socialt ansvarlige regioner, da de fremmer social samhørighed og bæredygtighed, fordeler udbyttet mellem deres medlemmer og henter inspiration fra tanken om en participativ og demokratisk ledelse.

⁽²⁶⁾ Jf. EØSU's udtalelser om »Gennemførelse af partnerskabet for vækst og beskæftigelse: At gøre Europa til et ekspertisecenter for virksomhedernes sociale ansvar« (KOM(2006) 136 endelig), EUT C 325 af 30.12.2006, s. 53-60, og om »Grønbog: Fremme af en europæisk ramme for virksomhedernes sociale ansvar« (KOM(2001) 366 endelig), EFT C 125 af 27.5.2002, s. 44-55.

⁽²⁷⁾ IDABC = *Interoperable Delivery of Pan-European e-Government Services to Public Administrations, Business and Citizens* (interoperabel levering af paneuropæiske e-forvaltningstjenester til offentlige myndigheder, virksomheder og borgere), jf. udtalelse CESE 1610/2003.

4.8 **Lokale skoler, universiteter og forskningsinstitutter** bør være forbundet i europæiske regionale og tværregionale ekspertisenet — som det fremgår af kapacitetsprogrammet i det syvende rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration og i programmet »Uddannelse og erhvervsuddannelse 2010« — med henblik på at forsyne lokale virksomheder med talenter og kvalifikationer, som ofte mangler i små virksomheder, men som er nødvendige for en vellykket strategi for regional udvikling.

4.9 EØSU mener, at EU-initiativet om socialt ansvarlige regioner også bør fremme en **lokal struktureret social dialog** og samarbejde mellem lokale institutioner med henblik på at fremme stærkere kapacitetsopbyggende partnerskaber mellem regionale og lokale myndigheder, der har forskellige ydelsesniveauer. Lanceringen af et nyt charter om socialt ansvarlige regioner 21 kan desuden øge socialt ansvarlige regioners harmonisering og effektivitet.

4.10 Endelig opfordrer EØSU til, at der indarbejdes en evaluerings-, benchmarking- og overvågningsforanstaltning i EU-initiativet om socialt ansvarlige regioner, at der oprettes en database over indkomst pr. indbygger på regionalt niveau, samt at der hvert andet år udarbejdes en rapport, som fremlægges for Europa-Parlamentet, Rådet og EØSU.

5. De nationale offentlige myndigheders opgave

5.1 Medlemsstaterne bør anvende EU-bestemmelserne på samme måde, således at helheden i EU's indre marked bevares, med støttemekanismer og afskrækkende foranstaltninger. De nationale offentlige myndigheder bør bl.a.:

- arbejde på at fjerne unødige administrative byrder og forenkle procedurer for at frigøre ressourcer til beskæftigelse samt bæredygtig og konkurrencedygtig udvikling
- via en demokratisk proces med direkte bidrag fra arbejdsmarkedets parter og repræsentanter fra det organiserede civilsamfund nå til enighed om fastlæggelse af en generel strategisk referenceramme for udvikling af en socialt ansvarlig regionalpolitik på nationalt niveau
- styrke rammerne for koordinering og decentralisering af den offentlige sektor for at afgrænse forvaltningsroller og -ansvar på centralt, regionalt og lokalt niveau
- fastlægge politiske retningslinjer for skattemæssig decentralisering, der omfatter procedurer for overførsel af midler mellem de forskellige forvaltningsniveauer — som tidligere foreslået af EØSU ⁽²⁸⁾
- forbedre og styrke driften af de organer, der styrer og koordinerer decentraliseringsprocessen og forvaltningsprocessen på lokalt plan

⁽²⁸⁾ EØSU's udtalelse om »Det territoriale aspekt i skattelovgivningerne og dets indvirkning på industrielle ændringer«, EUT C 120 af 16.5.2008, s. 51-57.

- oprette budgetposter for udvikling af specifikke personaleresourcer, medfinansiering af uddannelsesprogrammer, netværksdannelse og interoperable telekommunikationsfaciliteter på nationalt og europæisk plan
- sikre sammenhæng i medlemsstaternes anvendelse af Interreg IV-instrumenterne og forordningen om EGTS — grænseoverskridende grupper for territorielt samarbejde med status som juridisk person i henhold til EU-lovgivningen, som medlemsstaterne kan deltage i ved siden af de lokale og regionale myndigheder
- udvikle et nyt partnerskab mellem land og by, der fremmer integrerede regionale indfaldsvinkler samt lige adgang til infrastruktur og viden
- fremme konkurrencedygtige og innovative grænseoverskridende regionale klynger og styrke transeuropæiske teknologiske net, transeuropæisk risikostyring, polycentrisk byudvikling samt udvikling af miljø- og kulturressourcer
- sikre ensartethed og koordinering i sektorpolitikernes regionale dimension og undgå modstridende sektorforanstaltninger, der kan mindske effektiviteten og vise sig fuldstændig bremsende i praksis; udvikle instrumenter til territorial konsekvensanalyse (*Territorial Impact Assessment — TIA*) med behørig henvisning til miljøkonsekvensanalyse (*Environmental Impact Assessment — EIA*) ⁽²⁹⁾ og strategisk miljøvurdering (*Strategic Environmental Assessment — SEA*) ⁽³⁰⁾.

5.2 De regionale og lokale offentlige myndigheder bør:

- inddrage økonomiske og sociale interessegrupper inden udarbejdelsen af strategiske regionale udviklingsprojekter
- udvikle uddannelsessystemer og ekspertiseuniversiteter og -skoler, som er afgørende for den økonomiske og sociale udvikling af socialt ansvarlige regioner
- i stigende grad indføre kriterier om omkostningseffektivitet, kvalitet og bæredygtig udvikling i forbindelse med valget af offentlige investeringer og forvaltningen af forsyningspligtigheder
- gennemføre regelmæssige evalueringer af offentlige investeringsplaner
- inden iværksættelse af offentlige investeringsprojekter sikre sig, at der er fuld garanti for finansieringsplanen som helhed, både for beløbenes størrelse og tidsrammerne

⁽²⁹⁾ Direktiv 85/337/EØF som ændret ved Rådets direktiv 97/11/EF af 3.3.1997 og af direktiv 2003/35/EF af 26.5.2003.

⁽³⁰⁾ Direktiv 2001/42/EF. Formålet med dette direktiv er at sikre, at bestemte planer og programmer indvirkning på miljøet identificeres og vurderes — navnlig med hensyn til deres territoriale dimension — mens de forberedes, og inden de vedtages.

- sikre, at den eksterne finansieringsstøtte til offentlige investeringsprojekter rent faktisk anvendes inden for de angivne tidsfrister
  - sikre, at der i regionen findes et levedygtigt netværk af små og mellemstore virksomheder, en virksomhedstype, der er i stand til at sikre sammenhængen mellem byområder, bynære områder og landdistrikter og fastholde arbejdspladser, indkomster, befolkningen og skatteressourcerne i landdistrikterne
  - opfordre til geninvestering af kapital og udbytte i lokalområdet med henblik på oprettelse af legater til projekter, erhvervelse af lokale virksomheder og regionale finansielle instrumenter til kapitaludvikling og udvikling af risikovillig kapital — uden negative konsekvenser for det indre marked
  - undgå at trække de skatteindtægter, som virksomhederne skaber, for langt væk fra deres geografiske base (ved at overføre dem til højere forvaltningsniveauer) — uden at skade den omfordeling, der er nødvendig i et solidarisk skattesystem
  - ajourføre de lokale politiske repræsentanters viden om de aktuelle mekanismer for fysisk planlægning, med fokus på forsyningspligtigheder og infrastruktur, der støtter økonomien, med henblik på moderne forvaltning af en bæredygtig erhvervsudvikling.
- 5.3 Udveksling af bedste praksis og etablering af tværregionale net bør være prioriterede indsatsområder for de regionale og lokale myndigheder, der også bør iværksætte fremsynsprocesser med henblik på demokratisk fastlæggelse af en fælles vision.

6. Virksomhedernes opgave: at vise ansvar over for den region, de er etableret i

- 6.1 EØSU anser det for nødvendigt, at virksomhederne — uden nye administrative byrder og procedurer — bidrager til udviklingen af den region, de er en del af og drivkraft for, ved at:
- rapportere om deres bedste praksis på det sociale område, miljøområdet og det regionale (eller samfundsmæssige) område samt indføre instrumenter, der kan måle virksomhedernes sociale ansvarsniveau

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

7. Resultater i praksis — gode eksempler

7.1 Adskillige europæiske initiativer og politikker har været lanceret for at imødekomme udfordringen om en socialt ansvarlig regional udvikling i EU og gøre den territoriale dimension i EU-politikkerne mere synlig på en positiv måde. Eksempler på disse initiativer findes på CCMI's websted (http://www.eesc.europa.eu/sections/ccmi/index_en.asp), som også giver oplysninger om en høring, der blev afholdt i Lille den 25. september 2005 som led i forberedelsen af denne udtalelse (jf. rubrikken om denne udtalelse).

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

APPENDIX I

to the opinion on »Industrial change, territorial development and responsibility of companies«

(CCMI/055)

Report on the hearing held in Lille on 25 September 2008, at the headquarters of the Nord-Pas de Calais Regional Council

Under the French presidency of the European Union, the European Economic and Social Committee's Consultative Commission on Industrial Change (CCMI) and the Nord-Pas de Calais (NPdC) Regional Council organised a hearing on Industrial change, territorial development and responsibility of companies (subject of the opinion for which this is the appendix), which took place in the regional council's hemicycle. The hearing was attended by over 90 key guests from 12 European countries and high-level local and regional bodies, both public and private, together with representatives from three of the European Commission's directorates-general.

With the participation of the regional council president, Daniel Percheron, the CCMI president, Joost van Iersel, the study group president, Martin Siecker, the rapporteur, Antonello Pezzini, and the co-rapporteur, Bernard Gay, promoter of this important initiative, a wide-ranging and animated debate was held on regional and local development, governance, the revitalisation of production, the need for shared views of future trends, sectoral and inter-sectoral prospects for the growth of competitive employment, and mechanisms for active democracy through the development of a participatory culture in an area successfully combining an adequate level of wellbeing with the duties which are an integral part of social responsibility.

In our globalised economy, territorial development and industrial change are closely connected and interdependent. The opinion aims to take a territorial approach to assessing the prospects for socio-economic change, focusing primarily on the development strategies designed by local and regional bodies and on the centres of competence set up by private and public stakeholders. The analysis thus focuses on the regions' capacity to cope with and adapt to irreversible changes through collective responsibility-sharing systems, taking into account the concept of corporate societal responsibility.

NPdC is considered a region with a rich fund of experience in these fields and the CCMI therefore asked it to cooperate in organising a hearing in Lille. The two organisations pooled their resources with a view to taking stock of the experiences of regional development stakeholders and noting their proposals for harmonious regional development.

Listening to the problems, solutions and experiences outlined by the most qualified representatives of the »real world« in the NPdC region (businessmen, presidents of business clubs and hubs of competitiveness, trade unions and representatives of the social economy, universities, the professions and public administration at various levels) and the wide-ranging exchange of ideas which ensued led to the identification of innovative strategies and key priorities which, alongside the generous hospitality of the NPdC regional council and the friendly relations established during the hearing, forged strong contacts with a profound impact on the CCMI's work.

APPENDIX II

to the opinion on »Industrial change, territorial development and responsibility of companies«

(CCMI/055)

Various European initiatives and policies have been launched to address the challenge of socially responsible regional development in the EU and to give increased, positive visibility to the territorial dimension of EU policies:

- **Lille-Kortrijk-Tournai — Eurometropolis (France-Belgium):** Eurometropolis is the first significant example of a European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). It was launched on 28 January 2008 and comprises 14 partners — four in France (central government, Nord-Pas de Calais region, Département du Nord and the Urban Community of Lille Métropole) and 10 in Belgium (the federal government, region of Flanders, the French-speaking Community, provinces and joint municipal authorities). Equally important was the establishment in the 1990s of the **Transmanche Euroregion**, comprising the English county of Kent, the French Nord-Pas de Calais region and Belgium, in a network useful for identifying cooperation projects, thus maximising the capacity to take action in the EU's 2007-2013 programming period.
  - **Bilbao Metropoli 30:** The process of revitalising the Bilbao metropolitan area was launched in the early 1990s with a public-private partnership involving over 80 public and private bodies, over 30 associated bodies and 17 international networks. It was based on a joint strategic plan and a shared vision of the territorial, economic, social, environmental and cultural development needed to transform the metropolitan area — and by extension the entire Basque Country — into one of the most advanced and competitive areas in Europe.
  - **ALSO — Marche region:** The ALSO project (Achievement of Lisbon and Gothenburg Strategy Objectives) has been developed by Italy's Marche region, together with numerous partners, including local and regional authorities, development agencies and universities from various EU countries, in the context of the INTERACT programme. Its ultimate aim is to orient territorial cooperation towards achieving the objectives of the Lisbon and Gothenburg Strategies.
  - **Metropolis Hamburg — interregional cooperation:** Partnership between the city of Hamburg and the regions of Lower Saxony and Schleswig-Holstein, based on voluntary cooperation between three federal states on both sides of the river Elbe.
  - **Alps-Mediterranean Euroregion (France — Italy):** This Euroregion comprises three Italian regions (Liguria, Piedmont and Valle d'Aosta) and two French regions (Provence-Alpes-Côte d'Azur and Rhône-Alpes). It is aimed at close cooperation on increasing exchanges in common areas of competence, so as to strengthen ties between the respective communities in the political, economic, social and cultural spheres.
  - **Ister-Granum:** This Euroregion is the first EGTC in central Europe. Recently formed, though based on previous cooperation schemes, the Ister-Granum Euroregion incorporates 47 local authority areas in Hungary and 39 in Slovakia. This new EGTC has about 20 joint projects in the pipeline, specifically in the fields of health systems and medical care, IT and media, tourism, and integrated transport infrastructure, particularly regarding the Danube. It is based in Esztergom, Hungary and provides for the participation of local and regional authorities solely and not of central government.
  - **Baltic Euroregion:** This partnership between the regions grouped around the Baltic Sea has existed since 1998. For the 2007-2013 programming period, the European Commission has approved EUR 75 million in financing for this Euroregion which henceforth includes parts of Poland, Sweden, Germany, Denmark and Lithuania. The Euroregion's objective is to boost sustainable development and the economic competitiveness of its constituent regions.
-

III

(Forberedende retsakter)

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

449. PLENARFORSAMLING DEN 3. 4. DECEMBER 2008

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Grønbog — Effektiv fuldbyrdelse af domme i Den Europæiske Union: Adgangen til oplysninger om skyldneres aktiver«

KOM(2008) 128 endelig

(2009/C 175/12)

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 6. marts 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Grønbog — Effektiv fuldbyrdelse af domme i Den Europæiske Union: Adgangen til oplysninger om skyldneres aktiver

KOM(2008) 128 endelig.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Jorge Pegado Liz til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 6. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december, følgende udtalelse med 161 stemmer for, 2 stemmer imod og 7 hverken for eller imod:

1. Konklusion

1.1 Grønbogen om Effektiv fuldbyrdelse af domme i Den Europæiske Union: Adgangen til oplysninger om skyldneres aktiver (KOM(2008) 128 endelig af 6. marts 2008) følger efter grønbo-gen om udlæg i bankindeståender (KOM(2006) 618 endelig) og indgår i en lang række foranstaltninger, som Kommissionen er i færd med at udarbejde med henblik på at skabe et europæisk rets-område, der — for så vidt angår de retslige aspekter — kan optræde som støtte for gennemførelsen af det indre marked.

1.2 EØSU har generelt støttet disse initiativer, men har henledt opmærksomheden på behovet for, at disse er behørigt begrundede på den ene side for så vidt angår nærheds- og proportionalitetsprincippet og på den anden for så vidt angår overensstemmelsen med fælles grundlæggende civilprocesprincipper i medlemsstaterne og med fuld respekt for de grundlæggende rettigheder.

1.3 EØSU's standpunkt både i udtalelsen om den tidligere grøn-bog om udlæg og i denne udtalelse er, at initiativerne ikke kan

opfattes som værende behørigt begrundede i kendsgerninger, der definerer og karakteriserer den situation, som de ønsker at tage fat på, idet nogle af de foreslåede foranstaltninger i vidt omfang ud fra et proportionalitetssynspunkt overskrider, hvad der er nød-vendigt og som ikke kan nås med de allerede eksisterende natio-nale midler, og som i visse tilfælde tilmed kan gribe ind i visse af borgernes grundlæggende rettigheder som beskyttelsen af privat-livets fred eller balancen i forsvarsmidlerne.

1.4 EØSU mener, at der på de områder, der nu undersøges, bør og kan gøres fremskridt med henblik på bedre samarbejde mel-lem de nationale myndigheder, større effektivitet og hurtigere funktion i de eksisterende nationale instrumenter, bedre adgang til oplysninger og til de eksisterende registre samt bedre udveksling af oplysninger og bedre gensidigt kendskab til, hvordan de natio-nale systemer fungerer og hvordan man gør dem mere smidige.

1.5 EØSU udtaler sig således klart imod forslagene om oprettelse af et centralt register over den europæiske befolkning, imod en generel og uspecificeret adgang for en hvilken som helst kreditor til skatte- og socialsikringsregistre og imod vedtagelse på EU-plan af en standardformular til angivelse af skyldnernes samlede formue.

1.6 EØSU mener, at et bedre kendskab til de nationale fuldbyrdelsessystemer og disses funktionsmåde i retternes praksis kan tilvejebringes via oprettelsen af en database med sammenlignende retsregler udarbejdet af kompetente professionelle, og som permanent ajourføres.

1.7 Endelig foreslår EØSU under de særlige bemærkninger (punkt 5.8), at man ser på visse alternative initiativer, der går i retning af den i grønbogen formulerede målsætning, men som ikke kræver yderligere EU-lovgivning.

2. Resumé af grønbogen

2.1 I denne grønbog iværksætter Kommissionen en anden høring ⁽¹⁾ af de berørte parter om, hvorledes man kan forbedre fuldbyrdelsen af retsafgørelser, denne gang om, hvorledes man kan overvinde de hindringer, der skyldes vanskelighederne med at få adgang til pålidelige oplysninger om, hvor skyldnere befinder sig samt om deres aktiver.

2.2 Kommissionen mener, at dette at kende skyldnerens korrekte adresse og kunne få adgang til eksakte oplysninger om hans aktiver er grundlaget for mere effektive fuldbyrdelsesretssager, men erkender, at de nationale registre og skyldnernes erklæringer om deres aktiver, også selv om de er sammenlignelige, er omfattet af betydelige forskelle vedrørende adgangsbetingelser, procedurer for opnåelse af oplysninger og oplysningernes indhold, hvilket kan underminere systemets pålidelighed og effektivitet.

2.3 I betragtning af, at den grænseoverskridende inddrivelse af gæld hæmmes af forskellene mellem de nationale retsordener og af kreditorernes utilstrækkelige kendskab til de informationsstrukturer, der eksisterer i medlemsstaterne, er Kommissionens mål med denne grønbog i sidste instans, at der på europæisk plan vedtages en række foranstaltninger, der øger gennemsigtigheden i skyldneres aktiver og styrker kreditorernes og de nationale fuldbyrdelsesmyndigheders ret til at få oplysninger, der sikrer en effektiv fuldbyrdelse af en dom om betaling af gæld af civilretlig eller kommerciel art, men altid under overholdelse af principperne om beskyttelse af personoplysninger som fastsat i direktiv 95/46/EF.

2.4 Med henblik på dette mål undersøger Kommissionen detaljeret de forskellige aspekter af disse eventuelle foranstaltninger, som er opsummeret i 10 spørgsmål.

(1) Første høring vedrørte Grønbogen om udlæg i bankindeståender [KOM(2006) 618 endelig]; EØSU's udtalelse: EUT C 10 af 15.1.2008, s. 2.

3. Baggrund for initiativet

3.1 Dette initiativ indgår med rette i en lang række foranstaltninger, som Kommissionen er i færd med at udarbejde med henblik på at skabe et europæisk retsområde, der — for så vidt angår de retslige aspekter — kan støtte gennemførelsen af det indre marked ⁽²⁾, dvs. navnlig at lette fuldbyrdelsen af retsafgørelser i EU via foranstaltninger, der gør det muligt at identificere skyldnerens bopæl eller forretningssæde, hvor fuldbyrdelsen kan forkyndes, samt præcise oplysninger om dennes aktiver, som kan dække den udestående gæld, der kan befinde sig på et hvilket som helst sted på en hvilken som helst medlemsstats territorium.

3.2 Denne gang har Kommissionen gjort sig den store umage at bede om svar ikke blot fra de 15 medlemsstater, hvis situation blev behandlet i den undersøgelse, der dannede grundlag for denne grønbog ⁽³⁾, men også fra de 12 andre medlemsstater, som EU i dag også består af. Imidlertid forekommer de indsamlede oplysninger ikke altid eksakte eller er fortolket forkert.

3.3 Det bør ligeledes fremhæves, at dette initiativ synes at have taget hensyn til EØSU's anbefaling i udtalelsen om grønbogen om udlæg i bankindeståender om, at det er absolut nødvendigt med »en (...), passende vægtning af foranstaltninger vedrørende større gennemsigtighed i skyldners aktiver (...).«

3.4 Beklageligvis giver Kommissionen ingen oplysninger, herunder navnlig af statistisk art, vedrørende omfanget af det problem, den ønsker at tage fat på, og den definerer heller ikke præcist problemets karakter eller til fordel for hvem, de foranstaltninger den fremsætter, er.

4. Generelle bemærkninger

4.1 Denne grønbog følger op på og supplerer grønbogen om udlæg i bankindeståender [KOM(2006) 618 endelig], som EØSU afgav udtalelse om den 31.7.2007 ⁽⁴⁾, og til hvis overvejelser, der henvises.

4.2 Som anført ovenfor ligger det spørgsmål, der behandles i denne grønbog, logisk forud for udlæg i bankindeståender og afspejler korrekt behovet for, at der er tilstrækkeligt kendskab til skyldneres aktiver, så de kan udgøre en effektiv fælles garanti for

(2) En tilstrækkeligt udførlig gennemgang af disse foranstaltninger findes i EØSU's udtalelse CESE — EUT C 10 af 15.1.2008, s. 2, om den ovenfor omtalte Grønbog om udlæg i bankindeståender, som der henvises til.

(3) Med henblik på en fuldstændig uddybning af grønbogens indhold er det vigtigt ikke kun at henvise til Kommissionens arbejdsdokument SEK(2006) 1341 af 24.10.2006, men også til Study Nr. JAI/A3/2002/02 i den ajourførte version af 18.2.2004 ved prof. Dr. Burkhard Hess, direktør for instituttet for komparativ og international privatret ved universitetet i Heidelberg, som findes på: http://europa.eu.int.comm/justice_home/doc_central/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm.

(4) EUT C 10 af 15.1.2008, s. 2.

kreditorer, hvilket er et grundprincip og typeeksempel i civilprocessen. Men dette spørgsmål giver ikke mening, hvis man ikke også ser på harmoniseringen på EU-plan af en lang række områder inden for den materielle civilret, som logisk går forud herfor.

4.3 EØSU erkender således behovet for, at fuldbyrdelsesmyndighederne i alle medlemsstater har adgang til præcise oplysninger om skyldneres opholdssted, herunder i første række deres forretningsadresse eller bopæl, og om deres aktiver, fast ejendom eller løsøre, som udgør deres formue, uanset hvor disse befinder sig.

4.4 Som anført i den ovenfor nævnte udtalelse har EØSU imidlertid alvorlige forbehold og begrundet tvivl om, hvor nødvendigt det egentligt er med specifikke foranstaltninger til lovgivningsharmonisering på EU-plan på det pågældende område, selv om det anerkender EU's kompetence på området samt at der er et retsgrundlag for at gøre det.

4.5 For alle de behov for bedre informationer, bedre data og bedre adgang, som er omtalt i grønbogen, gør det ikke absolut nødvendigt at oprette nye registre på EU-plan eller nye forpligtelser til at oplyse sin formue. Der kan ligeledes opstå frygt for, at kriteriet om proportionalitet ikke efterleves og at der derudover kan være uacceptable krænkelse af de grundlæggende rettigheder.

4.6 I stedet for at oprette befolkningsregistre, registre over forretningsdrivende eller forbrugere, over fast ejendom og løsøre, skatteregistre og socialsikringsregistre, som alle er centraliseret i Bruxelles, mener EØSU, at en bedre informationsudveksling mellem de nationale myndigheder samt lettere og hurtigere adgang til eksisterende oplysninger vil være tilstrækkeligt til at sikre lige muligheder og behandling i identifikationen af skyldneres aktiver, uanset kreditorens beskaffenhed eller nationalitet.

4.7 Dette hindrer ikke, at der i EU udformes incitamenter og defineres retningslinjer for så vidt angår forbedringer i indhold, funktion og adgang til de omtalte offentlige registre og andre private databaser, når der foreligger behørig garanti for beskyttelse af sådanne data i overensstemmelse med de gældende EU-direktiver og altid med forbehold af, at informationerne begrænses udelukkende til det erklærede formål og til det omfang, inddrivelsen af udestående fordringer kræver.

4.8 Der bør ikke være forskelsbehandling inden for adgang til data mellem private og offentlige kreditorer, og de offentlige kreditorer bør på grund af deres særlige situation ikke begunstiges, fordi de har hurtigere og mere effektiv adgang til de offentlige registre, uanset om det drejer sig om skatte- eller socialsikringsregistre eller om offentlige registre over formuer.

4.9 Der bør ligeledes være garanti for samarbejde med tredjelande, navnlig Andorra, Schweiz, Liechtenstein og de øvrige lande med stærke bånd til skatteparadisier eller finansielle markeder i Europa.

5. Særlige bemærkninger: de 8 spørgsmål

5.1 Et initiativ på fællesskabsplan?

5.1.1 De 10 spørgsmål i den foreliggende grønbog er i realiteten kun 8, som gennemgås detaljeret nedenfor.

5.1.2 Angående hvorvidt der skal træffes foranstaltninger på EU-plan for at forbedre gennemsigtigheden i skyldneres aktiver, mener EØSU, at der i overensstemmelse med de under de generelle bemærkninger allerede formulerede forbehold blot bør gennemføres EU-initiativer med henblik på at sikre bedre koordinering og samarbejde mellem de nationale myndigheder og forbedre indholdet i og adgangen til de eksisterende nationale registre, der muliggør identifikation og lokalisering af skyldnere og de aktiver, der er nødvendige for at inddrive de udestående fordringer.

5.2 En håndbog i de nationale fuldbyrdelsessystemer?

5.2.1 EØSU mener, at alt, hvad der kan bidrage til bedre kendskab til og bedre oplysninger om love og nationale praksisformer, bør støttes og fremmes. Men det tror dog ikke, at udarbejdelsen af en »håndbog« er den rette løsning i lyset af dette sagsområdes komplekse karakter. Det kan gå ud over kvalitet og præcision, hvis håndbogen skal forenkles med henblik på den »brede offentlighed«.

5.2.2 Derfor foreslår EØSU, at Kommissionen i stedet for overvejer at oprette en »database« over komparativ ret inden for de 27 medlemsstaters fuldbyrdelsesret med garanti for løbende ajourføring og forklaringer på alle medlemsstaternes sprog med onlineadgang. Databasen skal oprettes af kompetente beføjede fagfolk fra medlemsstaterne.

5.3 Bedre oplysninger i handelsregistrene og bedre adgang?

5.3.1 Omfanget af den allerede eksisterende harmonisering på dette område forekommer tilstrækkeligt i forhold til det tilstræbte mål, og vi skønner det ikke nødvendigt eller passende at gå videre med oprettelsen af centrale handelsregistre på EU-plan, uden at dette bør fjerne muligheden for at harmonisere de pågældende fælles elementer.

5.3.2 Der er dog intet til hinder for, at der tages initiativer med henblik på både at forbedre indholdet af oplysningerne i de pågældende registre, herunder især registre om individuelle forretningsdrivende, samt ajourføringen af registrene og en lettere adgang hertil, især onlineadgang.

5.3.3 Det samme bør ske i forbindelse med matrikelregistre i tråd med, hvad der sker i EULIS (European Land Information Service), et europæisk konsortium af myndigheder med ansvar for matrikelregistre ⁽⁵⁾.

5.4 Bedre adgang til folkeregistre?

5.4.1 Det er heller ikke muligt at forestille sig et centralt europæisk folkeregister, da det påhviler medlemsstaterne at føre de centrale eller lokale civile registre over de pågældende befolkninger og definere adgangsbetingelserne og garantere, at der ikke er uberettiget forskelsbehandling inden for adgang.

5.4.2 Fuldbyrldelsesmyndighederne i et hvilket som helst land bør dog stadig have garanti for let adgang til sådanne registre med henblik på opnåelse af oplysninger om private skyldneres bopæl, navnlig via elektroniske midler.

5.5 Bedre adgang til skattevæsenets og de sociale sikringsordningers og registre?

5.5.1 EØSU afviser skarpt forslaget om almindelig og bred adgang til skattevæsenets og de sociale sikringsordningers registre.

5.5.2 EØSU mener, at kun retsmyndighederne i klart definerede situationer og med garanti for effektiv beskyttelse af de personlige oplysninger i sådanne registre bør kunne få adgang til oplysningerne i registrene.

5.5.3 Under alle omstændigheder bør adgangen i et land, der ikke er det samme som fuldbyrldelsesmyndighedens, nødvendigvis ske via samarbejde med en retsmyndighed i det land, hvor registret befinder sig.

5.6 Bedre informationsudveksling mellem fuldbyrldelsesmyndighederne?

5.6.1 Som anført i de generelle bemærkninger mener EØSU, at der hvor der skal tages initiativer i EU netop er inden for bedre samarbejde om udveksling af oplysninger mellem nationale fuldbyrldelsesmyndigheder, således at der etableres et system til direkte elektronisk udveksling af oplysninger med det formål at identificere og lokalisere skyldnere og konstatere deres aktiver.

5.6.2 Det vil dog altid være vigtigt at garantere, at de indhentede oplysninger i de medlemsstater, hvor fuldbyrldelsesmyndighederne ikke er offentlige organer, skal kontrolleres af de kompetente retsmyndigheder, som overvåger fuldbyrldelsesprocessen.

⁽⁵⁾ Dette konsortium er en sammenslutning af matrikelmyndigheder oprettet i 2006, som repræsenterer et første skridt i retning af adgang til konsortiets medlemmers matrikelregistre (England, Irland, Litauen, Norge, Wales, Nederlandene og Schweiz): www.eulis.org.

5.6.3 Med de nødvendige tilpasninger kan de ordninger, der er omhandlet i forordning 1206/2001 ⁽⁶⁾ om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område eller i direktiv 76/308/EØF, udgøre modeller til efterfølgelse ⁽⁷⁾.

5.6.4 Anvendelsen af elektroniske midler, eller oprettelsen af et intranetsystem, som alle nationale myndigheder skulle være tilkøbt, bør opfattes som grundlæggende.

5.6.5 De oplysninger, der formidles via dette samarbejdsnet, bør kun være tilgængelige for de myndigheder, der er ansvarlige for fuldbyrdelsessager, som f.eks. fuldbyrdelsespersoner, de parter, der anmoder om fuldbyrdelse, domstole, kuratorer, og skyldnerne skal altid underrettes om resultaterne.

5.6.6 Brugen af IMI — informationssystemet for det indre marked — kan ikke udelukkes i forbindelse med udveksling af oplysninger mellem nationale fuldbyrldelsesmyndigheder.

5.7 En EU-erklæring om aktiver?

5.7.1 EØSU afviser totalt indførelsen på EU-plan af en standardiseret erklæring om skyldnerens samlede aktiver med henblik på fuldbyrdelse og udelukker fuldstændig forslaget om, at manglende efterkommelse af denne forpligtelse skal udløse sanktioner og tilmed føre til arrestation af skyldneren.

5.7.2 For det første fordi skyldnerens samlede formue ikke er inddrivelig og fordi det påhviler medlemsstaterne at definere, hvilke aktiver der kan gøres udlæg i og hvilke, der delvist kan gøres udlæg i.

5.7.3 Dertil kommer, at forpligtelsen til at angive formuen bør begrænses til de formuegoder, der er nødvendige for at sikre betalingen af gælden, hvorefter det påhviler de nationale retssystemer at garantere, at denne formueangivelse fra skyldnerens side svarer til virkeligheden, med økonomiske sanktioner, hvis dette ikke er tilfældet.

5.7.4 Derudover mener EØSU, at indførelsen af en standardformular i EU til en ensartet formueerklæring langt overskrider målene for en sådan foranstaltning. Tværtimod mener udvalget, at dette netop er et område, hvor der skal være mere og tættere samarbejde mellem fuldbyrldelsesmyndighederne, således at disse samarbejder via de lovlige midler, de har til rådighed til at identificere skyldnerens formuegoder, som er nødvendige for at betale gælden, og de giver fuldbyrdelsesdommerne bemyndigelse til at gennemføre en undersøgelse af skyldnerens aktiver.

⁽⁶⁾ Rådets afgørelse 1206/2001 af 28. maj 2001 (EFT L 174 af 27.6.2001). I den sammenhæng er spørgsmålet om kommunikation mellem myndighederne i lyset af sproglige forskelle særlig vigtigt. Bestemmelserne i artikel 5 i denne forordning er utilstrækkelige i denne forbindelse.

⁽⁷⁾ Rådets direktiv 76/308/EØF af 15. marts 1976 (EFT L 73 af 19.3.1976).

5.7.5 Under alle omstændigheder skal skyldneren altid have mulighed for at undgå at skulle angive de aktiver, der kan gøres udlæg i, når han på forhånd betaler den forfaldne gæld eller anviser tilstrækkelige formuegoder til betaling heraf, eller stiller kaution eller tilsvarende garantier for betaling, f.eks. bankgarantier eller lignende. Han bevarer også retten til at gøre indsigelser mod for store udlæg i aktiver, der overstiger det, der er nødvendigt for betalingen af gælden samt lovfæstede tillæg.

5.7.6 Offentliggørelsen af skyldneres formueerklæringer i et register, der er tilgængeligt for offentligheden (»debitorregister«), bør ligeledes fuldstændigt udelukkes, da dette krænker grundlæggende principper om beskyttelse af skyldnerens privatliv.

5.8 Andre gennemsigtighedsforanstaltninger?

5.8.1 Blot som overvejelser fremsættes følgende forslag:

a) Adgang til et register over en skyldners aktier og selskabsandele i handelsvirksomheder

b) Adgang til dataregistre over forbrugere med henblik på forbruger- og boligkredit med de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger

c) Oprettelse af et enhedsregister over biler på europæisk plan ⁽⁸⁾

d) Oprettelse af et register over alle igangværende fuldbyrdelsesprocesser, som der er onlineadgang til fra alle medlemsstater

e) Adgang til registre over investeringer på børsen fra og med en vis mindstegrænse

f) Adgang til matrikelregistre med oplysninger om ejendommernes ejere.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

---

⁽⁸⁾ Som foreslået i initiativudtalelsen CESE om Europæisk færdselslov og bilregistrering, som denne udtalelses ophavsmand var ordfører på (EUT C 157 af 28.6.2005, s. 34).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 98/26/EF om endelig afregning i betalingssystemer og værdipapirafviklingssystemer og direktiv 2002/47/EF om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse for så vidt angår forbundne systemer og fordringer«

KOM(2008) 213 endelig — 2008/0082 (COD)

(2009/C 175/13)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 22. maj 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 95 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 98/26/EF om endelig afregning i betalingssystemer og værdipapirafviklingssystemer og direktiv 2002/47/EF om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse for så vidt angår forbundne systemer og fordringer

KOM(2008) 213 endelig — 2008/0082 (COD).

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede Umberto Burani til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 6. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3. og 4. december 2008, mødet den 3. december 2008, følgende udtalelse med 172 stemmer for, 1 imod og 5 hverken for eller imod:

1. Resumé og konklusioner

1.1 Det initiativ vedrørende betalingssystemer, som Kommissionen har taget efter anmodning fra Rådet, og som hilses velkomment af markederne, har til formål at opdatere reglerne om endelig afregning og aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse og forbedre retssikkerheden på området. EØSU bør derfor også støtte initiativet som sådant. På et så højt specialiseret område som dette vil der uundgåeligt opstå tvivl og usikkerhed omkring de tekniske aspekter af forslagene, der er blevet undersøgt af eksperter og beslutningsorganer i de forskellige faser i behandlingen af Kommissionens forslag. EØSU berører kun disse spørgsmål overfladisk og foretrækker at bidrage til overvejelserne om fællesskabspolitikken for betalingssystemer.

1.2 Initiativet blev taget for mere end et år siden, inden den amerikanske subprime-krise brød ud og siden spredte sig til det globale finanssamfund med betydelige konsekvenser til følge. De første tegn på krise blandt de enkelte finansielle institutioner viste sig i form af likviditetsproblemer, der hurtigt blev til solvensproblemer. Situationen var så alvorlig, at de offentlige myndigheder i både USA og Europa blev nødt til at gribe ind. Den nuværende situation viser, at markedet bør sikres gennem passende sikkerhedsstillelse. Nye former for finansiel sikkerhed hilses velkomne **på betingelse af, at de ikke går ud over kvaliteten af sikkerhedsstillelsen.**

1.3 Spørgsmålet er, om der i Kommissionens forslag ville være blevet taget højde for bestemmelsen om, at banklån skal kunne betragtes som sikkerhed i aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse, hvis spørgsmålet først var blevet rejst i dag og ikke for et år siden. Banklån accepteres allerede i en række lande og bidrager i høj

grad til likviditeten. De bør derfor fremmes. Nu hvor finansmarkederne er så sårbare og ustabile kan en udbredelse af disse banklån til alle medlemsstater imidlertid betyde, at der manes til større forsigtighed, og at de enkelte centralbanker fortsat vil »kontrollere« deres markeder ud fra egne overbevisninger og behov, hvis ikke reglerne på området forudgående harmoniseres.

1.4 Der bør også iværksættes overvejelser — ikke så meget om den retssikkerhed, som med rette søges opnået gennem forslaget — men snarere om varigheden af bestemmelserne i forslaget: arbejdsgruppen vedrørende retssikkerhed har endnu ikke afsluttet sit arbejde, det initiativ, der er blevet taget af UNIDROIT (Det Internationale Institut for Udarbejdelse af Ensartede Regler inden for Privatretten), er først lige gået ind i en afsluttende fase og er ikke blevet undertegnet endsige godkendt, en harmonisering af reglerne om netting indgår i de fremtidige planer, og en harmonisering af konkursprocedurerne er et langsigtet mål. EØSU understreger, at det ikke er ensbetydende med, at Kommissionens initiativ ikke er berettiget og ikke fortjener støtte, men at markedet har behov for regler, som både er klare og varige. Det er derfor nødvendigt at sætte mere skub i lovgivnings- og reguleringsarbejdet.

1.5 Sidst, men ikke mindst er der forsigtighedshensynene. EØSU spekulerer på, om tilsynsmyndighederne har foretaget en tilbundsående undersøgelse af de forskellige systemiske risici, der er forbundet med interoperable systemer, systemer, der deltager i et andet system, og kvaliteten af det tilsyn, der føres med samtlige aktører, og om disse myndigheder er blevet anmodet om at bidrage aktivt til udarbejdelsen af forslagene. Som understreget i EØSU's udtalelse går stabiliteten på markederne forud for alle andre hensyn.

1.6 Der ses bort fra den aktuelle situation i EØSU's udtalelse. I »normale« tider bør reglerne for deltagernes adfærd og systemernes funktionsdygtighed samt kvaliteten af sikkerhedsstillelsen være strenge. **I nødsituationer bør de dog være fleksible**, uden at de bliver mindre strenge. Direktivet bør indeholde en bestemmelse, der giver systemerne mulighed for — på de tilsynsførende myndigheders ansvar — at træffe **ekstraordinære foranstaltninger for at håndtere en eventuel nødsituation**.

2. Baggrund

2.1 Kommissionens initiativ har til formål at **bringe direktivet om endelig afregning i betalingssystemer og værdipapirafviklingssystemer og direktivet om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse i overensstemmelse med den seneste markedsudvikling**. De eksisterende regler og andre nyligt indførte regler udvides til at omfatte natafvikling og afvikling mellem forbundne systemer.

2.2 Markederne er over en længere periode blevet stadig tættere forbundne — en proces, der breder sig til stadig flere områder. Med gennemførelsen af direktiv 2004/39/EF og den europæiske adfærdskodeks for clearing og afvikling (»adfærdskodeksen«) omfattes denne proces af klare og præcise regler, der er med til at fremme dens udvikling. Ud over at indføre nye afviklingsformer udvider Kommissionen med sit forslag listen over typer aktiver, der kan anvendes som finansiel sikkerhed: **fordringer, der er godkendt som sikkerhed i forbindelse med centralbankernes kreditoperationer** (»banklån«). Siden januar 2007 har Den Europæiske Centralbank accepteret banklån som en kategori af sikkerhed i eurosystemets kreditoperationer. Nogle centralbanker har allerede taget et sådant initiativ, men der fandtes ingen retsregler for grænseoverskridende anvendelse af finansiel sikkerhed.

2.3 Sammenfattende er de nuværende retsregler, der skal ændres med direktivforslaget, indeholdt i de to EF-direktiver: direktiv 98/26/EF om endelig afregning i betalingssystemer (SFD-direktivet — *Settlement Finality Directive*) og direktiv 2002/47/EF om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse (FCD-direktivet — *Financial Collateral Directive*).

2.4 Kommissionen benytter desuden lejligheden — sådan som det er praksis i forbindelse med tilpasningsdirektiver — til at foretage en række **forenklinger og præciseringer**. Det drejer sig kort sagt om at bringe reglerne i overensstemmelse med markedsudviklingen — en foranstaltning, der er så meget desto mere nødvendig nu set i lyset af den seneste uro på finansmarkederne, der kan få meget alvorlige konsekvenser som følge af globaliseringen.

2.5 Kommissionen tog dette initiativ efter en forberedende fase, der varede mere end ét år. I Kommissionens evalueringsrapport om gennemførelsen af direktivet om endelig afregning konkluderes det, at systemet »fungerer godt«, men der peges også på punkter, som kræver en nærmere gennemgang. Forslaget er blevet

udarbejdet på basis af en række høringer af Den Europæiske Centralbank, de nationale centralbanker og et bredt spektrum af aktører og organisationer på området. Der tages især hensyn til **forbrugernes rettigheder**, og det konkluderes, at »det ikke (er) hensigten, at bestemmelserne om fordringer (forfatterens anmærkning: banklån), skal berøre forbrugernes rettigheder og specielt rettighederne i henhold til det netop vedtagne direktiv om forbrugerkredit [...]«, eftersom disse fordringer er godkendt som sikkerhed i forbindelse med centralbankernes kreditoperationer, **»hvilket principielt udelukker individuelle forbrugeres fordringer«**.

2.6 I en normal situation synes de nye europæiske regler **fuldt ud at tage højde for en eventuel nødsituation**; for at markederne kan være stabile, bør allerede eksisterende betalingssystemer og værdipapirafviklingssystemer, der er pålidelige, tilstrækkeligt likvide og tilsyneladende kontrollerede, være stadig tættere forbundne. Med adfærdskodeksen (vedtaget i slutningen af 2006) blev der desuden indført et konkurrenceelement — og dermed større effektivitet — i clearing- og afviklingssystemerne, der er til klar fordel for brugerne.

3. Generelle bemærkninger

3.1 De finansielle aktører finder, at initiativet er et vigtigt skridt hen imod et europæisk finansielt område med harmoniserede regler. Det nye direktiv giver mulighed for i fremtiden at tage initiativer, der skal følge op på de henstillinger, der fremsættes af den ekspertgruppe (arbejdsgruppen vedrørende retssikkerhed), som Kommissionen har nedsat med henblik på at fjerne de juridiske hindringer for integration af EU's markeder. Direktivet giver også mulighed for at bidrage afgørende til **gennemførelsen af UNIDROIT's initiativ**, der sigter mod på internationalt plan at fastsætte **ensartede materielle regler for værdipapirer, som er i en mellemmands besiddelse**, herunder regler om aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse.

3.2 Det er ikke muligt at tale om en fuldstændig harmonisering på europæisk og internationalt niveau, hvis ikke der træffes en række **supplerende foranstaltninger**, som formentlig vil blive indarbejdet i Kommissionens fremtidige programmer. Sådanne supplerende foranstaltninger bør lægge op til en **harmonisering af reglerne om nettingaftaler**, dvs. clearing af nettobeløb mellem kontrahenterne, herunder clearingaftaler, hvor kontrahenternes respektive forpligtelser er umiddelbart eksigible (»close-out netting«).

3.3 Blandt de supplerende foranstaltninger bør en optimal integration af finansmarkederne helt klart på længere sigt føre til **større sammenhæng i de nationale procedurer for insolvensbehandling**; de nuværende forskelle mellem medlemsstaterne kan have en negativ indflydelse på aftaler om finansiel sikkerhedsstillelse og clearing- og afviklingstransaktioner og således indebære en større systemisk risiko for ustabilitet.

4. Bemærkninger til forslagene vedrørende direktiv 98/26/EF (SFD)

4.1 I artikel 2 foretages en række præciseringer, hvoraf nogle er af rent administrativ art, mens andre vedrører vigtigere aspekter. I litra b) præciseres den status, som **udstedere af elektroniske penge** indtager, og det fastslås utvetydigt i direktivet, at disse i alle henseender bør betragtes som **kreditinstitutter**.

4.1.1 EØSU erkender, at udstedere af elektroniske penge som deltagere i betalingssystemer kan sidestilles med egentlige kreditinstitutter, men gør samtidig opmærksom på, at tilsynsreglerne ikke eller kun delvis er de samme. Spørgsmålet er, om dette kan have indflydelse på tilliden til udstedere af elektroniske penge i tilfælde af stor markedsuro; EØSU har tidligere udtrykt forbehold over for idéen om, at de skulle være medlemmer af betalingssystemer. Ikke desto mindre gentager EØSU en henstilling, som det tidligere har fremsat; nemlig at **politikker, der har til formål at sikre lige konkurrencevilkår, er underordnet de vigtigere politikker, der først og fremmest skal sikre stabile markeder og dermed beskytte forbrugere (slutinvestorerne)**.

4.1.2 Ovennævnte bemærkninger bliver så meget mere relevante, hvis man tager i betragtning, at **de interoperable systemer** (som defineres i det nye litra n) til artikel 2) letter deltagernes adgang til clearing- og afviklingssystemer via de forbindelser, der etableres mellem disse systemer. Det kan ikke undgå at **forøge** den potentielle **systemiske risiko**. Dette er især tilfældet ved **værdipapirafviklingssystemer** på grund af de forbindelser, der etableres mellem værdipapircentraler, der har ansvaret for den centraliserede og dematerialiserede ⁽¹⁾ opbevaring af handlede værdipapirer, og centrale medkontraahenter, der fungerer som enemedkontraahenter for de institutioner, der deltager i et system, med hensyn til deres respektive overførselsordrer for de handlede finansielle instrumenter. Derudover bør det i direktivet præciseres, at hensigten med at fastlægge en definition af »interoperable systemer« ikke er at skabe et — fra et juridisk synspunkt hensigtsmæssigt — »oversystem«, men derimod at gøre det muligt også at lade regulerede transaktioner mellem systemer være omfattet af

den retlige beskyttelse, der sædvanligvis følger af endelig afregning.

4.2 Derudover giver det anledning til bekymring, at forslaget åbner mulighed for, at **et system kan blive deltager i et andet system**. Der er behov for at præcisere, at et system som defineret i direktiv 98/26/EF er et arrangement eller et sæt af regler, som accepteres af de forskellige deltagere, men ikke har status af juridisk person. Denne sondring bør præciseres for at skabe større retssikkerhed og fastlægge ansvarsfordelingen mellem de forskellige parter især i forhold til konkurslovgivningen.

4.3 I artikel 3 er der foretaget en ændring, der er nødvendig »for at fjerne enhver usikkerhed omkring **natafvikling**«. Ved at ændre det almindeligt anvendte ord »dag« til »**forretningsdag**« foretages der en præcisering, der tager højde for, at langt de fleste markeder arbejder uafbrudt også i nattetimerne. Den vedtagne foranstaltning er nødvendig, men bør følges op af **harmoniserede nettingaftaler**. Derudover bør der gøres noget ved de allerede omtalte forskelle i **konkursreglerne**, der kan indvirke på bestemmelserne om aftaler vedrørende finansiell sikkerhedsstillelse og clearing. Harmonisering på dette område er ønskelig, men vanskelig at opnå og vil ikke kun have betydning for betalingssystemerne, men for hele området.

5. Bemærkninger til forslagene vedrørende direktiv 2002/47/EF (FCD)

5.1 EØSU glæder sig over, at direktiv 2002/47/EF er udvidet til også at omfatte **banklån** (ændring af artikel 1, stk. 4, litra a)), eftersom der således bliver mulighed for større sikkerhedsstillelse, hvilket sandsynligvis vil forbedre markedslivligheden. Dog giver definitionen af »fordringer, som er godkendt som sikkerhed i forbindelse med centralbankernes kreditoperationer« anledning til en vis usikkerhed, idet den **enkelte centralbank får alt for vide skønsbeføjelser, når det gælder godkendelse af fordringer**, ligesom der skabes usikkerhed om, hvem der er omfattet heraf. En løsning kunne være at slette formuleringen »eller fordringer, som er godkendt som sikkerhed i forbindelse med centralbankernes kreditoperationer« i artikel 2, stk. 4, litra a).

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Næsten alle centraliserede værdipapirer forvaltes i dag i papirløs form. De værdipapirer, der stadig findes i papirform, er opdelt i certifikater med stort pålydende, der opbevares hos værdipapircentralerne i de forskellige medlemsstater.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet — Bedre karrieremuligheder og øget mobilitet: et europæisk partnerskab for forskere«

KOM(2008) 317 endelig

(2009/C 175/14)

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 23. maj 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet — Bedre karrieremuligheder og øget mobilitet: et europæisk partnerskab for forskere

KOM(2008) 317 endelig.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som udpegede VALERIO SALVATORE til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 6. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december 2008, følgende udtalelse med 176 stemmer for og 2 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg er helt enig i Kommissionens meddelelse, hvis principper fremhæver den strategiske betydning af et effektivt europæisk forskningsrum, når det gælder økonomisk konkurrenceevne og udvikling af viden. Dette mål kan nås ved at skabe et europæisk partnerskab for bedre karrieremuligheder for forskere og flere incitamenter til at øge deres mobilitet. Det vil dermed være muligt at begrænse »hjerneflugten« og efterfølgende tiltrække de bedste forskere i EU.

1.2 Udvalget er enig i, at det er vigtigt, at medlemsstaterne tager afgørende skridt til at anvende åbne, gennemsigtige og kvalifikationsbaserede ansættelsesprocedurer og at fjerne alle hindringer for forskeres fri bevægelighed i EU. Et nyttigt instrument i den sammenhæng er informationssystemet EURAXESS, som kan give en onlineoversigt over ledige forskerstillinger i EU og mulighederne for finansiering af forskning. For at gennemføre dette system er det vigtigt at opfordre de berørte organer til at anvende det effektivt.

1.2.1 Fra ansættelsen til slutningen på forskerens karriere bør kvalifikationer ikke udelukkende baseres på antallet af publikationer og kvaliteten heraf, men også på de videnskabelige resultater. Der bør også tages hensyn til forskerens innovationsevne, navnlig i den tidlige fase, og vedkommendes organisatoriske evner og lederevner i forhold til de pålagte opgaver i løbet af karrieren. Under alle omstændigheder bør erfaringer med internationale partnerskaber altid belønnes.

1.3 Det er afgørende for forskeres faglige udvikling, at alle mobilitetsmuligheder udnyttes. Juridiske og administrative hindringer vanskeliggør imidlertid dette for øjeblikket. Mobilitet forstået som en periode med ophold i et andet land, i en anden

region eller i et andet offentligt eller privat forskningsinstitut eller som ændring af fagområde eller sektor skal ses som et værdifuldt bidrag til forskeres faglige udvikling og bør derfor støttes med incitamenter af økonomisk eller socialsikringsmæssig art og tilpasses til de familiemæssige behov.

1.4 Navnlig bør der sættes en stopper for de usikre forhold, der ofte er forbundet med forskernes rolle. Man bør derfor i høj grad fremme muligheden for at indføre foranstaltninger, der har til formål at sikre kontraktkontinuitet, fremme social sikkerhed, retten til de forskellige sikringsformer og til overførsel heraf i forbindelse med mobilitet. Sidstnævnte aspekt synes især at ramme de kvindelige forskere, der kun vanskeligt når meget høje positioner i deres karriere.

1.5 Det er ønskeligt, at arbejdsmarkedets parter deltager aktivt i de relevante fora for at fremme en hurtig og fuldstændig opfyldelse af de opstillede mål.

2. Baggrund

2.1 Meddelelse KOM(2008)317, som er baseret på Lissabonstrategiens principper, tager sigte på at opbygge et europæisk partnerskab for at forbedre karrieremulighederne for forskerne, hvilket anses for at være helt afgørende for udviklingen i retning af en vidensøkonomi og et videnssamfund.

2.2 Vor tids samfundsmæssige ændringer forekommer stadig mere komplekse, pludselige og udpræget innovative og kræver derfor politikker, hvor der lægges større vægt på at udvikle og dermed videreformidle viden.

2.3 Disse ændringer hænger sammen med udviklingen af produktionsformer på vidensområdet, der er gået fra at være begrænset til de nationale grænser til at antage en dimension, der rækker ud over de nationale grænser. Vidensudveksling og økonomisk samkvem kræver nye former for regulering, som kan styre ændringer inden for en fælles kulturel sammenhæng: den europæiske frugtbare grobund.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Målet om at gøre Europa til et mere attraktivt sted at drive forskningsaktiviteter skal forfølges inden for en overordnet ramme af politikker, der støtter forskere. Denne proces skal tage udgangspunkt i en bevidst og harmoniseret deltagelse af medlemsstaterne og ikke udelukkende være baseret på frivillighed, sådan som den nugældende lovramme foreskriver.

3.2 Udvalget bifalder denne nye tilgang, hvor alt for dristige skridt undgås, samtidig med at der gøres forsøg på at tage den aktuelle situation i betragtning, og medlemsstaterne på baggrund af tidligere erfaringer anmodes om at træffe hurtige og målbar foranstaltninger for at:

- indføre åbne ansættelsesprocedurer,
- imødekomme mobile forskeres behov for social sikring og supplerende pensioner,
- tilbyde attraktive ansættelses- og arbejdsvilkår og
- styrke forskeres uddannelse, kvalifikationer og erfaringer.

Disse tiltag skal gennemføres med inddragelse af hjælp fra arbejdsmarkedets parter.

3.3 I årenes løb har EU-institutionerne ydet en særdeles stor indsats. Som eksempler kan nævnes etableringen af det europæiske forskningsrum i KOM(2000)6 af 18. januar 2000, Det Europæiske Råds mål om at gøre Europa til den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden inden 2010, de første foranstaltninger vedrørende forskere og endelig det europæiske charter for forskere og adfærdskodeksen for ansættelse af forskere. Disse tiltag sætter fokus på forskningens centrale rolle i forhold til innovationsfremme, og de giver forskerne en fremtrædende rolle.

3.4 Som forholdene er, skal det europæiske forskningsrum gøres bedre egnet til at skabe et stærkt konkurrencepræget og dynamisk miljø, hvor de menneskelige ressourcer har bedre og mere holdbare karrieremuligheder over hele deres erhvervsforløb.

4. Særlige bemærkninger

4.1 Kommissionen har til det europæiske charters definition af forskere (som EØSU allerede skitserede i 2004), og som lyder således: »Fagfolk, der arbejder med at udtænke eller skabe viden, produkter, processer, metoder og systemer og med at forvalte de pågældende projekter«, tilføjet overførsel af ny viden. I den sammenhæng bør institutionerne imidlertid opfordre forskeren til at offentliggøre sine forskningsresultater med hjælp fra kommunikationseksperter, således at man som borger og lægmand bedre kan forstå de videnskabelige argumenter, specielt når disse kan have stor indflydelse på den offentlige mening (sundhed, fødevarerisici, miljøkatastrofer).

4.2 Der er således tilslutning til ideen om at indkredse særlige prioriteter for at skabe en europæisk ramme, der er til gavn for og virker tiltrækkende på dem, der arbejder i forskningsverdenen.

4.3 Det understreges navnlig, at det er vigtigt, at medlemsstaterne tager afgørende skridt til at anvende åbne, gennemsigtige og kvalifikationsbaserede ansættelsesprocedurer. Hvis man ikke garanterer mest mulig information omkring rekruttering og udvælgelse af personale, vil det være ensbetydende med, at man lægger op til et ikke særligt åbent system. Sådanne informationer bør være umiddelbart til rådighed og tilgængelige. Udvalget støtter derfor fuldt ud og går ind for, at man udvikler EURAXESS-informationssystemet, som kan skabe et netværk og dermed virke som kontaktpunkt for udbud af og efterspørgsel efter forskere i de forskellige organer og inden for de forskellige europæiske projekter. For at fuldføre dette informationssystem er der behov for, at medlemsstaterne og de forskellige forskningsorganisationer giver deres fulde opbakning og forpligter sig til at offentliggøre samtlige annoncer vedrørende forskerstillinger og forskningsprojekter på nettet.

4.4 Vi bør desuden være villige til at belønne kvalifikationer og fremme bedre arbejds- og uddannelsesvilkår i begyndelsen af en forskers karriere. Der er behov for ændringer. Lang tids usikkerhed efter et udfordrende og krævende forløb med forskningsorienterede studier får forskere til at opgive karrieren og skaber ikke betingelser for at fastholde eller fremhjælpe de bedste talenter. Talenterne bør fremhjelpes med innovative uddannelsesforløb, som kan sikre forskning af høj kvalitet og give forskerne mulighed for at tilegne sig de kvalifikationer, der kræves for at bestride lederstillinger.

4.5 Kvalifikationer bør ikke udelukkende vurderes ud fra antallet og kvaliteten af publikationer, men, alt afhængigt af opgaven, også ud fra følgende kriterier:

- Forskningsforvaltning,
- Innovationsgrad,
- Undervisnings- og vejledningsaktiviteter,
- Teamarbejde,
- Internationale partnerskaber,
- Videnoverførsel,
- Tiltrækning af forskningsmidler,
- Offentliggørelse og formidling af videnskabelige emner,
- Virksomheds erfaring og mulighed for økonomisk udnyttelse af forskningsresultater,
- Patenter, udviklingsaktiviteter eller opfindelser,
- Kreativitet og uafhængighed.

Endelig bør forskerne ikke straffes for eventuelle afbrydelser i karrieren som følge af deres ansættelseskontraktens atypiske karakter.

4.6 Forskningsrollens atypiske karakter, som beror på den usikre ansættelsesform, må ikke få negativ indvirkning på kvaliteten af forskernes arbejds- og familieliv. Navnlig bør man fremme enhver form for mobilitet, især den geografiske, som er ønskværdig af hensyn til den faglige udvikling. Mobilitet er nemlig en vigtig faktor i udviklingen af den frie bevægelighed for viden. Mobilitet bidrager desuden til arbejdstagernes uddannelse og kulturelle udvikling og til at berige forskningsverdenen.

4.7 Der foreslås derfor foranstaltninger, som tager sigte på at fremme forbindelserne mellem forskere fra forskellige miljøer: Kun på den måde kan man øge interessen og udvekslingserfaringerne og dermed gøre mobilitet til en vidensfaktor. Det ville i den forbindelse være nyttigt at se på de mest åbenlyse forskelle mellem det europæiske og det amerikanske forskningssystem, hvor sidstnævnte er i stand til at tiltrække og fastholde talenter. Dermed kunne man overtage de positive sider af den amerikanske model og kopiere de strukturer, der kan tilpasses til den europæiske kontekst. Der tænkes f.eks. på ansættelsesprocedurer, evalueringsordninger og incitamenter i forbindelse med forskerkarrieren.

4.8 For at opbygge det europæiske forskningsrum er det således nødvendigt ikke alene at fremme muligheden for at lade de forskningsmidler, som er tildelt den enkelte forsker, følge med fra et land (eller forskningsenhed) til et andet, men også at sætte skub i en gunstig udvikling, som bevirker, at forskningsorganerne ser en fordel i at rekruttere de videnskabeligt bedst kvalificerede personer. Forskere bør ligesom andre faggrupper, hvor mobilitet er påkrævet, støttes på europæisk plan, ved at de tilbydes konkrete incitamenter (løn og ekstra fordele) til at flytte andre steder hen, i stedet for at blive udsat for hindringer, sådan som det ofte er tilfældet i dag (hvilket er årsag til hjerneflugt). I den sammenhæng bør nævnes en ordning, der i vid udstrækning anvendes af de anglo-amerikanske universiteter, og som fungerer således, at det organ, der finansierer forskningen, tildeler en bonus (*overhead*), der er proportionel med de tildelte forskningsmidler, til den institution, der er vært for den pågældende forsker.

4.9 Omvendt har forskere, der er interesserede i mobilitet, ofte også usikre kontraktforhold. Dette sammenfald (mobilitet og usikker ansættelse på én gang) medfører andre ulemper, hvad angår social sikring. EØSU ser derfor positivt på Kommissionens pålæg om, at forskere og deres arbejdsgivere skal have let og fuld adgang til de specifikke oplysninger om social sikring i de forskellige medlemsstater. Der bør garanteres social sikring, ligesom optjening og overførsel af ret til alle former for social sikring, herunder også supplerende pensioner, bør fremmes. Der bør endvidere bakkes stærkt op om muligheden for at træffe foranstaltninger, som har til formål at sikre ansættelsesmæssig kontinuitet for forskere. For forskere er det normalt med et par år med usikre ansættelsesforhold i begyndelsen af karrieren, men

hvis det fortsætter, efter at de er fyldt 40 år, bliver det belastende og forringer deres økonomiske uafhængighed og deres muligheder for at få en ledende stilling.

4.10 Der bør også ske en differentiering af forskeres karriereforløb gennem udvikling af utraditionelle og faglige kanaler, når forskerkarrierer opgives, som kan give de enkelte forskere mulighed for at udnytte deres samlede viden på en mere tilfredsstillende måde. Det strider ikke imod idéen om at styrke forbindelserne mellem andre sektorer i den offentlige administration og forskningssektoren. F.eks. vil etablering af forbindelser mellem uddannelses- og forskningsverdenen give uddannelsesinstitutionerne adgang til fremragende ressourcer som f.eks. forskningspersonale i undervisningsforløb af høj kvalitet og stor spændvidde. På tilsvarende måde kunne undervisere på gymnasialt niveau, som er særligt interesserede i forskningstemaer, deltage i denne strategiske sektor ved at yde et kulturelt bidrag og dermed forbedre den samlede viden, der overføres til eleverne.

4.11 Da forskning er drivkraften bag udvikling, bliver dens forbindelser med erhvervslivet stadig stærkere. Den industrielle forskning og forskningen i teknologisk højtudviklede og innovative virksomheder bør fungere som katalysator for den økonomiske udvikling. Derfor bør der skabes og fastholdes et integreret system, som sammenkæder forskning, innovation og erhvervsliv. Det er således nødvendigt at fremme en hensigtsmæssig udveksling mellem arbejdspladser i hhv. den offentlige og den private sektor. Denne udveksling bremser ofte af den forskellige personalepolitiske tilgang i de to sektorer. EØSU så gerne, at de enkelte landes lovgivninger og de nationale overenskomster snarest muligt sætter målet ind for at mindske de beskrevne forskelle (ved hjælp af skatteincitamenter, praktikophold, mobilitet, EU-programmer, m.v.).

4.12 Endelig bør man fremhjelpe den slags virksomheder (nyetablerede, spin-off), hvor de kompetencer, som forskerne har udviklet, kan anvendes i innovative økonomiske aktiviteter. Støtten kunne have form af favorable vilkår fra bankernes side og ikke kun lettelse via de offentlige finanser, hvad angår sociale ydelser og skatter.

4.13 Endelig bifalder EØSU den handlingsplan, som Kommissionen har fastlagt i KOM(2008)317. Handlingsplanerne for 2009, som medlemsstaterne skal udarbejde, bør omgående, så snart de relevante interessenter er hørt, fokusere på de erklærede mål i lyset af EU's gældende retlige rammer, almindelig god praksis og god praksis, som medlemsstaterne har til fælles.

4.14 Endelig bør det sikres, at man på konferencen i 2009 under inddragelse af arbejdsmarkedets parter vurderer den aktuelle situation og når frem til en fælles holdning om eventuelle ændringer eller forbedringer.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om ændring af Rådets beslutning 2001/470/EF om oprettelse af et europæisk retligt netværk på det civil- og handelsretlige område«

KOM(2008) 380 endelig — 2008/0122 (COD)

(2009/C 175/15)

Rådet besluttede den 12. november 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 61, litra c), og 67, stk. 5, at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om ændring af Rådets beslutning 2001/470/EF om oprettelse af et europæisk retligt netværk på det civil- og handelsretlige område«

KOM(2008) 380 endelig — 2008/0122 (COD).

EØSU's præsidium henviste den 8. juli 2008 det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug.

I betragtning af spørgsmålets hastende karakter besluttede Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008 (mødet den 3. december) at udpege MARÍA CANDELAS SÁNCHEZ MIGUEL til hovedordfører og vedtog følgende udtalelse med 124 stemmer for, 2 imod og 1 hverken for eller imod.

1. Konklusioner

1.1 EØSU glæder sig over forslaget om ændring af beslutning 2001/470/EF om oprettelse af det europæiske retlige netværk på det civil- og handelsretlige område ikke kun fordi det opfylder dette forslags revisionsmandat, men også fordi det er udformet på grundlag af de oplysninger, der er indsamlet i perioden, om hvordan netværket fungerer, og forsøger at skabe endnu bedre resultater med hensyn til målsætningen om oplysning af de europæiske borgere.

1.2 Det er værd at bemærke den forbedrede koordination mellem de myndigheder, der udgør det europæiske retlige netværk, og de nationale kontaktpunkter, som spiller en nøglerolle for netværkets gennemførelse og funktion. Ligeledes bør forenklingen af oplysningerne gennem anvendelse af hensigtsmæssige teknologier fremhæves. Alt dette bidrager til de juridiske erhvervs og borgernes viden om deres muligheder for at løse grænseoverskridende konflikter på det civil- og handelsretlige område.

1.3 Det forhold, at ikke kun de judicielle myndigheder, men også de juridiske erhverv deltager, vil gøre det nemmere at finde ud af, hvilke retsinstrumenter der bedst vil kunne beskytte de europæiske borgeres rettigheder og forpligtelser i deres forskellige, såvel faglige som civile aktiviteter. Således vil harmoniseringen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i EU blive mere effektiv. EØSU går ind for størst mulig åbenhed og adgang til netværket for alle berørte parter for at øge gennemsigtheden og styrke den europæiske integrationsproces.

2. Indledning

2.1 Efter Rådets møde i Tammerfors den 15.-16. oktober 1999 gik Kommissionen i gang med at harmonisere og indføre retlige instrumenter, som skulle gøre det muligt at opbygge et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der kunne sikre fri bevægelighed for personer inden for EU. Blandt de vigtigste instrumenter er forordningen om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager⁽¹⁾, som blandt andre foranstaltninger omfatter en forenkling af fuldbyrdelsesproceduren, tilpasninger af de sikrende retsmidler til fuldbyrdelse af afgørelser, samt anerkendelse af et sikrende retsmiddel med gyldighed i hele Europa.

2.2 Ligeledes fremlagde Kommissionen sin beslutning 2001/470/EF⁽²⁾ om oprettelse af det europæiske retlige netværk på det civil- og handelsretlige område, hvis hovedmål var at oprette et europæisk instrument for retligt samarbejde, som skulle informere aktørerne inden for retsvæsenet, institutionerne, myndighederne og borgerne generelt om de gældende regler i de forskellige EU-lande og om hvilke procedurer, der er til rådighed for afgørelse af grænseoverskridende tvister, som opstår i et retligt forhold.

(1) Rådets direktiv (EF) nr. 44/2001 af 22.12.2000, EFT L 12 af 16.1.2001.

EØSU's udtalelse — EFT C 117 af 26.4.2000, s. 6.

(2) EØSU's udtalelse — EFT C 139 af 11.5.2001, s. 6.

2.3 Netværket skulle også fremme borgernes domstolsadgang, især som tidligere nævnt i tvister på tværs af grænserne, hvor der ikke altid er ækvivalens, hverken for så vidt angår indhold eller med hensyn til procedure, og derfor blev der rettet en særlig opmærksomhed mod kontaktpunkterne, hvis formål er at lette adgangen for alle berørte parter, såvel jurister som borgere. I begyndelsen af 2008 havde netværket ifølge Kommissionen 102 kontaktpunkter, 140 centrale myndigheder, 12 retsmeds-mænd, der fungerer som forbindelsespersoner, og 181 andre judicielle myndigheder, der er aktive inden for retligt samarbejde.

2.4 Det skal tilføjes, at allerede i direktiv 2008/52/EF⁽³⁾ om visse aspekter af mægling i forbindelse med en retssag på det civil- og handelsretlige område omtaltes netværket som et nødvendigt redskab for en effektiv mægling i grænseoverskridende retstvister.

3. Generelle bemærkninger

3.1 Således som det fastslås i artikel 19 i Rådets beslutning 2001/470/EF, skal Kommissionen hvert femte år fremlægge en rapport om netværkets resultater i perioden, som udarbejdes på grundlag af oplysninger fra medlemslandenes kontaktpunkter. Alt afhængig af disse oplysninger kan der fremlægges forslag til ændringer. Dette er hensigten med den ændrede beslutning. Med andre ord skal målene nås på basis af retsgrundlaget i traktatens artikel 61, litra c), og i overensstemmelse med nærheds- og proportionalitetsprincipperne.

3.2 Det er indtil videre lykkedes for netværket at styrke samarbejdet og informationen mellem dommere og andre jurister inden for EU. Efter EØSU's mening burde kontaktpunkterne udgøre egentlige informationskontorer, som oplyser om nationale regler og procedurer, der finder anvendelse i forbindelse med grænseoverskridende tvister. Det ville være ønskeligt, om borgerne havde adgang til netværkets oplysninger.

3.3 Som helhed sigter reformen på at finjustere netværket, der er en mekanisme, som vil gøre det muligt at forbedre de planlagte mål, navnlig med hensyn tildelingen af materielle og personale-mæssige ressourcer.

3.4 EØSU tager positivt imod reformforslaget, ikke kun på grund af foranstaltningerne til forbedring af netværkets funktion, men også på grund af den terminologiske præcision, som gør, at man kan anvende netværket med større juridisk præcision.

3.4.1 Vedrører ikke den danske udgave. O.a.: På en række andre sprog end dansk står der således i artikel 2, stk. 1, c), i den oprindelige beslutning vedrørende det europæiske retlige netværk for civil- og handelssager "samarbejdet på det civile og handelsmæssige område. Dette ændres med det nye forslag til "samarbejdet på det civil- og handelsretlige område, hvilket EØSU hilser velkommen. I den danske oversættelse stod der imidlertid også i den oprindelige beslutning »samarbejdet på det civil- og handelsretlige område«.

3.4.2 Endvidere sker der en afklaring af, hvorledes koordinationen mellem de forskellige kontaktpunkter skal foregå, når der findes flere end ét kontaktpunkt i hvert medlemsland. Det angives således, at der skal udpeges et hovedkontaktpunkt.

3.4.3 Dette hovedkontaktpunkt bistås af en dommer, som ikke blot bliver automatisk medlem af netværket, men som også fungerer som forbindelse til de lokale judicielle myndigheder.

3.5 I tråd med denne reforms hovedformål ændres artikel 5 i den forstand, at der sker en udvidelse af samarbejdet omkring oplysninger inden for netværket og mellem de judicielle myndigheder, således at retsanvendelsen lettes i hvert enkelt tilfælde, også selv om der er tale om en anden medlemsstats ret eller et internationalt juridisk instrument. Efter EØSU's opfattelse ville det være endnu et aktiv ved netværket, hvis det kunne være en kilde til oplysning af offentligheden om det eksisterende retlige samarbejde og de forskellige retssystemer. Denne udvidelse ville have til formål at bibringe borgerne et bedre kendskab til de rettigheder, de erhverver i deres civile og handelsmæssige forbindelser inden for EU, og garantere dem disse rettigheder.

3.6 Det er vigtigt at fremhæve den ændring, som sker i informationsproceduren i den nye udformning af artikel 8, som anerkender det elektroniske dataregister, der skal administreres af Kommissionen. EØSU vil blot gøre opmærksom på, at det er nødvendigt at tilføre tekniske og økonomiske midler, så registeret hurtigst muligt kan komme til at fungere effektivt.

4. Særlige bemærkninger

4.1 EØSU er enig i indholdet af den foreslåede reform og i metoden til gennemførelse af den. Endvidere må netværket for samarbejde mellem medlemslandenes retsmyndigheder og juridiske erhverv anses for at være en succes.

4.2 Til trods for at netværket efter EØSU's opfattelse har en lang række positive kendetegn, skal det ikke desto mindre fremhæves, at Danmarks stilling som observatør i netværket efterlader en del af det fælles europæiske område uden retlig koordinering, selv om landet deler den samme fællesskabslovgivning. På trods heraf giver den nye artikel 11a mulighed for, at observatører kan deltage i netværket. Også de nye medlemslande og tredjelande, som måtte være part i den nye Lugano-konvention⁽⁴⁾, vil kunne deltage i visse af netværkets møder.

⁽³⁾ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2008/52 af 21. maj 2008; EFT L 136 af 24. maj 2008.
EØSU's udtalelse — EUT C 286 af 17.11.2005, s. 1.

⁽⁴⁾ Vedtaget den 30.10.2007.

4.3 Et punkt, som EØSU mener burde være mere fleksibelt, er den korte svarfrist på anmodningerne om retligt samarbejde. Selv om udvalget anerkender, at systemet for øjeblikket fungerer effektivt, må man regne med, at bedre oplysninger og flere deltagende lande vil umuliggøre opfyldelsen af denne frist. Man må ikke

glemme, at forskellige forhold af organisatorisk såvel som teknisk art gør sig gældende i de forskellige lande og regioner. Vi må vente og se resultatet af den nye reform, særligt for så vidt angår de tekniske midler, der stilles til rådighed for kontaktpunkterne og netværket og især for driften af registret.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

---

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Kommissionens meddelelse til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Øget energieffektivitet ved hjælp af informations- og kommunikationsteknologi«

KOM(2008) 241 endelig

(2009/C 175/16)

Kommissionen besluttede den 13. maj 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Øget energieffektivitet ved hjælp af informations- og kommunikationsteknologi

KOM(2008) 241 endelig.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informations-samfundet, som udpegede Bernardo Hernández Bataller til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 10. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december, følgende udtalelse med 123 stemmer for, 3 imod og 21 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg mener, at bæredygtig udvikling bør være et af de vigtigste aspekter af EU's politikker. En sådan bæredygtig udvikling bør blandt andet opnås ved hjælp af energieffektivitet, udvikling af nye alternative energikilder (»fornyelige«, »rene« eller »grønne«) og endelig vedtagelse af foranstaltninger til nedbringelse af CO₂-emissionerne til imødegåelse af klimaændringen.

1.2 Kommissionens meddelelse er et skridt i denne retning, idet den indeholder forslag om fremme af nationale og regionale programmer inden for forskning og teknologisk udvikling (FTU) og betragter informations- og kommunikationsteknologierne (IKT) som drivkraft for energieffektivitet.

1.3 Udvalget er enig med Kommissionen i, at IKT kan bidrage dobbelt til målene om bæredygtig udvikling: på den ene side vil forskning, udvikling og innovation af komponenter, udstyr og tjenester give mulighed for energibesparelse ved anvendelsen af dem. På den anden side vil anvendelsen på de forskellige økonomiske områder — set ud fra såvel produktions- som forbrugssiden — af IKT give mulighed for at »dematerialisere« mange procedurer og erstatte fysiske og materielle transaktioner med *onlinetjenester* med deraf følgende energibesparelser. Men derudover mener udvalget, at det også er vigtigt at medtænke energibesparelse i hele forløbet af fremstilling og anvendelse af teknologisk udstyr og ikke kun se på effektiviteten i energiforbruget i løbet af udstyrets driftslevetid.

1.4 I overensstemmelse med disse mål er det hensigten med Kommissionens meddelelse at gå i gang med indsamling og analyse af oplysninger, der skal danne grundlag for endnu en meddelelse, hvori de vigtigste indsatsområder udpeges ⁽¹⁾. Under alle omstændigheder anser udvalget det for afgørende, at der gøres noget for at fremme energieffektiviteten på kort og mellemlang sigt.

1.5 En vigtig faktor for at opnå energieffektivitet er — set fra udbudssiden — at udskifte udstyr, som medfører et stort energiforbrug, fordi det er teknologisk forældet eller simpelthen ved at være nedslidt. I Europa er over 50 % af de elektriske husholdningsartikler, som de europæiske hjem er udstyret med, over 10 år gamle og kan betragtes som energimæssigt ineffektive. Kommissionen kan som et indledende eller alternativt skridt til udformningen af direktiver i denne retning tilskynde til kriterier for industrien, som med støtte fra de nationale regeringer og opbakning fra forbrugerorganisationerne kan bidrage til programmer for udskiftning af disse artikler.

1.6 Udvalget mener f.eks., at man bør udnytte indførelsen af digital jordbaseret tv-transmission i de forskellige medlemsstater til at få fornyet bestanden af tv-modtagere, således at de gammeldags billedrørsskærme med katodestrålerør (CRT) bliver udskiftet med LCD-skærme. Dette kan f.eks. ske ved, at man gennem aftaler med fabrikanter og forbrugerorganisationer tilskynder til produktion og køb af integreret udstyr, som kan garantere interaktivitet, i stedet for at anskaffe perifere dekodere, som tilsluttes de analoge fjernsynsapparater. Tekniske undersøgelser viser, at billedrørfjernsyn (CRT) forbruger 30 % mere energi end LCD-fjernsyn og at energiforbruget ved stand by er op til 60 % højere.

⁽¹⁾ Et eksempel på et sådant forberedende arbejde med at indsamle og analysere data er Kommissionens nylige rapport »The implications of ICT for Energy Consumption« (e-Business Watch, Study report n° 09/2008, http://www.ebusiness-watch.org/studies/special_topics/2007/documents/Study_09-2008_Energy.pdf).

1.7 Lignende tilgange kan Kommissionen anlægge på andre områder såsom elforsyning (produktion og distribution), intelligente bygninger og intelligent belysning: Der bør således udvikles elektronisk handel med el og teknologiske innovationer i forbindelse med el-produktion og -distribution. Energistyringsystemer og systemer til måling og visualisering af energiforbruget i bygninger. Fremskridtene på området intelligent belysning såvel indendørs som udendørs og på offentlig vej ved hjælp af lyskilder, som kan interagere med omgivelserne gennem elektronisk tilpasning til lysbehovet.

Man ved f.eks., at der anvendes tre gange så meget energi til fremstilling og udvikling af computere som de forbruger i løbet af deres driftslevetid. Man må også være opmærksom på internet-servernes og søgemaskinernes store energiforbrug og udvikle specifikke løsninger på dette område, ikke mindst på baggrund af den eksponentielle stigning i brugen af Internettet og den stigning i energiforbruget, der følger med den teknologiske konvergens. Det er også meget vigtigt at evaluere den energibesparelse, der kan opnås gennem anvendelse af kompatibelt standardiseret teknologisk udstyr, som vil resultere i en mindre vifte af produkter og bedre udnyttelse heraf i tråd med Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/32/EF af 6. juli 2005 om rammerne for fastlæggelse af krav til miljøvenligt design af energiforbrugende produkter ⁽²⁾.

Forbrugerne kan i høj grad bidrage til sådanne besparelser ved at bruge de nye teknologier hensigtsmæssigt. Også her kan udviklingen af software og teknologisk udstyr gøre det muligt for forbrugerne hurtigt og nemt at få et visuelt overblik over den information, som er nødvendig for at kunne bruge udstyret hensigtsmæssigt, samt måle den energibesparelse, de kan opnå. For eksempel ved kun at lade pc'erne og de tilsluttede apparater stå tændt, når de er i brug; ved at undgå at bruge skærmbackgrunde eller energisparefunktioner; ved at optimere anvendelsen af printere osv. Generelt skønnes det, at elforbruget ved de nævnte energisparefunktioner eller stand-by-funktioner kan tegne sig for 12 % af en families årlige elregning, som skyder i vejret når hertil lægges uhensigtsmæssig brug af teknologien og manglende udskiftning af forældede apparater. Det siger sig selv, at den nødvendige udskiftning af elapparater indebærer store udgifter for forbrugerne, som i visse tilfælde bør udløse sociale tilskud.

1.8 Hele denne indsats bør suppleres med kvalitetscertificering og mærkning af udstyret med information til brugerne om de forskellige apparaters energieffektivitet, deres miljøfodaftryk eller CO₂-fodaftryk osv. for derigennem at bevidstgøre borgerne og vejlede dem i deres efterspørgsel og effektive og bæredygtige brug af udstyret set ud fra et energisynspunkt. De erfaringer, der indvindes i forbindelse med IKT på områder såsom det audiovisuelle, elektronisk kommunikation, elsektoren, intelligente bygninger og belysning, kan tjene som erfaringsgrundlag for energibesparellesforanstaltninger inden for andre basale sektorer, hvor Kommissionen er begyndt at tage initiativer såsom bil-, fremstillings- eller transportsektoren.

Udvalget opfordrer Kommissionen til at gå aktivt ind i oplysningen af forbrugere, virksomheder, forvaltninger osv. gennem oplysningskampagner i forskellige medier og databærere.

1.9 Kommissionen bør også tilskynde til udvikling af standardiserede og pålidelige indikatorer til måling og evaluering af energibesparelser ved brug af IKT. Dette ville medvirke til at begrænse det voksende misbrug eller slyngen om sig med begreberne »grøn« eller »ren« energi som en simpel marketingstrategi uden nogen reel, påviselig eller kvantificerbar effekt mht. besparelse og nedbringelse af emissionerne. Indførelse af sådanne indikatorer ville være en hjælp til at få dokumenteret, om der er tale om illoyal handelspraksis eller ej, især i kommerciel kommunikation, hvor der anvendes sådanne miljøargumenter.

Det er vigtigt i forbindelse med privatisering og liberalisering af energimarkedet at tilskynde virksomhederne til at investere i energibesparelse og -bæredygtighed og hjælpe dem til at få øjnene op for, at sådanne investeringer kan udgøre en forretningschance og give mulighed for stabil og kvalificeret beskæftigelse.

1.10 Udvalget anser det for nødvendigt at forstærke det politiske pres i EU for at sikre bevilling af midler, som kan gøre det muligt at nå de foreslåede energibesparellesmål, ved at træffe obligatoriske foranstaltninger som et supplement til manglerne i de nationale programmer på dette område. En EU-indsats på dette område gennem vedtagelse af et direktiv vil tilføre en ekstraværdi til medlemsstaternes indsats, uden at dette bør afholde Kommissionen fra at støtte indførelsen på nationalt plan af kodekser for god praksis og gennemførelsen af sammenlignende undersøgelser af energioptimering, der kan virke som en ansporing inden for EU og tilskynde virksomhederne til at udarbejde energisparerapporter.

⁽²⁾ EUT L 191 af 22.7.2005, s. 29.

2. Begrundelse

2.1 Baggrund

2.1.1 Kommissionens meddelelse bygger på:

- de prioriteter, som blev fastlagt af stats- og regeringscheferne på Det Europæiske Råds møde i foråret 2007, som pegede på nødvendigheden af at tackle problematikken omkring klimaændringen; at opnå en tilstrækkelig, sikker og konkurrencedygtig energiforsyning og sikre en bæredygtig udviklingsmodel i det 21. århundrede. På det nævnte møde i Det Europæiske Råd opnåedes der enighed om, at en kombineret klima- og energipolitik bør have en central plads i EU's politiske program med opstilling af nogle præcise og retligt bindende mål som et udtryk for EU's beslutsomhed på dette område. Kommissionen anser det for nødvendigt i fremtiden at afkoble den fortsatte vækst i den europæiske økonomi, som er afgørende for opnåelsen af fuld beskæftigelse og social inddragelse, fra energiforbruget. Informations- og kommunikationsteknologierne (IKT) ⁽³⁾ har en vigtig rolle at spille i bestræbelserne på at nedbringe energiintensiteten og øge energieffektiviteten i økonomien;
- den pakke af konkrete tiltag, som Kommissionen vedtog den 23. januar 2008, der viser, at ovennævnte mål vedrørende klimaændringer ikke alene er teknologisk og økonomisk gennemførlige, men også skaber forretningsmuligheder for tusindvis af europæiske virksomheder;
- den strategiske energiteknologiplan for EU og en række andre tiltag, som Kommissionen har iværksat på forskellige områder, og som alle har til formål at tage udfordringerne i forbindelse med klimaændringerne op.

2.2 Generelle bemærkninger

2.2.1 På baggrund af ovennævnte har den foreliggende meddelelse til formål at sætte gang i en åben debat mellem de berørte parter på flere udvalgte områder, såsom sektoren for IKT-produktion, elsektoren, intelligente bygninger og intelligent belysning. Dette kræver, at der igangsættes en indsamling og analyse af oplysninger, men også en høring og et partnerskab med så mange aktører som muligt: EU-institutionerne (Parlamentet, Regionsudvalget, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg), medlemsstaterne, industrien, forskningscentre og forbrugere. Disse aktører kan spille en vigtig rolle i afprøvningsen af nyt udstyr og komponenter.

⁽³⁾ IKT omfatter mikro- og nanoelektronikkomponenter og -systemer, men også fremtidige teknologier som fotonik, der vil give langt større datakraft med en brøkdel af det nuværende strømforbrug, og desuden belysningssystemer med høj lysstyrke, der er energieffektive og nemme at regulere.

Kommissionen bør i højere grad satse på at inddrage forbrugerne og brugerne i opfyldelsen af målene om energibesparelse via IKT, således at det ikke kun er energisparessystemerne, der er intelligente, men også borgernes brug af dem. Der findes forskellige fremgangsmåder for at inddrage dem i forsknings-, udviklings- og innovationsprocesserne: f.eks. det europæiske net »Living Labs«, som gør det muligt at få et direkte kendskab til brugernes mening, holdning og adfærd netop gennem mekanisk observation ved hjælp af IKT-teknologier.

2.2.2 De synergier og aftaler om god praksis, som herigennem kan udvikles, vil gøre det muligt at fremme pilotinitiativer og styrke forskning og teknologisk udvikling (FTU). På IKT-området vil forskning i energieffektiv IKT kunne støttes gennem nationale og regionale programmer, EU's program for konkurrenceevne og innovation og relevante driftsprogrammer under samhørighedspolitikken. Dermed kunne man tilskynde virksomhederne til at evaluere deres miljøfodaftryk og med udgangspunkt i en sådan analyse vedtage beslutninger baseret på kombination af avancerede kommunikationsnet og fornyelig energi, hvormed der kan opnås store energibesparelser (negawatt).

2.2.3 EØSU har allerede ved flere lejligheder udtalt sig om IKT's betydning for opnåelsen af strukturelle ændringer og deres vigtige bidrag til innovation, blandt andet i sine udtalelser om nanoteknologi ⁽⁴⁾, bioteknologi ⁽⁵⁾, sundhedsforskning og navnlig i udtalelsen om informationsteknologi ⁽⁶⁾. De behandles klart horisontalt i det syvende rammeprogram, og hvad angår F&U-foranstaltningerne er det set ud fra et økonomisk og miljømæssigt synspunkt af afgørende betydning at bruge mere moderne teknologi og afsætte flere af EU's budgetmidler til fremme af forskning og innovation ⁽⁷⁾.

2.3 Særlige bemærkninger

2.3.1 Kommissionen undersøger især elsektoren, som i dag gennemgår store forandringer i form af liberalisering af energimarkedet, mangedobling af lokale energinet, integration af vedvarende energikilder, udbredelse af kraftvarmeproduktion og mikroproduktion (mikronet, virtuelle kraftværker), færre led mellem produktion og forbrug, energikompensation mellem brugere samt borgernes nye krav.

⁽⁴⁾ EUT C 157 af 28.6.2005, s. 22.

⁽⁵⁾ EUT C 234 af 30.9.2003, s. 13. EUT C 61 af 14.3.2003, s. 22 og EFT C 94 af 18.4.2002, s. 23.

⁽⁶⁾ EUT C 74 af 23.3.2005, s. 44.

⁽⁷⁾ EUT C 65 af 17.3.2006, s. 9, »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om det syvende rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration (fra 2007 til 2013)«, ordfører: Gerd Wolf, medordfører: Antonello Pezzini.

2.3.1.1 Forbedringen af elnettet lige fra produktion til distribution, herunder større effektivitet i dette net for at undgå energitab, indgår i evalueringen af handlingsplanen om energieffektivitet, som EØSU har afgivet udtalelse om og hvortil der henvises ⁽⁸⁾.

2.3.1.2 Kommissionen ser også nærmere på de muligheder for energibesparelser, der ligger i intelligente bygninger, hvad enten de anvendes til beboelse eller erhvervsformål. Her nævnes specielt udviklingen af systemer til styring, måling og visning af energiforbruget, som desuden har den fordel at gøre brugerne mere bevidste om deres forbrug. Man må huske på, at over 40 % af energiforbruget i Europa er knyttet til bygninger.

2.3.1.3 Efter udvalgets ⁽⁹⁾ mening bør man finde frem til nye holdningsmæssige tilskyndelser og nye incitamenter, dels for at opveje prisstigningerne, dels for at øge interessen for:

- forskning i projekter,
- revision af byggemetoder,
- anvendelse af materialer af bedre kvalitet, som bør finde indpas i byggeprocessen, og
- nye strukturelle løsninger.

2.3.1.4 EØSU gentager ⁽¹⁰⁾, at ud fra et slutbrugersynspunkt bør man være opmærksom på forhold, som bremser udviklingen og virkeliggørelsen af energieffektive bygninger i Europa: hindringer af teknisk, økonomisk, finansiel, juridisk, administrativ, bureaukratisk, institutionel, forvaltningsmæssig og socialadfærdsmæssig karakter samt hindringer, der følger af, at der ikke er iværksat en integreret indsats (ubalance mellem opvarmning/aircondition, ingen hensyntagen til det lokale klima osv.).

Intelligente boliger bidrager både til beboernes livskvalitet, komfort og sikkerhed og til økonomiske og energimæssige besparelser. Netsammenkoblinger giver adgang til kommunikationstjenester (modtagelse, tilpasning og distribution af jord- og satellitbaserede tv- og radiosignaler, ADSL, kabel, elnettet), men også til andre tjenester, som kan give store energibesparelser: detektion af gasudslip, lækager på vandledninger, overforbrug af el på grund af mangler, automatisk vandingskontrol, klimatisering.

Indarbejdningen af såvel aktive som passive fremgangsmåder til forbedring af boligernes miljøstandard kan reducere boligernes energiforbrug med op til 50 % og ifølge nogle undersøgelser kan der ved en kombination af ren energi og mekaniske miljøkontrolsystemer opnås en reduktion på op til 70 %.

⁽⁸⁾ Udtalelse CESE 1315/2008, CESE 1513/2008, »Energieffektivitet — Vurdering af de nationale handlingsplaner«, ordfører: Edgardo Maria Iozia.

⁽⁹⁾ Udtalelse CESE, »Energieffektivitet i bygninger — slutbrugernes bidrag«, Sonderende udtalelse, ordfører: Antonello Pezzini, EUT C 162 af 25.6.2008, s. 62.

⁽¹⁰⁾ Punkt 1.11. EUT C 162 af 25.6.2008, s. 62

2.3.2 Fremskridtene på området intelligent belysning såvel indendørs som udendørs og på offentlig vej gør det muligt at råde over lyskilder, som kan interagere med omgivelserne gennem elektronisk tilpasning til lysbehovet. På det teknologiske marked findes allerede lysemmitterende dioder (LED) og de mere avancerede organiske lysdioder (OLED), som giver store muligheder for energibesparelser. Omkring en femtedel af verdens elforbrug går til belysning.

2.3.2.1 EØSU går ind for at tilskynde til indgåelse af frivillige aftaler om indførelse af gradvist mere intelligent energieffektiv belysning i det offentlige rum, både udendørs og indendørs.

2.3.2.2 En måde, hvorpå man kan tilvejebringe strukturændringer, er ved at tilskynde til miljøvenlige indkøb i IKT-sektoren med det mål at gøre sektoren CO₂-neutral på grundlag af frivillige aftaler i form af pilotprojekter.

Kommissionen bør medvirke til, at de virksomheder, der investerer i at formindske deres miljøfodaftryk, kan nyde godt ikke kun af de sparede energiudgifter, men også af et bedre image hos forbrugerne. Naturligvis bør virksomhederne også sørge for passende genudnyttelse af elektroniske komponenter, affald og overskudsvarer som led i deres miljøstyring. Genanvendelse bør medtænkes allerede ved fremstillingen af udstyret, således at en stor andel af de anvendte materialer og komponenter kan blive genbrugt. I betragtning af dette emnes store betydning er EØSU ved at udarbejde en initiativudtalelse herom, hvori det vil tage stilling til systemerne til forvaltning af affald af elektrisk og elektronisk udstyr.

2.3.2.3 EØSU har allerede anbefalet ⁽¹¹⁾, at udviklingen af **grønne offentlige indkøb** fremmes gennem fastsættelse af tekniske egenskaber for »grønne« produkter, i første omgang for produkter med den største miljøvirkning, herunder for produktets eller tjenestens udspecificerede omkostninger i hele levetiden, adgang til en særlig online database, ajourføring af EU-direktiver om offentlige indkøb ved at indarbejde henvisninger til standarder, miljøstyringssystemer, miljømærker og miljøvenligt design, og endelig gennem offentliggørelse af nationale handlingsplaner for grøn indkøbspolitik. Denne støtte bør især rettes mod SMV'erne på grund af deres betydning for produktionsvolumenet og beskæftigelsen i tråd med Kommissionens strategi til gavn for disse virksomheder.

⁽¹¹⁾ EUT C 224 af 30.8.2008, s. 1 »Miljøvenlig produktion«, ordfører: Anna Maria Darmanin.

2.3.3 IKT-produkterne befinder sig i en nøgleposition mht. at begrænse klimapåvirkningen ⁽¹²⁾, idet de kan bidrage til at erstatte fysiske produkter og skære ned på rejser (for eksempel ved at muliggøre videokonferencer). Anvendelsen af primærenergi og de dermed følgende CO₂-emissioner kan også reduceres betydeligt gennem indførelse af nye arbejdsformer (telearbejde), elektronisk fakturering, fjernundervisning eller anvendelsen af *online*-formularer for eksempel.

2.3.3.1 Der kan findes nye indtægtskilder i virksomhederne ved at tilbyde IKT-løsninger på tjenesteydelsesområdet, som kan hjælpe andre sektorer med at blive mere effektive, f.eks. ved at:

- tilskynde til at indkredse og konkretisere muligheder for mindskelse af drivhusgasemissioner;
- udarbejde kataloger over muligheder for mindskelse af drivhusgasemissioner i virksomheder eller virksomhedssektorer;
- på virksomhedsplan styrke udviklingen af energieffektivitetsprojekter;
- indkredse muligheder for at skære ned på tjenester;

- medtage drivhusgasemissioner som »indikator for omkostninger/indtægter« ved evalueringen af nye projekter.

2.3.3.2 Oprettelsen af klimaændringskontorer i IKT-relaterede virksomheder kan være et positivt element. Sådanne kontorer kan blandt andet have følgende opgaver:

- øge udnyttelsen af fornyelige energikilder eller overskudsenergi;
- sikre, at processerne er i tråd med virksomhedens energipolitik gennem forbedring af de pågældende processers energieffektivitet;
- identificere de bedste fremgangsmåder, som allerede er blevet fuldt i forskellige arbejdsgange, og anvende dem fremover;
- opstille mål for reduktion af CO₂-emissionerne;
- tilstræbe certificering af virksomhedens energistyring via et eksternt organ;
- få foretaget en energidiagnostik for at afdække de mest energiforbrugende aktiviteter.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹²⁾ Ifølge data fra Den Internationale Telekommunikationsunion (ITU) vil denne sektor kunne medvirke til en reduktion på over 48,4 millioner tons CO₂ i andre tilknyttede sektorer, hvis der indføres passende løsninger baseret på telekommunikation (sundhedssektoren, mobilitet i byerne, offentlige forvaltninger osv.).

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om Videreudvikling af internettet Handlingsplan for iværksættelsen af internetprotokol version 6 (IPv6) i Europa«

KOM(2008) 313 endelig

(2009/C 175/17)

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 27. maj 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om Videreudvikling af internettet — Handlingsplan for iværksættelsen af internetprotokol version 6 (IPv6) i Europa

KOM(2008) 313 endelig

Den 8. juli 2008 henviste Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs præsidium det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet.

På grund af sagens hastende karakter udpegede Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december, Thomas McDONOGH til hovedordfører og vedtog enstemmigt følgende udtalelse.

1. Konklusioner

1.1 Udvalget hilser Kommissionens meddelelse om en handlingsplan for iværksættelsen af internetprotokol version 6 (IPv6) i Europa velkommen. Udvalget er ligesom Kommissionen bekymret over den langsomme indførelse af IPv6 i Europa, og er enig i, at der er brug for hurtig handling for at fremme udbredelsen af den næste version af internetprotokollen.

1.2 Den langsomme indførelse af IPv6 er en trussel mod Lissabonstrategien, som den iværksættes gennem i2010-initiativet ⁽¹⁾. Den økonomiske multiplikatoreffekt, der opnås ved internetanvendelse og innovation, er af allerstørste betydning for Europas konkurrenceevne. På samme måde som bredbåndsadgang vil IPv6-adgang være en af de væsentligste drivkræfter bag internetøkonomien, og vi har allerede et efterslæb i forhold til andre dele af verden, når det gælder indførelsen af IPv6 (f.eks. anvendes IPv6 i Kina til at iværksætte projektet »internettets næste generation« (CGNI) ⁽²⁾). Vi må ikke sakke endnu længere bagud i forhold til vores største handelspartnere, når det gælder overgangen til IPv6.

1.3 Udvalget hilser mange af de tiltag, der foreslås i meddelelsen, velkommen, men opfordrer Kommissionen til at melde stærkere ud om den toneangivende rolle, som EU nu bør påtage sig for hurtigt at fremskynde indførelsen af IPv6. Hvis ikke EU påtager sig en sådan toneangivende rolle, er det EØSU's opfattelse, at målet om, at 25 % af brugerne i Europa i 2010 skal kunne koble sig på IPv6-internettet, er alt for optimistisk.

1.4 Udvalget mener ikke, at der i meddelelsen gøres nok ud af de spørgsmål vedrørende privatlivets fred og sikkerhed, der rejser sig i forbindelse med indførelsen af IPv6 for at fremme »tingenes internet« ⁽³⁾. Disse spørgsmål er af stor betydning for EU's befolkning og skal behandles grundigt for at beskytte borgernes rettigheder og bane vejen for en accept af IPv6-standarden.

1.5 Det allerede alvorlige problem med en geografisk it-kløft i Europa vil blive forstærket ved overgangen til IPv6, hvis ikke Kommissionen gør en særlig indsats for at løse problemet og sikrer, at der rettes særlig opmærksomhed mod de dårligst stillede regioner. Der er behov for en indsats i hele EU, som sikrer, at der i alle medlemsstater er lige adgang til IPv6 så hurtigt som muligt.

1.6 IPv6 vil indvarsle en lang række nye internetbaserede teknologier og tjenester, som vil gøre livet lettere for alle borgere, men især for de dårligst stillede — de ældre, handicappede og lavtuddannede. Det er udvalgets opfattelse, at implementeringen af IPv6 i hele EU kræver en solid indsats fra myndighedernes side og ikke bør overlades til den laveste fællesnævner i form af snævre kommercielle interesser.

⁽¹⁾ KOM(2005) 229 endelig, »i2020 — Et europæisk informationssamfund som middel til vækst og beskæftigelse«.

⁽²⁾ <http://www.ipv6.com/articles/general/IPv6-Olympics-2008.htm>

⁽³⁾ Se EØSU's udtalelser: CESE »Radiofrekvensidentifikation (RFID)«, EUT C 256 af 27.10.2007 og CESE »Tingenes internet«, EUT C 77 af 31.3.2009, s. 60.

1.7 Udvalget gør Kommissionen opmærksom på EØSU's tidligere udtalelser om fremme af anvendelsen af internettet, databeskyttelse, sikkerhedsproblemer på internettet og den geografiske it-kløft ⁽⁴⁾.

1.8 I denne udtalelse ønsker udvalget at fremkomme med bemærkninger til områder af særlig interesse og fremsætte nogle henstillinger.

2. Henstillinger

2.1 Kommissionen bør udvise et stærkt lederskab på EU-niveau og fremme en hurtig implementering af IPv6 i hele Europa.

2.2 Et sådant lederskab skal være baseret på en overbevisende vision for nettets fremtid via indførelsen af IPv6-internet og de mange fordele for alle aktører.

2.3 Kommissionen bør arbejde tættere sammen med internetorganisationerne for at tilvejebringe en integreret strategi, der sikrer industrien, at man på EU-niveau er toneangivende, når det gælder den hurtige indførelse af IPv6.

2.4 I hele EU bør der iværksættes omfattende uddannelses- og undervisningsprogrammer, som sikrer størst mulig forståelse for IPv6-teknologien og de kompetencer, der skal til, for at den bliver en succes.

2.5 Rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation ⁽⁵⁾ bør anvendes til at afholde en del af omkostningerne ved overgangen fra IPv4 til IPv6 for de mindre internetudbydere og indholdsleverandører.

2.6 Rammeprogrammet bør endvidere anvendes til at fremme udviklingen af applikationer og tjenester, der vil være med til at fremme den nye standard.

2.7 For at udjævne interesseforskellene mellem aktionærerne i de internetudbydende selskaber og borgerne bør de store internetudbydere forpligtes til på EU-niveau at gå forrest, når det gælder indførelsen af IPv6 i hele EU. Fornylse af internetudbydernes licenser

⁽⁴⁾ Se for eksempel EØSU's udtalelser: CESE »Informationssamfundet: computerrelateret kriminalitet«, EFT C 311 af 7.11.2001, s. 12, »Net- og Informationssikkerhed«, EFT C 48 af 21.2.2002, s. 33, »Mere sikker anvendelse af Internettet«, EUT C 157 af 28.6.2005, s. 136, »E-business/digitaliseringsinitiativet«, EUT C 108 af 30.4.2004, s. 23, »Et sikkert informationssamfund«, EUT C 97 af 28.4.2007, s. 21 osv.

⁽⁵⁾ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1639/2006/EF af 24. oktober 2006 om et rammeprogram for konkurrenceevne og innovation (2007-2013).

bør være knyttet til forpligtelser til at tilbyde fuld IPv6-forbindelse uden begrænsninger senest i 2010 og til at sørge for grundig undervisning af kunderne i implementeringen af IPv6.

2.8 Kommissionen er nødt til at stille sig i spidsen for en målrettet indsats på EU- og internationalt plan, der skal se på de alvorlige spørgsmål vedrørende sikkerheden og privatlivets fred, der knytter sig til indførelsen af IPv6.

2.9 Udvalget anbefaler, at det potentielle problem med en geografisk it-kløft mellem dem, der har adgang til IPv6, og dem, der ikke har, tages op via mekanismen for de nationale bredbåndsstrategier ⁽⁶⁾ eller et lignende instrument. Derudover bør Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) anvendes til at støtte implementeringen af IPv6 i det omfang, det er nødvendigt.

3. Baggrund

3.1 Overblik over handlingsplanen

I den handlingsplan, der er udarbejdet for at fremme den generelle indførelse af den næste version af internetprotokollen (IPv6) inden 2010, bemærkes det, at

- det er nødvendigt meget hurtigt at implementere IPv6, eftersom puljen af IP-adresser under den nuværende protokolversion 4 er ved at være opbrugt;
- IPv6 kan danne grundlaget for innovation inden for IP-baserede tjenester og -applikationer, og er afgørende for, at Europa kan holde sig på forkant med den teknologidrevne vækst.

3.2 Internetprotokol

»Internetprotokollen« (IP) tildeler alle elementer, der kobles til internettet et nummer (en adresse), der gør det muligt for dem at kommunikere med andre elementer. Den nuværende version, IPv4, understøtter allerede over 4 mia. adresser ⁽⁷⁾. Dette er dog ikke nok til at holde trit med internettets stigende udbredelse.

Siden slutningen af 1990'erne har man gradvist indført en opgraderet protokol, IPv6 ⁽⁸⁾, men det er gået meget langsomt — IPv6-trafikken tegner sig stadig for en meget lille procentdel (>1 %) af den samlede internettrafik ⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ »Højhastighedsforbindelser i Europa: De nationale bredbåndsstrategier«, KOM(2004) 369.

⁽⁷⁾ IPv4 er nærmere beskrevet i RFC 791, 1981. RFC står for »Request for Comments«. Se »Internet Engineering Task Force« (IETF), <http://www.ietf.org>.

⁽⁸⁾ RFC 2460, 1998. <http://www.ietf.org/html.charters/OLD/ipv6-charter.html> og <http://www.ietf.org/html.charters/6man-charter.html>.

⁽⁹⁾ »Tracking the Ipv6 Migration«, aug. 2008, forskningsrapport fra Arbor Networks <http://www.arbornetworks.com/en/ipv6-report.html>.

Man regner med, at puljen af IPv4-adresser vil være opbrugt på et eller andet tidspunkt mellem 2010 og 2012 ⁽¹⁰⁾. Internettets udbredelse tillige med innovationskapaciteten inden for IP-baserede netværk vil blive bremsede, hvis der ikke findes en passende løsning på problemet med IPv4-adresserne.

3.3 Behov for IPv6

IPv6 vil løse problemet med adresserum på lang sigt, da IPv6-protokollen understøtter et enormt antal adresser ($3,4 \times 10^{38}$).

IPv6 vil gøre det muligt for alle borgere, alle netoperatører og alle organisationer i verden at få det antal IP-adresser, de behøver for at kunne tilslutte et hvilket som helst apparat eller produkt direkte til det globale internet. Som kommissær Reding malende beskrev det: »... Hvis europæerne vil udnytte de seneste internetbaserede hjælpemidler, såsom intelligente etiketter i butikker, fabrikker og lufthavne, intelligente energibesparende varme- og belysningsystemer og køretøjsmonterede net og navigationssystemer, så står vi allerede over for en tusinddobling af efterspørgslen efter IP-adresser ...« ⁽¹¹⁾.

En undersøgelse finansieret af Kommissionen ⁽¹²⁾ har påvist dette potentiale inden for en række markedssektorer, såsom hjemmenetværk, byggestyring, mobilkommunikation, forsvars- og sikkerhedssektoren og bilindustrien.

3.4 IPv6 og international konkurrenceevne

I andre dele af verden, navnlig Asien, har der allerede været stor interesse for IPv6.

3.5 Overgang til IPv6

I en overgangsfase (der forventes at vare 20 år eller længere) vil IPv4 og IPv6 ligge i de samme maskiner og benytte sig af de samme netværksforbindelser. I denne overgangsfase vil der blive anvendt dyre mekanismer til at håndtere den afhængighed af IPv4, der stadig vil bestå: overlay-teknologier som »double stack«-protokolgrænseflader og tunnelering og workaroud-taktikker som subadressering via NAT (»Network Address Translation«) og IPv4-adresseauktioner.

3.6 Aktører

Ibrugtagningen af IPv6 vil kræve inddragelse af mange aktører over hele verden:

- **Internetorganisationer** (f.eks. ICANN, RIR og IETF), som skal administrere de fælles IPv6-ressourcer og -tjenester.

⁽¹⁰⁾ <http://www.potaroo.net/tools/ipv4/index.html>,
<http://www.tndh.net/~tony/ietf/ipv4-pool-combined-view.pdf>.
 For en tidligere vurdering med en beskrivelse af den analyse, der ligger bag, se:
http://www.cisco.com/web/about/ac123/ac147/archived_issues/ipj_8-3/ipv4.html.

⁽¹¹⁾ IP/08/803, Bruxelles, den 27. maj 2008.

⁽¹²⁾ »Impact of IPv6 on Vertical Markets«, oktober 2007 (http://ec.europa.eu/information_society/policy/ipv6/docs/short-report_en.pdf).

- **Internetudbydere**, som på sigt skal tilbyde deres kunder IPv6-forbindelse og IPv6-baserede tjenester.
- **Infrastrukturleverandører**, som skal indbygge IPv6-funktionalitet i deres produkter.
- **Indholds- og tjenesteudbydere** (f.eks. websteder, meddelelsestjenester, e-mailtjenester osv.), som skal indføre IPv6 på deres servere.
- **Leverandører af forretnings- og forbrugerapplikationer**, som skal sikre, at deres løsninger er IPv6-kompatible, og udvikle produkter og tjenester, der udnytter IPv6-funktioner.
- **Slutbrugere** (forbrugere, virksomheder, den akademiske verden og offentlige myndigheder), som skal købe IPv6-understøttede produkter og tjenester og tage IPv6 i brug i deres egne netværk.

3.7 Udgifterne til implementering af IPv6

Det er ikke muligt at give et pålideligt skøn over, hvad det samlede vil koste at indføre IPv6. De forskellige aktører vil kunne iværksætte IPv6 gradvist, hvilket vil medvirke til at begrænse omkostningerne.

3.8 Behovet for politisk styring på europæisk plan

De fleste aktører har i dag svært ved at se fordelene ved at gå over til IPv6. Fordelene viser sig først på længere sigt, og mange aktører har indtaget en »vent og se«-holdning.

Alt dette har resulteret i, at det trækker ud med at få indført IPv6 i større stil. Hvis der ikke gøres en aktiv indsats nu, vil »Europa [være] dårligt rustet til at drage fordel af den nyeste internetteknologi og kan stå over for en krise, når det gamle system løber tør for adresser ...« ⁽¹³⁾. Markedet kunne stimuleres ved hjælp af passende politiske foranstaltninger på EU-niveau, der tilskynder enkeltpersoner og organisationer til reelt at gå videre med iværksættelsen.

3.9 Kommissionens forslag til initiativer

3.9.1 Implementering af IPv6 i hele Europa frem til 2010

3.9.2 Fremme af IPv6-adgang til indhold, tjenester og applikationer

- Medlemsstaterne skal tage IPv6 i brug på offentlige websteder og i forbindelse med e-forvaltningstjenester.
- Industrielle aktører skal overveje at benytte IPv6 som deres primære platform til udvikling af applikationer og apparater.
- Finansiering ydet gennem støtteaktioner med henblik på standardisering til forbedring af nettens interoperabilitet.

⁽¹³⁾ IP/08/803, Bruxelles, den 27. maj 2008.

- Opfordring til, at der så vidt muligt anvendes IPv6 i forbindelse med forskningsprojekter, der finansieres under det syvende rammeprogram.

3.9.3 Stimulering af efterspørgslen efter IPv6-forbindelse og -produkter gennem offentlige indkøb

- Medlemsstaterne skal forberede deres egne netværk til IPv6.

3.9.4 Hurtig forberedelse på iværksættelsen af IPv6

- Målrettede oplysningskampagner for forskellige brugergrupper.
- Støtte til »specifikke støtteaktioner« (under det syvende rammeprogram) for at udbrede kendskabet til den praktiske iværksættelse.
- Opfordring til internetudbydere til at tilbyde deres kunder fuld IPv6-forbindelse senest i 2010.

3.9.5 Håndtering af problemer med sikkerhed og privatlivets fred

- Kommissionen vil holde øje med, hvilke konsekvenser det får for privatlivets fred og sikkerheden, når IPv6 iværksættes mere bredt, navnlig ved høring af aktørerne, herunder myndigheder med ansvar for databeskyttelse eller retshåndhævelse.

Endvidere har især Artikel 29-Gruppen vedrørende databeskyttelse udtrykt bekymring over, om IPv6 vil kunne true privatlivets fred ⁽¹⁴⁾.

3.10 Handlingsplanens gennemførelse

- Det er hensigten, at handlingsplanen skal gennemføres i løbet af de kommende tre år.
- Kommissionen vil fortsat følge med i internetorganisationernes aktiviteter og om nødvendigt deltage i debatterne.
- Kommissionen vil regelmæssigt orientere Gruppen på Højt Niveau om i2010 om de fremskridt, der gøres.

4. Generelle bemærkninger

4.1 Overgangen til IPv6 er helt nødvendig, eftersom den nuværende internetprotokolstandard — IPv4 — med stor hast er ved at løbe tør for ledige adresser. Man regner med, at den eksisterende pulje af IPv4-adresser vil være opbrugt inden 2012. Hvis ikke indførelsen af IPv6 fremskyndes betydeligt, vil det lægge en bremse på udbredelsen af internettet, der vil kunne mærkes, og omkostningerne ved internetbrug vil stige som følge af, at IPv4 stadig vil være at finde på EU-netværk. Konsekvenserne

af en sådan forsinkelse vil være større omkostninger inden for alle områder af internethandel, langsommere IP-baseret innovation og langsommere økonomisk vækst.

4.2 I meddelelsen bemærkes det, at overgangen til standarden har været langsom, fordi der ikke er én myndighed, der har ansvaret for at styre indførelsen af IPv6. Udvalget er bekendt med, at enkelte lande og aktører har fremmet programmer på nationalt niveau om implementeringen af IPv6, men er ikke tilfreds med den støtte, der hidtil har været til indførelsen af IPv6 på EU-niveau.

Udvalget er bekymret over, at man har satset for meget på kommercielle interesser, navnlig internetudbydere, som dem, der skulle fremme indførelsen af IPv6. Dette er slået helt fejl. De økonomiske og sociale konsekvenser af, at IPv6-indførelsen forhales, er for store til, at det kan overlades til snævre kommercielle interesser — indførelsen af IPv6 er et anliggende for regeringerne. Kommissionen bør nu gøre sig til talsmand for, at EU i højere grad viser lederskab og ved hjælp af passende politik- og støtteinstrumenter påtager sig dette ansvar som højeste prioritet.

4.3 Det forhold, at der ikke er truffet effektive foranstaltninger vedrørende indførelsen af IPv6, er en trussel mod Lissabonstrategien, som den iværksættes gennem i2010-initiativet ⁽¹⁾. Den økonomiske multiplikatoreffekt, der opnås ved internetaanvendelse og innovation, er af allerstørste betydning for Europas konkurrenceevne. Vi må ikke sakke bagud i forhold til vores største handelspartnere, når det gælder overgangen til IPv6. Selv om nogle lande i EU har gjort en særlig indsats for at sikre, at de er IPv6-kompatible, halter EU som region bagefter andre dele af verden, når det gælder implementeringen af IPv6.

4.4 Under overskriften »Internetstyring« er Kommissionen nødt til at stille sig i spidsen for en målrettet indsats på EU- og internationalt plan, der skal se på de alvorlige bekymringer for sikkerheden og privatlivets fred, der knytter sig til indførelsen af IPv6. IPv6 kombineret med teknologier som radiofrekvensidentifikations-tags (RFID-tags) vil gøre det muligt at forbinde milliarder af objekter i netværk på »tingenes internet«, hvilket rejser alvorlige og komplekse spørgsmål vedrørende beskyttelse af personoplysninger og sikkerhed.

Vi har noteret os, at Kommissionen i starten af 2009 vil fremsætte forslag om beskyttelse af kritisk informationsinfrastruktur for at gøre os bedre i stand til at håndtere problemer vedrørende internetsikkerheden ⁽¹⁵⁾. EØSU henstiller derfor, at der i disse forslag indgår holdbare planer for håndtering af de nye udfordringer forbundet med indførelsen af IPv6.

⁽¹⁴⁾ Udtalelse 2/2002 om anvendelsen af unikke identifikationskoder i teleterminaludstyr: tilfældet IPv6, http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2002/wp58_da.pdf.

⁽¹⁵⁾ Tale 08/336, 17/6/2008, »Seizing the Opportunities of the Global Internet Economy«, OECD-ministermøde om internetøkonomien i fremtiden, Seoul, Korea, den 17.-18. juni 2008.

4.5 Vi afventer Kommissionens anbefalinger vedrørende beskyttelse af privatlivets fred i tilknytning til RFID og forvaltningen af tingenes internet⁽¹⁶⁾. Den nye IPv6-protokol vil bane vejen for en stærk forøgelse af forbindelsesmulighederne til internettet, idet utallige milliarder hverdagsobjekter (biler, tøj, værktøj osv.) på sigt vil koble op til internettet med deres egen IP-adresse. Med kommissær Redings ord så må vi takle disse risici, før vi kan udnytte tingenes internets fulde potentiale for økonomisk vækst. Særligt må vi fjerne borgernes bekymringer for at undgå, at disse nye teknologier afvises⁽¹⁵⁾.

4.6 Kommissionen bør udvise et stærkt lederskab på EU-niveau og fremme en hurtig implementering af IPv6 i hele Europa. Et sådant lederskab skal være baseret på en overbevisende vision for nettets fremtid via indførelsen af IPv6-internet — »tingenes internet«, »intelligente omgivelser«⁽¹⁷⁾ osv. — og de mange fordele for alle aktører.

4.7 Der skal anvendes forskellige kanaler til formidling af visionen med velvalgte budskaber rettet mod de enkelte målgrupper (internetudbydere, indholdsleverandører, applikationsleverandører og slutbrugere) i en informationskampagne i hele EU.

4.8 Indførelsen af IPv6 ville i høj grad blive lettet, hvis der iværksættes uddannelses- og undervisningsprogrammer. Teknologien er langt bedre end IPv4, men en korrekt implementering forudsætter ordentlig uddannelse. Kommissionen, regeringerne i medlemsstaterne, internetudbydere og andre førende organisationer bør sikre, at alle målgrupper har let adgang til uddannelses- og undervisningsprogrammer i IPv6.

4.9 Kommissionen bør arbejde tættere sammen med internetorganisationerne, f.eks. ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers), RIPE (Réseaux IP Européens), RIR (Regional Internet Registries), IETF (Internet Engineering Task Force), om en integreret strategi og på EU-niveau vise it-sektoren vejen til en hurtig indførelse af IPv6.

4.10 Internetudbydere spiller en helt afgørende rolle ved implementeringen og indførelsen af IPv6. På grund af truslen fra tale over internettet (Voice over Internet Protocol — VoIP) mod deres indtjeningsmodeller vægrer de internetudbydere, som også driver virksomhed med mobil- og fastnetstelefoner, sig desværre mod IPv6 og den revolution, den vil medføre i kommunikationen i EU. Men de snævre kommercielle interesser hos internetudbydere aktionærer bør ikke stå i vejen for en udvikling, der er i alle EU-borgeres interesse. Sanktioner, bøder og licensreglerne bør anvendes til at forpligte de store internetudbydere til på EU-niveau at gå forrest, når det gælder indførelsen af IPv6 i hele EU. De har indflydelsen og ressourcerne til virkelig at gøre noget ved problemet.

4.11 Rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation⁽⁵⁾ bør anvendes til at afholde en del af omkostningerne ved overgangen fra IPv4 til IPv6 for de mindre internetudbydere og indholdsleverandører. Rammeprogrammet bør endvidere anvendes til at fremme udviklingen af applikationer og tjenester, der medvirker til at fremme den nye standard.

4.12 Udvalget mener ikke, at der i meddelelsen gøres nok ud af de spørgsmål vedrørende privatlivets fred og sikkerhed, der rejser sig i forbindelse med indførelsen af IPv6. Disse spørgsmål er af stor betydning for EU's befolkning og skal behandles grundigt for at beskytte borgernes rettigheder, opbygge tillid og bane vejen for en accept af IPv6-standarden.

4.13 Den geografiske it-kløft⁽¹⁸⁾ i Europa vil blive endnu større ved overgangen til IPv6, hvis ikke Kommissionen gør en særlig indsats for at løse problemet. Nogle lande i EU har iværksat programmer på nationalt niveau for at sikre, at alle deres internetbrugere vil kunne koble op til IPv6 i 2010. Der er behov for en indsats i hele EU, som sikrer, at der i alle medlemsstater er lige adgang til IPv6 så hurtigt som muligt.

4.14 Udvalget anbefaler, at det potentielle problem med en geografisk it-kløft mellem dem, der har adgang til IPv6, og dem, der ikke har, tages op via mekanismen for de nationale bredbåndstrategier⁽⁶⁾ eller et lignende instrument. Derudover bør Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) anvendes til at støtte implementeringen af IPv6 i det omfang, det er nødvendigt.

Bruxelles, den 3. december 2008.

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁶⁾ http://en.wikipedia.org/wiki/Internet_of_Things og http://www.itu.int/osg/spu/publications/internetofthings/InternetofThings_summary.pdf.

⁽¹⁷⁾ http://en.wikipedia.org/wiki/Ambient_intelligence.

⁽¹⁸⁾ KOM(2003) 65, KOM(2003) 673, KOM(2004) 61, KOM(2004) 369, KOM(2004) 380.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Rådets forordning (EF) nr. .../... om ændring af Rådets forordning (EF) nr. 219/2007 om oprettelse af et fællesforetagende til udvikling af en ny generation af det europæiske lufttrafikstyringssystem (SESAR)«.

KOM(2008) 483 endelig -2008/0159 (CNS)

(2009/C 175/18)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 4. september 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 171 og 172 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Forslag til Rådets forordning (EF) nr. .../... om ændring af Rådets forordning (EF) nr. 219/2007 om oprettelse af et fællesforetagende til udvikling af en ny generation af det europæiske lufttrafikstyringssystem (SESAR)

KOM(2008) 483 endelig -2008/0159 (CNS).

Den 16. september 2008 henviste Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs præsidium det forberedende arbejde til Den Faglige Sektion for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet.

Som følge af sagens hastende karakter udpegede EØSU på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008 (mødet den 3. december) An Le Nouail Marlière til hovedordfører og vedtog med 99 stemmer for, 16 imod og 10 hverken for eller imod nærværende udtalelse.

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 EØSU støtter forslaget om at tilpasse grundforordningen og vedtægten for SESAR-fællesforetagendet.

1.2 Udvalget henstiller til Kommissionen, at den bestræber sig på at give et bedre eksempel på ligebehandling af det personale, som udstationeres og det personale, som ansættes til at gennemføre SESAR-programmet med hensyn til kontraktens varighed og omklassificering ved afslutningen på programmet til udvikling af en ny generation af det europæiske lufttrafikstyringssystem (SESAR).

2. Kommissionens meddelelse

2.1 EØSU hører vedrørende forslaget om at tilpasse grundforordningen og vedtægten for SESAR-fællesforetagendet ⁽¹⁾ i overensstemmelse med EU's ny fremgangsmåde ved oprettelse af andre fællesforetagender, som er igangsættes i forbindelse med det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (7. rammeprogram): Clean Sky ⁽²⁾, ENIAC ⁽³⁾, IMI ⁽⁴⁾, ARTEMIS ⁽⁵⁾ og BCB ⁽⁶⁾. Udvalget har på nær et enkelt tilfælde afgivet udtalelse om samtlige forslag.

⁽¹⁾ Oprettet ved Rådets forordning (EF) nr. 219/2007 af 27. februar 2007. CESE.EUT C 309 af 16.12.2006, s. 133

⁽²⁾ Rådets forordning (EF) nr. 71/2008 af 20. december 2007, EUT L 30 af 4.2.2008, s. 1.

⁽³⁾ Rådets forordning (EF) nr. 72/2008 af 20. december 2007, EUT L 30 af 4.2.2008, s. 21.

⁽⁴⁾ Rådets forordning (EF) nr. 73/2008 af 20. december 2007, EUT L 30 af 4.2.2008, s. 38.

⁽⁵⁾ Rådets forordning (EF) nr. 74/2008 af 20. december 2007, EUT L 30 af 4.2.2008, s. 52.

⁽⁶⁾ Rådets forordning (EF) nr. 521/2008 af 30. maj 2008, EUT L 153 af 12.6.2008, s. 1.

2.2 SESAR-fællesforetagendets status

2.2.1 SESAR-fællesforetagendet har juridisk set eksisteret siden 3. marts 2007 og har sit hovedsæde i Bruxelles. Det har to stiftende medlemmer: Fællesskabet, repræsenteret ved Europa-Kommissionen, og Eurocontrol, repræsenteret ved dets agentur.

2.2.2 Oprettelsen af fællesforetagendet SESAR blev påbegyndt umiddelbart efter ikrafttrædelsen af forordning (EF) nr. 219/2007. I 2007 blev ledelsen (dvs. bestyrelsen og den administrerende direktør) og en foreløbig administrativ struktur nedsat.

2.2.3 I juni 2007 lancerede fællesforetagendet SESAR en indkaldelse af interessetilkendegivelser for at finde interesserede medlemmer. Indkaldelsen førte til en foreløbig udvælgelse af 15 kandidater med det formål at nedsætte en stærk kernegruppe af medlemmer til igangsættelse af SESAR's udviklingsfase. De 15 interesserede medlemmer udgør de største aktører i lufttrafikstyringssektoren (industrien): luftfartstjenesteudbydere, lufthavne og producenter af materiel. De oprindelige tilbud om bidrag til fællesforetagendet SESAR udgjorde mere end 1,4 mia. EUR.

2.2.4 Industrien har bevaret det engagement i programmet, som den lagde for dagen allerede i definitionsfasen. Den er nået til enighed med fællesforetagendet om, hvordan samarbejdet skal foregå. Tilpasningen af SESAR til industriens aktiviteter inden for ATM-forskning og -udvikling og fordelingen af de nødvendige ressourcer er en stor landvinding. Medlemsoptagelsesprocessen skal efter planen afsluttes ultimo 2008 med det formål at igangsætte udviklingsaktiviteterne primo 2009.

2.2.5 Selvom der i artikel 2, stk. 2, i forordningen (EF) nr. 219/2007 står, at »Medlemsstaterne træffer alle de mulige forholdsregler med henblik på at give fællesforetagendet den mest vidtgående skatte- og afgiftsfritagelse med hensyn til moms og andre skatter og afgifter« indeholder grundforordningen ikke noget retsgrundlag for at fritage fællesforetagendet for moms og punktafgifter eller tildele det de fordele, der følger med EU-institutionernes og EU-organernes privilegier og immuniteter. Den sikrer heller ikke, at dens personale omfattes af vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber eller ansættelsesvilkårene for de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber. Derfor falder fællesforetagendet og dets personale ind under den belgiske skatte- og arbejdsmarkedslovgivning.

2.2.6 De anslåede omkostninger i form af administrative udgifter som følge af den særlige status vurderes at ligge på 300 mio. EUR i løbet af fællesforetagendets levetid. Alene 290 mio. EUR udgør moms og andre skatter, som SESAR-fællesforetagendet skal betale. De resterende 10 mio. EUR udgøres af personaleudgifter.

2.2.7 Dette beløb vil blive betalt gennem medlemmernes bidrag til SESAR-fællesforetagendet og vil navnlig komme fra forsknings- og udviklingsmidler fra EU og vil derfor skulle trækkes fra finansieringen af udviklingsaktiviteterne.

2.3 De foreslåede ændringer

2.3.1 De foreslåede ændringer til forordning 219/2007 tager hensyn til, at fællesforetagendet SESAR havde en andet juridisk status, da det blev sat i gang. De ser i korthed således ud:

- SESAR anerkendes som et fællesskabsorgan (forordningens artikel 2).
- Vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber, ansættelsesvilkårene for de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber og de regler, som De Europæiske Fællesskabers institutioner sammen har vedtaget for anvendelse af denne vedtægt, skal gælde for SESAR's personale (forordningens artikel 2a).
- Protokollen vedrørende De Europæiske Fællesskabers privilegier og immuniteter skal gælde for SESAR, dets personale og den administrerende direktør (forordningens artikel 2b).
- Bestemmelserne vedrørende erstatningsansvar tilpasses (forordningens artikel 2c).
- Bestemmelserne vedrørende Domstolens kompetence og lovalg tilpasses (forordningens artikel 2d).
- Fællesskabets bidrag kvantificeres, og der træffes praktiske foranstaltninger vedrørende overførslen af dette til fællesforetagendet (forordningens artikel 4, stk. 2).

- Bestemmelsen angående ændring af fællesforetagendets vedtægt ændres (forordningens artikel 3, stk. 2, og artikel 5, stk. 4, samt vedtægtens artikel 24, stk. 2). Denne ændring hænger ikke sammen med tilpasningen af fællesforetagendets vedtægt. Det er en justering af proceduren for vedtagelse af ændringer af fællesforetagendets vedtægt. Hensigten med den oprindelige bestemmelse var at gøre det muligt at vedtage ændringer af vedtægten i kraft af en forskriftsudvalgsprocedure med inddragelse af Udvalget for det Fælles Luftrum. Denne hensigt kommer imidlertid ikke klart til udtryk i ordlyden af den oprindelige bestemmelse, som derfor må tilpasses.
- Finansforordningens artikel 185 anvendes, især hvad angår følgende: Finansielle bestemmelser vedtages i overensstemmelse med rammefinansforordningen for de organer, der er omhandlet i artikel 185 i finansforordningen (forordningens artikel 4a), decharge (forordningens artikel 4b) og udformning af budgettet (vedtægtens artikel 15, stk. 2 og 4).
- Proceduren for udnævnelse af den administrerende direktør (vedtægtens artikel 7, stk. 5).
- Bestemmelserne om beskyttelse af Fællesskabets finansielle interesser (vedtægtens artikel 17, stk. 3).
- Overgangsbestemmelser med henblik på fællesskabsforetagendets personales overgang til Fællesskabernes personalevedtægt (forslagets artikel 2).

3. Generelle bemærkninger

3.1 Udvalget bifalder Kommissionens overordnede formål, som er at uddrage læren fra forvaltningen af fællesforetagenderne Galileo og SESAR (7), at opfordre Rådet til at gøre SESARS vedtægt klarere under hensyntagen til det stigende antal fælles teknologinitiativer (FTI) under det 7. rammeprogram for forskning og at sikre overensstemmelse med den almindelig fremgangsmåde i forbindelse med fællesforetagender.

3.2 Udvalget støtter bestræbelserne på at omfordele de økonomiske ressourcer til SESAR, så fokus bliver lagt på forsknings- og udviklingsaktiviteter med henblik på at harmonisere sikkerheden inden for den civile luftfart. I forbindelse med ændringen af fællesforetagendet SESARS vedtægt kalkulerer Kommissionen med en gevinst på 290 mio. EUR som følge af fritagelsen for moms og andre skatter og afgifter. Det er et fremskridt, at personalet kan blive EU-tjenestemænd. De ansatte kan vælge at komme ind under vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber, men det er ikke noget krav. Denne ændring vil også have positiv effekt

(7) Fællesforetagendet Sesar var kun det andet af denne type, som blev indført i henhold til traktatens artikel 171 efter fællesforetagendet Galileo.

(10 mio. EUR) på de administrative udgifter, uden at det går ud over løn, fordele og retten til ekstra pension, da Kommissionen allerede ved oprettelsen af fællesforetagendet SESAR sikrede sig, at vedtægten for dette fællesforetagende, for så vidt angik ansættelsesbetingelserne, lagde sig tæt op af ansættelsesvilkårene for de øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber.

3.3 EØSU udtrykker tilfredshed med, at fællesskabskontrollen med SESAR vil blive styrket i kraft af anvendelsen af EU's finansielle regler, decharge for budgettet, strategiske forvaltning og personaleadministration. Forslaget stemmer overens med forslaget fra EØSU, der i sin udtalelse om SESAR understregede, at det »er ... meget vigtigt, at der oprettes en juridisk enhed, som er i stand til at sikre en fælles forvaltning af SESAR-projektets midler i gennemførelsesfasen.« Forslaget bør få en positiv effekt for overvågningen af projektet. Udvalget har bemærket, at Kommissionen tildeles et større ansvar, hvilket resulterer i følgende finansielle sammensætning: et EU-finansieringsprogram på 700 mio. EUR, 700 mio. EUR fra Eurocontrol og 700 mio. fra luftfartsindustrien. De to sidstnævnte bidrager især i form af ydelser. Momsen i den forbindelse anvendes til forsknings- og udviklingsaktiviteter.

3.4 Udviklingsfasen for fællesforetagendet SESAR skal igangsættes i begyndelsen af 2009 for at sikre industriens engagement og dens mulighed for at planlægge sine aktiviteter på grundlag af SESAR's målsætninger. EØSU støtter derfor en hurtig vedtagelse af denne forordning, sådan som Kommissionen ønsker, således at aftalerne med SESAR-medlemmerne kan afstemmes efter de nye bestemmelser. Forsinkelser i gennemførelsen af SESAR må undgås i lyset af det konkurrerende initiativ NextGen i USA.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

4. Særlige bemærkninger

4.1 Varigheden af fællesforetagendet SESAR er fastsat til 8 år. Når programmet er afsluttet, vil det udstationerede personale vende tilbage til Eurocontrol eller til de tjenestegrene i Kommissionen, hvor de kommer fra. Kontrakterne for eksternt personale udløber i henhold til de vilkår, som blev aftalt ved ansættelsen. Udvalget konstaterer, at der herved er skabt en præcedens (oprettelse af et fællesforetagende for en begrænset periode) med den heraf følgende usikkerhed i ansættelsen for visse stillinger. Udvalget henstiller til Kommissionen, at den bestræber sig på at give et bedre eksempel på ligebehandling af det personale, som ansættes til at gennemføre SESAR-programmet.

4.2 Udvalget erindrer om de særlige forhold, der gør sig gældende i sektoren (medlemsstaternes suverænitet over luftrummet, offentlige-private partnerskaber, offentlige tjenester) og anbefaler, at SESAR-fællesforetagendets formål, nemlig harmonisering og forskning med henblik på optimal luftfartssikkerhed i Europa — en sikkerhed, som ikke kun skal ses som værende af teknisk (udstyr) eller kommerciel (ruter) art, men som skal gennemføres af mennesker (mænd og kvinder bidrager og bør derfor inddrages og tages med i betragtning).

4.3 EØSU noterer sig den beslutning, som SESAR's bestyrelse traf den 24. april 2008 (med til at træffe beslutningen var repræsentanter for Kommissionen, Eurocontrol, militærfolk, brugere af luftrummet, leverandører af luftfartstjenester, producenter af materiel, lufthavnsrepræsentanter, repræsentanter for luftkontrolsektoren, forskere, den administrerende direktør, den midlertidige direktør for administration og finans og sekretariatet). Beslutningen godkendte principielt ændringen af vedtægten (»endorses the principles for the contemplated modification of the Statutes and the related process«).

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om metalindustriens konkurrenceevne — Et bidrag til EU's strategi for vækst og beskæftigelse«

KOM(2008) 108 endelig — SEK(2008) 246

(2009/C 175/19)

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber besluttede den 22. februar 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om metalindustriens konkurrenceevne — Et bidrag til EU's strategi for vækst og beskæftigelse«

KOM(2008) 108 endelig.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer, som udpegede Gustav ZÖHRER til ordfører og Tomasz CHRUSZCZOW til medordfører. CCMI vedtog sin udtalelse den 18. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008 mødet den 3. december, følgende udtalelse med 160 stemmer for, 6 imod og 7 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og henstillinger

1.1 Den betydelige reale værditilvækst, som skabes i metalindustrien og de afledte industrier, yder et uundværligt bidrag til den økonomiske udvikling i hele EU. Metalindustrien er udsat for global konkurrence og er i de senere år konstant blevet berørt af omfattende forandringer og omstruktureringer.

1.2 Fremtidige omstruktureringer vil være nært forbundne med den stigende globalisering af metalindustriens værdikæde (fra råmaterialerne til de senere led i forarbejdningen). Dette stiller krav om en ny industripolitisk strategi, der tager sigte på innovation, færdigheder og fair globale konkurrencevilkår.

1.3 EØSU er i det store og hele enigt i analysen af sektorens kendetegn i Kommissionens meddelelse. Man bør i den forbindelse være opmærksom på, at metalindustrien ikke er en homogen sektor, og at det er vanskeligt at komme med generaliserende udsagn om sektoren. Mange af de foranstaltninger, som foreslås af Kommissionen, er lidt for generelle i deres tilsnit. EØSU opfordrer Kommissionen til som opfølgning på denne meddelelse at udarbejde en tidsplan med oplæg til et sæt konkrete foranstaltninger, der også tager hensyn til de enkelte delsektorer.

1.3.1 EØSU slår til lyd for, at man på basis af de erfaringer, der er gjort med EKSF, selv gennemfører en undersøgelse af hver enkelt sektor, og at denne undersøgelse ledsages af kontrolforanstaltninger og en social dialog.

1.4 EØSU efterlyser energipolitiske foranstaltninger, der gennem markeds- og prisgennemsigtighed kan sikre forsyningen på basis af langfristede kontrakter. Huller i forsyningsnettet bør lukkes. Derudover understreges betydningen af vedvarende energikilder og det bidrag, som industrien selv yder til elektricitets- og varmeproduktion.

1.5 Det drejer sig først og fremmest om — i miljøpolitisk henseende — at finde løsninger, der gør det muligt at forene målsætningerne om at beskytte klimaet med hensynet til at sikre beskæftigelsen, væksten og den globale konkurrenceevne. For at undgå, at den europæiske metalindustriens konkurrenceevne svækkes, anmoder EØSU om, at man:

- prioriterer internationale aftaler
- fremmer udviklingen af de bedste og mest energieffektive teknologier
- tager højde for allerede gennemførte investeringer
- tager højde for de enkelte sektors evne til at reducere emissioner på basis af tekniske standarder
- hurtigst muligt beslutter sig for at anerkende risikoen for kulstoflækage (carbon leakage).

1.5.1 EØSU støtter Kommissionens initiativer vedrørende direktivet om integreret forebyggelse og bekæmpelse af forurening (IPPC), affaldslovgivningen, REACH og standardisering, men forventer, at de enkelte forslag uddybes nærmere.

1.6 Der vil i fremtiden blive lagt stadig større vægt på genbrug af råmaterialer, formindskelse af materialeintensiteten og forskning i »erstatningsmaterialer« (både af miljøhensyn og handelspolitiske hensyn).

1.7 EØSU støtter Kommissionen i dens bestræbelser på at fremme innovation, forskning og udvikling og forbedre færdighederne. Som eksempel kan nævnes ULCOS-projektet (Ultra Low CO₂ Steelmaking) inden for rammerne af den europæiske teknologiplatform for stål (ESTEP). EØSU slår til lyd for, at man i anden del af det syvende rammeprogram undersøger, hvor effektive de eksisterende programmer er. EØSU forventer samtidig, at der skabes mere sammenhæng og ydes mere støtte. Der er behov for betydelige investeringer i kompetencegrundlaget på uddannelses- og videreuddannelsesområdet.

1.8 Handelspolitiske spørgsmål har stor betydning set i lyset af den globale konkurrence, som metalindustrien er udsat for. EØSU er enige med Kommissionen i, at man i handelspolitiske spørgsmål bør indgå i tæt dialog med tredjelande. Handelspolitiske instrumenter, der er i overensstemmelse med WTO-aftalerne, bør fortsat være til rådighed, således at man kan sætte ind over for al praksis, der forfordeler eller diskriminerer metalindustrien.

1.9 Metalindustrien står over for store sociale udfordringer som f.eks.:

- yderligere omstruktureringer
- en aldrende arbejdsstyrke
- stigende færdighedskrav
- sikkerhed og sundhed.

EØSU undrer sig lidt over, at Kommissionen ikke har fremlagt konkrete foranstaltninger eller henstillinger, når det gælder de sociale aspekter i dens meddelelse. EØSU opfordrer Kommissionen til fortsat at fremme den sociale dialog i de berørte sektorer, da det er det rigtige sted at drøfte disse spørgsmål.

2. Begrundelse/meddelelsens indhold

2.1 Kommissionens meddelelse vurderer metalindustriens konkurrenceevne og giver anbefalinger om kursen fremover. Den er en opfølgning af Kommissionens meddelelse fra 2005 om EU's industripolitik, hvori der blev bebudet en række sektorspecifikke initiativer, bl.a. en meddelelse om råmateriale- og energiforsynings indvirkning på EU's metalindustriens konkurrenceevne⁽¹⁾, og tager også hensyn til midtvejsevalueringen af industripolitikken fra 2007⁽²⁾.

2.2 Metalindustrien er i sagens natur en meget energiintensiv sektor og er derfor direkte berørt af EU's politikker vedrørende energi og klimaændringer. Det Europæiske Råd (marts 2007) understregede »den energiintensive sektors store betydning« og, at »omkostningseffektive foranstaltninger er nødvendige for at forbedre

sådanne europæiske industriers konkurrenceevne såvel som deres miljøpåvirkning«. I denne sammenhæng erkendes det i Kommissionens pakke med miljøbeskyttelsesforanstaltninger af 23. januar 2008, at de energiintensive industrier, som er udsat for global konkurrence, befinder sig i en særlig situation.

2.3 Kommissionen foreslår en pakke med 16 foranstaltninger på områderne energi, miljø, standardisering, innovation, forskning og udvikling, færdigheder, eksterne forbindelser og handelspolitikker.

3. Generelle bemærkninger

3.1 EØSU bifalder generelt — ligesom i sin udtalelse om Kommissionens meddelelse »Gennemførelse af Fællesskabets Lissabonprogram: Politiske rammer til styrkelse af fremstillingsindustrien i EU — mod en mere integreret industripolitisk strategi« (KOM(2005) 474 endelig) af 20. april 2006 — Kommissionens sektorspecifikke initiativer, der skal fremme konkurrenceevnen og sikre beskæftigelsen.

3.2 Den europæiske metalindustri hører til en af de vigtigste sektorer i værditilvækstkæden for en lang række industrier. Tal for industrien viser f.eks., at stålindustriens følgeindustrier har en omsætning på 3 157 mia. euro og beskæftiger 23 mio. personer (se bilag 1). Desværre findes der ingen tal for de andre grene af metalindustrien. Stålprodukter anvendes i vid udstrækning som vigtige byggematerialer, især til energieffektiv infrastruktur. EU's evne til at videreudvikle og tilpasse sig klimaændringerne afhænger derfor i høj grad af stabiliteten af stålforsyningen på EU's marked.

3.2.1 I lyset af den nuværende finanskrise finder EØSU det særlig vigtigt at understrege, at den betydelige reale værditilvækst, som skabes i metalindustrien og dens følgeindustrier, yder et uundværligt bidrag til den økonomiske udvikling i EU. Den førende rolle, som den europæiske metalindustri spiller på mange områder, danner også grundlag for andre industriers konkurrenceevne. Denne knowhow bør bevares og videreudvikles i Europa.

Metalindustrien er udsat for global konkurrence og er i de senere år konstant blevet berørt af omfattende forandringer og omstruktureringer. Disse har været med til at forbedre dens konkurrenceevne, men har samtidig ført til tab af mange arbejdspladser. Disse omstruktureringer kan dog ikke kun tilskrives teknologiske forhold eller en forbedret produktivitet. De skyldes delvis den omstændighed, at visse fremstillingsprocesser er blevet udflyttet til lande uden for Europa (f.eks. produktionen af råaluminium) begrundet i energiudgifter, miljøforpligtelser og adgang til råmaterialer. Denne proces er ikke slut, og flere omstruktureringer vil formentlig følge. Fremtidige omstruktureringer vil hænge snævert sammen med den stigende globalisering af metalindustriens værdikæde (fra råmaterialerne til de senere led i forarbejdningen).

⁽¹⁾ KOM(2005) 474 endelig, bilag II.

⁽²⁾ KOM(2007) 374 endelig af 4.7.2007.

3.3 Eftersom disse industrier er meget energiintensive, er de særligt i fokus i den aktuelle klimadebat. Det drejer sig ikke kun om at bevare konkurrenceevnen, men også om at sikre beskæftigelsen i de berørte industrier. Derfor opfordrede Rådet (konkurrenceevne) i sine konklusioner af 3. juni 2008 Kommissionen og medlemsstaterne til aktivt at fortsætte dialogen med industrien og tredjelande om sektorspecifikke tilgange med henblik på at fremme effektive foranstaltninger til nedbringelse af drivhusgasemissionerne og dermed også modvirke kulstoflækage.

3.4 EØSU er i øvrigt enig i Kommissionens analyse af sektorens kendetegn. Det skal i den forbindelse bemærkes, at meddelelsen bygger på det forarbejde, der blev påbegyndt allerede i 2004, og at metalindustrien ikke kan betragtes som en homogen sektor.

3.4.1 Der hersker dog stadig uklarhed omkring afgrænsningen af de pågældende sektorer. Kommissionen henviser i sin definition af disse sektorer til NACE-kode 27, mens dataene i dokumenterne (meddelelse og bilag) kun dækker nogle af delsektorerne (basisindustri og halvforarbejdning). Kommissionen bør her give en mere præcis beskrivelse, især eftersom det er vanskeligt at generalisere herom på grund af de mange forskellige delsektorer (26 industrisektorer i fem grupper i henhold til NACE 27) og strukturer (som oftest store virksomheder i basismaterialeindustri-erne og SMV'er i forarbejdningsledet).

3.5 Kommissionen foreslår i sin meddelelse en række foranstaltninger, der sigter mod at forbedre vilkårene for de berørte industrier. Disse foranstaltninger skal også ses i sammenhæng med andre tilsyneladende modstridende politiske EU-målsætninger, der vil blive behandlet samtidig. EØSU beklager derfor, at mange af forslagene er lidt for generelle i deres tilsnit, og opfordrer Kommissionen til som opfølgning på meddelelsen at udarbejde en tidsplan med et katalog over konkrete foranstaltninger, der tager hensyn til de enkelte delsektorer. Dette er især nødvendigt, eftersom investeringsbeslutninger i metalindustrien træffes på mellem- og lang sigt og påvirkes af disse foranstaltninger.

3.5.1 EØSU slår til lyd for, at man i samarbejde med de berørte parter undersøger udviklingen i efterspørgslen, produktionen og teknologierne i de enkelte sektorer, og at disse undersøgelser, der bør tage udgangspunkt i de erfaringer, som er gjort med EKSF, ledsages af permanente kontrolforanstaltninger og en social dialog. Stålintustrien kan her tjene som eksempel. EKSF-traktaten indeholdt bestemmelser om indsamling af data på jern- og stålområdet, der gik langt ud over »de generelle industristatistikker«. Efter udløbet af EKSF-traktaten i 2002 har den europæiske stålindustri — i hvert fald i en overgang — formået fortsat at indsamle visse vigtige statistiske oplysninger, der ikke er dækket af »de generelle industristatistikker«. Dette blev indført på europæisk niveau med forordning (EF) nr. 48/2004. EØSU slår til lyd for en forlængelse af denne midlertidige forordning og foreslår, at man også på andre områder af metalindustrien foretager lige så omfattende dataindsamlinger, eftersom de generelle industristatistikker stadig oftere viser sig ikke at være tilstrækkeligt oplysende til, at man kan danne sig et indtryk af det konkrete behov for politisk handling.

4. Særlige bemærkninger til Kommissionens forslag

4.1 Energifpolitik

4.1.1 Som rigtigt påpeget af Kommissionen har fluktuationer som f.eks. den seneste kraftige stigning i gas- og elektricitetspriserne samt de begrænsede betingelser for indgåelse af langfristede forsyningskontrakter en negativ indflydelse på den europæiske metalindustri konkurrenceevne.

4.1.2 Der bør træffes foranstaltninger, som giver mulighed for bedre at forudse prisudviklingen, sikrer større gennemsigtighed på markedet og letter energileverandørers frie valg. Dette bør bl.a. muliggøres i kraft af lovgivningen, men det er også vigtigt, at det anerkendes, at den anvendte praksis er forenelig med fællesskabslovgivningen.

4.1.3 En gennemgang af mulighederne for langfristede forsyningskontrakter er en af de vigtigste måder, hvorpå forsyningsvilkårene kan gøres mere forudsigelige. Man bør i den forbindelse også overveje, om energileverandører skal kunne deltage i EU's emissionshandelsordning.

4.1.4 Det er nødvendigt at finde løsninger til udbedring af de infrastruktur mangler, der findes på energitransportområdet (trans-europæiske net), således at alle de berørte virksomheder sikres fri adgang til energimarkedet.

4.1.5 Øget satsning på vedvarende energikilder er på længere sigt en afgørende forudsætning for, at de europæiske industrier kan sikres en uafhængig forsyning. Metalindustrien er med til at gøre EU's politik til fremme af energiproduktion (elektricitet og varme) fra vedvarende energikilder til en succes. I stålproduktionsprocesser og koksværker opstår vigtige gasser, nemlig højovngas, konvertergas (ovn med oxygenindblæsning) og koksværksgas. Gasserne indeholder forskellige mængder kulilte (op til 65 % i konvertergas), kuldioxid, kvælstof og brint (op til 60 % i koksværksgas). Disse gasser bør ikke udblæses eller afbrændes, men i stedet anvendes til effektiv produktion af elektricitet og/eller varme. Dette sker allerede i vid udstrækning i dag, men det er nødvendigt at videreudvikle disse teknologier.

4.1.6 EØSU gør i øvrigt opmærksom på, at det har fremsat sine synspunkter på energipolitikken i flere udtalelser (senest i CCMI/052 og diverse TEN-udtalelser).

4.2 Miljøpolitik

4.2.1 Metalindustrien er på miljøområdet allerede berørt af et stort antal EU-regler, hvis gennemførelse og håndhævelse konstant stiller industrien over for den udfordring, der ligger i at forene forskellige målsætninger (forebyggelse af forurening er f.eks. delvis forbundet med et øget energiforbrug, hvilket går ud over energieffektiviteten). Det siger sig selv, at dele af metalindustrien hører til de energiintensive sektorer, der udsættes for stor international omkostningskonkurrence. De berørte industrier hører til storproducenterne af CO₂. Hvis de foranstaltninger, som Kommissionen har foreslået på klimaområdet — herunder udvidelsen

af EU's emissionshandelsordning — uden yderligere begrænsninger fandt anvendelse på metalindustrien, kunne det føre til flytning af investeringer (hvilket allerede er tilfældet i dag) og tab af arbejdspladser (risiko for kulstoflækage). Den tilsigtede effekt på klimaændringerne vil imidlertid udeblive, hvis ikke alle lande bakker op om disse målsætninger.

4.2.2 Man bør derfor først og fremmest søge at indgå bindende internationale aftaler med klare kriterier for effektiviteten og kontrollen af disse aftaler for at undgå, at den europæiske industris konkurrenceevne svækkes, og modvirke klimaændringerne på globalt niveau.

4.2.3 Store dele af metalindustrien har allerede foretaget betydelige investeringer i energieffektive teknologier. Den europæiske stålindustri spiller f.eks. en førende rolle, når det drejer sig om at nedbringe CO₂-emissioner, og mange virksomheder i sektoren har nået grænsen for, hvor meget man teknologisk set kan reducere emissionerne fra produktionen. Målet om at reducere drivhusgasemissionerne med 21 % inden 2020 (i forhold til 2005) bør derfor omfatte alle de sektorer, der er omfattet af EU's emissionshandelsordning (energiproduktion og energiintensive sektorer) i deres helhed, og der bør ved fordelingen af indsatsen mellem de forskellige sektorer tages højde for de enkelte sektors evne til at reducere emissioner under hensyntagen til teknologiske begrænsninger, uden at det påvirker deres produktionskapacitet.

4.2.3.1 Rådet har fastslået, at de planlagte internationale aftaler vil føre til, at der fastsættes en betydelig mere ambitiøs målsætning om at mindske CO₂-emissionerne med op til 30 %. EØSU understreger i den forbindelse, at det bør præciseres, på hvilke områder reduktionerne skal ske. Det siger sig selv, at disse ikke kan opnås alene i de sektorer, der på nuværende tidspunkt er omfattet af EU's emissionshandelsordning. EØSU finder, at der i den forbindelse også bør lægges særlig vægt på foranstaltninger på områder som f.eks. bygningsisolering, transport- og trafikorganisation eller energieffektivitet i almindelighed.

4.2.4 EØSU finder, at sådanne foranstaltninger først og fremmest bør have til formål at fremme de bedste og mest energieffektive teknologier og dernæst forskning og udvikling med henblik på at forbedre disse teknologier og udvikle nye materialer. Der bør ligeledes tages højde for tekniske standarder både på EU-niveau og i forhandlingerne om en international klimabeskyttelsesaftale.

Kommissionen bør hurtigst muligt opstille en plan, der indarbejder alle de planlagte foranstaltninger og skridt for at undgå yderligere usikkerhed i industrien. EØSU henviser i den forbindelse til artikel 10, litra b) i Kommissionens forslag til EU's emissionshandelsordning ⁽³⁾.

4.2.5 Hvad angår IPPC-direktivet, støtter EØSU Kommissionen i dens harmoniseringsindsats, der bl.a. vil bidrage til en enklere og bedre lovgivning. Som basis for certificeringen og driften af industriområder bør der imidlertid i det kodificerede direktiv tages

højde for individuelle teknologiske fremskridt. Den europæiske metalindustris konkurrenceevne må ikke sættes over styr på grund af forpligtelser, der ikke står i et rimeligt forhold til de teknologiske muligheder.

4.2.6 EØSU er i princippet enig i Kommissionens forslag vedrørende affaldslovgivningen, REACH og standardisering, men forventer dog, at de enkelte forslag uddybes nærmere.

4.3 Innovation, forskning og udvikling, færdigheder

4.3.1 EØSU støtter Kommissionen i dens bestræbelser på at fremme innovation, forskning og udvikling og forbedre færdighederne.

4.3.2 Den europæiske teknologiplatform for stål (ESTEP) er med til at forme fremtiden gennem forslag om ambitiøse forsknings- og udviklingsprogrammer (inden for rammerne af *Strategic Research Agenda* — SRA (den strategiske forskningsdagsorden)), der skal sikre en bæredygtig konkurrenceevne. Denne dagsorden har først og fremmest til formål at nedbringe miljøbelastningen i forbindelse med processer og at udvikle moderne produkter med højere værditilvækst, der er mere effektive over deres samlede livscyklus. ULCOS-projektet (Ultra Low CO₂ Steelmaking) er f.eks. det første større projekt inden for rammerne af stålplatformen, der sigter mod en betydelig reduktion af CO₂-emissionerne. Dette projekt er på nuværende tidspunkt det mest ambitiøse af sin art på globalt plan og er allerede blevet en stor succes, eftersom der er blevet udvalgt fire lovende fremgangsmåder, der nu skal testes i industriel målestok og forbindes med teknologier til opsamling og lagring af CO₂ (CCS). Stålplatformen bidrager også indirekte til både klimabeskyttelses- og energispørgsmål gennem udvikling af fuldt genanvendelige letstålsløsninger, f.eks. til automobil- og byggesektoren og effektive nye løsninger til udvikling af fremtidige energikilder (f.eks. vindenergi).

4.3.3 Uddannelse og videreuddannelse af de ansatte er en vigtig forudsætning for sektorens bæredygtighed i Europa. Det er derfor nødvendigt med betydelige investeringer for at forbedre kompetencegrundlaget, hvilket f.eks. kan ske ved at ansætte talentfulde dimittender og udvikle livslang læring, især e-læring. Både EU og universiteterne bør bakke op om denne indsats, for at dette social mål kan nås ⁽⁴⁾.

4.3.4 EØSU foreslår dog også at undersøge, hvor effektive de nuværende programmer er. Den strategiske forskningsdagsorden, der blev vedtaget inden for rammerne af den europæiske teknologiplatform for stål, har f.eks. vist skuffende resultater efter de første indkaldelser af bud under det syvende rammeprogram (en gennemførelsesrate på mindre end 10 %), eftersom disse indkaldelser ikke synes at dække dagsordenens prioriteter. Koordineringen og opbakningen forventes at være bedre i anden del af det syvende rammeprogram.

⁽³⁾ KOM(2008) 16 endelig af 23.1.2008.

⁽⁴⁾ Det skal her bemærkes, at der i metalindustrien allerede er taget initiativer til fremme/forøgelse af fagfolks mobilitet inden for den europæiske metalindustri som f.eks. »EMU-Pass« (www.emu-pass.com).

4.4 Eksterne forbindelser og handelspolitikker

4.4.1 EØSU mener, at Kommissionen gør rigtigt i at prioritere industriens forsyning med råmaterialer. Det skal i den forbindelse bemærkes, at det ikke blot er et spørgsmål om eksterne forbindelser og handelspolitik, sådan som EØSU påpegede i sin udtalelse om »Minedrift uden for energisektoren i Europa« (CCMI/056). Det skal på dette sted understreges, at genbrug af råmaterialer, formindskelse af materialeintensiteten og forskning i »erstatningsmaterialer« vil komme til at spille en stadig vigtigere rolle i fremtiden (ikke kun af handelspolitiske, men også af miljøpolitiske grunde).

4.4.2 Man bør især være opmærksom på, at der i mange råmaterialesektorer blot findes nogle få internationale virksomheder, der er i stand til at diktere priserne.

4.4.3 EØSU er enig med Kommissionen i, at man i handelspolitiske spørgsmål bør indgå i en tæt industriel dialog med tredje-lande. Handelspolitiske instrumenter, der er i overensstemmelse med WTO-aftalerne, bør fortsat være til rådighed, således at man

kan sætte ind over for al praksis, der forfordeler eller diskriminerer metalindustrien, og der bør sendes et klart signal om, at disse instrumenter også vil blive anvendt, hvis ikke der sker fremskridt gennem dialog.

4.5 Sociale aspekter

4.5.1 I betragtning af de udfordringer, der f.eks. er forbundet med en aldrende arbejdsstyrke (først og fremmest i stålindustrien), kvalifikationskrav og den igangværende strukturomstilling, overrasker det EØSU, at Kommissionen ikke har fremlagt foranstaltninger eller forslag for industrien om de sociale aspekter, der nævnes i meddelelsen.

4.5.2 Man bør især være opmærksom på sikkerheds- og sundhedsaspekterne, eftersom metalindustrien hører til de industrier, der er særligt risikobetonede.

4.5.3 EØSU understreger i den forbindelse igen betydningen af den sociale dialog.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

---

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om en innovativ og bæredygtig træ- og papirindustri i EU Et bidrag til EU's strategi for vækst og beskæftigelse

KOM(2008) 113 endelig

(2009/C 175/20)

Kommissionen besluttede den 27. februar 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om en innovativ og bæredygtig træ- og papirindustri i EU — Et bidrag til EU's strategi for vækst og beskæftigelse

KOM(2008) 113 endelig.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer, som udpegede Brendan BURNS til ordfører og Thomas STUDENT til medordfører. Den Rådgivende Kommission vedtog sin udtalelse den 18. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december, følgende udtalelse med 167 stemmer for, 2 imod og 5 hverken for eller imod:

1. Anbefalinger

Af de årsager, som anføres i udtalelsen, anbefaler EØSU

1.1 at udvide begrebet træ- og papirindustrien og medregne skovejere og andre erhvervsaktører såsom skovbrugsvirksomheder, så problemer og muligheder kortlægges helt fra værdikædens start

1.2 at man, bl.a. gennem studier, yderligere forbedrer de eksisterende europæiske databaser og registrerer mængden og den potentielle kvalitet af alt træ, som kan høstes, og træ- og papirindustriens anvendelse af træ (stammende fra både EU og fra import), så de bliver fuldstændige, aktuelle og sammenlignelige

1.3 at yde støtte til øget produktion og udnyttelse af træ fra Europas skove og fair brug heraf til forskellige anvendelsesformål på nationalt plan

1.4 at sætte skub i brugen af træ og træbaserede materialer

1.5 at støtte tiltag til at forbedre træ- og papirindustriens image

1.6 at arbejde aktivt hen imod erkendelse af træs og træprodukters betydning for nedbringelse af følgerne af klimaændringer, f.eks. ved at fungere som kulstoflagre

1.7 at beskytte sektoren mod negative virkninger af emissionshandelsordningen

1.8 at fjerne hindringerne for samhandelen med træ og træprodukter, at sørge for en fri, men fair samhandel

1.9 at tage fat på forskningsbehovene i de industrier, der omtales i teknologiplatformen for skovindustriektoren, via det syvende rammeprogram og beslægtede programmer

1.10 at tilskynde såvel de relevante EU-institutioner som industrien til særlig at rette opmærksomheden mod implementeringen af politikker, forordninger og programmer inden for arbejdsmiljø af relevans for træ- og papirindustrien, således at alle EU-lande kommer op på samme standard

1.11 at udforme en europæisk erhvervsuddannelse og europæiske kvalifikationer for hele skovbrugs- og træbranchen baseret på industriens behov

1.12 at opfordre de nationale og subnationale myndigheder til at erkende og følge op på det kommercielle skovbrugs og træ- og papirindustriens potentiale, og at investere mere i veje og anden infrastruktur i landdistrikter

1.13 i tilknytning til handlingsplanen for skovbruget at udforme systemer til at vurdere den økonomiske og samfundsmæssige værdi af et mangesidigt skovbrug og ikke-træbaserede tjenester samt sørge for, at disse i fremtiden anerkendes som integrerende dele af en og samme erhvervssektor omfattende skovejere, skovbrugsvirksomheder m.v.

2. Baggrund

2.1 Den meddelelse, der danner grundlag for denne udtalelse (KOM(2008) 113 endelig, herefter kaldet »meddelelsen«) om en »innovativ og bæredygtig træ- og papirindustri i EU«, har sin oprindelse i »meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Status over konkurrenceevnen i EU's træ- og papirindustri« (KOM(1999) 457 endelig) og »meddelelse om gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program« (KOM(2005) 474 endelig). Den skal også ses i tilknytning til EU's handlingsplan for skovbruget

(KOM(2006) 302 endelig), som gælder for fem år (2007-2011) og har til formål at støtte og fremme bæredygtig skovforvaltning og skovenes mangesidige rolle gennem 18 »nøgleaktioner«. En af disse (nr. 17) handler især om at »fremme anvendelsen af træ og andre skovbrugsprodukter fra bæredygtigt forvaltede skove«.

2.2 Meddelelsen tackler i første række de udfordringer, som »træ- og papirindustrien«, der defineres som de industrier, der fremstiller papirmasse, papir og papiremballage, og de træforarbejdende industrier som savværker og producenter af træbaserede plader samt kork- og trykkeriindustrien, støder på. Som sådan omhandler den ikke direkte den skovbrugssektor, der leverer træ og papirindustriens hovedråvare — træ — og heller ikke andre grupper, der driver forretning eller henter deres udkomme i skove.

3. Resumé af Kommissionens forslag

3.1 I meddelelsen fremhæver Kommissionen træ- og papirindustriens udfordringer og behandler spørgsmål som global konkurrence, klimaændringer, energi, træforsyning osv., og den effekt, som disse kan få for sektorens fremtidige rentabilitet og konkurrenceevne.

3.2 Træ- og papirindustrien er et vigtigt element i den europæiske økonomi og spiller ofte en vigtig rolle for bevarelse af bæredygtig beskæftigelse i landdistrikter.

3.3 Problemerne tages under behandling i 19 »tiltag« under følgende hovedoverskrifter:

- a) Adgang til råvarer (8 tiltag)
- b) Klimaændringspolitik og miljølovgivning (4 tiltag)
- c) Innovation og F&U (4 tiltag)
- d) Handel og samarbejde med tredjelande (2 tiltag)
- e) Kommunikation og information (1 tiltag).

4. Generelle bemærkninger

4.1 EØSU udtrykker tilfredshed med, at Kommissionen henleder opmærksomheden på udfordringerne for træ- og papirindustrien og oversigten over tiltag som foreslået. Det opfordrer kraftigt til, at forslagene ikke kun forbliver forslag, men at de gennemføres snarest muligt.

4.2 EØSU forstår nok baggrunden og grundlaget for meddelelsen, men må beklage, at der kun rettes ringe eller slet ingen opmærksomhed mod operatører ved værdikædens begyndelse såsom skovejere og skovbrugsvirksomheder eller mod de andre funktioner, som skal varetages af og i skove (undertiden kaldet en skovklynge).

4.3 EØSU henstiller, at der lægges større vægt på det nødvendige i et rentabelt skovbrug, da dette er en forudsætning for hele værdikædens konkurrenceevne. Et rentabelt skovbrug styrker en bæredygtig skovforvaltning og skaber incitament til at investere i sektoren.

5. Særlige bemærkninger

5.1 Adgang til råvarer

5.1.1 EØSU udtrykker bekymring for, at afgørelser, der påvirker skovbruget og træ- og papirindustrien, ikke altid bygger på nøjagtige statistikker om adgangen til og brugen af træ fra Europas skove, hvilket fører til et misforhold mellem udbud og efterspørgsel og gør det umuligt at nå de opstillede mål. Det ville også være vigtigt at få kendskab til og blive i stand til at forudsige, hvor store træmængder træ- og papirindustrien bruger og forventer at bruge, hvad enten der er tale om europæisk eller importeret træ.

5.1.2 Europæiske politiske initiativer, især dem der fremmer brug af biomasse og vedvarende energikilder, har lagt et ekstra pres på adgangen til (træ-) råstoffer for træ- og papirindustrien, til dels som følge af fremkomsten af markedsforstyrrende subsidier. EØSU ser med bekymring på disse konsekvenser for træ- og papirindustrien. På baggrund af den voksende konkurrence om råvaren træ som energikilde er det EØSU's opfattelse, at brugen af skovressourcer til forskellige formål bør være fair. EØSU opfordrer Kommissionen til nærmere at undersøge begrebet »energislove« (kortvarig vekseldrift af træ), som kan forsyne biomasseenergimarkedet.

5.1.3 Markedet bør styres af de normale markedsmekanismer og ikke fordrejes af støtteordninger, hvor én anvendelse fremmes på bekostning af en anden.

5.1.4 Selv om øget træimport ikke udgør en brugbar løsning på dette nye problem, bør træimporten ikke hæmmes af kvantitative, lovgivningsmæssige eller andre byrder..

5.1.5 EØSU mener, at den eneste bæredygtige, langsigtede løsning består i at øge mængden af træ fra Europas skove ved

- at forvalte de eksisterende skove mere bæredygtigt, så de kan producere mere kommercielt rentabelt tømmer
- at øge skovarealet, så udbuddet kan stå mål med efterspørgslen.

5.1.6 Det er EØSU's opfattelse, at man i meddelelsen som følge af råvarens afgørende betydning for træ- og papirindustrien burde have benyttet lejligheden til at tage nærhedsrelaterede spørgsmål op, dvs. tiltag på nationalt og subnationalt plan til tackling af træforsyningen på langt sigt.

Det er en kendsgerning, at »tilskyndelse« til at plante flere kommercielle skove ikke har nogen effekt i adskillige EU-lande. Årsagerne ser ud til at være forskellige; i nogle lande hersker der lige gyldighed, mens der i andre går ud fra, at der allerede er træ nok. I flere studier anføres det, at der er mangel på træ i EU ⁽¹⁾.

5.1.7 For at kunne transportere træet ud til kunderne kræves en god vejinfrastruktur. Ringe investeringer i vejinfrastruktur i landdistrikter og fjerntliggende områder øger transportomkostningerne. Eksempel: en lastet lastbil, der kører på en vej på landet i stedet for på en lige, jævn vej, koster 75 % mere (tid og brændstof) ved samme tilbagelagte strækning. EØSU er bekymret for den manglende opmærksomhed, som nationale og subnationale myndigheder tillægger dette. Størrelses- og vægtbegrænsninger på landevejstransport er også en faktor, som indebærer meromkostninger.

5.2 Klimaændringspolitik og miljølovgivning

5.2.1 Træprodukter lagrer kulstof i deres levetid og kan ved at erstatte andre materialer føre til betydelige CO₂-besparelser. EØSU mener, at EU mere aktivt bør fremme kulstofoplagring ved brug af træprodukter og det positive bidrag, som disse kan yde til at mindske klimaændringernes følgevirkninger.

Denne positive rolle, som træ kan spille, bør erkendes fuldt ud i Kyoto-processen efter 2010 og EØSU opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til en sådan erkendelse på de kommende konferencer for Kyoto-protokollens parter (Conference of the Parties), COP14 (Poznan 2008) og COP15 (København 2009).

5.2.2 Kommissionen har undervurderet emissionshandelens trussel mod den europæiske træ- og papirindustri og til dels mod træforberedningsbranchen, som påvirkes af emissionshandelsordningen på to måder: direkte, fordi de indgår i ordningen, og indirekte som følge af kraftige stigninger i el-priserne på grund af emissionshandelsordningen ⁽²⁾. De nuværende planer for emissionshandelsdirektivet vil lægge en meget stor byrde på industriens rentabilitet og kan meget vel føre til virksomhedslukninger eller udflytning. Sidstnævnte vil kun være finansielt muligt for store virksomheder, men er afgjort ikke et alternativ for mindre europæiske virksomheder.

⁽¹⁾ Ikke mindst i en UNECE-studie fra 2007 om »Wood resources availability and demands«, der bygger på Joint Wood Energy Enquiry fra 2006.

⁽²⁾ *Ibidem*.

5.2.2.1 Det nye direktivforslag om emissionshandel ville, i dens nuværende form, for den europæiske papirindustri og andre energiintensive sektorer føre til betydelig markedsfordrejning og konkurrencemæssige ulemper og eventuelt til kulstoflækage, da større tredjelande, som EU konkurrerer med, ikke udsættes for tilsvarende byrder og omkostninger. EØSU anser det for vigtigt, at papirmasse- og papirindustrien samt produktionen af træbaserede plader erkendes som en energiintensiv branche, der er sårbar over for kulstoflækage. Det bør ske med det samme. Forslaget om først i 2010 at afgøre, hvilke sektorer der skal tildeles gratis CO₂-kvoter, kommer alt for sent.

5.3 Innovation, F&U, undervisning og uddannelse

5.3.1 Innovation og F&U vil afgjort medvirke til at sikre, at træ- og papirindustrien har en fremtid. EØSU udtrykker tilfredshed med sektorens etablering af en »teknologiplatform for skovindustriektoren« og henstiller, at man er behørigt opmærksom på alle undersektorens fremtidige behov. F&U-finansieringen inden for sektoren bør øges, især i det syvende rammeprogram og andre tilknyttede programmer, og målrettes mod innovativ brug af råvarer og produkter.

5.3.2 Processerne med det formål at tilskynde til fleksibilitet inden for EU har ikke udmøntet sig i sikre og tilgængelige tiltag, for studerende og ansatte i træ- og papirindustrien, til at erhverve sammenlignelige og bredt accepterede kvalifikationer eller til at opbygge færdigheder gennem programmer for livslang læring. Ej heller har diverse forsøgsprojekter inden for EU's almene uddannelses- og erhvervsuddannelsesprogrammer ført til, at ændringer i arbejdspraksis iagttages i bredere kredse og samtidig indpasses i nationale ordninger. Disse skavanker bremser den grænseoverskridende mobilitet, vanskeliggør internationale karriereambitioner og begrænser arbejdsgivernes adgang til det fulde udbud af veluddannede medarbejdere i træ- og papirindustrien i EU. Det kan endog bidrage til den opfattelse, at de kvalifikationer, der kan tilbydes arbejdspladser inden for papir- og træindustrien, generelt set er lave.

5.4 Sundhed og sikkerhed

5.4.1 Som det er tilfældet inden for enhver anden industriel aktivitet, er der en vis sundheds- og sikkerhedsrisiko forbundet med at arbejde i træ- og papirindustrien. Om end industrien har gjort store fremskridt på dette område inden for de sidste årtier, er der stadig lang vej igen. Eftersom ikke alle medlemsstater står over for de samme problemer på området, kommer hertil, at man må være specielt opmærksom på behovet for at skræddersy tiltage efter de lokale forhold i den enkelte medlemsstat.

5.4.2 I forbindelse med de seneste EU-udvidelsesrunder er der optaget lande, hvis behov for at forbedre gennemførelsen af arbejdsmiljøpolitikken generelt er større end i resten af EU. I den forbindelse vil udvalget gerne understrege det vigtige både i EU's finansielle instrumenter og i et passende engagement fra den træ- og papirindustri, der er aktiv i de pågældende medlemsstater.

5.5 Handel og samarbejde med tredjelande

5.5.1 Træ- og papirindustrien er aktiv på globalt plan og eksporten er væsentlig for at kunne bevare konkurrenceevnen. EØSU er bekymret for, at EU-virksomhedernes eksport hæmmes unødigt af told- og ikke-toldmæssige skranker. Kommissionen bør arbejde videre på at få fjernet disse som en prioriteret opgave.

5.5.2 EØSU ser også med bekymring på de tiltag, som større samhandelspartnere såsom Rusland har taget, og som har stor betydning for leverancerne af råvaren træ til EU og som medfører produktionsnedskæringer.

5.6 Kommunikation og information

5.6.1 Det image, som træ- og papirindustrien har i befolkningen, er ikke godt, selv om den leverer et vigtigt bidrag til samfundet og økonomien. Det skorter generelt på forståelse for de europæiske skoves værdi for samfundet og borgerne⁽³⁾. I skolerne lærer eleverne ofte, at det er dårligt at fælde træer og at verden har brug for alle de træer, den kan få. Ulovlig skovhugst og andre former for ikke-bæredygtig skovforvaltning, f. eks. i Sydamerika, Sydøstasien og andre regioner, er til skade for træes image.

5.6.2 På baggrund af den standende debat om klimaændringer og bioenergi har tilskyndelsen til at fremme øget brug af træ og træbaserede materialer aldrig været bedre. Skovene absorberer CO₂ og dette kulstof kan så lagres i træbaserede produkter. Hele sektorens og dens produkters image bør forbedres i kraft af disse klimaargumenter; det er noget enestående for sektoren og det bør

formidles videre tillige med mere information om vore skoves kommercielle værdi.

5.6.3 I dag støtter industrien flere fremmeordninger, men de har kun haft begrænset effekt på forbedringen af træ- og papirindustriens image. Disse ordninger bør udbygges og der bør orienteres om dem i alle skoler og i det bredere samfund, så alle sektorer kan få forståelse for og værdsætte det vigtige i at dyrke og bruge (europæisk) tømmer.

5.7 Fremme af brugen af træ

Meddelelsen indeholder meget om industriens forsyning med råvarer (jf. pkt. 5.1 ovenfor), men man kommer ikke ind på brugen af træ og træbaserede produkter. I bestræbelserne på en mere bæredygtig produktion og et mere bæredygtigt forbrug ville det være på sin plads at fremhæve det vigtige i at fjerne skranker og unødige lovgivningsmæssige, administrative, finansielle og andre byrder, så der gives mulighed for en mere udstrakt brug af tømmer til f.eks. byggeri. Generelt er det EØSU's holdning, at træes og træbaserede produkters særlige beskaffenhed og rolle bør medtænkes i forskellige politiksammenhænge.

5.8 Et alsidigt skovbrug

En af hovedhenstillingerne i EU-handlingsplanen for skovbruget fra 2006 går ud på, at skovbruget skal være mangesidigt og betjene samfundet med andre goder end blot levering af træ. På grund af mangel på information og data har man ikke kunnet fastslå, hvor stor værdi ikke-træbaserede tjenester (plukning af bær, svampe, urtemedicin, jagt og turisme) nøjagtigt har for samfundet. I alle tilfælde skaber disse virksomheder fortjeneste, beskæftigelse og muligheder, og de kan derfor med rette kræve at blive defineret som en del af skovbruget.

Selv om EØSU erkender det »mangesidige skovbrugs« rolle, ser det med bekymring på, at nationale regeringer lægger alt for megen vægt på andre tjenester end tømmer, på bekostning af deres skoves kommercielle rolle som producenter af træ.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

(3) Jf. Europa-Kommissionens studie vedrørende træindustrien »Perception of the wood-based industries — Qualitative study of the image of wood-based industries amongst the public in the Member States of the European Union« (© European Communities, 2002; ISBN 92-894-4125-9). Denne studie foreligger på engelsk på nettet: http://ec.europa.eu/enterprise/forest_based/perceptionstudy_en.pdf.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne«

KOM(2008) 419 endelig — 2008/0141 (COD)

(2009/C 175/21)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 22. juli 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne

KOM(2008) 419 endelig — 2008/0141 (COD).

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder. Sektionen vedtog sin udtalelse den 4. november 2008. Ordfører var Wolfgang Greif.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december 2008, følgende udtalelse med 108 stemmer for, 31 imod og 7 hverken for eller imod.

1. Konklusioner: Flere europæiske samarbejdsudvalg og en bedre grænseoverskridende social dialog

1.1 EØSU bifalder i høj grad, at Kommissionen er blevet aktiv på lovgivningsområdet, eftersom der ikke er igangsat nye forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter i Europa på grundlag af traktatens artikel 138, stk. 4. Med Kommissionens forslag skal rettighederne for de europæiske samarbejdsudvalg tilpasses realiteterne i det indre marked. EØSU anerkender, at forslaget indeholder væsentlige forbedringer med henblik på at tilpasse det fælles retsgrundlag for de europæiske samarbejdsudvalg til de europæiske realiteter og skabe større retssikkerhed samt bedre sammenhæng i den fælles lovgivning vedrørende information og høring af arbejdstagerne.

1.2 EØSU forventer, at de foreslåede præciseringer og ændringer i teksten og i direktivets definitioner vil gøre arbejdet i de europæiske samarbejdsudvalg mere effektivt og forbedre retssikkerheden samt resultere i en bedre anvendelse af direktivet og dermed oprettelse af flere europæiske samarbejdsudvalg. EØSU understreger derudover betydningen af pragmatiske løsninger, der forøger effektiviteten af arbejdet i de europæiske samarbejdsudvalg, der dermed ikke belaster virksomhedernes konkurrenceevne, men tværtimod bidrager til at forbedre denne. Følgende ændringer kan fremhæves:

- I forbindelse med oprettelse af europæiske samarbejdsudvalg er virksomhedens ledelse nu forpligtet til at stille alle nødvendige informationer til rådighed.
- De europæiske arbejdsmarkedsparter vil være direkte involveret i etableringen af nye europæiske samarbejdsudvalg, idet det gøres obligatorisk at informere dem om indledningen af forhandlinger.
- Det daglige arbejde i de europæiske samarbejdsudvalg kan effektiviseres gennem muligheden for nedsættelse af et smalle udvalg, øgede beføjelser gennem opkvalificering, som medlemmerne af de europæiske samarbejdsudvalg har krav på uden løntab, samt anerkendelse af det europæiske samarbejdsudvalg som et kollektivt organ, der varetager interesser.

— Et eksisterende samarbejdsudvalg kan nu bedre tilpasses de reelle forhold, idet udvalget kan forlange nye forhandlinger af de aftaler, der ligger til grund for samarbejdsudvalget, særligt når der er tale om væsentlige strukturelle forandringer, der gør, at det ikke længere er praktisk muligt at garantere information og høring af alle arbejdstagere i koncernen efter aftalt standard.

1.3 EØSU kritiserer imidlertid, at man i den nye udgave af direktivet ikke konsekvent følger de mål, man selv har fastsat i begrundelsen og betragtningerne, hvilket resulterer i, at der fortsat eksisterer uklarheder. Dette gælder særligt for følgende punkter:

— Mens forslaget fra arbejdsmarkedets parter gør reglerne for information og høring mere præcise, indeholder Kommissionens forslag fortsat uklare bestemmelser vedrørende en fornuftig og praktisk gennemførlig balance mellem repræsentation på det nationale og det europæiske niveau.

— Det europæiske samarbejdsudvalgs kompetence præciseres ikke, men indskrænkes gennem fastlæggelsen af et tværnationalt ansvarsområde, hvilket ikke var hensigten. Beslutninger skal også anses for at være »tværnationale«, når de kun angår én virksomhed i én EU-medlemsstat, men ikke træffes i denne medlemsstat.

— Visse begrænsninger med hensyn til direktivets anvendelsesområde bibeholdes eller tilføjes sågar for første gang.

1.4 EØSU's mener, at det vigtigste mål med et forbedret direktiv for europæiske samarbejdsudvalg må være at gøre det mere attraktivt at gøre brug af sådanne udvalg og øge antallet af disse. I den forbindelse anerkender EØSU, også af effektivitetsgrunde, at der fortsat sættes på at give forrang til forhandlede aftaler om europæiske samarbejdsudvalg. Dette giver mulighed for at finde fleksible og virksomhedsspecifikke løsninger, så den grænseoverskridende sociale dialog kan udformes ud fra de eksisterende behov.

1.5 Med henblik på at sikre, at substans og effektivitet i de europæiske samarbejdsudvalgs praktiske arbejde forbedres med de nye bestemmelser, foreslår EØSU, at man i yderligere lovgivningsprocedurer fjerner de uklarheder og inkonsekvenser, der fortsat eksisterer og gennemfører forbedringer på særligt følgende punkter:

- Den planlagte begrænsning af den tværnationale kompetence kan påvirke de europæiske samarbejdsudvalgs rettigheder og effektivitet i negativ retning. Denne bestemmelse skal derfor ændres. Ingen berørt arbejdstagerrepræsentation må kobles af pga. for stramme regler for informationsstrømmen i virksomhedens grænseoverskridende ledelse.
- Forhandlingsperioden skal reduceres til 18 måneder, idet en kortere periode til oprettelse af et europæisk samarbejdsudvalg er i overensstemmelse med de praktiske erfaringer, og det ikke virker nødvendigt at afsætte en længere periode. Samtidig skal der træffes effektive foranstaltninger, som sikrer, at ingen forhandlingspartner kan unddrage sig sit ansvar, når der skal oprettes en europæisk interesserepræsentation.
- En præcisering af begreberne information og høring vil øge effektiviteten og anerkendelsen af det europæiske samarbejdsudvalg, når det gøres klart, at udvalget allerede er blevet hørt i forbindelse med de foreslåede foranstaltninger og ikke først i forbindelse med gennemførelsen af disse.
- Det skal præciseres, at det er virksomhedens ledelse, som har ansvaret for, at arbejdstagernes repræsentanter informeres efter reglerne på såvel tværnationalt som nationalt niveau. Forsøget på at finde en bedre samordning mellem reglerne på forskellige niveauer må ikke føre til nye uklarheder eller begrænsninger af denne forpligtelse.
- Bibeholdelsen eller indførelsen af kriterier for oprettelsen af europæiske samarbejdsudvalg harmonerer ikke med enhver europæisk arbejdstagers grundlæggende ret til rettidig information og høring.
- Det er nødvendigt at præcisere, at nye aftaler om europæiske samarbejdsudvalg, som indgås i løbet af gennemførelsesperioden til national ret, som et minimum skal leve op til substansen i det nuværende direktiv for europæiske samarbejdsudvalg (art. 6, direktiv 94/45/EF og art. 3, stk. 1, direktiv 97/74/EF). Det er et krav, hvis retssikkerheden for alle berørte parter skal bevares.
- For at gøre arbejdet i de europæiske samarbejdsudvalg mere effektivt, og sikre, at udvalget bedre kan opfylde sin rolle i virksomheden, bør et revideret direktiv for europæiske samarbejdsudvalg som et minimum stimulere mulighederne for mødeaktivitet. Generelt bør det udtrykkeligt fastslås, at de lovpligtige standarder er minimumsstandarder, og at medlemsstaterne dermed i alle henseender kan indføre forbedringer i forbindelse med direktivets gennemførelse.

1.6 EØSU er overbevist om, at en forbedring af det fælles retsgrundlag vedrørende inddragelse af arbejdstagerne ikke kun vil være et vigtigt bidrag til sikring af en god, dvs. også socialt ansvarlig, virksomhedsledelse i Europa. En sådan forbedring vil også skabe en konkurrencefordel for det europæiske erhvervsliv og er samtidig en byggesten i den europæiske sociale model.

2. Indledning: Kriterier for evalueringen af Kommissionens forslag til revision af direktivet om europæiske samarbejdsudvalg

2.1 Kommissionen fremlagde den 2. juli 2008 et forslag til en ny version af direktivet om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg ⁽¹⁾.

EØSU bifalder i høj grad, at Kommissionen er blevet aktiv på lovgivningsområdet med det formål at sikre, at de europæiske samarbejdsudvalg har rettigheder, der er tilpasset realiteterne på det indre marked. Udvalget ser i denne udtalelse nærmere på Kommissionens forslag og lægger først og fremmest vægt på at undersøge om de mål, Kommissionen selv opstiller i forslaget, kan nås. Udvalget vil i den henseende fremsætte forslag til tilføjelser og ændringer.

2.2 EØSU tager udgangspunkt i egne udtalelser vedrørende inddragelse af arbejdstagere, særligt europæiske samarbejdsudvalg ⁽²⁾. Derudover fremhæver udvalget på ny den positive indvirkning af en national og grænseoverskridende inddragelse af arbejdstagerne på den sociale, økonomiske og miljømæssige integration i Europa (Lissabon-målene) og de europæiske samarbejdsudvalgs særlige rolle.

Internationale virksomheder har stor betydning for Europas succes. Europa kan kun klare sig i den globale konkurrence vha. en kvalitativ strategi, der ikke kun ser på driftsøkonomiske omkostninger, men også omfatter virksomhedernes sociale ansvar og arbejdstagernes inddragelse i virksomhederne. Derfor ser EØSU det europæiske samarbejdsudvalg som et vigtigt instrument i europæisk politik, der skal styrke grundlaget for, at de vigtigste grupper på arbejdsmarkedet kan samarbejde om en europæisk bæredygtighedsstrategi. Det er måden hvorpå virksomhederne kan yde deres bidrag til det europæiske samfund. Idet en europæisk kvalitetsstrategi til håndtering af den internationale konkurrence må basere sig på medarbejdernes indsats og kunnen, er disses reelle deltagelse derfor en afgørende forudsætning.

2.3 EØSU ser Kommissionens direktivforslag som et logisk resultat af en politisk debat, der allerede har stået på længe. Udvalgets udtalelse bygger på Europa-Parlamentets beslutninger fra

⁽¹⁾ KOM(2008) 419 endelig.

⁽²⁾ Se EØSU's udtalelser om »Den konkrete anvendelse af direktivet om europæiske samarbejdsudvalg (94/45/EF) og aspekter, som måtte trænge til revision«, ordfører Josly Piette (EUT C 10 af 14.1.2004), »Den sociale dialog og inddragelse af arbejdstagerne — nøglen til foregribelse og forvaltning af industrielle ændringer«, ordfører Gustav Zöhrer (EUT C 24 af 31.1.2006), »Europæiske samarbejdsudvalg: ny rolle i udviklingen af større europæisk integration«, ordfører Edgardo Maria Iozia (EUT C 318 af 23.12.2006).

2001 ⁽³⁾, 2006 og 2007 ⁽⁴⁾ samt den fælles erklæring fra arbejdsmarkedets parter i 2005 ⁽⁵⁾.

I disse dokumenter fokuseres der på aspekter, der også kan genfindes i den aftale vedrørende en forbedring af Kommissionens forslag, som arbejdsmarkedets parter har indgået: en bedre definition af retten til information og høring med det formål at give arbejdstagerne en reel mulighed for at udøve indflydelse på virksomhedens beslutninger, bedre deltagelsesrettigheder for fagforbund samt forbedringer i de europæiske samarbejdsudvalgs arbejdsmetoder, herunder uddannelsesmuligheder med tilhørende finansiering. Som yderligere begrundelse for revisionen af direktivet blev det fremført, at det er hensigten at skabe en sammenhængende og effektiv lovramme og udrydde mangler i den nationale gennemførelse af direktivet om europæiske samarbejdsudvalg.

2.4 EØSU bifalder, at arbejdsmarkedets parter i Europa på den baggrund accepterer Kommissionens nuværende forslag som grundlag for revisionen af direktivet og på væsentlige punkter har fælles holdninger, som skal indgå i den senere revisionsprocedure. EØSU bakker udtrykkeligt op om denne fælles holdning og tager højde for disse synspunkter i sine forslag, idet direktivforslagets målsætninger på den måde bedre kan opfyldes.

2.5 EØSU støtter de afgørende mål med revisionen af direktivet om europæiske samarbejdsudvalg, som de allerede er fremhævet i Kommissionens forslag af 2. juli 2008 ⁽⁶⁾:

- *forbedring af retssikkerheden* for de berørte parter, dvs. arbejdsgivere og arbejdstagere;
- at sikre, at *arbejdstagernes ret* til information og høring på tværs af grænserne i EU/EØS-området kan *udøves effektivt*, så de europæiske samarbejdsudvalgs effektivitet forbedres;
- at forbedre *direktivets anvendelighed* og dermed øge *antallet af europæiske samarbejdsudvalg*;
- at *skabe en bedre sammenhæng mellem de europæiske direktiver*, der vedrører information og høring af arbejdstagerne.

3. Forbedret retssikkerhed — sikring af en bedre sammenhæng i EU's lovgivning om information og høring

3.1 Med revisionen af direktivet 94/45/EF skal definitionen af information og høring af arbejdstagerne bringes i overensstemmelse med andre lovgivningsinstrumenter i Fællesskabet, så lovgrundlaget dermed forenkles.

⁽³⁾ Der tages udgangspunkt i Europa-Parlamentets betænkning af 16.7.2001, ordfører Winfried Menrad (A5-0282/2001-endg.).

⁽⁴⁾ P6_TA(2007)0185.

⁽⁵⁾ Fælles arbejdsprogram for arbejdsmarkedets parter i Europa 2003-2005. Se i denne forbindelse også den fælles erklæring af 7.4.2005: »Lessons learned on the EWC«. Ved hjælp af omfangsrige undersøgelser af de europæiske samarbejdsudvalgs funktion har arbejdsmarkedets parter i Europa påvist, at disse udvalg har resulteret i en positiv udvikling af den sociale dialog. Undersøgelserne fremhæver også den sociale dialoges betydning i virksomhederne.

⁽⁶⁾ Se Kommissionens dokument om høring af arbejdsmarkedets parter i Europa, C/2008/660 af 20.2.2008.

EØSU bifalder udtrykkeligt denne målsætning, der gentagne gange fremhæves i betragtningerne til det reviderede forslag, men bemærker, at Kommissionens tekstforslag ved nærmere gennemlæsning kun i begrænset omfang lever op til denne hensigtserklæring.

3.2 Dette belyses nærmere ved hjælp af det eksempel, der vedrører den nye begrænsning af det europæiske samarbejdsudvalgs ansvarsområde til grænseoverskridende spørgsmål:

3.2.1 Flytningen af bestemmelserne vedrørende virksomhedens afgørelser af grænseoverskridende karakter fra de gældende subsidiære forskrifter i direktivet til artikel 1.4 i Kommissionens forslag betyder, at de europæiske samarbejdsudvalg fremover kun skal kunne beskæftige sig med anliggender, hvor virksomhedens afgørelse vedrører virksomheden som helhed eller mindst to afdelinger i to forskellige medlemsstater.

3.2.2 Det virker ikke logisk at indføre en sådan ny begrænsning af tværnational kompetence i direktivet, og EØSU mener heller ikke, at ændringen er hensigtsmæssig. Konsekvensen kan blive, at arbejdstagere i en EU-medlemsstat ikke inddrages på det højeste beslutningsniveau, når en multinational virksomhed med hovedsæde i et andet EU-land træffer en afgørelse, der medfører væsentlige ændringer i ansættelsesvilkårene for disse ansatte. I et sådant tilfælde vil virksomheden ifølge den nye definition ikke være forpligtet til at informere og høre det europæiske samarbejdsudvalg.

3.2.3 EØSU mener, at det fortsat skal sikres, at det europæiske samarbejdsudvalg også inddrages regelmæssigt, når det ved første øjekast lader til, at en virksomhedsafgørelse kun får konsekvenser i én af EU's medlemsstater, men denne afgørelse imidlertid har været en del af en beslutningsproces med tværnational betydning. EØSU går derfor ind for at ændre artikel 1.4, så det sikres — som der helt korrekt lægges op til i betragtning 12 til den reviderede udgave — at »arbejdstagere i virksomheder, der omfatter virksomheder i flere medlemsstater, eller koncerner, som omfatter virksomheder i flere medlemsstater, informeres og høres på behørig vis, når afgørelser, som har betydning for de pågældende, træffes i en anden medlemsstat end den, hvor de er beskæftiget« eller når der er tale om afgørelser, som angår virksomheden som helhed. Det europæiske samarbejdsudvalgs kompetenceområde må i hvert fald ikke begrænses som følge af revisionen af direktivet.

3.3 Også selvom de nye definitioner af information og høring i artikel 2 principielt må opfattes som et fremskridt, lever Kommissionens forslag ikke op til målsætningen om at foretage en tilpasning af det fællesretlige grundlag på dette område.

3.3.1 Ganske vist findes der gennem de subsidiære forskrifter i bilaget til direktivet om europæiske samarbejdsudvalg en lovgivningsmæssig præcisering af, at høring skal foregå på en måde, som gør det muligt for arbejdstagernes repræsentanter at diskutere virksomhedsledelsens svar på en udtalelse fra det europæiske samarbejdsudvalg inden den endelige afgørelse træffes. Dermed bliver denne regel imidlertid ikke standard for alle europæiske samarbejdsudvalg.

3.3.2 Først det fælles forslag fra de europæiske arbejdsmarkedsparter om at føje denne præcisering til definitionerne i artikel 2 skaber klarhed og retssikkerhed:

- som forberedelse af en mulig høring med kompetente repræsentanter for ledelsen skal informationernes form og indhold gøre det muligt for arbejdstagerne repræsentanter at foretage en grundig analyse af de mulige konsekvenser forbundet med planlagte afgørelser og
- høringen skal opfattes som en proces, der skal gøre det muligt for det europæiske samarbejdsudvalg at fremsætte egne forslag på et tidspunkt, hvor disse stadig kan indgå i virksomhedsledelsens overvejelser, dvs. hvor beslutningsprocessen endnu ikke er afsluttet.

3.3.3 I den forbindelse ønsker EØSU også at gøre opmærksom på en manglende sammenhæng i teksten til punkt 3 i de subsidiære forskrifter (bilag I), der vedrører arbejdstagerrepræsentanternes rettigheder i tilfælde af, at der indtræder helt usædvanlige omstændigheder:

I det nye forslag fra Kommissionen fastslås det, at disse rettigheder nu også træder i kraft, når der »træffes afgørelser«, som påvirker arbejdstagerne interesser i væsentlig grad. Efter EØSU's opfattelse må der her være tale om »planlagte foranstaltninger«. I modsat fald vil formuleringen være i modstrid med det i resten af Kommissionens tekst fremførte mål om rettidig information og høring. EØSU anmoder om, at ovennævnte præcisering foretages.

3.4 EØSU bifalder Kommissionens intention om at foretage en bedre samordning og afgrænsning af kompetencerne og dermed arbejdsfordelingen mellem det grænseoverskridende udvalg og de nationale repræsentative organer i artikel 12. Udvalget tvivler imidlertid også i dette tilfælde på, om resultatet er tilfredsstillende:

Det er i alle berørte parter interesse, at arbejdstagerrepræsentanter på forskellige niveauer ikke får forskellige informationer om samme sag på forskellige tidspunkter. Derfor skal direktivet sikre, at det europæiske samarbejdsudvalg samt arbejdstagerrepræsentanterne på nationalt niveau informeres om planlagte beslutninger, som medfører betydelige ændringer i arbejdets tilrettelæggelse og ansættelsesforholdene. Dette har arbejdsmarkedets parter også udtrykkeligt gjort opmærksom på i deres aftale.

3.5 Hvad angår samordningen af national og europæisk lovgivning bifalder EØSU, at artikel 12, stk. 5 i Kommissionens forslag slår fast, at de forbedrede standarder i det reviderede direktiv om europæiske samarbejdsudvalg ikke må anvendes til at forringe allerede eksisterende højere standarder i national lovgivning.

EØSU mener ikke, at den valgte vage formulering »ikke nogen tilstrækkelig begrundelse for en forringelse« i Kommissionens forslag giver nogen garanti for ovenstående. EØSU så gerne, at det også i direktivets dispositive del præciseres, at der her er tale om »en garanti mod forringelse af arbejdstagerne generelle beskyttelsesniveau« på nationalt niveau, som det også fastslås i betragtning 36 i Kommissionens forslag

3.6 EØSU sætter pris på de foreslåede ændringer af bestemmelsen om, at en aftale om et europæisk samarbejdsudvalg kan genforhandles, når væsentlige ændringer i en virksomheds struktur ikke længere gør det praktisk muligt at garantere information og høring af alle arbejdstagere efter fastlagt standard (artikel 6.2 g, 13.2 og 13.3).

- Særligt velkommen er præciseringerne i artikel 13.3, hvor det slås fast, at de eksisterende aftaler gælder i genforhandlingsperioden.
- Samtidig savner EØSU imidlertid, at der i tilfælde af et sammenbrud i forhandlingerne ikke stilles krav om, at de subsidiære forskrifter skal anvendes, som det er tilfældet i artikel 7, der omfatter de tilfælde, hvor man ikke kan nå til enighed om en aftale. Lovgivningen skal sikre, at der ikke opstår nogen mangel på repræsentation på det grænseoverskridende niveau under forhandlingen af en ny aftale.

3.7 EØSU bifalder til slut også, at Kommissionen i sit forslag forsøger at give det europæiske samarbejdsudvalg et kollektivt repræsentativt mandat. Også dette tiltag får stor opbakning fra arbejdsmarkedets parter, idet de i deres erklæring fremhæver, at det europæiske samarbejdsudvalg skal have stillet de nødvendige midler til rådighed, hvis det skal udfylde direktivets mandat.

4. Det europæiske samarbejdsudvalgs gennemslagskraft — forbedring af effektiviteten i det daglige arbejde

4.1 EØSU har allerede andetsteds understreget de europæiske samarbejdsudvalgs fremtrædende rolle og fremhævet, at medlemmerne af samarbejdsudvalgene er »direkte involveret i opbygningen af et nyt (europæisk) samfund« (7).

Den europæiske lovgivning skal derfor udstyre det europæiske samarbejdsudvalg med rettigheder, der sikrer, at udvalget kan udfylde sin demokratiske og økonomiske funktion på effektiv vis. Mere specifikt skal lovgivningen skabe forudsætningerne for, at der stilles de nødvendige arbejdsredskaber samt kommunikations- og kvalificeringsmuligheder til rådighed for det europæiske samarbejdsudvalg. Dette blev også understreget af arbejdsmarkedets parter.

4.2 Kommissionens forslag lever op til disse krav, idet forslaget for første gang eksplicit giver medlemmer af europæiske samarbejdsudvalg fra alle EU's medlemsstater **ret til videreuddannelse** uden løntab på baggrund af det mandat, de besidder som medlemmer af et europæisk samarbejdsudvalg.

Denne mulighed for erhvervelse af flere kompetencer vil med sikkerhed bidrage til en forbedring af effektivitet og arbejdsevne. Imidlertid ville det også have været mere konsekvent at præcisere, at omkostningerne til en sådan videreuddannelse afholdes af virksomheden efter gængs praksis.

(7) Jf. EØSU's udtalelse »Europæiske samarbejdsudvalg: ny rolle i udviklingen af større europæisk integration«, ordfører: Edgardo Maria Iozia (EUT C 318 af 23.12.2006).

4.3 Indhold og omfang af den mulige kommunikation mellem medlemmerne af et europæisk samarbejdsudvalg spiller en rolle for dette organs arbejdssevne. EØSU bifalder derfor, at Kommissionens forslag i den henseende indeholder en række forbedringer:

- bl.a. kan det europæiske samarbejdsudvalg for at lette ledelse og koordinering nu i den grundlæggende aftale give mulighed for at oprette et »snævert udvalg« (artikel 6e) der, i tråd med den nye bestemmelse 1d i direktivets bilag, kan have op fem medlemmer, som regelmæssigt kan holde samråd.

- dermed har såvel arbejdstagerne som virksomhedens ledelse, særligt under usædvanlige omstændigheder, et pålideligt og kontinuerligt arbejdende kontaktpunkt på tværnationalt niveau.

4.4 Imidlertid mener EØSU ikke, at målet om en effektivisering af det praktiske arbejde i det europæiske samarbejdsudvalg forfølges konsekvent:

- Praktisk erfaring viser, at et europæisk samarbejdsudvalg arbejder effektivt, når virksomheden baner vejen for en tilstrækkelig kommunikation. EØSU mener, at dette først og fremmest er tilfældet i de virksomheder, hvor der som regel afholdes mere end et møde om året, og hvor disse møder ledsages af henholdsvis forberedende og evaluerende møder uden ledelsens tilstedeværelse. Afholdelsen af sådanne møder aftales ofte frivilligt og i tillæg til det, der er lovgivningsmæssig standard. EØSU mener derfor, at et revideret direktiv om europæiske samarbejdsudvalg som et minimum bør fremme mulighederne for at afholde møder ved udtrykkeligt at slå fast, at de lovgivningsmæssige standarder er minimumsstandarder.

4.5 Generelt ønsker EØSU at minde om, at EU's medlemsstater ved gennemførelsen af det nye direktiv om europæiske samarbejdsudvalg i national ret har mulighed for at gå ud over direktivets mindstekrav til finansiering af arbejdet i det europæiske samarbejdsudvalg.

- Dette omfatter bl.a. den nye og velkomne bestemmelse i artikel 10.2, der forpligter medlemmerne af de europæiske samarbejdsudvalg til at informere arbejdstagerrepræsentanterne i virksomhederne, eller i mangel af sådanne arbejdstagerne direkte, om indhold og resultater forbundet med information og høring af det europæiske samarbejdsudvalg.

- EØSU har den holdning, at medlemsstaterne ved gennemførelsen af direktivet har til opgave at indføre foranstaltninger, som sikrer en effektiv informationsudveksling mellem interesserepræsentationerne på europæisk, nationalt og lokalt niveau. I den forbindelse vil det være fornuftigt at indføre regler, der gør det muligt at få direkte adgang til afdelingerne, i det mindste for de nationale repræsentanter og medlemmerne af forretningsudvalget i det europæiske samarbejdsudvalg. Derudover bør der være mulighed for at afholde et møde til udveksling af informationer mellem arbejdstagerrepræsentanter på nationalt niveau, hvis der i en EU-medlemsstat findes flere afdelinger end repræsentanter i det europæiske samarbejdsudvalg, og der ikke er etableret en interesserepræsentation for virksomheden som helhed.

4.6 De praktiske erfaringer med arbejdet i de europæiske samarbejdsudvalg lægger op til, at det ikke vil være fornuftigt at begrænse viften af høringsemner til det smalle katalog i de subsidiære forskrifter (bilag 1 a)). Det daglige arbejde viser, at det europæiske samarbejdsudvalg beskæftiger sig med langt flere spørgsmål end dem, der vedrører strukturforandringer.

Dialogen med mange virksomhedsledelser dækker et betydeligt bredere spektrum, f.eks. videreuddannelsesspørgsmål eller temaer som sikkerhed, sundhed og databeskyttelse på arbejdspladsen. EØSU havde forventet, at revisionen af retsgrundlaget for de europæiske samarbejdsudvalg ville have taget højde herfor, og man havde forestillet sig, at det europæiske samarbejdsudvalg havde fået ret til at stille forslag om debatemner.

4.7 EØSU bifalder Kommissionens initiativ til at fremme deltagelse i de europæiske samarbejdsudvalg af samtlige kategorier af arbejdstagere. Udvalget minder i den forbindelse om det forslag om også at inkludere arbejdsledere, som allerede er blevet formuleret i tidligere udtalelser.

5. Forbedring af direktivets anvendelighed og forøgelse af antallet af europæiske samarbejdsudvalg

5.1 I dag er over 12 000 medlemmer af europæiske samarbejdsudvalg i over 850 multinationale virksomheder med til at give form til den demokratiske infrastruktur i Europa. Der hersker enighed om, at de forbedrer den sociale dialog i disse virksomheder og bidrager til en bedre beslutningstagning og -realisering. Det er Kommissionens erklærede hensigt at forøge antallet af europæiske samarbejdsudvalg under direktivets anvendelsesområde. EØSU bifalder ligeledes denne målsætning.

Med henblik på at forøge potentialet for etableringer af europæiske samarbejdsudvalg bør den nye udgave af direktivet set fra EØSU's perspektiv indeholde bestemmelser og effektive foranstaltninger i artikel 11.2, der gør anvendelsen mere attraktiv, og som gør det vanskeligere at omgå eller på ulovlig vis helt undlade at anvende disse bestemmelser, som der allerede lægges op til i Kommissionens dokument til høring af arbejdsmarkedets parter ⁽⁸⁾.

5.2 Det foreliggende reviderede udkast viser, at Kommissionen tildeler arbejdsmarkedets parter på europæisk niveau en stor rolle og et stort ansvar med hensyn til den praktiske gennemførelse og anvendelse af direktivet om europæiske samarbejdsudvalg.

- Således indføres i artikel 5.2 c) på ny en forpligtelse til, at arbejdsmarkedets parter på europæisk niveau informeres om indledningen af forhandlinger og sammensætningen af det obligatoriske særlige forhandlingsorgan (artikel 5.2 c)).

- Således anerkendes også udtrykkeligt den erfaringsmæssigt positive rolle, som de (europæiske) fagforbund og arbejdsgiverorganisationer spiller i forbindelse med forhandlinger og genforhandlinger af aftaler om europæiske samarbejdsudvalg (artikel 5.4/begrundelse 39).

⁽⁸⁾ I Kommissionens dokument var det hensigten, at man i det nye direktiv ville opfordre EU's medlemsstater til at fastlægge »sanktioner, der er effektive, står i rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning«, jf. C/2008/660, s. 7.

5.3 EØSU bifalder i den henseende også, at det fremlagte forslag fra Kommissionen klart forbedrer forholdene i opstartfasen for et europæisk samarbejdsudvalg.

- Forslaget fastslår, at virksomhedsledelsen skal stille de oplysninger om virksomhedens struktur og medarbejderstab, som er nødvendige for indledningen af forhandlinger, til rådighed for alle parter (artikel 4.4).
- Man må gå ud fra, at denne nødvendige præcisering fremover vil bidrage til at mulige stridigheder forbundet med dette punkt kan undgås. Tidligere har sådanne problemer flere gange ført til sagsanlæg ved EF-Domstolen ⁽⁹⁾.

5.4 EØSU mener endvidere, at det vil være til gavn for en hurtigere etablering af europæiske samarbejdsudvalg, hvis den lovgivningsmæssigt fastsatte frist for forhandlingsperioden op til indgåelse af en aftale er betydeligt kortere.

- I praksis har den nuværende 3-årige forhandlingsperiode vist sig at være uhensigtsmæssig, idet perioden er for lang. De fleste forhandlinger vedrørende europæiske samarbejdsudvalg er afsluttet på væsentligt kortere tid.
- I kritiske tilfælde har det lange tidsrum resulteret i afbrudte forløb og forsinkelser i forhandlingerne. I visse tilfælde blev der derfor ikke indgået aftaler efter standarderne i artikel 6 i direktivet om europæiske samarbejdsudvalg.

Som allerede foreslået af Europa-Parlamentet i 2001 går EØSU derfor ind for, at den maksimale forhandlingsperiode reduceres til f.eks. 18 måneder i det nye direktiv om europæiske samarbejdsudvalg.

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

5.5 Endelig fremhæver EØSU sit håb om, at der også i den periode, hvor det reviderede direktiv gennemføres i national lovgivning, etableres nye europæiske samarbejdsudvalg. EØSU går ud fra, at aftaler om etablering af nye samarbejdsudvalg fra denne periode fuldt og helt lever op til standarderne i artikel 6 i det eksisterende direktiv 94/45/EF, og direktivets gennemførelse i national ret, samt at disse aftaler også vil være juridisk bindende under det nye direktiv.

5.6 Eksisterende kriterier og begrænsninger: EØSU konstaterer, at der også i Kommissionens nuværende forslag til revision af direktivet om europæiske samarbejdsudvalg bibeholdes kriterier for, hvornår virksomheder skal oprette europæiske samarbejdsudvalg, hvornår arbejdstagergrupper kan holdes uden for i bestemte sektorer (kommerciel skibsfart) samt begrænsninger for information og høring i forbindelse med erhvervsøkonomiske anliggender (såkaldt »Tendenzschutz«). Der tilføjes sågar et nyt kriterium (mindst 50 arbejdstagere pr. land) for repræsentation på tværnationalt niveau. Der tages i den forbindelse ikke hensyn til, at der i forskellige medlemsstater eksisterer en forpligtelse til at lade arbejdstagerne være repræsenteret, selvom dette kriterium ikke er opfyldt. I Kommissionens forslag bør formuleringen af artikel 5, stk. 2, litra b) (sammensætning af det særlige forhandlingsudvalg) og afsnit 1c) i bilag I — subsidiære forskrifter (sammensætning af det europæiske samarbejdsudvalg) derfor tage højde for eksistensen af virksomhedsorganer for arbejdstagerrepræsentation i medlemsstaterne.

Efter EØSU's mening strider dette i høj grad imod enhver arbejdstagers grundlæggende europæiske ret til tidlig information og høring, når vedkommende er berørt af en beslutning. Også her havde EØSU forventet, at man havde taget spørgsmålet op ved revisionen af direktivet.

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁹⁾ Se EF-Domstolens domme: Bofrost (C-62/99), Kühne & Nagel (C-440/00) og ADS Anker GmbH (C-349/01).

BILAG

til Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse

Følgende ændringsforslag, der fik tilslutning fra over en fjerdedel af de afgivne stemmer, blev forkastet under forhandlingerne:

Punkt 1.5

Fjerde tankestreg ændres som følger:

»— Det skal præciseres, at det er virksomhedens ledelse, som har ansvaret for, at arbejdstagernes repræsentanter informeres efter reglerne på såvel tværnationalt som nationalt niveau. Forsøget på at finde en bedre samordning mellem reglerne på forskellige niveauer må ikke føre til nye uklarheder eller begrænsninger af denne forpligtelse eller til forsinkelser i beslutningsprocessen.«

Afstemmingsresultat	For 43	Imod 91	Hverken for eller imod 5
----------------------------	--------	---------	--------------------------

Punkt 3.2 til og med punkt 3.2.3

Punkterne udgår.

Afstemmingsresultat	For 35	Imod 100	Hverken for eller imod 5
----------------------------	--------	----------	--------------------------

Punkt 3.3.2

Første tankestreg ændres som følger:

»— som forberedelse af en mulig høring med kompetente repræsentanter for ledelsen skal informationernes form og indhold gøre det muligt for arbejdstagernes repræsentanter at foretage en grundig analyse af de mulige konsekvenser forbundet med planlagte afgørelser, uden at virksomhedernes beslutningsproces dermed forsinkes.«

Afstemmingsresultat	For 43	Imod 91	Hverken for eller imod 5
----------------------------	--------	---------	--------------------------

Punkt 4.2

Andet afsnit ændres som følger:

»— Denne mulighed for erhvervelse af flere kompetencer vil med sikkerhed bidrage til en forbedring af effektivitet og arbejdsevne. ~~Imidlertid ville det også have været mere konsekvent at præcisere, at omkostningerne til en sådan videreuddannelse afholdes af virksomheden efter gængs praksis.~~«

Afstemmingsresultat	For 37	Imod 98	Hverken for eller imod 9
----------------------------	--------	---------	--------------------------

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om patientrettigheder i forbindelse med grænseoverskridende sundhedsydelser«

KOM(2008) 414 endelig — 2008/0142 (COD)

(2009/C 175/22)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 23. juli 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om patientrettigheder i forbindelse med grænseoverskridende sundhedsydelser

KOM(2008) 414 endelig — 2008/0142 (COD).

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkedsmæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Lucien BOUIS til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 4. november 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 4. december 2008, følgende udtalelse med 80 stemmer for og 3 imod:

1. Bemærkninger og henstillinger

1.1 EØSU har i flere udtalelser behandlet problematikken omkring sundhed og patientrettigheder og er opmærksom på dette direktivforslag, ikke mindst fordi teksten som reaktion på EF-domstolens afgørelser har sin begrundelse i patientrettigheder og udformning af en samordning af sundhedspolitikken i medlemsstaterne.

1.2 Det hedder i dokumentet, at sundhedssystemerne henhører under medlemsstaternes kompetence og ikke ændrer på godtgørelsespraksis. Dog vil de foreslåede bestemmelser på sigt indvirke på sundhedssystemerne, som bygger på solidaritet og finansiel bæredygtighed. EØSU rejser derfor spørgsmålet om de konkrete gennemførelsesbestemmelser set i forhold til subsidiaritetsprincippet i sundhedspolitikken og fremsætter en række bemærkninger og henstillinger.

1.3 EØSU er bange for, at der kan opstå større forskelle mellem forskellige samfundsgruppers adgang til sundhedsydelser, og ønsker, at det i direktivet nedfældes, at sundhedsydelser skal tilbydes på en måde, som respekterer alle menneskers ligeværd, og at den, som har størst behov og/eller ringeste sociale dækning, også skal behandles først.

1.4 Enhver brugers grundlæggende ret til de nødvendige garantier for kvalitet og sikkerhed medfører forpligtelser til standardisering, certificering og evaluering af materiel og menneskelige formåen og tilrettelæggelse af sundhedsydelser.

1.5 Adgangen til grænseoverskridende sundhedsydelser forudsætter, at sundhedstjenesterne i de enkelte lande har kapaciteter, som supplerer hinanden og er afbalancerede i henseende til tekniske og menneskelige ressourcer, lægeligt udstyr og sundhedstjenesteydernes ansvar. Det forudsætter en europæisk støttepolitik for erhvervsuddannelse og sundhedsudstyr. Man bør være særligt opmærksom på visse medicinske risici, som hænger sammen med større patientmobilitet.

1.6 Efter EØSU's mening bør teksten ikke give udtryk for en vilje til at gøre patientmobilitet generel, men foreslå en ramme, som gør det muligt at udøve denne ret, uden at det går ud over retten til kvalitetsbehandling tæt på patienten. De ordninger, der indføres, bør ikke stå i et misforhold til omfanget af de grænseoverskridende sundhedsydelser.

1.7 EØSU er foruroliget over direktivets sondring mellem sundhedsydelser, der ikke kræver hospitalsindlæggelse, og hospitalsbehandling, da sondringen beror mere på finansielle aspekter end på sundhedssystemernes faktiske tilrettelæggelse i de enkelte lande, og henstiller, jf. nærhedsprincippet og traktatens artikel 86, stk. 2, at hver enkelt medlemsstat fastlægger, hvad den forstår ved sundhedsydelser med og uden hospitalsindlæggelse.

1.8 Den adgang til sundhedsydelse i en anden medlemsstat, som alle borgere har, skal finde sted uden forskelsbehandling som nedfældet i traktatens artikel 13 og under overholdelse af patienternes rettigheder som anført af EØSU⁽¹⁾, især i kraft af et sundhedskort og en europæisk patientjournal, som indeholder relevante oplysninger, og som sundhedsprofessionelle og patienten selv har adgang til.

1.9 En effektiv informationspolitik er særligt nødvendig for grænseoverskridende sundhedsydelser, fordi det er den eneste måde at udmønte princippet om lige adgang til sundhedsydelser på og gøre det muligt for brugerne at træffe frie og begrundede valg. Den bør bygges op under de enkelte medlemsstaters ansvar.

1.10 Der bør også informeres om klagemuligheder i tilfælde af skader og om bestemmelserne om behandling af tvister; i den forbindelse er det relevant at indføre ét enkelt informationspunkt, ligesom klager bør kunne indbringes for retten dér, hvor patienten bor. Endvidere anbefaler EØSU, at systemet med obligatorisk forsikring udvides til at omfatte alle sundhedsprofessionelle.

1.11 For at begrænse den ulige adgang til sundhedsydelser bør man i ordningerne for efterfølgende godtgørelse være meget opmærksom på fristerne for godtgørelse og på forskelle i behandlingspraksis og udlevering af lægemidler og udstyr mellem behandlingslandet og forsikringslandet.

1.12 I godtgørelsessystemet bør man tillige være opmærksom på risikoen for uligheder eller sågar tvister, fordi sygeforsikrings-systemerne ikke er ens og indeholder særlige nationale træk: direkte afregning, delvis egenbetaling, honorarforskelle, henvisende læge, kodificering af lægelige handlinger osv.

1.13 I alle informationstiltag bør der ikke blot tages hensyn til kravene til sikkerhed og kvaliteten af de udsendte budskaber, men tiltagene bør sætte de enkelte borgere i stand til frit at vælge og lette samspillet mellem økonomisk konkurrenceevne, samhörighed, social retfærdighed og kollektiv solidaritet.

1.14 De nationale kontaktpunkter skal stå i forbindelse med de forskellige sammenslutninger af arbejdstagere, familier og sundhedsbrugere og udformes i snævert samarbejde med sygeforsikringsinstitutionerne og fungere som informationsformidlere. De skal tillige udvikle informations/uddannelsestiltag for læger, paramedicinsk personale og socialarbejdere omkring mulighederne for grænseoverskridende sundhedsydelser.

1.15 Man bør være ganske særligt opmærksom på kontinuitet i behandlingen, patientopfølgning, tilpasning af medicinske anordninger og lægemiddelforbrug. Her er det nødvendigt, at sundhedsprofessionelle og sundhedsstrukturer koordineres med hensyn til inddragelse af fagdiscipliner og planer for patienternes langsigtede behandling.

1.16 Etableringen af europæiske netværk af referencecentre skal ske sideløbende med ikt-teknologiernes udvikling, i fuld interoperabilitet, og alle patienter bør kunne drage fordel heraf, uanset hvor de bor. Ekspertiseudveksling skal gøre det muligt at forbedre kvaliteten af medlemsstaternes systemer til gavn for samtlige aktører: institutioner, sundhedsprofessionelle, patienter osv.

1.17 Medlemsstaternes indsamling af data til statistisk brug skal gøre det muligt at gøre status over direktivets gennemførelse. Den skal også gøre det muligt at udforme indikatorer, der kan give et billede af sundhedssystemernes stærke og svage sider og af befolkningens behov og præferencer. Rapporten bør også forelægges EØSU, som giver tilsagn om at foretage opfølgning og eventuelt afgive nye initiativudtalelser.

1.18 Etablering af egentlige patientrettigheder for grænseoverskridende sundhedsydelser kræver en vis tilpasningstid, så der kan foretages en gennemgribende ændring af praksis og ske en udvikling i holdninger og uddannelse af sundhedsprofessionelle. Det forudsætter, at man i de nationale regelsæt indfører principperne i et europæisk charter for de forskellige sundhedsaktørers gensidige rettigheder og pligter.

1.19 EØSU anser det for indlysende, at den valgte tilgang ikke fuldt ud har formået at forene spørgsmålet om subsidiaritet i sundhedsvæsenet med behovet for en konsekvent fremgangsmåde for grænseoverskridende behandling. Der er fortsat mulighed for forskellige fortolkninger, med deraf følgende juridiske vanskeligheder for såvel patienter som plejepersonale.

2. Resume af meddelelsen

2.1 Anmodningens juridiske og politiske kontekst

2.1.1 I lyset af Domstolens retspraksis blev Kommissionen allerede i 2003 anmodet om at undersøge, hvordan retssikkerheden for grænseoverskridende sundhedsydelser kan forbedres.

2.1.2 Direktivet om tjenesteydelser i det indre marked fra 2004 indeholdt bestemmelser herom. Parlamentet og Rådet forkastede dem, fordi de ikke mente, at de tog hensyn nok til sundhedspolitikernes særlige forhold, som er stærkt forskellige fra land til land, til deres tekniske kompleksitet og til deres finansiering. Den store bevågenhed i offentligheden har også betydning i dette spørgsmål.

(1) EØSU's initiativudtalelse om »Patientrettigheder«, ordfører: Lucien Bouis (EUT C 10 af 15. januar 2008).

Kommissionen har i 2008 besluttet at foreslå en meddelelse og et direktiv om indførelse af en klar og gennemsigtig ramme for levering af grænseoverskridende sundhedsydelse i EU. Der er tale om sundhedsydelse i udlandet, dvs. når en patient begiver sig til en sundhedstjenesteyder i en anden medlemsstat for at få behandling. Til det formål foreslår Kommissionen en definition på sundhedsydelse, der ikke kræver hospitalsindlæggelse, og hospitalsbehandling.

2.2 Foreslået ramme

2.2.1 Forslaget bygger på traktatens artikel 95 om det indre markeds funktion, artikel 152 om folkesundhed og de generelle principper i charteret om grundlæggende rettigheder som nedfældet i ændringstraktaten.

2.2.2 For at nå målene er de retlige definitioner og de generelle bestemmelser inddelt i tre hovedområder: fælles principper for alle sundhedssystemer i EU, en specifik ramme for grænseoverskridende sundhedsydelse og EU-samarbejde om sundhedsydelse. I direktivet præciseres principperne for godtgørelse af sundhedsydelse i en anden medlemsstat og bestemmelserne om praktisk udøvelse af patientrettigheder, idet der sondres mellem ydelse, der kræver hospitalsindlæggelse, og hospitalsbehandling.

2.2.3 Forslaget ændrer intet ved den eksisterende regelramme for samordning af socialsikringsordningerne.

2.2.4 I direktivet præciseres det, hvilke procedurer der skal følges, og der lægges op til indførelse af passende ordninger til at informere og bistå patienter via nationale kontaktpunkter. En patient, der ikke kan få adgang til sundhedsydelse i sit eget land inden for en rimelig frist, får ret til ydelse i en anden medlemsstat.

2.2.5 Direktivet opfordrer til mere samarbejde i EU ved at oprette europæiske netværk af referencecentre, evaluering af sundhedsteknologier og udvikling af on-line-ikt.

3. Generelle bemærkninger

3.1 EØSU har i forskellige udtalelser behandlet problematikken omkring sundhed og patientrettigheder og er opmærksom på Kommissionens vilje til at tage grænseoverskridende sundhedsydelse op.

3.2 Efter EØSU's mening bør dette skridt ikke give udtryk for en vilje til at gøre patientmobilitet generel, men foreslå en ramme, som gør det muligt at udøve denne ret. De ordninger, der indføres, bør ikke stå i et misforhold — i udstrækning eller omkostninger — til omfanget af de grænseoverskridende sundhedsydelse.

3.3 Teksten stemmer overens med Den Europæiske Unions og Tallinn-charterets værdier ⁽²⁾. Teksterne har til formål at sørge for kvalitetssundhedsydelse overalt i Europa og for, at alle får adgang til dem.

3.4 Direktivforslaget er tilbøjeligt til at overse, hvor komplekse, varierede og uensartede sundhedssystemerne i de 27 medlemsstater er. Det er næsten givet, at direktivet ikke vil blive fortolket på samme måde i de forskellige medlemsstaters sundhedssystemer. Derfor rejser EØSU spørgsmålet om de konkrete gennemførelsesbestemmelser og udtrykker ønske om, at sundhedsydelse med og uden hospitalsindlæggelse defineres klart for at styrke retssikkerheden for patienter og sundhedstjenester.

3.4.1 Det bekræftes i teksten, at sundhedssystemerne henhører under medlemsstaternes kompetence og man synes fuldt ud at respektere deres ansvar for sundhedssystemernes tilrettelæggelse, levering af lægeydelse og godtgørelse af behandlinger. De foreslåede bestemmelser vil dog på sigt få konsekvenser for sundhedssystemerne, deres finansielle bæredygtighed og omfanget af de dermed forbundne rettigheder.

3.4.2 På baggrund af de betydelige forskelle i, hvilke sundhedsydelse der leveres og hvad de koster, indebærer systemet med godtgørelse efter patientens betaling for ydelse en risiko for uligheder eller sågar tvister, fordi sygeforsikringssystemerne ikke er ens og indeholder særlige nationale træk. EØSU er bange for, at direktivet vil være en anledning til at åbne sundhedsydelsesmarkedet for konkurrence og at det, efter tjenesteydelsesdirektivets ikrafttrædelse, vil underminere kvaliteten af hele sundhedsbeskyttelsen i Europa.

3.4.3 Effektiviteten og den gode brug af grænseoverskridende sundhedsydelse forudsætter, at sundhedstjenesterne i de enkelte lande har kapaciteter, som supplerer hinanden og er afbalance-rede i henseende til tekniske og menneskelige ressourcer, lægeligt udstyr og fastlæggelse af sundhedstjenesteydernes ansvar.

3.4.4 Når der er tale om grænseoverskridende sundhedsydelse, må patienterne i alle tilfælde kunne forvente garantier for deres kvalitet og sikkerhed. Denne grundlæggende ret opkaster spørgsmålet om harmonisering af certificeringsprocedurer, evaluering af praksis inden for branchen, det medicinske udstyrs kapacitet og tilrettelæggelsen af godtgørelsessystemet i tilfælde af skade.

3.4.5 For grænseoverskridende kvalitetssundhedsydelse og af hensyn til tilliden til værtslandets sundhedsydelse skal en række betingelser opfyldes af hensyn til kontinuitet i ydelse, bl.a.:

— Generel indførelse af et sundhedskort for hver enkelt borger straks fra fødslen

⁽²⁾ Charter undertegnet i Tallinn den 27. juni 2008 af sundhedsministrene fra Verdenssundhedsorganisationens europæiske lande.

- En behørigt ført europæisk patientjournal, som sundhedsprofessionelle og patienten selv har adgang til
- En fælles formulering af godtgørelsesprotokoller
- Samordnet receptpraksis, herunder almen brug af aktivstofets navn i stedet for handelsnavnet, selv om lægemidler er underlagt de internationale handelsregler
- standarder og certificering af implantater og medicinsk udstyr og medicinske anordninger
- indførelse af europæisk akkreditering eller endog certificering af medicinsk og paramedicinsk hospitalsudstyr
- en fællesskabsprocedure for tilladelse til markedsføring af lægemidler

Alle disse betingelser forudsætter udvikling af nye teknologier og interoperabilitet mellem it-systemerne.

3.4.6 Sådanne ændringer i systemets og sundhedsydelsespraksisens tilrettelæggelse kræver en udvikling i holdninger og uddannelse af sundhedsprofessionelle, men også en juridisk udvikling i fastlæggelsen af kompetencer, rolle og ansvarsopgaver for de enkelte landes sundhedsmyndigheder, hvilket forudsætter en vis tilpasningstid.

3.4.7 Enhver patients mulighed for grænseoverskridende sundhedsydelser bør indebære lige adgang til alle ydelser og sundhedsprofessionelle uden forskelsbehandling begrundet i køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller overbevisninger, et handicap, alder eller seksuel orientering. Det kræver bl.a. en effektiv informationspolitik med to dimensioner:

3.4.7.1 Information om udbuddet af ydelser, som enhver borger skal have adgang til for at kunne benytte sig af grænseoverskridende ydelser, offentliggjort under sundhedsmyndighedernes ansvar. Disse skal ligeledes sørge for, at visse sårbare grupper som socialt isolerede og usikkert stillede får adgang til informationen.

3.4.7.2 Information om sygdommen, om behandlingsmuligheder, inklusive disses fordele og ulemper, og om strukturernes og de sundhedsprofessionelles karakteristika.

3.4.7.3 Da informationen formidles i et samspil med en sundhedsprofessionel, forudsætter det, at den pågældende sundhedsprofessionelle selv holder sig ajour med, hvilke muligheder der findes i Europa. Det er derfor vigtigt at etablere en forbindelse mellem sundhedsydere og nationale kontaktpunkter, hvorfor der bør afsættes finansielle midler hertil. Også sprogskranken bør overvindes.

3.4.8 Informationen skal være fuldstændig og relevant, så patienten kan foretage frie og begrundede valg uden at være udsat for kundejagt og kommerciel afsporing.

3.4.9 Kun med sådanne informationsforpligtelser kan man konkretisere princippet om lige adgang til sundhedsydelser som nedfældet i direktivet, uanset hvilket behov for brug af grænseoverskridende ydelser der er tale om.

4. Særlige bemærkninger

4.1 Artikel 3

4.1.1 EØSU noterer sig, at det foreslåede direktiv ikke berører tidligere fastsatte fællesskabsbestemmelser, specielt forordning 1408/71 og forordning 883/2004.

4.2 Artikel 4, litra d)

4.2.1 EØSU anser listen over »sundhedsprofessionelle« for ufuldstændig og foreslår at tilføje paramedicinske professionelle som talepædagoger, øjenlæger osv.

4.3 Artikel 5

4.3.1 EØSU er særligt opmærksom på denne artikel og bemærker, at udfordringen vil bestå i at sikre ydelser, der svarer til borgernes behov og forventninger, ved at tildele dem rettigheder, men også ansvar for at fremme velbefindende ved at kombinere økonomisk konkurrenceevne, samhørighed, social retfærdighed og kollektiv solidaritet. EØSU vil nøje overvåge, at definitionerne af kvalitets- og sikkerhedsstandarder på ingen måde griber ind i de nationale sundhedssystemers forskellighed (art. 152, stk. 5).

4.3.2 EØSU fremhæver sundhedssystemernes betydning for borgerne og ganske særligt de dårligst stillede, men også virkningen af en bedre adgang til sundhedsydelser for den økonomiske vækst, og EØSU understreger, at alle investeringer, der giver adgang til ydelser, vil blive mere effektive, hvis de koordineres.

4.4 Artikel 6

4.4.1 EØSU anser det for nødvendigt, at man i den ordning, der skal indføres for efterfølgende godtgørelser, er meget opmærksom på det forhold, at terapeutisk praksis og udlevering af lægemidler og udstyr foregår i behandlingslandet og ikke i forsikringslandet, som har ansvaret for indførelse af dækningskriterierne. Det er derfor nødvendigt, at der udformes overensstemmelseslister både for godtgørelsessatser og for forpligtelser med hensyn til kontinuitet i ydelserne.

4.4.2 EØSU ser med bekymring på de ekstraudgifter, som patienten vil blive påført i tilfælde af uforudset manglende godtgørelse. Af hensyn til kontinuiteten vil det på sigt være nødvendigt at overveje forsikringslandets finansielle dækning af disse behandlinger. Dette kan få store konsekvenser for finansieringssystemerne.

4.4.3 EØSU ønsker at undgå enhver tilskyndelse til medicinsk behandling med to hastigheder, både i henseende til patienter og lande, og finder det nødvendigt med en afklaring af spørgsmålet om reglerne for afregning af udgifterne i behandlingslandet og betalingsvilkårene. EØSU understreger, at der i forbindelse med afregning bør tages hensyn til eksisterende strukturer og praksis.

4.5 Artikel 7 og 8

4.5.1 EØSU er ganske særligt foruroliget over direktivets sondring mellem hospitalsbehandling og sundhedsydelse, der ikke kræver hospitalsindlæggelse. Det noterer, at sondringen beror mere på finansielle forhold end på, hvordan sundhedssystemet i praksis er tilrettelagt i de enkelte lande.

4.5.2 Kommissionen foreslår at opstille en supplerende liste, men EØSU henstiller med henvisning til nærhedsprincippet og traktatens artikel 86, stk. 2, at det bliver op til medlemsstaterne (når bortses fra indlysende tilfælde af misbrug) at fastlægge, hvad de forstår ved hospitalsbehandling. Stk. 1 og 2 bør ændres i overensstemmelse hermed.

4.6 Artikel 9

4.6.1 EØSU mener, at ordninger med forhåndstilladelse kan være positive, når de fører til nærmere overvejelser og information af patienten i kraft af den dialog, der kan opstå mellem patienten og dækningsinstitutionen. Endvidere kan de sikre dækning af særlige ydelser såsom godtgørelse af transportudgifter.

4.6.2 EØSU mener, at det, uanset om kriterierne for forhåndstilladelse offentliggøres på forhånd, er nødvendigt, at enhver begrundelse for at nægte dækning begrundes behørigt og forklarer patienten.

4.7 Artikel 10

4.7.1 EØSU finder det vigtigt at indføre ordninger til information af patienterne for at give dem mulighed for at vælge grænseoverskridende sundhedsydelser. Informationen skal bl.a. tydeliggøre forpligtelser og grænser for ydelsen samt godtgørelsesregler og hvor meget patienten selv skal betale.

4.7.2 EØSU anbefaler, at den obligatoriske forsikringsordning⁽³⁾ udvides til at omfatte alle professionelle og at der gives oplysning om klagemuligheder i tilfælde af skader, som kan henføres til lægelige uheld med eller uden forsømmelighed (behandlingsrisiko).

4.7.3 EØSU finder det på sin plads, at der opereres med ét enkelt kontaktpunkt for alle procedurer og klager og at alle tvister kommer til at henhøre under domstole i patientens bopælsland.

4.7.4 EØSU mener, at on line-informationstjenester og internet-sider er en informationsmulighed, der bør udbygges. Dog må informationskilder og -systemer ikke begrænses til denne metode alene, da mange af vore medborgere kun har ringe eller slet ingen adgang til internettet. Der ville bestå en risiko for at fremme et sundhedssystem med to hastigheder, hvor kun de socialt bedre stillede og bedst informerede patienter ville nyde godt af grænseoverskridende sundhedsydelser.

4.8 Artikel 12

4.8.1 De nationale kontaktpunkter skal stå i forbindelse med de forskellige sammenslutninger af arbejdstagere, familier og sundhedsbrugere og udformes i snævert samarbejde med sygeforsikringsinstitutionerne og de selvstændige sammenslutninger af sundhedsudbydere og fungere som relevante informationsformidlere. Desuden skal kontaktpunkterne udvikle informations/uddannelsestiltag for læger, paramedicinsk personale og socialarbejdere med hensyn til mulighederne for grænseoverskridende sundhedsydelser, idet hver enkelt medlemsstat har ansvaret for at oprette sit nationale kontaktpunkt.

4.9 Artikel 14

4.9.1 EØSU er opmærksom på denne artikel, som udgør en garanti for kontinuitet i sundhedsydelserne med hensyn til forbrug af lægemidler, men ser gerne, på baggrund af risikoen for overforbrug eller smugleri, som kunne opstå, at den gennemføres striks. Det bemærker, at direktivet ikke tager højde for begrænset udlevering af receptpligtige lægemidler.

4.10 Artikel 15

4.10.1 Artiklen tager til dels højde for EØSU's bange anelser med hensyn til ulighed i kvaliteten af sundhedsydelser i medlemsstaterne. Etableringen af europæiske netværk af referencecentre skal ske sideløbende med informations- og kommunikationsteknologiernes udvikling, som gør det muligt for alle patienter, uanset hvor de bor, at drage fordel heraf.

⁽³⁾ Ansvarsforsikring.

4.10.2 Til formålet med de europæiske netværk bør føjes:

- til stk. 2, litra a), »at vurdere og registrere behandlingsmetoder«
- til stk. 2, litra d), »at anerkende kvalifikationer og at følge op på etiske kodekser«.

4.10.3 Selv om der lægges op til en procedure for medlemmers tiltrædelse af disse netværk, minder EØSU om det vigtige i en evaluering eller indførelse af en procedure for certificering.

4.10.4 Til listen over specifikke kriterier og betingelser, som netværkene skal opfylde, foreslår EØSU følgende tilføjelser:

- i stk. 3, litra c), nr. ix): »et sådant samarbejde er særligt nødvendigt med hensyn til brugernes deltagelse i fastlæggelsen af rimelige ventetider«

Bruxelles, den 4. december 2008

Mario SEPI

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

- i stk. 3, litra a), nr. x): »tilskyndelse til anerkendelse og overholdelse af et fælles charter for patientrettigheder, som sikrer, at rettighederne reelt overholdes i både oprindelseslandet og når der er tale om grænseoverskridende sundhedsydelser«.

4.11 Artikel 18

4.11.1 Medlemsstaternes indsamling af data til statistisk brug skal gøre det muligt at gøre status over direktivets gennemførelse. Det er ønskeligt, at dette også gør det muligt at udforme indikatorer, som kan give et bedre billede af sundhedssystemernes stærke og svage sider og at indhente kendskab til befolkningernes behov og præferencer.

4.12 Artikel 20

4.12.1 Reglerne om forhåndstilladelser bør tydeliggøres og tilsendes Kommissionen, så de kan analyseres.

4.12.2 Rapporten bør også forelægges EØSU.

Martin WESTLAKE

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs »Udtalelse om Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv .../.../EF om samordning af de garantier, der kræves i medlemsstaterne af de i artikel 48, stk. 2, i traktaten nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, for så vidt angår stiftelsen af aktieselskabet samt bevarelse af og ændringer i dets kapital, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde«

KOM(2008) 544 endelig — 2008/0173 (COD)

(2009/C 175/23)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 8. oktober 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 44 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv .../.../EF om samordning af de garantier, der kræves i medlemsstaterne af de i artikel 48, stk. 2, i traktaten nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, for så vidt angår stiftelsen af aktieselskabet samt bevarelse af og ændringer i dets kapital, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde (Kodificeret udgave)

KOM(2008) 544 endelig — 2008/0173 (COD).

Da EØSU fuldt ud går ind for forslaget indhold, som ikke giver anledning til bemærkninger, besluttede det på sin 449. plenarforsamling den 3.-4. december 2008, mødet den 3. december 2008, med 169 stemmer for, 2 imod og 4 hverken for eller imod at afgive en udtalelse, som støtter det pågældende forslag.

Bruxelles, den 3. december 2008

Mario SEPI

Martin WESTLAKE

Formand for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Rådets direktiv om fastlæggelse af anvendelsesområdet for artikel 143, litra b) og c), i direktiv 2006/112/EF for så vidt angår fritagelse for merværdiafgift ved visse former for endelig indførsel af goder«

KOM(2008) 575 endelig — 2008/0181 (CNS)

(2009/C 175/24)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 8. oktober 2008 under henvisning til EF-traktatens artikel 93 og 94 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Forslag til Rådets direktiv om fastlæggelse af anvendelsesområdet for artikel 143, litra b) og c), i direktiv 2006/112/EF for så vidt angår fritagelse for merværdiafgift ved visse former for endelig indførsel af goder

KOM(2008) 575 endelig — 2008/0181 (CNS).

Da EØSU fuldt ud går ind for indholdet og ikke har nogen bemærkninger hertil, besluttede det på sin 449. plenarforsamling den 3. og 4. december 2008, mødet den 3. december 2008, med 167 stemmer for, 3 imod og 3 hverken for eller imod at afgive en udtalelse til støtte for Kommissionens forslag.

Bruxelles, den 3. december 2008.

Mario SEPI

*Formand for Det Europæiske Økonomiske
og Sociale Udvalg*

Martin WESTLAKE

*Generalsekretær for Det Europæiske Økonomiske
og Sociale Udvalg*

2009/C 175/19	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om metalindustriens konkurrenceevne — Et bidrag til EU's strategi for vækst og beskæftigelse«	100
2009/C 175/20	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om en innovativ og bæredygtig træ- og papirindustri i EU Et bidrag til EU's strategi for vækst og beskæftigelse	105
2009/C 175/21	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om indførelse af europæiske samarbejdsudvalg eller en procedure i fællesskabsvirksomheder og fællesskabskoncerner med henblik på at informere og høre arbejdstagerne«	109
2009/C 175/22	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om patientrettigheder i forbindelse med grænseoverskridende sundhedsydelser«	116
2009/C 175/23	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs »Udtalelse om Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv .../.../EF om samordning af de garantier, der kræves i medlemsstaterne af de i artikel 48, stk. 2, i traktaten nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, for så vidt angår stiftelsen af aktieselskabet samt bevarelse af og ændringer i dets kapital, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde«	122
2009/C 175/24	Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs Udtalelse om »Forslag til Rådets direktiv om fastlæggelse af anvendelsesområdet for artikel 143, litra b) og c), i direktiv 2006/112/EF for så vidt angår fritagelse for merværdiafgift ved visse former for endelig indførsel af goder«	123

ABONNEMENTSPRISER 2009 (ekskl. moms, inkl. normale forsendelsesomkostninger)

EU-Tidende, L- + C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	1 000 EUR pr. år (*)
EU-Tidende, L- + C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	100 EUR pr. måned (*)
EU-Tidende, L- + C-udgaven, papirudgave + årlig cd-rom	22 officielle EU-sprog	1 200 EUR pr. år
EU-Tidende, L-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	700 EUR pr. år
EU-Tidende, L-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	70 EUR pr. måned
EU-Tidende, C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	400 EUR pr. år
EU-Tidende, C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	40 EUR pr. måned
EU-Tidende, L- + C-udgaven, månedlig kumulativ cd-rom	22 officielle EU-sprog	500 EUR pr. år
Supplement til EUT (S-udgaven), udbud og offentlige kontrakter, cd-rom, 2 udgaver pr. uge	Flersproget: 23 officielle EU-sprog	360 EUR pr. år (= 30 EUR pr. måned)
EU-Tidende, C-udgaven — udvælgelsesprøver	Sprog iht. udvælgelsesprøve(r)	50 EUR pr. år

(*) Enkeltnumre: til og med 32 sider: 6 EUR
fra 33 til og med 64 sider: 12 EUR
over 64 sider: Prisen fastsættes i hvert enkelt tilfælde.

Den Europæiske Unions Tidende, der udkommer på EU's officielle sprog, fås i abonnement i 22 sprogudgaver. EU-Tidende omfatter L-udgaven (retsforskrifter) og C-udgaven (meddelelser og oplysninger).

Der abonneres særskilt på hver sprogudgave.

I henhold til Rådets forordning (EF) nr. 920/2005, offentliggjort i EU-Tidende L 156 af 18. juni 2005, er Den Europæiske Unions institutioner midlertidigt fritaget for forpligtelsen til at udarbejde og offentliggøre alle retsakter på irsk. Irske udgaver af EU-Tidende vil derfor blive markedsført særskilt.

Abonnementet på supplementet til EU-Tidende (S-udgaven (udbud og offentlige kontrakter)) omfatter alle udgaver på de 23 officielle sprog på én cd-rom.

Abonnenter på *Den Europæiske Unions Tidende* kan uden ekstra omkostninger rekvirere eksemplarer af diverse bilag til EU-Tidende (C ... A-udgaver). Abonnenterne gøres opmærksom på udgivelsen af bilagene ved hjælp af »meddelelser til læserne« i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Salg og abonnemeter

Publikationer, der er produceret af Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (Publikationskontoret) med salg for øje, kan købes gennem vore salgsgenter. Listen over salgsgenterne findes på internettet:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_da.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) giver direkte og gratis adgang til EU-retten. Via dette netsted kan man konsultere *Den Europæiske Unions Tidende*, og netstedet indeholder endvidere traktaterne, retsforskrifter, retspraksis og forberedende retsakter.

Yderligere oplysninger om Den Europæiske Union findes på: <http://europa.eu>